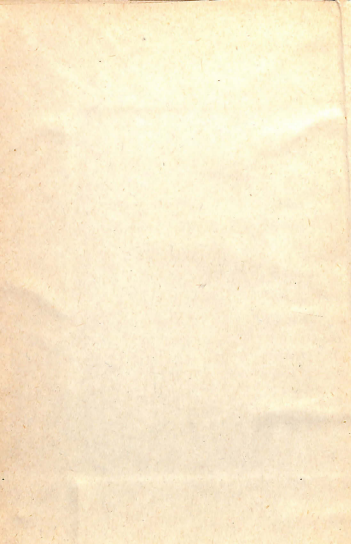

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ
ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ

ՀԱՅԿԱՆ Ե 1981 թ.

ՅՈՐԴՆԵԱՅ

Ա. Մ. ԴԱՐԱԴԱՅԵԱՆ

ՀԱՅԳԵՐՈՐԷ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ՓԵՓԵԼՅԱՆ

1891

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or address, appearing as "Handwritten text at the top of the page, possibly a title or address."

Handwritten text in the upper middle section, possibly a date or reference number.

Handwritten text in the middle section, possibly a name or title.

Handwritten text in the middle section, possibly a name or title.

Handwritten text in the middle section, possibly a date or reference number.

Handwritten text in the middle section, possibly a date or reference number.

Handwritten text at the bottom, including a large letter 'A', a fraction with a horizontal line and the number '13062' below it, and the initials 'h.p.' to the right.

Handwritten text at the bottom, possibly a date or reference number.

Handwritten text at the bottom, possibly a date or reference number.

ՅԱՌԱՅԱՐԱՆ

ՉՈՐՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Այժմ քերականութեան ընթացքը մինչև հիմա հրատարակուած քերականութեանց ընթացքէն տարբեր է : Ասոր մեծ տարբերութիւնը, եւ, ինչպէս կը յուսանք, դէժ գործնական կրթութեան մասին ունենալու առաւելութիւնը՝ գիտաորաբար գործնական հրահանգներ պարունակելուն մէջ կը կայանայ : Ասոր մէջ տղան, անունն ու բայը ճանչնալու օրէն, պիտի սկսի նաեւ անոնց գործածութիւնն ընելու վարժիլ :

Գարձեալ այս քերականութեան ընթացքին մէջ, տղան ոչ թէ, մինչև հիմա գրեթէ առ հասարակ եղածին պէս, իւրացանչիւր մասին բանի այլ եւ այլ ձևերն ու բոլոր գիտելիները, եւ համաձայնութեան կանոններուն երկայն շարքը միանգամայն եւ միայն տեսականապէս միտք առնելու պիտի յոգնի, կամ թէ ըսնոք, քերականութեան երկայն ճանքան մէկ ծայրէն մինչև միւս ծայրը վազելով պիտի երթայ առանց տեղ մը դիպի եւ շունչ առնելու, այլ իւրացանչիւր հրահանգ, այն երկայն ընթացքին մէջ իբրեւ մէն մի օթեւան, անոր թէ շունչ եւ հանգիստ առնելու, եւ թէ իւր կարճ ճանքուն վրայ տո՛ւպ տո՛ւպ դառնալով նայելու եւ անցած տունը ճանչցածէն աւելի լաւ զայն ճանչնալու պիտի ծառայէ : Զոր օրինակ՝ հոս քերականութեան բոլորովին անտեղեակ տղան առանձնեւորապէս բոլոր հոլովներն ու հոլովումները ոչ թէ մէկէն թուականօրէն բերան մանաւանդ քան թէ միտք պիտի առնէ, այլ ուղղականը սորված տունն սեռականը, տրականը, բացառականը միանգամայն հասկնալու պիտի չյոգնի. ասոնց մէկը սորվելէ եւ լաւ մը հասկնալէ եւ անոր գործնական կրթութիւնն ընելէ ետքը

միսին պիտի անցնի : Այս կերպով քերականութիւնը խառն եւ տեսական ըլլալէն դադրելով՝ կ'ըլլայ տարիճանաբար , եւ գործնականապէս սորվելու ուսում մը :

Այս քերականութիւնը մասնաւոր կերպով շատերուն ուշադրութիւնը գրաւած եւ յաջողակ ուսուցիչներէ լաւ ընդունելութիւն գտած ըլլալուն յաջորդաբար կը կրկնենք այս գործիս տպագրութիւնը եւ մեր այս աշխատութիւնը գործնականապէս օգտելուն այս մասին մեր փափաքն ալ լրացած կը սեպենք :

ԱՇԽԱՏԱՍԵՐՆ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՒՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

ԴԱՍ Ա.

ԼԵԶՈՒ՝ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՒՆ, ՄԱՍՈՒՆՔ ԲԱՆԻ

ՀԱՐՑՈՒՄ. Լեզուն ինչ է :

ՊԱՏԱՍԽԱՆ. Լեզու կ'ըստին այն արտաքին նշանները՝ որով մարդիկ իրենց գաղափարները, խորհուրդները՝ և զգացումները կը յայտենեն :

Հ. Այս արտաքին նշաններուն գլխաւորները որոնք են :

Պ. Այս արտաքին նշաններուն գլխաւորներն են յայն և ինչ :

Հ. Չայնիւ կամ զրով բացատրութիւնը ինչ կը կոչուի :

Պ. Չայնիւ կամ զրով եղած բացատրութիւնը ինչ կը կոչուի :

Հ. Խօսքն ինչ բաներէ կը բաղկանայ :

Պ. Ամէն խօսք բառերէ կը բաղկանայ . զոր որինսկ' Ան հարկ երկնակաշիւն ինչ տիպ . Բայց շատ ժամանակ ինչ հասկն . այս խօսքն ինչ բառէ բաղկացած է , որք են՝ ահա , հարկ , երկնակաշիւն , տիպէ , Բայց , շատ , ժամ , ան , հասկն :

Հ. Բառերն ինչպէս խօսք կը կազմեն :

Պ. Բառերը խօսքի մը մէջ տեղիւն ունենալը իրարու քով գալով խօսքը կը կազմեն :

Եթէ այն օրէնքին համաձայն չկազմուին կամ չշարադրուին , անոնց իրարու քով գալէն բան մը չի հասկցուիր : Այս օրէնքը լիւր-իւր տեղիւն է :

Հ. Քերականութիւնն ինչ է :

Պ. Քերականութիւնն այն դիտութիւնը կամ արուեստ-աբն է որ այս օրէնքին կանոնները կը սորվեցնէ : Այս-ինքն՝ քերականութեամբ կը սորվինք թէ բառերն ինչպէս շարուելու են որ իմաց կամ նշանակու-մը մեզ-իս կազմուի :

Հ. Բառերը քանի տեսակի կը վերածուին :

Պ. Լեզուի մը մէջ հազարաւոր բառեր կը գրա-նուին , բայց ամէնն ալ իւր տեղիւնը կը վերածուին :

Հ. Այս ինքն տեսակ բառերն ինչ կը կոչուին :

Պ. Աս ինքն տեսակ բառերը Մասնիկ , Բառ , Գոյ , Կեր-նու , Կարգ-իւն , Միջոց , Եղանակ , Մեղման-իւն :

Դ Ա Ս Բ .

Ա Ն Ո Ւ Ն Ե Ի Ա Ծ Ա Կ Ա Ն

Ա Ն Ո Ւ Ն

Հ. Անունն ինչ է :

Պ. Անուն կամ Գոյ-իւն կ'ըսուին այն տեսակ բա-ռերը որ իբրեւ-անուններ են . ինչպէս՝ Նոյ , Նովի , Նու , Բարդ , Կայլն : Անուններէն ոմանք յարա-նուին , այսինքն մարդոց և տեղերու անունները , ինչ-պէս՝ Հոյն , Անի , Ասոնք + լիւր-իւր կը գրուին :

Հ. Անուանը քանի բան ունի :

Պ. Անուանն ունի 1. հալի և 2. թիւ :

Հ. Հոլովն ինչ է և քանի է :

Պ. Հոլովն անուան մը վերջաւորութեան խիւղիւն է , և վն է . Ուղղական , Սեռական , Տրական , Հայցական , Բացական և Գործական :

Հ. Թիւն ինչ է և քանի է :

Պ. Թիւն անուան մէկ կամ մէկէ աւելի ցուցնելն է , և երկուք է , ելակի և յակակի : Զոր օրինակ՝ Ժաշ և զակի է , Ժաշե՛ր՝ յօրնակի :

Այն անունները որոնց եղակին չի գործածուիր՝ անշակուն կ'ըսուին , ինչպէս՝ ելիկն , արծիւ , կու , մարտ , և այլն :

Հ. Հայերէն անուններն ինչպէս կը հոլովին :

Պ. Հայերէն անուններուն մէկ մասը կը հոլովի ուղղականէն և հայցականէն զատ միւս հոլովներուն մէջ անոն վերջ ինչ է և կամ վնի՛ն աւելցնել , զոր օրինակ .

Ա. ՀԱՆՈՎԱԾՈՒՄ

Եզ.

Ուղ. Բան .
Սեռ. Բան-ի .
Տրակ. Բան-ի .
Հայց. շ Բան .
Բաց. 'ի Բան-ի .
Գործ. Բան-իւ .

Եզ.

Ո. Քաղաք .
Ս. Քաղաք-ի .
Տ. Քաղաք-ի .
Հ. շ Բաղաք .
Բ. 'ի Բաղաք-ի .
Գ. Քաղաք-ու .

Յոր.

Ուղ. Բան- .
Սեռ. Բան-ից .
Տրակ. Բան-ից .
Հայց. շ Բան- .
Բաց. 'ի Բան-ից .
Գործ. Բան-իւ .

Յոր.

Ո. Քաղաք- .
Ս. Քաղաք-աց .
Տ. Քաղաք-աց .
Հ. շ Բաղաք- .
Բ. 'ի Բաղաք-աց .
Գ. Քաղաք-տ .

Հ. Այս հոլովման վրայ թնշ գիտելիք կայ :

Պ. Այս հոլովման եզակի գործիականը կ'ըլլայ ,
 ոմանց՝ 1- , ոմանց ալ՝ -- :

Իսկ յոքնակի սեռականը , տրականը և բացառա-
 կանը կ'ըլլայ ոմանց՝ 1- , ոմանց ալ՝ -- , գործիակա-
 նը՝ ոմանց 1-+ , ոմանց ալ 1+ :

Պէտք է գիտնալ 2. որ ամէն անուան հայցական-
 նին վրայ սովորաբար (2) ն-ի-թէն կը դրուի , բացա-
 ռականին վրայ ալ (1) նախդիրը :

Պէտք է գիտնալ 3. որ + դիրը յոքնակի ուղղա-
 կանին նշանն է , - դիրն ալ յոքնակի հայցականին :

Բ. ՀՈԼՈՎՈՒԹ

Գ. ՀՈԼՈՎՈՒԹ

Եզ.

Յոր.

Ո. Գետ .

Ո. Գետ-+ .

Ս. Գետ-- .

Ս. Գետ-- .

Տ. Գետ-- .

Տ. Գետ-- .

Հ. 2 Գետ .

Հ. 2 Գետ-- .

Բ. 1 Գետ-- .

Բ. 1 Գետ-- .

Գ. Գետ-- .

Գ. Գետ--+ .

Եզ.

Յոր.

Ո. Ծով .

Ո. Ծով-+ .

Ս. Ծով-- .

Ս. Ծով-- .

Տ. Ծով-- .

Տ. Ծով-- .

Հ. 2 Ծով .

Հ. 2 Ծով-- .

Բ. 1 Ծով- .

Բ. 1 Ծով-- .

Գ. Ծով-- .

Գ. Ծով--+ .

Հ. Գ. Հոլովման վրայ թնշ գիտելիք կայ :

Պ. Գ. Հոլովման անուններէն ոմանց բացառա-
 կանը կ'ըլլայ -- , զորորինալ՝ շարդ , 1 շարդ-- :

Դ. ՀԱՆՈՎՈՒՄ

	Եզ.		Եզ.
Ո.	Հայկ .	Ո.	Հոփոփմէ .
Ս.	Հայկ-այ .	Ս.	Հոփոփմ-եայ .
Տ.	Հայկ-այ .	Տ.	Հոփոփմ-եայ .
Հ.	չՀայկ .	Հ.	չՀոփոփմէ .
Բ.	ի Հայկ-այ .	Բ.	ի Հոփոփմ-եայ .
Գ.	Հայկ-ա .	Գ.	Հոփոփմ-եա .

Հ. Այս հոլովման վրայ թնշ գիտելիք կայ :

Պ. Այս հոլովման տակ կ'երթան յառաջ անուններ , այսինքն՝ մարդոց կամ տեղերու անուններ , որոնց յոքնակին սովորաբար չի գործածուիր :

Ա Ժ Ա Կ Ա Ն

Հ. Ածականն թնշ է :

Պ. Ած-ի-ն կ'ըսուին այն անունները որ իրի մը յառ-թի-նէ-նէ-նէ , այսինքն՝ անոր Իւլէ- շաւիկ կը ցուցընեն . զոր օրինակ՝ Բ-ը՛ (ծառ) , Լ-աւ-աւ-աւ (ծաղիկ) , Կ-աւ-ի (լուսն) , Կէ-աւ-ի (մարդ) :

1. Հրահանգ

Աշակերտք հետեւեալ անուններուն մէջ Գոյ-ի-նն ու ած-ի-նը որոշեն :

Ընծայ , ժամանակ , նշան , գործ , մեծ , քաջ , հողմ , մեղմ (կ-մայ) , մարդ , տղայ , շար , զգոն (խ-հեմ) , կարգ , ձագ , հող , լի , ունայն , (պ-դաւ) , հաց , նոր , հոտ , հոտ (ս-քիւ) , լայն , նեղ , ոչխար , արջառ , (եւ , կ-ւ) , հրաման , դատարկ , հրապարակ , ամբոխ , աղքատ , թշուառ , աղա , երկաթ , արծաթ , զգեստ , զարդ , Փնեւ , Տիրան , Միւհրան , զուհ , հաճոյ , տգեղ , կանաչ , յօդ (կ-դ) , աղդ , զօրաւոր , տըկար , ծամ , ծառ , արգար , հեղ , ցեղ , քահանայ ,

մահ , ծեր , լեզու , թաւ (խաւար) , շքեղ , վատ , աւա-
ղան , խրատ , Արամ , Վահան , Գայիանէ , Ծառայի ,
ծայր , իր , ուս , ուխտ , դանձ , զօր , ճրագ , լուսա-
ւոր , աղօտ , պայծառ , պատերազմ , գայլ , (Գայլ) ,
գեղ , որթ , (Գործ) , որթ (Գործ) , սան (Կոնստ) , սան ,
(Կոնստ) , փող (Գործ) , փող (Կոնստ) , աղօթք , խօսք ,
միտք , պարտք , կամք , դժոխք , մեղք :

2. Հրահանգ

Աշակերտք վերի անունները հոլովեն :

ԴԱՍ Գ.

Բ Ա Յ

Հ. Բայն ինչ է :

Պ. Բայ կ'ըստին այն բաները որ բան մը ընել կամ
բան մը ըլլալ կը ցուցնեն , ինչպէս՝ Գրեթ , Կոնստ , Կո-
նստ , Կոնստ , որ բան մը ընել կը ցուցնեն , և Կոնստ ,
Կոնստ , Կոնստ , որ բան մը ըլլալ կը ցուցնեն :

Հ. Բայը բանի բան ունի :

Պ. Բայն ունի Եղանակ , Ժամանակ , Գրեթ և Կոնստ :

Հ. Եղանակը բանի է :

Պ. Եղանակը ընդ է՝ Կոնստան , Կոնստան , Կոն-
ստան , և Կոնստան :

Հ. Ժամանակը բանի է :

Պ. Ժամանակը բան երեք է՝ Կոնստ , Կոնստ և Կո-
նստ : Երկրորդ կը ցուցնեն՝ այն որ Կոնստ է , ինչպէս՝
Կոնստ (Կոնստ) . Անցեալը կը ցուցնեն՝ այն որ տրոգէն Կո-
նստ , ինչպէս՝ Կոնստ . Ապագան կը ցուցնեն՝ այն որ
գեղ Կոնստ ըլլայ , ինչպէս՝ Կոնստ Կոնստ :

Անցեալը Կոնստ է՝ Կոնստ Կոնստ և Կոնստ Կոն-
ստ : Կոնստ (Կոնստ)՝ անկատար անցեալ է . Կոնստ Կո-
նստ անցեալ :

Դարձեալ ժամանակները երկուսն ալ են , ուրչ և
բաշտիւն : Պարզ ժամանակը Ժ է , բաղադրեալը ու-
րիշ (եմ) բայով կը շինուի : Զոր օրինակ -երեմ , -երե-
մի , պարզ են . -երեւ- եմ , -երեւ- եմ , -երեւ- իցեմ բա-
ղադրեալ են :

Հ. Դէմքը քանի է :

Պ. Դէմքը երեւ է՝ -ւից , երկուս , և երեք : Եւ՝
առաջին դէմք է , Դու՝ երկրորդ , Նա՝ (ան) երրորդ :

Հ. Թիւը քանի է :

Պ. Թիւը երկուս է՝ եւից , որ մէկ անձ կը ցուցնէ
գործող , ինչպէս՝ (կը) -երեմ , (կը) -երեւ , (կը) -երեւ , և
յոսիւց , որ մէկէ աւելի անձինք կը ցուցնէ գործող ,
ինչպէս՝ (կը) -երեւս , (կը) -երեւս , (կը) -երեւս :

Հ. Բայերը քանի տեսակ են :

Պ. Բայերը երկուսն ալ են՝ գոյական կամ ինքնաբայ ,
և ձգական բայ : Էական բայն է եմ բայը . ուրիշ բոլոր
բայերն անական բայ են :

Հ. Էական բայն ինչպէս կը խոնարհի :

Պ. Էական բայն այսպէս կը խոնարհի :

Սանճանկան եղանակ

Եզ.

Յօր.

Ներկայ ժամանակ . Եմ , ես , է . Եմք , էք , են . Եմ ,
Ես , է , և այլն .

Անկատար անցեալ . Էի , էիր , էր . Էաք , էիք , էին .
Էի , էիր , և այլն .

Կատարեալ անցեալ . Եղէ , եղեր , եղեւ . Եղաք , եղէք ,
եղեն . Ելւ , էլւ , և այլն .

Ապառնի . Եղէց , եղիցիս , եղիցի . Եղի-
ցաք , եղիցիք , եղիցին . Ելի-
ւմ , և այլն :

Հրամայական եղանակ

Ել . Էեր , մի լինիր . Ելի , Ժ Ելու .

Յո . Էերուք , մի լինիք . Ելիս , Ժ Ելուս :

Ստորագասական եղանակ

Եւ. իցեմ, իցես, իցէ. Ե՛մ կամ ըլլամ, ըլլա՛ս, ևլն :
Յ-+. իցեմք, իցէք, իցենք :

Անորիշ դերբայ

Անէրէտոյն. Անց. ընդհանելու-նիւն. Ադ. ընդհանելու-նիւն.
Լինեել. ըլլալ. Լեալ, եղեալ, ելած. Լինեւոյ. ըլլաւ.

Բաղադրեալ ժամանակներ

Յարակ. Եղեալ եմ, եղեալ ես, ևն. Ելած եմ, ևն.
Գերակ. Եղեալ էի, եղեալ էիր, ևն. Ելած էի, ևն.
Ստ. անց. Եղեալ իցեմ, եղեալ իցես, ևն. Ելած եմ,
կամ ելած ըլլամ, ևն.
Ներկ. ապ. Լինեւոյ եմ, լինեւոյ ես, ևն. Պէտէ ըլլամ,
դէտէ ըլլա՛ս, ևն.
Անկ. ապ. Լինեւոյ էի, լինեւոյ էիր, ևն. Պէտէ ըլ-
լայի, ևն.
Ստոր. ապ. Լինեւոյ իցեմ, լինեւոյ իցես, ևն. Պէտէ
ըլլամ, ևն.

ԴԱՍ Դ.

Լ Ո Ւ Ծ Ո Ւ Մ Ե Ւ Յ Օ Դ

Լ Ո Ւ Ծ Ո Ւ Մ

Հ. Նախագասութիւնն ինչ է :

Պ. Նախագասութիւն կ'ըսուի խօսք մը որուն մէջ
դէմաւոր եմք մայ, տէր բայի և տարբերի կայ : Բանքը
մէջն է, Նախագասութիւն է. Ե՛ գիմաւոր էական բայ
է, Բանք՝ աէր բայի է, մէջն ստորագելի է :

Հ. Դէմաւոր և աւտէմ բայն ինչ է :

Պ. Բայի մը այն ժամանակները որ եղակի և յոք-

նակի ելել, գէմքը կը ցուցնեն՝ Գեօօր կ'ըստին. այսպէս են Ներչոյ, Անգոր, Կորդու, աղանի ժամանակները, և հրմայնան ու Կորդուան. իսկ Անգոր Գեօօր, այսինքն, Անգորոյն, և Անգու ու Կորդու ընդհանրութեան որ գէմք չեն ցուցներ՝ Անգոր են:

Հ. Նախագահութեան մը մէջ, Բայը, Կոր Բայն և Կորդու ինչպէս կը գիտցուն:

Գ. Բայը միշտ յայտնի է, որ է Կ'բայը: Տէր բային — Է կամ Է՝ Է հարցմամբ կը գտնուի: Ստորագելին ալ ինչպէ՞ս, Կորդու՞ հարցմամբ: Վերի նախագահութեան մէջ այս հարցումներն ընենք. է. — Է կամ ինչ է. — Բայը է. — Բանալ ինչպիսի է. — Էն է: Ապա Բայը տէր բայի է էին. Էն՝ ստորագելի է Բային:

Այսպէս պէտք է լուծել ամէն նախագահութեան, Տէր բային գրեթէ միշտ գոյական է, այսինքն, Անգոր կամ Է մը: Ստորագելին ալ գրեթէ միշտ ածական:

Յ Օ Դ

Հ. Յօդն ինչ է:

Գ. Յօդ կը կոչուի և գիրը՝ գրաբարին մէջ, իսկ աշխարհաբարին մէջ և կամ ը գիրը. ինչպէս՝ աշխարհաբար՝ տունը, կինը. Գրաբար՝ տունն կինն:

Հ. Յօդը ուր կը գրուի:

Գ. Յօդը թէ գրաբարին և թէ աշխարհաբարին մէջ անուան ծայրը կը գրուի:

Հ. Բառ մը գրաբարին մէջ երբ յօդ չառնուր:

Գ. Կ. Երբ անուն մը զիստ կամ Կորդու կը ցուցնէ, գրաբարին մէջ յօդ չառնուր, աշխարհաբարին մէջ՝ կ'առնու: Անուն մը սեռ կը ցուցնէ, երբ զիստ բառը զօրութեամբ կ'իմացուի, զոր օրինակ՝ Բանալ մթին է. Եունը հաւատարիմ է. Զին արագ է. Մարդը մահկանացու է, կը նշանակեն՝ զիստ, զիստ չուն,

— Բն ձի , — Բն մարդ . ուստի այս խօսքերուն մէջ՝ Բանտ ,
Շուն , Զի , Մարդ , սեռ կը ցուցնեն , ուստի և գրա-
բարին մէջ յօդ չեն առնուր , զոր օրինակ .

Բանտը մթին է .

Միշտ է քաղ

Շունը հաւատարիմ է .

Հասարակ է լին

Մարդը մահկանացու է .

Մահնակն է մարդ

Առաքինութիւնը սիրելի է . Սէրելի է հասարակն

2. Երբ անուամբ մը նշանակուած իրը բնութեան
մէջ Բն է , նոյնպէս գրաբարին մէջ յօդ չառնուր ,
բայց աշխարհաբարին մէջ՝ կ'առնուր : Աստուած բարի
է . Արեգակը լուսատու է . Լուսինն աղօտ է . Երկիրը
գնդաձեւ է , խօսքերուն մէջ՝ Աստուած , Արեգակ ,
Լուսին , Երկիր , որ միակ առարկաներ են , գրաբա-
րին մէջ յօդ չեն առնուր , զոր օրինակ .

Աստուած բարի է .

Բն է Աստուած

Արեգակը լուսատու է .

Լուսնն է արեգակն

Երկիրը գնդաձեւ է .

Գնդն է երկիր

Լուսինն աղօտ է .

Աղօտ է Լուսին

3. Հրահանգ (*)

Բանտը մթին է . Լուսինն աղօտ է . Զիւնը Թանձր
է . Անձրեւը լոյծ է . Շունը հաւատարիմ է . Զին ա-
րագ է . Երկիրը գնդաձեւ է . Ծովը ընդարձակ է . Մար-
դը մահկանացու է . Զուրը պաղ է . Օդը թեթեւ է .
Առաքինութիւնը սիրելի է . Արեգակը լուսատու է .

(*) Այս հրահանգին մէջ Թափալ բառերը գրաբարին հետ
նոյն են .

Աշակերտը թող վերի հրահանգը գրաբարի դարձնէ , ստորո-
գելին բային առաջ , ու տէր բային բայէն ետքը գնելով : Թող ա-
շակերտը այս կանոնը չմոռնան , այսինքն՝ ստորագելին առաջ գնել .
այս կերպը գրաբարին մէջ սովորական և գիւրբին է :

Աշակերտը կրնան այս հրահանգին ամէն մէկ խօսքը (նախա-
դասութիւնը) վերի լուծման կանոնին համեմատ լուծել :

Աստուած բարի է . Հոգին անմահ է . Մարմինը նիւթեղէն է . Քարը կարծր է . Յամաքը պինդ է . Մեղանը սեւ է . Զիւնը ճերմակ է . Խոտը կանանչ է . Յակինթը կարմիր է . Երկինքը կապուտ է . Անիւը կլոր է . Խաղողը բաղլըր է . Աղօխը թթու է . Թռչունը թեւաւոր է . Զուկը թեփոտ է . Ոչխարը շորս ոտքով է . Հաւը երկու ոտքով է . Ասիւծը հպարտ է . Վագրը անգութ է . Որդը դարչելի է . Նապաստակը շուտ վաղող է . Եղէզը գիւրաւ կոտորող է . Աղիւսը փռան մէջ եփած է . Աստուած վարձատրող է . Շնորհքը ձրի է :

Պաղ , շիւ	Կապուտ , կարշտ
Մեղան , բնւո	Զուկ , յոսի
Սեւ , սեւ	Կլոր , բալըր
Ճերմակ , ադիւսի	Դիւրաւ կոտորող , արեւոյի
Կանանչ , կանաչ	Փռան մէջ եփած , իրծուն
Թեփոտ , թեփոտ	Դարչելի , շիւ
Շորս ոտքով , շորս ոտքով	Շուտ վաղող , արեւոյի
Երկու ոտքով , երկու ոտքով	Եղէզ , եղէզ
Անգութ , անգութ	Վարձատրող , արեւոյի
Որդ , որդի	

ԴԱՍ Ե.

ՆԱԽԸՆԹԱՅ ԴԱՍԻՆ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՏԷՐ ԲԱՅԻ ԵՒ ՅՈՒ

Տ Է Ր Ի Ն Յ Ի

Հ. Դրաբարին մէջ անեղական տէր բայիներուն թնչ բայ կը տրուի :

Պ. Անշուիւն տէր բայիներուն յոսիլի բայ կը տրուի : Երկինքը բարձր է . Բարձր է երկինք :

Աղօթքը դորանոր է. Հիշե՛ք եւ - ՆԻ՛:

Цыганын ыңгыры (ауанын ыңгыры)

$$f(u,v,w) = \frac{1}{2} (u^2 + v^2 + w^2 - uv - vw - wu)$$

Հ. Քայլը եղակին թէ յօքնակի կը դրուի, երբ երկու կամ աւելի եղակի տէր բայիններ կան :

Պ. Երբ երևում է ամս -- ելի էլ -- ելի ամէր բայիներ կան ,
բայր նոյնպէս յ' 45-ի կ'ը գրուի :

Շագին և ծուրը թեթեւ են : Թելե- և լիւ է ջուր
Քարն ու երկաթը ծանր են : Ծուր և գուր և ելիւն

802

Հ. Վերը (Դաս Դ.) ըսիր թէ, երբ անուն մը տես կամ տեսակ կը ցուցնէ, յօդ (Ն գիրը) չափնուր. ապա երբ անուն մը յօդ կ'աւանու դրաւարին մէջ:

Պ. Երբ անուն մը ոչ թէ սեռ , այլ գրգռելու ունակ
կամ անգրգռելու կը ցուցնէ , ան աստիճան յօդ կ'առնուի գրա-
բարին մէջ : Անուն մը որոշեալ անհատ ցուցած կ'ըս-
ուի , երբ ոչ թէ -մէն , այլ -յա , -ինչ , -յա անուն կը նշա-
նակէ , զոր օրինակ . Ա-գրգռելու լ-ու-ու-ն է , խօսքին մէջ ,
-ագրգռելու բառով ամէն աստղ կ'իմացուի . բայց՝ Գ-ու-
նիւրը Բ-յա էին , ճանք-անիւրը Նիւն է , Գ-գու-ու-ն անշու-ն է .
խօսքերուն մէջ , Գ-ու-անիւրը , ճանք-անիւրը , Գ-գու-ու-նը ըսե-
լով՝ -մէն գուռ , -մէն հանքայ , -մէն դատաւոր չի հաս-
կըցուիր , այլ՝ կը նշանակէ -յա ինչ գուռները , -յա ինչ
հանքաները , -յա անուն դատաւորը :

Übergraben

ក្រុងកុងមី ឆ្នាំ១៩៧២

Յոսիք քարանդէկէ : Նստիք ի տէր :

[illegible][illegible]

Քաղաքի արդարություն է. Պատերի և
Քաղաքի.

Ձին չորքոտանի է . Զար-
դանի է և և .

266 4000 5. 4000 5.

— 44 —

Այս և նախընթաց դասին կանոններուն համեմատ աշակերտք հետեւեալ հրահանգները զբարարի դարձունեն :

4. Հրահանգ

Երկինքը բարձր է . Աստղերը լուսատու են . Դուռները բաց էին . Ճանքաները նեղ են . Փողոցները շիտակ են . Ապակին փինջ է . Զուրը յատակ է . Աղբիւրն առատ է . Սոյը սաստիկ է . Հիւանդութիւնը ծանր է . Կրակն այրող է . Դատաւորն անաշտ է . Իշխանը խիստ է . Պալատը չբեղ է . Շէնքերը փառաւոր են . Պարտէզը գեղեցիկ է . Ժողովուրդը շատ է . Զինուորները քիչուոր են . Մարդը հարուստ է . Աստուած քստեղծող է . Հրեշտակները հոգի են . Սատանաները շար են . Դրախտը երանաւէտ է . Տղաք անմեղ են . Իմաստութիւնը յարգի է . Դիտութիւններն օգտակար են . Եզը , ձին և էջը սկիտանի են . Որդիները ժառանգ են . Մառանները հնազանդ ըլլան . Թագաւորը յաղթող է . Զօրավարը քաջ է . Զինուորները հաւատարիմ են . Առիւծը զօրաւոր է . Գետինը խոնաւ է . Փայտը չոր էր . Հիւանդութիւնը մահացու է . Բեռը ծանր է . Զգոյշ եղիք . Վստահ եղիք . Ժողովուրդն աղքատ է . Իշխանները հարուստ են . Մարդը հար է . Անոնք հով են . Տղան հով է . Ուսումը օգտակար է . Մոլութիւնը ատելի է . Աղքատները հարուստ եղան . Պատմութիւնը ճշմարիտ է . Վկայութիւնները սուտ են . Ճանքան երկայն է . Ժամանակը կարճ է :

Աստղ , աստղ , Յ+ . աստղ+ Այրող , Կրող

Դուռ , դուռ , Յ+ . դուռ+ Պալատ , պալատ

Ժանքայ , ճանաչահ Շէնք , շէնք , Յ+ . շէնք+

Շիտակ , հոգի (ախլ) Փառաւոր , փառաւոր

Հիւանդութիւն , Խ+ Բեռ , բեռ , Յ+ . բեռ+

Կրակ , հոգ Անոնք , անոնք

Շատ , բազմ	Տղայ , հանգի , Յո . հանգի
Քիչուոր , անգի	Յարգի , դարձան
Մարդ , ոչ	Եղ , եղի , Յո . եղի
Հարուստ , ընդ , հեռու	Ջորաւոր , հար
Սակզծող , արդի	Ուսում , ուսում
Սատանայ , արե	Մարմնի , յարմար

Լ Ո Ւ Թ Ո Ւ Մ

Բայ եւ արեւի . եւ՝ էակ . բայ . սահմ . ներկ . յոր . դ . դէմք . — Ո՞վ եւ . — Դուռները , Դարեւի . Դուռներն տէր բայի է եւ ին . այս բառին Ն գիրը յոգ է , վասն զի արեւելի Հոս ոչ թէ ակն դուռ կը նշանակէ , այլ՝ այս ինչ որոշեալ դուռները , — Դուռները ինչպիսի եւն . — Բայ եւն . Բայ ամ . ստորագրի է Դարեւին :

5. Հրահանգ

Դրագիրը շուտ գրող է . Եղը , ոչխարը և այծը եղջերաւոր են . Պատմութեան ծիրանի է . Բնակիչները սեւ են . Քաջ եղիք . Հնազանդ եղիք . Շատը մի ըլլար . Հաւատարմ ըլլայ . Ջգոյշ եղիք . Եղեւինը բարձր է . Եղեղը դիւրաբեկ է . Տոսաբը ցած է . Ջրան ու եղեւոր ճերմակ են . Գեաինը սահուն (Իայլն) է . Խեղճ եմ . Ողորմելի է . Երանելի ես . Նապաստակը շուտ քալող է . Ապերախտ մ'ըլլար . Մարդը բարեբար է . Երամակը (Կեղեւ) մեծ էր . Ես վկայ եմ . Դուն երաշխաւոր (Կեղեւ) ես . Անիկա ամբաստանող (Կեղեւ) է . Անոնք դատաւոր են . Անիկա դահլիճ է . Տէրը վրէժխնդիր է . Պարգեւը ձրի է . Ասիկա շնորհք է . Գիրքը պարգեւ է . Պատուներն ընծայ են :

Դրագիր , Դուր	Սահուն , Լեւի
Շուտ գրող , արեւելի	Խեղճ , Եղի
Ցած , Ինքն	Շուտ քալող , արեւելի
Ճերմակ , արեւելի	Ապերախտ , երեւոյթաւոր , արեւելի

նակ՝ որդի , որդւոյ . Գրծկն . որդւով . որդիք , որդւոյ ,
որդւով :

Զ. ՀՈԼՈՎՈՒՄ

	Եզակի	Յորնակի
Ո.	Հիմն .	Հիմնւոյ .
Ս.	Հիմնւն .	Հիմնւոյ .
Տ.	Հիմնւն .	Հիմնւոյ .
Հ.	Հիմն .	Հիմնւոյ .
Բ.	Հիմնւն .	Հիմնւոյ .
Գ.	Հիմնւոյ .	Հիմնւոյ .

Հ. Այս հոլովման վրայ ինչ գիտելիք կայ :

Պ. Կան անուններ որ ըն շին վերջաւորիք , բայց այս հոլովման պէս կ'ըլլան , ինչպէս , Տուն , տան . Ծուն , շան . Մանուկ , մանկան . Աղջիկ , աղջկան . Անուն , անուն . Պաշտօն , պաշտօն . և այլք :

Չ. Կան քանի մը ըն (*) վերջաւորած անուններ , որոնց սեռականն ու տրականը ին կ'ըլլայ , յորնակի ուղղականն ալ ին կ'ըլլայ . զոր օրինակ :

	Եզակի	Յորնակի
Ո.	Գառն .	Գառնի .
Ս.	Գառնի .	Գառն .
Տ.	Գառնի .	Գառն .
Հ.	Գառն .	Գառնի .
Բ.	Գառնւն .	Գառն .
Գ.	Գառնւոյ .	Գառն .

Այս զարտուղութիւնները վարժութեամբ կը սորվուին :

(*) Քանի մը ըն վերջաւորած յորնակի ուղղականը՝ աւ , հայ . ցականն ալ աւ կը վերջաւորին , ինչպէս՝ Սերմն , սերմնաք , շերմաք . Ան , ականք , շական (զահար) և այլք :

Է. ՀԱՆՈՎՈՒՄ

	Եզակի	Յորմակի
Ո.	Նեղութիւն .	Նեղութիւն-ի .
Ս.	Նեղութ-եան .	Նեղութ-եանց .
Տ.	Նեղութ-եան .	Նեղութ-եանց .
Հ.	չ Նեղութ-եան .	չ Նեղութ-եան .
Բ.	ի՛նչ Նեղութ-եան .	ի՛նչ Նեղութ-եանց .
Գ.	Նեղութ-եամբ .	Նեղութ-եամբ .

Հ. Այս Հոլովման վրայ թնշ դիտելիք կայ :

Պ. Շատ ինչ վերջաւորած անուններ այսպէս կը Հոլովին , ինչպէս . արիւն , կորիւն , անկիւն , որ կ'ըլլան արիւն , կորեան , անկեան , և այլն . նաեւ ուրիշ բանի մը բառեր . ինչպէս . Մնունդ , ծննդեան . Խորհուրդ , խորհրդեան . Ժողովուրդ , ժողովրդեան . Գալուստ , գալուստեան :

Ը. ՀԱՆՈՎՈՒՄ

	Եզակի	Յորմակի
Ո.	Տարբ .	Տարբ-ի .
Ս.	Տարբ-ի .	Տարբ-ից . կամ ելց .
Տ.	Տարբ-ի .	Տարբ-ից » »
Հ.	չ Տարբ .	չ Տարբ-ի .
Բ.	ի՛նչ Տարբ-ի .	ի՛նչ Տարբ-ից » »
Գ.	Տարբ-իք .	Տարբ-իք . ելք

	Եզակի	Յորմակի
Ո.	Աստղ .	Աստղ-ի .
Ս.	Աստղ-ի .	Աստղ-ից . կամ ելց .
Տ.	Աստղ-ի .	Աստղ-ից » »
Հ.	չ Աստղ .	չ Աստղ-ի .
Բ.	ի՛նչ Աստղ-ի .	ի՛նչ Աստղ-ից » »
Գ.	Աստղ-իք .	Աստղ-իք . կամ ելք .

Հ. Ըջ վերջաւորած անուններէն ոմանց վրայ ինչ գիտելիք կայ :

Գ. Ըջ վերջաւորած անուններէն ոմանք հետեւեալ կերպով կը հալովին :

	Եզակի	Յօրնակի
Ո.	Փոքր .	Փոք--ւն+ .
Ս.	Փոք-- .	Փոք--ւնց .
Տ.	Փոք-- .	Փոք--ւնց .
Հ.	չ Փոքր .	չ Փոք--ւն- .
Բ.	չ Փոք--ւ- .	չ Փոք--ւնց .
Գ.	Փոք--ւմք .	Փոք--ւմք+ .

Այսպէս . կը հալովին ժւնք , իւրծք , Բւնչք , Բււնչք , անականները , և Բւղք , սւր , Զւղք , գոյական անունները : Վերջին երեք բառերուն գործիականը կ'ըլլայ մեղ-- , առ-- , ծաղ-- , և յորնակին չի գործածուիր :

Բււնչք բառին յորնակի սեռականը , տրականը . և բացառականը կ'ըլլան Բււնչւնց , և գործիականը՝ Բււնչւմք+ :

6. Հրահանգ

(*) Պօտի , ձիթենի , հոգի , ոսկի , ատամն , բեռն , կողմն , տուն , լաւութիւն , կոնդ , մեծատուն , վերնատուն , նշմարութիւն , տարի , անձն , տարր , արկղ , խաշն , դաշն , ուստր , (մանչ զաւակ) , դուստր , կըղզի , փարիսեցի , սաղուկեցի , անեցի , ասր (բուրդ) , մեղր , եղր (+էււր) , ափն (+էււր՝ ծովու , գետի) , ձըմեռն , ամառն , ձեղուն , տտուն (պաշ ձկան և այլն) , ազի (պաշ ձիու և այլն) , մասն , մըջիւն , սիւն , կորիւն (յաք գաղանի) , թոռն , համար :

(*) Աշակերտք նշանակեալ անունները հալովեն .

ՈՒՐԻՇ ԳԻՏԵԼԻՓ

2. Ձայնաւորներու փոփոխութեան վրայ ուրիշ ինչ գիտելիք կայ :

Գ. 1. Իւր վերջաւորած անուններուն էւ մասնիկը խոտորնակ հոլովներուն մէջ ա ի կը փոխուի , ինչպէս՝
Հովեւ , հովեւի , (կարգա՝ հովվի) , հովեաւ . Հովե-ք , հովեաց , հովեօք :

Թեւ , թեւոյ , թեւով . Թեք , թեւոց , թեւովք :

2. Դեւ անունին մէջ է գիրը կը փոխուի էի , ինչպէս՝ Դեւ , դէի , դէաց , դէօք :

3. Աստուած բառին վերջին = գիրը կը կորսուի . ինչպէս՝ Աստուած , աստուծոյ , աստուծով :

4. Էւյ վերջաւորած անուններուն էւյ մասնիկը է ի կը փոխուի , ինչպէս՝ Փախստեւյ , փախստէի , փախստէիւ . Փախստեւյք , փախստէից , փախստէիւք , Էլն :

Բայց էւյ վերջաւորած տեղացի ցուցնող անուններուն նոյն էւյ մասնիկը ույ ի կը փոխուի , ինչպէս՝ Ասորեստանեւյ , Ասորեստանոււյ , Ասորեստանուլ կամ էւ : Ասոնց յորնակին կ'ըլլայ էւյց , Ասորեստանեւյք , Ասորեստանեւց , Ասորեստանեւք :

7. Հրահանգ

(*) Թուղթ , սէր , պատիւ , թիւ , անիւ , գրիչ , հօւր , մատուռն , թռչուն , մատեան , ատեան , շունչ , մարմին , մուկն , շուրթն , հովիւ , ջուր , պանիր , հունձ , պաուղ , երէց , պղինձ , զէն , կոշումն , դաւուստ , շէն , լոյս , յոյս , ամիս , վայրկեան , սուրբ , մեհեան , հանդէս , ողջոյն , էշ , մանուկ , աղջիկ , դուստր , ծիր , խունկ , ինձ (ք-էլն) , խոտաւմն , ուսումն , սկիզբն , բիրտն , աշուն , գարուն , մարդիկ , ձեղուն , սենեակ , գլուխ , փոքրիկ , տնիկ , հանդիստ ,

(*) Աշակերտք նշանակեալ անունները հոլովն :

փախուստ , թաքուստ , իղձ , ունչ , ունդ , քրիստոնեայ , փախստեայ , աշտեայ , ծնունդ , ժողովուրդ , խորհուրդ :

8. Հրահանգ

Տունը նոր է . Եկեղեցին հին է . Շողին ու ծուխը թեթեւ են . Անձրեւն ու կարկուտը ծանր են . Հողին զգացող , իմացող և գործող է . Կինը տրտում էր . Մայրը փտագին էր . Քոյրը զուարթ է . Մարդիկ և կենդանիները քալող են . Հողը խոնաւ է . Երկիրը բարեբեր է . Դաշտը բերքով լեցուն է . Արտն ու պարտէզը պտղաբեր են . Հրեշտակները հոգի են . Զին կրքակոտ է . Շունը հաւատարիմ է . Վարժապետը հմուտ և փորձ է . Աշակերտները կրթեալ են . Կառավարը վարժ է . Էյր դանդաղ է . Նապաստակն արագ է . Քաջախը սաստիկ և կծուէ է . Եղը լոյծ է . Կրակը թանձր է . Փայտը պինդ է . Քարն ու երկաթը կարծր են . Նաբինջը գնդակերպ է . Սկաւառակն ու անիւր կլոր են . Թաթը կակուղ է . Սմբակն ու կնճակը կարծր են . Լեմոնը թթու է . Թելերն ու ոտքերը շարժող են . Լեւդուն և աշքերն ասոցին անդին դարձող են . Ակռանեւրը հաստատ են . Պատանին հասուն է . Տղան ահատ է . Թռչունները թռչող են . Զորքոտանիները քալող են . Եղջերուն ու նապաստակն արագընթաց են . Առիւծն ուժով է . Վագրը փարատող և անգութ է . Ոչխարը հեղ է . Ուղտը հանդարտ է . Էյր համբերող է . Դաւիթ հովիւ էր և թագաւոր եղաւ . Հայկը դիւցազն էր . Արամ քաջ էր . Աստուած կարող է . Պաշտօնեայն հաւատարիմ է . Լեւը դժուարին է :

Զգացող , զգայուն
Իմացող , իմաստուն
Գործող , գործն
Կենդանի , անուշ

Քալող , քնայուն
Բարեբեր , բերեղ
Բերքով լեցուն , յաւաթե
Կրակոտ , զերհեղեղ

Տ.	Տեառն .	Տերանց , տեարց .
Հ.	չ Տեառն .	չ Տեարս .
Բ.	ի Տեառնէ .	ի Տերանց .
Գ.	Տերամբ .	Տերամբք .

Եզակի

Յօրնակի

Ո.	Հայր .	Հարբ .
Ս.	Հօր .	Հարց , Հարանց .
Տ.	Հօր .	Հարց , »
Հ.	չ Հայր .	չ Հարս .
Բ.	ի Հօրէ .	ի Հարց , »
Գ.	Հարբ .	Հարբք .

Եզակի

Յօրնակի

Ո.	Քոյր .	Քորբ .
Ս.	Քեռ .	Քերց .
Տ.	Քեր .	Քերց .
Հ.	չ Քոյր .	չ Քորս .
Բ.	ի Քեռէ .	ի Քերց .
Գ.	Քերբ .	Քերբք .

Եզակի

Յօրնակի

Ո.	Կին .	Կանայք .
Ս.	Կնոջ .	Կանանց .
Տ.	Կնոջ .	Կանանց .
Հ.	չ Կին .	չ Կանայս .
Բ.	ի Կնոջէ .	ի Կանանց .
Գ.	Կանամբ , Կնաւ .	Կանամբք .

Եզակի

Յօրնակի

Ո.	Օր .	Աւուրք .
Ս.	Աւուր .	Աւուրց .
Տ.	Աւուր .	Աւուրց .
Հ.	չ Օր .	չ Աւուրս .

Բ.	Յ Օրէ .	Յ Աւուրց .
Գ.	Աւուրբ .	Աւուրբբ .
	Եզակի	Յորնակի
Ո.	Գիւղ .	Գիւղբ .
Ս.	Գեղջ .	Գիւղից .
Տ.	Գեղջ .	Գիւղից .
Հ.	ՂԳիւղ .	ՂԳիւղս .
Բ.	՛Է Գեղջէ .	՛Է Գիւղից .
Գ.	Գիւղիւ .	Գիւղիւբ .
	Եզակի	Յորնակի
Ո.	Տիւ .	Տիւբ .
Ս.	Տուրնջեան .	Տուրնջեանց .
Տ.	Տուրնջեան .	Տուրնջեանց .
Հ.	ՂՏիւ .	ՂՏիւս .
Բ.	՛Է Տուէ , ՛Է Տուրնջենէ .	՛Է Տուրնջեանց .
Գ.	Տուրնջեամբ .	Տուրնջեամբբ .

Հայր ին պէս կը հոլովին յայր և եղբայր . կէն ին պէս
կը հոլովին քիչէն և առնակէն :

ԴԱՍ Թ.

ՍԵՌԱԿԱՆ ՀՈԼՈՎ, ՅԱՏԿԱՅՈՒՑԻՉ

Հ. Սեռական հոլովն ինչ կը ցուցնէ :

Պ. Սեռական հոլովն անուան մը քով դրուելով
անոր որոշ վերաբերել կը ցուցնէ . զոր օրինակ՝ Պարտե-
զն դուռ , խօսքին մէջ՝ պարտեզն սեռական հոլովը
կը ցուցնէ թէ դուռը պարտեզն կը վերաբերի կամ պար-
տեզն է :

Սեռական հոլովը որոշ (քիմի) հարցման պա-
տասխան է . Որոշ դուռ . — Պարտեզն :

Հ. Սեռական հոլովն ինչ կը կոչուի :

Գ. Սեռական հոլովը հայերէն յառնացելը կը կոչուի , անոր վերաբերեալ բառն ալ յառնացել կ'ըսուի :

Հ. Յատկացուցիչը յատկացեալէն առանջ թէ ետքը կը դրուի :

Գ. Գրաբարին մէջ յատկացուցիչը ~~առնուի~~ յատկացեալէն ետեւ կը դրուի , թէպէտ աշխարհաբարին մէջ ասոր հակառակն է , զոր օրինակ .

Աշխարհաբար	Գրաբար
Պարտէզին դուռը	Դուռն պարտէզին
Թագաւորին եղբայրը	Եղբայր թագաւորին

Հ. Գրաբարին մէջ յօդը (ն գիրը) յատկացուցիչն թէ յատկացելոյն վրայ կը դրուի :

Գ. 1. Գրաբարին մէջ յօդը յատկացուցիչին վրայ կը դրուի . աշխարհաբարին մէջ՝ երկուքին վրայ ալ , զոր օրինակ .

Աշխարհաբար	Գրաբար
Թագաւորին որդին	Որդի թագաւորին
Մարգարէին խօսքը	Բան մարգարէին

2. Բայց եթէ յատկացուցիչը յառնի անունն է , գրաբարին մէջ յօդը յառնացելէ իւր Գոյն կը դրուի , աշխարհաբարին մէջ՝ երկուքին վրայ ալ , ինչպէս .

Աշխարհաբար	Գրաբար
Հայերուն պատերազմը	Պատերազմն Հայոց
Դաւթին թագաւորութիւնը	Թագաւորութիւնն Դաւթի

3. Գրաբարին մէջ ոչ յատկացուցիչն և ոչ յատկացելոյն վրայ յօդ կը դրուի , եթէ երկուքն ալ յօդ առնող անուններ չեն , զոր օրինակ երբ ~~մեծ~~ կը ցուցնեն (տես Դաս Դ.) կամ բնութեան մէջ միակ դրունուող բանի մը անուն են , ինչպէս՝ Աստուած , Արեգակն , Լուսին , Երկիր , և այլն . իսկ աշխարհաբարին մէջ երկուքին վրայ ալ կը դրուի յօդ , զոր օրինակ .

Աշխարհաբար

Գրաբար

Աստուծոյ գառաւստանները	Դատաստանք Աստուծոյ
Արեւին ճառագայթները	Ճառագայթք արեգական
Լուսնին լոյսը	Լոյս լուսնի
Երկրին շուքը	Ստուեր երկրի
Մարդուն հոգին	Հոգի մարդոյ (—Տէն մարդու)
Դպրոցներուն տղաքը	Մանկունք դպրոցաց (—Տէն դպրոցի)

9. Հրահանգ

ԳՈՅԱԿԱՆ ՅԱՏԿԱՅՈՒՅՁՈՎ

Պարտէզին դուռը բաց է . Տանը պատուհանները
գոց են . Երկրին բնակիչները վայրենի էին . Մառին
պատուղը գեղեցիկ էր . Արեւին լոյսը պայծառ է . Լուս-
նին լոյսն աղօտ է . Տղուն հայրը ծեր է . Թագաւորին
զօրքերը հաւատարիմ են . Տէրոջը կամքն այս է . Քրո-
ջը տունը մօտ է . Կնոջը որդիքը ստաճակ են . Մար-
դուն խօսքերը խիստ էին . Հօրը բարկութիւնը սաս-
տիկ էր . Օրուան հանդէսը մեծ էր . Յորեկուան ժա-
մերը կարճ են . Գիշերուան ժամերը երկայն են . Կէս
օրուան տաքն աւելի է . Գարնան օրերը զով են . Ա-
մառուան օրերը տաք են . Գեղինք բնակիչները մար-
դասէր են . Թագաւորին հրամանը ստիպողական էր .
Քաղքին զուռները պղնձէ էին . Գետին լուրերը քաղցր
են . Մերին խօսքերը խելքով են . Ասոնք քաղաքնե-
րուն իշխաններն են . Մովին ձուկերը տեսակ տեսակ
են . Գինիին կարասը ծակ է . Եղին սրուակը ընցուն
է . Կաթին ամանները պարասց են . Տեղւոյն դիրքը
բարձր է . Որդիներուն պարծանքը հայրերն են . Մայ-
րերը աղջիկներուն պաշտպանն են . Արդարներուն հո-
գիները երանելի են . Հռովմայեցւոց պետութիւնն ա-
հագին էր . Իսրայելացւոց ազգն ընտրեալ էր . Խրա-

տին խօսքերն ազգու էին . Հայկին օրդիններն ու թոռ-
ները քաջ էին . Տրդատին պատմութիւնը դարմանալի
է . Հռիփսիմէին ընկերները կուսանք էին . Ձեռուը-
ներուն և ոտուըներուն մատուըները հինգ հինգ են .
Այսօր ուրախութեան տօն է . Ձիթենին Հաշտութեան
նշան է . Այս անկուած քարը քաջութեան յիշատակ է .
Շարաթը Հրէից Հանգստութեան օրն էր . Անոր արիւ-
նին Հեզումը փրկութիւն եղաւ . Աստղերուն թիւը ան-
համար է . Կայսրին իշխանութիւնը ատելի էր . Աղ-
բիւրին ինքը դառն էր . Անիկա անկիւնի քար եղաւ .
Այրերուն և կիներուն թիւը շատ էր :

Գոց , Է-Կ-Է	Եղ , Է-Է կամ Է-Է , Է-Է
Արեւ , Գ-Գ-Գ	Կաթ , Է-Է , Է-Է
Թագաւոր , Գ-Գ	Պարապ , Է-Գ-Գ
Մօտ , Գ-Գ	Թոռ , Է-Է , Գ-Գ . Է-Է-Է
Յորեկ , Գ-Գ	Ձեռք , Է-Է , Է-Է Գ-Գ .
Կէս օր , Գ-Գ-Գ , Գ-Գ	Է-Է , Է-Է
Տաք (գոյ) , Գ-Գ	Ոտք , Գ-Է , Գ-Է , Գ-Գ . Գ-Է ,
Աւելի , Գ-Գ-Է	Գ-Է
Ստիպողական , Գ-Է	Մատ , Գ-Է , Գ-Գ . Գ-Գ-Է
Պղնձէ , Գ-Է	Նշան , Նշան
Խելքով , Գ-Է-Է	Տնկուած քար , Գ-Է
Ասոնք , Գ-Է	Հանգստութիւն , Գ-Է-Է
Տեսակ տեսակ , Գ-Է Գ-Է	Գ-Է-Է-Է
	Քար , Գ-Է

[Ո Ւ Թ Ո Ւ Մ]

Բ-Գ է Գ-Է Գ-Է-Է . Է , Բայ էակ . ուժ . ներկ .
եղ . Գ . Գ-Է . Ո՞վ է — Դուռը . Դուռն՝ Գոյ . անուն
ուղղ . Հոլով . տէր քայի էին . Որուն կամ ինչ քանին
դուռը — Պարափղին . Պարափղին՝ Գոյ . ան . սեռ . Հոյ .

յատկացուցիչ ԳԻՆԻՆԻՆ : ԴՈՒՆՆ Է՛ ինչպիսի . — Բաճ ,
 Բաճ ածական . ստորագելի ԳԻՆԻՆԻՆ :

10. Հրահանգ

ՅԱՏՈՒԿ ԱՆՈՒՆ ՅԱՏԿԱՅՈՒՑԻՉ

Յովհաննէսին եղբայրն իմաստուն է . Արշակին
 որդին շար է . Պետրոսին զոքանչը Հիւանդ էր . Յով-
 սեփին աները ծեր է . Սաւուղին որդին կաղ էր . Դա-
 Վիթին զօրավարները քաջ և հաւատարիմ էին . Դեկո-
 սի կեանքը կարճ եղաւ . Յակոբին որդիքը նախանձաւ
 էին . Երուսաղեմին պարխապներն ամուր էին . Հայոց
 երկիրը պաղարեր է . Հնդկաց լեռները բարձր են .
 Տրդատայ Թագաւորութիւնը երկար եղաւ . Եփրատայ
 ջուրերը յորդ են . Սողոմի բնակիչներն անզգամ էին .
 Աբրահամին ծառաները հաւատարիմ էին . Արեգական
 ճառագայթներն այրող են . Լուսնին լոյսն աղօտ է .
 Աստուծոյ դատաստաններն արդար են . Հովին զօրու-
 թիւնը ուժով է . Մովին ալիքներն ահագին են . Լոյ-
 սին բնութիւնը բարակ է . Արդարներուն ճանբաները
 շիտակ են . Ասիւծին մանչիւնը սոսկալի է . Աստուծոյ
 խօսքը ճշմարիտ է . Երկրիս կողմերը շորս են . արե-
 ւելք , արեւմուտք , հիւսիս և հարաւ . Մովին ջուրը
 աղի է . Լեռներուն գլուխները բարձր են . Երկրիս
 անդունդները խորունկ են . Աստղերուն հեռաւորու-
 թիւնն անբաւ է . Տիեզերքին ընդարձակութիւնն ան-
 հուն է . Անձրեւին , ձիւնին և հովերուն օգուտը մեծ
 է . Արեւին լոյսն ու տաքութիւնը շատ կարեւոր են :

Լեռ ,	Է՛ՆԻՆ ,	յոք .	Է՛ՐԷՆԻՆ ,	Ուժով ,	Բաւալ
	Է՛ՐԷՆԻՆ			Բարակ ,	Դաւալ
Այրող ,	Է՛ՐԷՆԻՆ			Շիտակ ,	Դաւալ
Հով ,	Է՛ՐԷՆԻՆ ,	Է՛ՐԷՆԻՆ		Սոսկալի ,	Է՛ՐԷՆԻՆ

Խորունկ , Իւր Տաքութիւն , Վերջին
Տիեզերք , Գիւղէր , Եւ Շատ (մակբայ) , Եւ

ԴԱՍԺ.

ԱՅԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Հ. Վերք (Դաս Բ.) ըսիր թէ ամական կ'ըսուի ա-
նուն մը որ իրի մը ~~բերանին~~ կամ ~~բերանին~~ ըլլալը կը
ցուցնէ . ամէն ամական որպիսութիւն կը ցուցնէ :

Պ. 1. Իրի մը որպիսութիւնը ցուցնող ամական-
ներուն ~~բերանին~~ ամական կ'ըսուի . Դժ , Իւր , Իս-
պան , Գիւղ , Բեր , Լը , Գիւղ , Եւ . որակական
ամականներ են : 2. Բայց կան ~~բերանին~~ ամականներ
որ բանի մը ~~բերանին~~ կամ ~~բերանին~~ Եւ ըլլալը կը ցուցնեն ,
ինչպէս են Դ , Եւ , Եւ , Եւ , Եւ , Եւ , Եւ :

3. Կան տեսակ մը ամականներ ալ որ բանի մը
Եւ ըլլալը կը ցուցնեն , ինչպէս են Ի , Եւ , Դ , Եւ ,
Եւ , որ ~~բերանին~~ ամական կը կոչուին :

4. Կան ~~բերանին~~ կոչուած ամականներ որ են ,
Եւ , Եւ , Եւ , Եւ , Եւ :

5. Կան տեսակ մը ամականներ ալ որ ~~բերանին~~ ա-
մական կը կոչուին , և ասոնք են՝ Եւ , Եւ , Եւ , Եւ ,
Եւ , Եւ , Եւ , Եւ , Եւ :

6. Կան վերջապէս՝ ~~բերանին~~ կոչուած ամականներ ,
ասոնք են՝ Եւ , Եւ , Եւ և Եւ :

Հ. Ուրեմն բանի տեսակ ամական կայ :

Պ. Վեց տեսակ . 1. Որակական . 2. Թուական .

3. Ստացական . 4. Ցուցական . 5. Անորոշ և 6. Հար-
ցական :

2. ԹՈՒԱԿԱՆ ԱՆԱԿԱՆՔ

Հ. Թուական ածականները քանի տեսակ են :

Պ. Թուական ածականները երեք տեսակ են՝ 1. Բաց-ընդհանուր . 2. Դասական և 3. Անշեղծ :

Հ. Բացարձակ թուական որոնք են , և ինչպես կը հոլովին :

Պ. 1. Բաց-ընդհանուր թուականներն են՝ Բ, երկու , երեք , ևն. մինչև հալս , բնի , և կը հոլովին անուններուն վերի դրուած հոլովմանց պէս :

Հ. Մէ ինչպէս կը հոլովի :

Պ. Մէ եւնի Բաց կրնայ հոլովիլ , այսպէս՝

Ո. Մի .

Հ. շ Մի .

Ս. Միս , միս .

Բ. ի Միսն .

Տ. Միս .

Գ. Միս .

Հ. երկու , երեք , չորս ինչպէս կը հոլովին :

Պ. երկու , երեք , չորս՝ յորակի միայն ունին և կը հոլովին այսպէս .

Ո. երկու .

երեք .

Չորս .

Ս. երկուս .

երեքս .

Չորեքս .

Տ. երկուս .

երեքս .

Չորեքս .

Հ. շ երկուս .

շ երեք .

շ Չորս .

Բ. յ երկուս .

յ երեք .

ի Չորեք .

Գ. երկուս .

երեքս .

Չորեքս .

Հ. Հինգ և ուրիշ թուականք ինչպէս կը հոլովին :

Պ. Հինգէն անգին ըստ թուական ածականք թէ եղակի և թէ յորակի ունին , և հետեւեալ կերպով կը հոլովին .

Եղակի

Յորակի

Ո. Հինգ .

Հինգս .

Ս. Հինգ .

Հինգս .

Տ.	Հնդէ .	Հնդէ .	8
Հ.	Հնդ .	Հնդ .	2
Բ.	Հնդ .	Հնդ .	19
Գ.	Հնդ .	Հնդ .	8
	Եզակի	Յորնակի	
Ո.	Վեց .	Վեց .	11
Ս.	Վեց .	Վեց .	11
Տ.	Վեց .	Վեց .	11
Հ.	Վեց .	Վեց .	11
Բ.	Վեց .	Վեց .	11
Գ.	Վեց .	Վեց .	11

Հ. Վեցէն անդին մնացեալ թուականք բնչոյէս կը հոլովին :

Գ. Վեցէն անդին մնացեալ թուականք հետեւեալ կերպով կը հոլովին :

	Եզակի	Յորնակի	
Ո.	Եօթն .	Եօթն .	11
Ս.	Եօթն .	Եօթն .	11
Տ.	Եօթն .	Եօթն .	11
Հ.	Հնդ .	Հնդ .	11
Բ.	Հնդ .	Հնդ .	11
Գ.	Եօթն .	Եօթն .	11
	Եզակի	Յորնակի	
Ո.	Ութ .	Ութ .	11
Ս.	Ութ .	Ութ .	11
Տ.	Ութ .	Ութ .	11
Հ.	Հնդ .	Հնդ .	11
Բ.	Հնդ .	Հնդ .	11
Գ.	Ութ .	Ութ .	11
	Եզակի	Յորնակի	
Ո.	Ինն .	Ինն .	11
Ս.	Ընն .	Ընն .	11

Տ.	Ըննէ .	Ըննէց .
Հ.	չ Ընն .	չ Ըննաւ .
Բ.	յ Ըննէ .	յ Ըննէց .
Գ.	Ըննէւ .	Ըննէւք .
	Եզակի	Յորնակի
Ո.	Տասն .	Տասնաւք .
Ս.	Տասնի .	Տասնաց .
Տ.	Տասիւ .	Տասնաց .
Հ.	չ Տասն .	չ Տասնաւ .
Բ.	յ Տասնէ .	յ Տասնաց .
Գ.	Տասնաժք .	Տասնաժքք .

	Եզակի	Յորնակի
Ո.	Մետասան .	Մետասանք .
Ս.	Մետասանի .	Մետասանից .
Տ.	Մետասանի .	Մետասանից .
Հ.	չ Մետասան .	չ Մետասանա .
Բ.	յ Մետասանի .	յ Մետասանից .
Գ.	Մետասանիւ .	Մետասանիւք .

Այսպէս կը հոլովին նաեւ երկ-բայական , երեք-բայական ,
չբիւր-բայական , հնգ-բայական , վեց-բայական :

	Եզակի	Յորնակի
Ո.	Եօթնեւտասն .	Եօթնեւտասնաւք .
Ս.	Եօթնեւտասնի .	Եօթնեւտասնաց .
Տ.	Եօթնեւտասնի .	Եօթնեւտասնաց .
Հ.	չ Եօթնեւտասն .	չ Եօթնեւտասնա .
Բ.	յ Եօթնեւտասնի .	յ Եօթնեւտասնաց .
Գ.	Եօթնեւտասնաժք .	Եօթնեւտասնաժքք .

Այսպէս կը հոլովին Ութն-բայական և Ինն-բայական :

	Եզակի	Յորնակի
Ո.	Քսան .	Քսանք .
Ս.	Քսանի .	Քսանից .

Տ.	Քսանէ .	Քսանէց .
Հ.	չ Քսան .	չ Քսան .
Բ.	ի Քսանէ .	ի Քսանէց .
Գ.	Քսանէ- .	Քսանէ-+ .
	Եզակի	Յորնակի
Ո.	Հարիւր .	Հարիւր+ .
Ս.	Հարիւր- .	Հարիւր-ց .
Տ.	Հարիւր-ց .	Հարիւր-ց .
Հ.	չ Հարիւր .	չ Հարիւր- .
Բ.	ի Հարիւր-ց .	ի Հարիւր-ց .
Գ.	Հարիւր-է .	Հարիւր-է+ .

Երէւան , Կոստան , Եւլն , մինչեւ Իննսն կը հո-
ւովին Կոստան սկսն :

Երէկէ- , Երէկէ- , Եւլն , մինչեւ Իննսն-ց կը
հուովին Կոստան սկսն :

	Եզակի	Յորնակի
Ո.	Հազար .	Հազար+ .
Ս.	Հազարի .	Հազար-ց .
Տ.	Հազարի .	Հազար-ց .
Հ.	չ Հազար .	չ Հազար- .
Բ.	ի Հազարի .	ի Հազար-ց .
Գ.	Հազար- .	Հազար+ .

	Եզակի	Յորնակի
Ո.	Բիւր .	Բիւր+ .
Ս.	Բիւր- .	Բիւր-ց .
Տ.	Բիւր- .	Բիւր-ց .
Հ.	չ Բիւր .	չ Բիւր- .
Բ.	ի Բիւրի .	ի Բիւր-ց .
Գ.	Բիւր- .	Բիւր-+ .

Հ. Դասական թուականք որոնք են , և Ինչպէս
կը հուովին :

Պ. Զ. Դասականք գոյականին կա՞մ
ուրիշներուն մէջ անկէ՞րք ըլլալը կը ցուցնեն .

Առաջին կամ առաջներորդ .	Եօթնեւտասներորդ .
Երկրորդ .	Ութեւտասներորդ .
Երրորդ .	Իննեւտասներորդ .
Չորրորդ .	Քսաներորդ .
Հինգերորդ .	Երեսներորդ .
Վեցերորդ .	Քառասներորդ .
Եօթներորդ .	Յիսներորդ .
Ութերորդ .	Վաթսներորդ .
Իններորդ .	Եօթանասներորդ .
Տասներորդ .	Ութսներորդ .
Մետասաներորդ .	Իննսներորդ .
Երկուտասաներորդ .	Հարիւրերորդ .
Երեքտասաներորդ .	Երկերիւրերորդ .
Չորեքտասաներորդ .	Հազարերորդ .
Հնգեւտասաներորդ .	Բիւրերորդ .
Վեւտասաներորդ .	Վերջին :

Ասոնք , բաց աւելին և վերջին բառերէն , կը հօլովին , անոնք բառին պէս . զոր օրինակ .

Եզակի	Յորճակի
Ո. Երկրորդ .	Երկրորդ+ .
Ս. Երկրորդէ .	Երկրորդ- .
Տ. Երկրորդի , կամ Երկրորդ-մ .	Երկրորդ-ն .
Հ. չերկրորդ .	չերկրորդ .
Բ. չերկրորդէ .	չերկրորդ-ն .
Պ. Երկրորդ-ս .	Երկրորդս .

Հ. Աւելին և վերջին ինչպէս կը հօլովին :

Պ. Ասոնք կը հօլովին քե՞ր բառին պէս :

Եզակի	Յորմակի
Ո. Առաջին .	Առաջին+ .
Ս. Առաջնոյ .	Առաջնոց .
Տ. Առաջնոյ , կամ առաջնամ .	Առաջնոց .
Հ. շ Առաջին .	շ Առաջին+ .
Բ. , Առաջնոյ , կամ , Առաջնո՞ւ	, Առաջնոց .
Գ. Առաջնով .	Առաջնով+ .

Հ. Անձներական թուականները որոնք են , և ինչպէս կը հոլովին :

Պ. Անձեր-ի-ն կը կոչուին ե+ի-ն կամ ե+ե-ն վերջաւորած թուականները որ այս ինչ թուոյն -ի-ն ալ կը նշանակեն , ինչպէս՝ Ամեներին , -ի-ն -ւ , երկորին , երկու-ն -ւ , և այլն :

Ասոնք յորմակի միայն կը հոլովին Հետեւեալ կերպով .

Ո. Երկ-ի-ն	կամ	Երկ-ի-ն .
Ս. Երկ-ո-ւնց	»	Երկ-ո-ւն .
Տ. Երկ-ո-ւնց	»	»
Հ. շ Երկ-ի-ն	»	շ Երկ-ի-ն .
Բ. , Երկ-ո-ւնց	»	, Երկ-ո-ւն .
Գ. Երկ-ու-մք+ .		

3. ՍՏԱՅԱԿԱՆ ԱՅԱԿԱՆՔ

Հ. Ստացական ածականներն ինչպէս կը հոլովին :

Պ. Ստացական ածականներն , ի՞նչ , ո՞ր , ի՞նչ , ի՞նչ , կը հոլովին թե՛ քառին պէս , թի՛շ տարբերութեամբ այսպէս .

Եզակի	Յորմակի
Ո. Իմ .	Իմ+ .
Ս. Իմոյ .	Իմոց .
Տ. Իմում .	Իմոց .
Հ. շ Իմ .	շ Իմ+ .

P. 154.

July -

9. Inf.

1224

Այսպէս կը հաշուեն $t = 1, 2, 3, 4$:

4. 801-80405, 0370405, 8

Հ. Յուշական ածականք բնչալէս կը հոլովին :

Պ. Յոյսիւն անականք -յս, -յք, -յն, -յն, ք-յն, ն-յն, կը հստոյրն ախարէս .

bigwigs

English

Л. Д. Д. Д.

$$U_{j+1} = \max_{i \in I} U_{ji}.$$

U. Ugar, awariki .

Այս, այսպիսի :

S. *Ujwa*, *ujwa*

U.S. : 1990-1994 :

4. 460

• 11.11.11 •

R. 3 U. 100, 300, 1000.

2. $U_{j+1} = U_j - \frac{1}{2} \frac{U_j^2}{U_j - 1}$.

9. $U_{j+1} = 1, w_{j+1} = 14.$

Ujamaa, ujamaafuata

Այսպէս կը հաշուրեն նաեւ $-j^4$, $-j^5$:

Teagasc

Experiment 4

A. Usp. 3.

Umfeld:

U. Umpf.

Unglück, Unglück.

S. 11/12.

Unit : page-19 :

4. 1 Day

2013-12-13

P. 1045

1/2 U₂ - 2g -

9. Unglück, unglücklich.

$$U_{n+1} = f_{n+1}, \quad u_{n+1} = -f_{n+1}.$$

Այսպիսով կը հաշտվին նաեւ Գոյն, Նոյն։

5. ԱՆՊՐՈՇ ԱՆՍԿԱՆՔ

Հ. Անորոշ ածականներն են՝ գին, ջր, հող, բույսեր, կենդանիներ և այլն:

Պ. Անորոշ ածականներն ահա-յն, -յա, հետեւեալ
կերպով կը հոսովին.

	Եզակի	Եզակի	Յորնակի
Ո.	Ամենայն .	Այլ .	Այլ .
Ս.	Ամենայնէ .	Այլ .	Այլ .
Տ.	Ամենայնէ .	Այլ , այլ .	Այլ .
Հ.	չ Ամենայն .	չ Այլ .	չ Այլ .
Բ.	յ Ամենայնէ .	յ Այլ .	յ Այլ .
Գ.	Ամենայնէ .	Այլ .	Այլ .

Այնպէս ամականին յորնակին սովորականն չէ :

Մէ-- , է--տէ--է-- կը հոլովին այլին պէս :

Հ. Ո՞հ , -+ , է՞հ և է՞հ ինչպէս կը հոլովին :

Պ. Ո՞հ , -+ , է՞հ և է՞հ կը հոլովին հետեւեալ կեր-

պով .

	Եզակի	Եզակի
Ո.	Ոմն .	Ոք .
Ս.	Ուրումն .	Ուրք .
Տ.	Ումնն .	Ումք .
Հ.	չ Ոմն .	չ Ոք .
Բ.	յ Ումնէ .	յ Ումքէ .
Գ.	Ոմամք .	Ոմամք .

	Յորնակի	Եզակի . Յորնակի
Ո.	Ոմանք .	Իմն , ինչ .
Ս.	Ոմանց .	Իրք .
Տ.	Ոմանց .	Իմք .
Հ.	չ Ոմանս .	չ Իմն , չինչ .
Բ.	յ Ոմանց .	յ Իմքէ .
Գ.	Ոմամքք .	Իւք .

6. ՀԱՐՑԱԿԱՆ ԱՆԱԿԱՆ

Զ. Ո՞ր , -+ , չէ՞նչ հարցականներն ինչպէս կը հոլովին :

Պ. Ո՞ր , -+ , չէ՞նչ հարցականները կը հոլովին հետեւեալ կերպով .

	Եզակի	Յորնակի
Ո.	Ո՞վ , ձ .	Ո՞յ+ .
Ս.	Ո՞յբ .	Ո՞յց .
Տ.	Ո՞ւմ .	Ո՞յց .
Հ.	չ Ո՞վ , չձ .	չ Ո՞յ+ .
Բ.	չ Ում .	չ Ո՞յց .
Գ.	Որ՞ով .	Որ՞ով+ .

	Եզակի	Յորնակի
Ո.	Ո՞ր .	Ո՞ր+ . Զինչ .
Ս.	Որ՞ոյ .	Որ՞ոց . Է՞ր .
Տ.	Որ՞ում .	Որ՞ոց . Ի՞մ .
Հ.	չ Ո՞ր .	չ Ո՞ր+ . Զինչ .
Բ.	չ Որ՞ոյ .	չ Որ՞ոց . Առ իմէ .
Գ.	Որ՞ով .	Որ՞ով+ . Ի՞նչ .

Դ Ա Ս Ժ Ա :

ԱՅԱԿԱՆԱՅ ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

Զ. Ածականը գոյականէն առանջ թէ ետքը կը դրուի , և անոր հետ ինչպէս կը համաձայնի :

Պ. Ածականն աշխարհաբարի մէջ գոյականէն առանջ կը դրուի . զրաբարի մէջ աւելորդ ետեւ կը դրուի , և գոյականին հետ ինչպէս և հարկէ կը համաձայնի . զոր օրինակ . Իմաստուն որդի , Որդի էմաստուն կը հարկի այսպէս .

	Եզակի	Յորնակի
Ո.	Որդի իմաստուն .	Որդիք իմաստունք .
Ս.	Որդւոյ իմաստնոյ .	Որդւոց իմաստնոց .
Տ.	Որդւոյ իմաստնոյ .	Որդւոց իմաստնոց .
Հ.	չ Որդի իմաստուն .	չ Որդիս իմաստունս .
Բ.	չ Որդւոյ իմաստնոյ .	չ Որդւոց իմաստնոց .
Գ.	Որդւով իմաստնով .	Որդւովք իմաստնովք .

11. Հրահանգ

ԳՈՅԱԿԱՆ ԱՆԱԿԱՆՈՎ

Խարերայ մարդը խորշելի է . Հնազանդ որդին սիրելի է . Վատ գինուորը անարգ է . Չափաւոր աշխատութիւնը օգտակար է . Շատ հարստութիւնը վտանգաւոր է . Սատիկ բարկութիւնը ֆրասակար է . Մաշերը ճերմկած մարդը պատկառելի է . Արդար օրէնքը մեծարոյ է . Խօսք մտիկ շրնող աշակերտը պատժելի է . Խօսք խառնող մարդը անարգ է . Համատարած ծովը ահագին է . Մատակ առիւծը կատաղի է . Դիշակեր թռչունները յափշտակող են . Իմ մէկ հատիկ աղջիկս հոս է . Քու առտուածաժախ մայրդ հիւանդ է . Վախկոտ գինուորը ֆրասակար է . Մեծ որդին խելացի է . Խելօք աղան սիրելի է . Պատիկ Եղբայրս խելացի է . Չուխայէ վերարկուն պատռտած է . Վերի սենեակը մութ է . Ներսի սրահը ընդարձակ է . Անմարդի տեղերը վտանգաւոր են . Մեր նոր տունը շատ հանգիստ է . Խօսք մտիկ ընող աղան յառաջագէմ է . Պարապ խօսքերն ինչ են . Անտոիկ լեռները մեր ապաւէնքն են . Մովեղերեայ երկիրը բարէօգ է . Հասուն պրտուղներն ախորժելի են , ահասներն՝ անախորժ . Երկայն ճամբան խորտուբորտ է :

Անարգ , Խորշել	Մէկ հատիկ , Դմար
Չափաւոր , Հմար	Հոս , Խոր
Հարստութիւն , Դժբախտ	Առտուածաժախ , Երկեղ
Բարկութիւն , Ծաւառ	Վախկոտ , Երկար
Մաշերը ճերմկած , Երկար	Մեծ (որդի) , Երեք
Խօսք մտիկ շրնող , Խառն	Խելացի , Հանգիստ
Խօսք խառնող , Խառն	Խելօք , Դմար
Աղջիկ (զաւակ) , Դմար	Տղայ , Դմար
Յափշտակող , Դմար	Պատիկ (Եղբայր) , Դմար

Խոհեմ , շէն	Խօսք մտիկ ընող , հլ-
Չուխայէ , սոսի	Պարասյ , ձեռքի
Պատուած , պարտաւոր	Խօսք , բռն
Վերի , վերին	Ինչ , շինչ
Ներսի , ներքին	Անասիկ , մար-
Անմարդի , մայի	Բարէօղ , հաշտան
Տեղ , տեղի	ՏՀաս , իմի
Շատ , շատ	Խորտուրորտ , գիտարի
Հանդիստ , ձեռքի	

Լ Ո Ւ Ծ Ո Ւ Մ

Խաբեբայ մարդը խորշելի է . Խորշել է այլ ի-բե-բայ : է . էակ . բայ . սահմ . ներկ . եղ . Գ . դէմ . — Ո՞վ է : — Խաբեբայ մարդը , այլ խաբեբայ . մարդը , այլ տէր բայի է . Խեբեբայ ածական է և մարդուն որպիսութիւնը կը ցուցնէ : — Խեբեբայ մարդը է ինչ . — Խորշել է . Խորշելի՝ ստորոգելի է ի-բեբայ մարդուն :

Հ. Ածականը դրաբարին մէջ գոյականէն առաջ չի կրնար դրուիլ :

Պ. Կրնայ դրուիլ , և ան առեն աւելի-իկ կը մնայ , եթէ բազմակ է , իսկ եթէ միակ է , առջ գրեւիմ աւելի , համայնի . զոր օրինակ .

Բազմական ածական առաջ դրուած	Միական ածական առաջ դրուած
Իմաստուն որդի .	Քաջ որդի .
Իմաստուն որդւոյ .	Քաջի որդւոյ .
Կ'իմաստուն որդւոյ .	Կ'Քաջ որդի .
Յ'իմաստուն որդւոյ .	Յ'Քաջի որդւոյ .
Իմաստուն որդւով .	Քաջիւ որդւով .

Հ. Թուական ածականը ինչպէս կը համաձայնին գոյականին հետ :

Պ. Թուական ածականք գոյականէն թէ առջև
թէ ետքը կրնան դրուիլ, և անոր հետ մէկտեղ ինչ համա-
նշանէ, բայց յաւանի զոչնէն չառնէ, բաց 'ի հինն, որ
միշտ եղակի գոյական կ'ուզէ, զոր օրինակ .

Ո.	Այր մի .	Կամ	Մի այր .
Ս.	Առն միտջ, միոյ .	»	Միոյ առն .
Տ.	Առն միում .	»	Միում առն .
Հ.	Այր մի .	»	ԴՄի այր .
Բ.	ՅԱռնէ միտջէ .	»	'ԻՄիտջէ առնէ .
Գ.	Արամբ միով .	»	Միով արամբ .

Ո.	Արք երկու, երեք, չորք, հինգ (աշ հինգք), վեց, եօթն .
Ս.	Արանց երկուց, երից, չորից, հնգից, վեցից, եօթանց .
Տ.	Արանց երկուց, երից, չորից, հնգից, վեցից, եօթանց .
Հ.	ԴԱրս երկուս, երիս, չորս, հինգ (աշ հինգս), վեց, եօթն .
Բ.	ՅԱրանց երկուց, երից, չորից, հնգից, վեցից, եօթանց .
Գ.	Արամբք երկուք, երեք, չորեք, հնգօք, վե- ցիք, եօթամբք .

Կամ

Ո.	Երկու, երեք, չորք, հինգ, վեց, եօթն արք .
Ս.	Երկուց, երից, չորից, հնգից, վեցից, եօթանց արանց .
Տ.	Երկուց, երից, չորից, հնգից, վեցից, եօթանց արանց .
Հ.	ԴԵրկուս, Դերիս, Դչորս, Դհինգ, Դվեց, Դեօթն արս .

Բ. յերկուց , յերից , 'է չորից , 'է հնգից , 'է վեցից ,
 յեօթանց արանց :

Գ. երկուք , երիւք , չորիւք , հնգօք , վեցիւք , եօ-
 թամբք արամբք :

12. Հրահանգ

ԳՈՅԱԿԱՆ՝ ԹՈՒԱԿԱՆ ԱՄԱԿԱՆՈՎ.

Երեք որդիներու հայր եմ . Մէկ մարդու որդիներ
 ենք . Այսօր քառասուն մանկանց տօն է . Հինգ մար-
 դու բաժին էր : Երկու եղբայրներու ժառանգութիւն
 է . Տասուերկու որդւոց հայր էր . Հոն բիւր զօրաց բա-
 նակ կար . Տասը ծառայի տէր էինք . Եօթը քաղթի
 իշխան էր . Երեք մարդով եկաւ . Չորս սպասաւորօք
 դացին . Տասը ընկերներով ինկաւ . Չորս կողմանէ
 վազեցին . Յիսուն մզոն դացին . Զօւրը քառասուն
 կանգուն բարձրացաւ . Երեսուն օր ետքը տեսանք .
 Հինգ հազար մարդ կերակրեց . Երկու հարիւր մար-
 դով եկաւ մեր վրայ . Վեց մարդ սպաննեցին . Հոն
 տասն արմաւենիներ կային . Բանով մը սպակաս են .
 Անիկայ ութսուն տարուան էր . Առատութեան եօթը
 տարիներէն ետքը՝ եօթը տարի սով եղաւ . Տարւոյն
 մէջ տասուերկու ամիս կայ . Երեք որդիքն ալ մէկ օր-
 ուան մէջ մեռան . Տասնումէկ աշակերտներուն երեւե-
 ցաւ . Այս են տասուերկու մարգարէից անունները .
 Ահա չորս մարգարէներուն զիրքերը . Երկրի չորս ծայ-
 րերէն սլիտի դան . Երկու աւազակներու մէջտեղ խաչ-
 ուեցաւ . Եօթանասուն ձերերու ժողով էր . Երկրորդ
 ամսոյն վերջանալու տեսնը . Վեցերորդ տարւոյն լրա-
 ցած տեսնը . Առաջին տղուն անունն ինչ էր . Առա-
 ջին տղուն անունը Արշակ էր :

Մարդ , —յք

Հոն , —ք

Կար , էք

Եկաւ , էն

Գաղթին , քննչին	Մէկ օրուան մէջ , 'ի հոսմ
Ինկաւ , շնչաւ	-----
Կողմ , կողմ , կողմ	Երեքն . . . ալ , երեւին
Վաղեցիկն , ընդհան	Երեւցաւ , երեւցաւ
Ետքը , յետ (սեռականով)	Գիրք , հարեան
Կերակրեց , կերակրեց	Ծայր , ծագ
Մեր վրայ , 'ի վերայ հի	Պիտի դան , եկեցին
Սպաննեցին , սպանին	Մէջտեղ , 'ի հի
Կային , եկին	Խաչուեցաւ , ինչեցաւ
Մէկ բանով , հով ինչ	Վերջանալու ատենը , 'ի հո-
Տարի , տ	-----
Անիկա , նա	Լրացած ատենը , 'ի լրանալ
Տարւոյն մէջ , 'ի տարւոյ	Տղայ , հասնի

Լ Ո Ւ Ծ Ո Ւ Մ

Երեք որդիներու հայր եմ . Հայր եմ որդեաց երեք .
 Եմ բայ էակ . սէմ . ներկ . եղ . Ա . գէմ : Ո՞վ է . — Ե-
 եմ , Ես էակ . դեր . Ա . գէմ . եղ . ուղղ . տէր բայի եմ ին :
 Ես եմ , ինչ . — Հայր . հայր գոյ . ան . եղ . ուղղ . ատորո-
 գելի ես ին : Ես եմ հայր որեւ . — Որդեաց երեք . որդեաց
 գոյ . ան . յք . սեռ . յատկացուցիչ հայրին , երեք թուակ-
 ածական որդիին :

Հ . Ստացական ածականք ինչպէս կը համաձայ-
 նին իրենց գոյականներուն հետ :

Պ . Ստացական ածականք գոյականէն թէ առաջ ե
 թէ ետքը գրուելով անոր հետ կը համաձայնին ըստ
 և հարկի , զոր որինակ .

Եզակի

Յորմակի

Ո .	Տուն իմ .	Տունք իմ (ու իմք) .
Ս .	Տան իմոյ .	Տանց իմոյ .
Տ .	Տան իմում .	Տանց իմոյ .
Հ .	չ Տուն իմ .	չ Տունս իմ (ու իմս) .

Բ.	ի՛ Տանէ իմմէ .	ի՛ Տանց իմոց .
Գ.	Տամբ իմով .	Տամբք իմովք .
	Եզակի	Յարնակի
Ո.	Իմ տուն .	Իմ տունք .
Ս.	Իմոյ տան .	Իմոց տանց .
Տ.	Իմում տան .	Իմոց տանց .
Հ.	չ իմ տուն .	չ իմ տունս .
Բ.	յ իմմէ տանէ .	յ իմոց տանց .
Գ.	Իմով տամբ .	Իմովք տամբք .

Հ. Ան-ր , -ն-ն , էրէ-ն , բառերուն զրաբարն ինչ-պէս է :

Պ. Ան-ր , -ն-ն , էրէ-ն բառերուն զրաբարն է ան-ր-ւ , ն-ն-ւ , էրէ-ն-ն . ասոնք յատկացուցիչ (սեռական) են և միշտ անփոփոխ կը մնան , գոյականն ինչ հոլով որ ըլլայ . ուստի կ'ըսուի , տուն ան-ր-ւ , տան ան-ր-ւ , 'ի տանէ ան-ր-ւ , տամբ ան-ր-ւ , տունք ան-ր-ւ , տանց ան-ր-ւ , ևայլն :

Հ. Ստացական ածական ունեցող գոյականը յօդ կ'առնէ :

Պ. Երբ անուն մը ստացական ածական ունի , յօդ այսինքն ն գիրը -ը-ն-է-ր չառնելը զրաբարին մէջ , ուստի՝ Տուն իմ , Եղբայր բո , Ըսել բաւական է ,¹³ փոխանակ ըսելու , Տունն իմ , Եղբայրն բո :

13. Հրահանգ

ԳՈՅՈՒԿԱՆ՝ ՍՏՈՅԱԿԱՆ ԱՆՍԿԱՆՈՎ

Տունս (*) մեծ է . Ձեր քաղաքն ընդարձակ է . մեր փողոցը լայն է . Քու հանրադ շիտակ է . Անունց

(*) Աշխարհաբարին մէջ ալ 'ս , -ւ , -ե , -ն , եւ ստացականները կը գործածուին , - , -ւ , -ւ գրերն ալ գոյականէն վերջը կ'աւելցուին , կամ Եզակիին մէջ մեծաւանդ . մինակ - , -ւ , -ւ կը գործածուին 'ս , -ւ , -ւ կամ -ան-ր , բառերը զանց ընելով ինչպէս՝ 'ի տուն ,

երկիրը պաղարքեր է . Եղբայրներս գիտուն են . Ձեր
որդիքը յիմար են . Քու ծառաներդ անմիտ են . Բա-
րեկամներդ տղէտ են . Մեր տուները բարձր են . Իմ
որդիս անուշահոտ է . Քու աղջիկդ տղեղ է . Մայրս
աստուածավախ է . Եղբայրդ վախկոտ է . Իմ աշակեր-
տըս ծոյլ է . Մեր կեանքը կարճ է . Ձեր խօսքերը եր-
կայն են . Մեր նոր տունը զեղեցիկ է . Ձեր հին հան-
դերձները պատռտած են . Քու մեծ որդիդ խելօք և
խոհեմ է . Իմ պղտիկ եղբայրս զուարթ է . Մեր վերի
սրահը լուսաւոր է . Անոր ներսի սենեակը խաւարին
է . Անոր աղջիկը մէկ հատիկ է . Ձեր գիրքն աղէկ է .
Քու քոյրդ պարկեշտ է . Մեր տղան խելօք է . Անոնց
որդին անառակ էր . Մեր գիրքերն օգտակար են . Իմ
բարեկամս տղբատ է . Մեր շունը հաւատարիմ է . Ա-
նոր լեռները բարձր են . Քու դասդ դժուարին է . Մեր
ծառան հիւանդ է . Իմ անձս տրտում է . Մեր հանքան
կարճ է . Քու ստակդ շատ է . Անոնց գինին աղէկ է .
Իմ հարստութիւնս անշափ է . Որդիս արի և ժրաջան
է . Մեր կեանքը երանելի է . Ձեր հանդերձները նոր
են . Քու գոհարներդ մեծագին են . Քու կինդ ապե-
րախտ է . Անոնց հանդերձները սեւ էին :

Շիտակ , — գիշ

Վախկոտ , երկնք

Անոնց , նոցա

Խօսք , բռն

Եղբայր , եղբայր , յր . եղբայր

Պատռտած , պատռտաւ

Աղջիկ (գաւակ) , Գոհար

Մեծ (որդի) , երեց

Աստուածավախ , երկնք

Խելօք , Կոպրի

+- տուն , իր կամ -ու տուն . և կամ լոկ տուն , տուն , տուն :
Բայց գրաբար ի՛, +, 4-ը . ևս չի , միայն գնել բաւական է . -, + ,
^ , գիրերը գոյականին վերջն աւելցնել պէտք չէ . ուստի չըսուիր ,
տուն- ի՛ , կամ տուն- , տունդ +- կամ տունդ ևս չի . Այս - , + , ^
գիրերն ուրիշ նշանակութիւն ունին գրաբարին մէջ , ինչպէս ետքը
պիտի տեսնենք :

Խոհեմ, զգի	Ստակ, -բռն
Պաշտիկ (եղբայր), կրթիչ	Հարստութիւն, Բռնութիւն
Վերի, վերին	Արի, +մ
Ներսի, ներքին	Ժրանք, Ժիւ
Մէկ հատիկ, Բաժնի	Գոհար, -նի. յը. -նի+
Գիրք, Ժողով	Մեծագիւն, պարսկական
Աղէկ, -նի	Ապերախտ, -պարսկական
Դաս, -նի	

Լ Ը Թ Թ Ի Մ

Տունս մեծ է. Մեծ է Կ. Բայ. էակ. ուժ. ներ. եղ. Գ. զէմ: Ո՞վ է. — Տուն է. Կ. Բայ. ան. եղ. ուղղ. տէր բայի էին. Ի՞նչ ասացական ածական Կ. Բայ. իմ է Ի՞նչ. — Մեծ, Բռն որակ. ած. ստորագիւն Կ. Բայ. Կ. Բայ.:

Հ. Յուցական ածականներն ինչպէս կը համաձայնին իրենց գոյականին հետ:

Պ. Յուցական ածականը -յ, -յի, -յն գոյականէն թէ -նի և թէ Կ. Բայ. կրնան զրուիլ: Եթէ առաջ զրուին, Կ. Բայ. հարկէն կը գործածուին (տես Դաս Ժ. Յուցական ածականաց հոլովման օրինակը). իսկ եթէ (ինչպէս սովորաբար կ'ըլլայ) գոյականէն ետքը կը զրուին, Կ. Բայ. հարկէն կը Կ. Բայ. -նի, և գոյականին վերջը -նի, Կ. Բայ. զիրեքը կ'աւելցուին, այսինքն՝ եթէ յուցականն -յ է, -նի զիրեքը կ'աւելցուի գոյականին վերջը. եթէ յուցականն -յի է, -նի զիրեքը. եթէ -յն է, -նի զիրեքը. և Կ. Բայ. ինչպէս թէ գոյականին և թէ ածականին վրայ կը կրկնուին:

Յուցական՝ առաջ զրուած

Յուցական՝ ետքը զրուած

Եզակի

Յորմակի

Ո. Այս տուն.

Տունս այս.

Ս. Այսք տան.

Տանս այսորիկ.

Տ.	Այսմ տան .	Տան = այսմիկ .
Հ.	չԱյս տուն .	չ Տուն = չայս .
Բ.	յ Այսմ տանէ .	յ Տանէ = յայսմանէ .
Գ.	Այսու տամբ .	Տամբ = այսուիկ .
	Յորնակի	Յորնակի
Ո.	Այս տունք .	Տունք = այսորիկ .
Ս.	Այսց տանց .	Տանց = այսոցիկ .
Տ.	Այսց տանց .	Տանց = այսոցիկ .
Հ.	չ Այս տունս .	չ Տունս = չայսոսիկ .
Բ.	յ Այսց տանց .	յ Տանց = յայսցանէ .
Գ.	Այսու տամբք .	Տամբք = այսորիք .

Հ. Այս , այդ , այն ցուցականներու տեղ գրաբարին մէջ շատ անգամ ինչ կը գործածուի :

Պ. Այս , այդ , այն ցուցականաց տեղ գրաբարին մէջ շատ անգամ = , ք , ն (*) գիրերը միայն կը գրուին Գոյականին վերջը . զոր օրինակ , փոխանակ ըսելու , Տուն = այս , Տունք այդ , Տունն այն , կրնայ ըսուիլ Տուն , տունք , Տունն :

14. Հրահանգ

ԳՈՅԱԿԱՆ՝ ՏՈՒՅԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆՈՎ

Այս տունը բարձր է . Այս մարդիկը թշնամի են . Այն երկիրն անմարդաբնակ է . Այս տեղս հանդիստ է . Այդ պարտէզը գեղեցիկ է . Այն տղաքը խօսք մը .

(*) Ասկէ կը տեսնուի որ = , ք , ն գիրերուն պաշտօնը գրաբարին և աշխարհաբարին մէջ տարբեր են . տուն , տունք , տունն՝ աշխարհաբարին մէջ կը նշանակէ ի՞նչ տունս , տունք , տունն կամ ի՞նչ տունք , իսկ գրաբարին մէջ տուն , տունք , տունն , կը նշանակէ այս տունք , այդ տունք , այն տունք . Կամ թէ ըսենք , = , ք , ն , աշխարհաբարին մէջ օտաջական ածականները , ի՞նչ , տուն , կը ներկայացնեն , իսկ գրաբարին մէջ ցուցական ածականները այս , այդ , այն :

տիկ ընող են . Այս զինուորները հնազանդ են . Այդ խօսքերը պարասպ են . Այն պարիսպները անառիկ են . Այս ջուրերը յորդ են . Այն գետը պղտոր է . Այդ տեղը բարէօդ է . Այս պատուհները հասած են . Այն կողմերը լեռնային է . Այս երկիրը դաշտային է . Այս նանքաները խորտուբորտ է . Այդ խօսքերը հանճարեղ են . Այն մարդիկը պանդուխտ են :

Այս խօսքերը համարիտ են . Այդ բարկութիւնը արդար է . Այն ստակը մերն է . Այս տղաք իմա են . Այս գիրքերը քուկդ են . Այդ կիներն հով են . Այս գիրքը լեցուն է . Այս քաղաքը պղտոր է . Այդ պարտէզը մեծ չէ . Այս լեռները բարձր են . Այդ տղան իմ եղբայրս է . Այդ աղջիկը մէկ հատիկ (աղջիկ) զաւակ է . Այս տղաքը ձեր որդիքն են :

Մարդիկը , ար+	Ճանբայ , հանգուհ
Անմարդաբնակ , անդէ	Ստակ , արծաթ
Հանգիստ , Իւււ	Գիրք , Իտեւ
Տեղ , արդէ	Քուկդ , Ի
Խօսք մտիկ ընող , հը-	Լեցուն , լէ
Պարսպ , անդէ	Պղտոր , Իար
Անառիկ , անդ	Ձէ , Ի Բն
Բարէօդ , հըստ	Մէկ հատիկ , Դմիտ
Հասած , հաստ	(Աղջիկ) զաւակ , Դստ
Խորտուբորտ , Դժոհարէն	

Լ Ո Ւ Ծ Ո Ւ Մ

Այս տունը բարձր է . Բարձր է Գուն : Է բայ . Էակ . սահմ . ներկ . եղ . Գ . դէմ : Ող է . — Տուն է . Գուն գոյ . ան . եղ . ուղղ . տէր բայի է ին , « ցուցական նշան , փոխանակ այս ցուցական ածականի : Տուն է Էն . — Բարձր . Բարձր որակ . ամ . ստորագիլի Գունին :

15. Հրահանգ

ՅԱՏԿԱՅՈՒՅԻՉ ՍՏԱՅԱԿԱՆ, ՅՈՒՅԱԿԱՆ ԵՒ
ՈՐԱԿԱՆ ԱՅՈՒԿԱՆՈՎ,

Եզրօրս հանդերձները նոր են . Ձեր տղոցը կօշիկները հին են . Մեր երկրին հողը պաղարեր է . Ձեր պարտէգին ծառերը շատ են . Մեր Աստուծոյն ողորմութիւնը շատ է . Ձեր աղօթքին զօրութիւնը մեծ է . Քու ծառաներուդ խօսքերը տկար են . Այս տունին յարկը բարձր է . Այս քաղքին բնակիչները շատ են . Այն մարդոց ստակը քիչ է . Այն ծառաներուն տէրը խիստ է . Այն քաղքին պարիսպներն ամուր են . Այն գետին ջուրերը յորդ են . Այդ կնոջը օրդին խերացի է . Այս ջուրին ակը պղտոր է . Այն աղբիւրին ջուրը պաղ է . Այդ բարեկամներուն խօսքերը քաղցր են . Այս ծառերուն պտուղները հասուն են . Այն երկրին օդն առողջ է . Այն ճանրուն երկայնութիւնը չափազանց է . Այն տղուն մահը ժամանակէն առաջ էր . Այս մարդուն շարութիւնը շատ մեծ է . Այս կնոջ բաւզօրծութիւնները հոշակեալ են :

Քաջ մարդու օրդի է . Իմաստուն ծառայի տէր է . Բարի մարդու կին է . Հարազատ եղբօր բոյր եմ . Մեծ քաղքի բնակիչ ենք . Բարեբաւոյ կնոջ այր է . Հղօթ թագաւորի բարեկամ եմ . Մեծամեծ բանակներու զօրավար է . Իմաստուն վարժապետի աշակերտ է . Աղանիւ հօր օրդի է . Բարեպաշտ մօր աղջիկ էր . Երկնաւոր թագաւորին ծառաներն ենք . Արբաժամ շատ ծառաներու տէր էր . Հնազանդ օրդիներու բնութիւնն այս է . Այս անտառը վայրենի գաղաններու բնակարան է . Գէշ մարդու կին եմ . Արդար հոգիներու բընակարան է :

Շատ , բաշտ	Ժամանակէն առաջ , արտաքին
Խօսք , բաշտ	Շատ մեծ , անհաշիւ
Ստակ , բաշտ	Բարեգործութիւն , լուսնիւ
Քիչ , բաշտ	Վարժապետ , լուսնիւ
Խելացի , հանձնարել	Բնութիւն , բաշտ
Ակ , հանձն	Աղջիկ , բաշտ
Պաղ , բաշտ	Բնակարան , բաշտ
Չափազանց , հանձն	Գէշ , խաշտ

Լ Ո Ւ Ծ Ո Ւ Մ

Նոր է հանդէսը՝ եղբայր իմաց . եւն , բայ էակ . սաՀմ . ներկ . յք . Գ . գէժք . — Ո՞վ կամ ինչ բաները եւ . — Հանդերձները . Հանդէսը , գոյ . ան . յք . ուղղ . տէր բայի եւին , Որոհն Հանդերձները . — Եղբորս . եղբայր իմաց , սեռ . հոլ . իմ ստաց . ածականով , յատկացուցիչ հանդէսին : Հանդերձները եւն ինչ . — Նոր . Նոր ած . ստորոգելի հանդէսին : Այսպէս մնացածները :

Հ . Անորոշ ածականը գոյականէն առաջ թէ ետքը կը դրուին , ե ինչպէս կը համաձայնին :

Պ . Բաց անշուշտ որ սովորաբար գոյականէն առաջ կը դրուի եւ անփոփոխ կը մնայ , ուրիշ անորոշ ածականը սովորաբար գոյականէն ետքը դրուելով անոր Հետ մէկտեղ կը հոլովին , այսպէս .

Եզակի

Ո .	Այր այլ .	Այր ոմն կամ որ .
Ս .	Առն այլոյ .	Առն ուրումն կամ ուրուք .
Տ .	Առն այլում .	Առն ումնն կամ ումք .
Հ .	ՀԱյր այլ .	ՀԱյր ոմն կամ որ .
Բ .	ՀԱռնէ այլմէ .	ՀԱռնէ ումննէ կամ ումքէ .
Գ .	Արամբ այլով .	Արամբ ոմամք .

Յորնակի

Ո .	Արք այլք .	Արք ոմանք .
Ս .	Արանց այլոց .	Արանց ոմանց .

- Տ. Արանց այլոց . Արանց ոմանց .
 Հ. ՂԱՐՍ այլս . ՂԱՐՍ ոմանս .
 Բ. յԱրանց այլոց . յԱրանց ոմանց .
 Գ. Արամբք այլովք . Արամբք ոմամբք .

Ասոնցմէ ոմանք գոյականէն առաջ ալ կրնան
 դրուիլ և հոլովիլ , զոր օրինակ .

Այլ տուն , այլոյ տան , այլոյ տամբ , և այլն :

Հ. Ո՞ր հարցական անունն ինչպէս կը համաձայնի
 գոյականին հետ :

Պ. Ո՞ր հարցական անականը գոյականէն առաջ
 դրուելով կը համաձայնի , զոր օրինակ .

	Եզակի	Յորնակի
Ո.	Ո՞ր տուն .	Ո՞ր տունք .
Ս.	Որո՞յ տան .	Որո՞ց տանց .
Տ.	Որո՞ւմ տան .	Որո՞ց տանց .
Հ.	Ղ Ո՞ր տուն .	Ղ Ո՞ր տունս .
Բ.	յ Որմէ տանէ .	յ Որոց տանց .
Գ.	Որով տամբ .	Որովք տամբք .

Հ. Ո՞վ կամ « և ղի » ինչ բառի հետ մէկտեղ կը
 գործածուին :

Պ. Ո՞ր « և բառին հետ կը գործածուի և կը նշանա-
 կէ , ի՞նչ ժիշ , ո՞վ , ո՞վ որ , Զի՞ն ալ ի՞նչ բառին հետ մի-
 այն կը գործածուի , և կը նշանակէ ի՞նչ քան . Ո՞ր « և
 և ղի » ինչ մէկտեղ կը հոլովին այսպէս .

	Եզակի	Յորնակի	Եզակի
Ո.	Ո՞ր որ .	Ո՞րք ոմանք .	Զինչ ինչ .
Ս.	Ո՞րք ուրուք .	Ո՞րց ոմանց .	Է՞ր իրիք .
Տ.	Ո՞ւմ ումք .	Ո՞րց ոմանց .	Ի՞մ իմիք .
Հ.	Ղ Ո՞ր որ .	Ղ Ո՞րս ոմանս .	Զինչ ինչ .
Բ.	յ Ումմէ ումքէ .	յ Ո՞րց ոմանց .	յ Իմէ իմքէ .
Գ.	Որով ոմամբ .	Որովք ոմամբք .	Ի՞ւ իւիք .

16. Հրահանգ

ԳՈՅԱԿԱՆ՝ ԱՆՈՐՈՇ ԵՒ ՀԱՐՑԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆՈՎ,

Ուրիշ աշխարհի բնակիչ են . Ուրիշ կերպով խօսեցաւ . Այրի կնկան մը որդի էր . Ուրիշ քաղաքներէ եկած ենք . Քանի մը մարդոց Հանդիպեցանք . Ատիկա ուրիշ մարդու (տր .) տուէք . Ձերինը ճիւղ տունն է . Մը քաղքէ էք . Մը Համարձակութեամբ անոր առջեւը պիտի ելլես . Դուն ինչ մէկն ես . Ի՞նչ բանով կարօտ է . Մը (ինչ) աչքով պիտի նայիս . Մը (կամ ինչ) մարդու որդի է ատիկա . Անիկա բոլոր երկրիս տէրն է . Հայաստանի բոլոր քաղաքներէն եկան . Ուրիշ տիրոջ (տր .) ծառայեանք . Ատիկա ուրիշ վարպետի դործ է . Ատիկա ինչ բանի (տր .) օգտակար է :

Կերպ , շէշու

Պիտի ելլես , Ելցես

(Կնկան) մը , -Ք

Բոլոր , -Քնայ

Եկած ենք , Եկեալ եմ

Հայաստան , Հայ

Քանի մը , -Քնայ

Եկան , Եկի

Հանդիպեցանք , Հանդիպեցաւ Մատակներ , Ժամայեցաւ

Անոր առջեւ , -Քնայ Լաւ վարպետ , Զարգաց

Լ Ո Ւ Ժ Ո Ւ Մ

Ուրիշ աշխարհի բնակիչ են . Բնակիչն այլ ուրիշն է : Են , բայ . էակ . սէմ . ներկ . յը . Գ . դէմ : Մժ են . — Նոյն էակ . դեր . Գ . դէմ . յը . ուղղ . տէր բայի երի , զորութեամբ կ'իմացուի : Նորա են , ինչ . — Բնակիչ , գոյ . ան . ուղղ . ստորագրի Նոյն : Նորա են բնակիչ , ինչ բանի . — Այլոյ աշխարհի . ուրիշն , գոյ . ան . եզ . սեռ . յատկացուցիչ Բնակիչն , այլ անորոշ ան . ուրիշն :

ԴԱՍ ԺԲ.

ԴԵՐԱՆՈՒՆ

Հ. Դերանունն թնշ է :

Պ. Դերանուն կը կոչուին քանի մը բառեր , որոնք խօսքին մէջ արդէն յիշուած անուան մը տեղ կը դրուին , զոր օրինակ .

Թագաւորը և շէշ գինուորները :

Տեսնաք այն մարդը որոշ օրդին իմ աշակերտս է :

Այս խօսքերուս մէջ . շէշ , որոշ , գերանուն են . առաջինը կը յարաբերէ Թագաւորը , երկրորդը՝ մարդը , փոխանակ ըսելու . Թագաւորը և խօսքին գինուորները . Տեսնաք այն մարդը , որոշ օրդին իմ աշակերտս է :

Հ. Քանի տեսակ գերանուն կայ :

Պ. Չորս տեսակ գերանուն կայ . էական , կամ շէշական , արդական , ցոյցական և յարաբերական :

Հ. Էական գերանունները որոնք են :

Պ. Էական գերանուններն են : Էս , Դա , Զո : Ես կը ցուցնէ առաջին Գէմը , այսինքն՝ խօսողը . Դա՝ երկրորդ դէմը , այսինքն՝ այն առ օր խօսքը կ'ուղղուի . Զո՝ երրորդ դէմը , այսինքն՝ այն օրոյ վրայ կը խօսուի :

1. ԷԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

Հ. Էական գերանուններն թնշդէս կը հոլովին :

Պ. Էական գերանունները կը հոլովին հետեւեալ կերպով .

Ա. ԴԵՄԳ

Բ. ԴԵՄԳ

Եզակի	Յորճակի	Եզակի	Յորճակի
Ո. Ես .	Մեր .	Դու .	Դուք .
Ս. Իմ .	Մեր .	Քո .	Ձեր .

Տ.	Ինձ .	Մեզ .	Քեզ .	Ձեզ .
Հ.	չԻս .	չՄեզ .	չՔեզ .	չՁեզ .
Բ.	յ Ինչն .	յՄէնջ .	յՔէն .	յՁէնջ .
Գ.	Ինեւ .	Մեօք .	Քեւ .	Ձեօք .

Գ. ՔԵՄՔ

Եզակի	Յորնակի
Ո. նա .	նորա .
Ս. նորա .	նոցա .
Տ. նմա .	նոցա .
Հ. չնա .	չնոսա .
Բ. յնմանէ .	յնոցանէ .
Գ. նովաւ .	նորօք .

Հ. Երբորդ գէմքի գերանունը քանի է :

Պ. Երբորդ գէմքի գերանունը երեք է . ա, Գ, Ն : Ս-՝ մօտ եղածը կը ցուցնէ , Գ-՝ հեռուն եղածը , Ն-՝ կը ցուցնէ ան ուր Բ-ը-յ-ը է :

Հ. Ուրիշ գերանուն կան երբորդ գէմքի :

Պ. Երբորդ գէմքի գերանուն է նաեւ Բն, Է-ը, որ կը հոլովի այսպէս .

Եզակի	Յորնակի
Ո. Ինքն .	Ինքեանք կ-՝ իւրեանք .
Ս. Ինքեան կ-՝ իւր կ-՝	Ինքեանց » իւրեանց .
Բ. Ինքեան .	Իւրեան .
Տ. Ինքեան կ-՝ իւր կ-՝	Ինքեանց » իւրեանց .
Բ. Ինքեան .	Իւրեան .
Հ. չԻնքն .	չԻնքեանս » չԻւրեանս .
Բ. յԻնքենէ կ-՝ յԻւրմէ .	յԻնքեանց » յԻւրեանց .
Գ. Ինքեամք կ-՝ իւրեւ	Ինքեամքք » իւրեամքք .
կ-՝ իւրեաւ կ-՝ իւր-	
եամք .	

2. ՍՏԱՅԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

Հ. Ստացական դերանունները որոնք են :

Պ. Ստացական դերանուններն են , ի՛մ , + , Դէ , Կէ , իւր : (Ասոնց հոլովման կերպը տես Դաս Ժ. 3. Ստացական ածական) :

3. ՅՈՒՑԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

Հ. Յուցական դերանունները որոնք են :

Պ. Յուցական դերանուններն են , այս , այդ , այն : (Ասոնց ալ հոլովման կերպը տես Դաս Ժ. 4. Յուցական ածական) :

4. ՅԱՐԱՔԵՐԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

Հ. Յարաբերական դերանունը որն է :

Պ. Յարաբերական դերանունն է որ կամ : (Ասոր հոլովման կերպը տես Դաս Ժ. 6. Հարցական ածական) :

Հ. Ստացական դերանուններ ի՛մ , + , Դէ , Կէ , իւր , և յուցական դերանուններ այս , այդ , այն , դերանունն են թէ՛ ածական :

Պ. Ապացուցու և յայտնու դերանուններ թէ՛ ածական , և թէ՛ գոյական : Ածական են , երբ գոյականի մը հետ են . իսկ երբ առանց գոյականի միմեակ կը գործածուին , դերանուն են : Չոր օրինակ , երբ կ'ըսեմ , Տուն ի՛մ , ի՛մ տունս , ի՛մ՝ ածական է . երբ կ'ըսեմ ի՛մ է տունըս , Այս տունն ի՛մ է , կամ , Տուն ինձ չէ , ի՛նչ ինձի տուն , ի՛մ՝ դերանուն է : Նոյնպէս , երբ կ'ըսեմ , Տունս այս , այս տունը , այս՝ ածական է . երբ կ'ըսեմ , Այս է մատենան քո , այս է քու գիրքդ , այս՝ դերանուն է :

Հ. Ստացական դերանունաց վրայ ուրիշ ինչ գիտելիք կայ :

Պ. Ստացական դերանուններ ի՛մ , իմինս . + , քու , կինդ . Դէ , մերինը . Կէ , ձերինը . իւր , իրենը . ինչ-

պէս նաեւ Նոր- , անորը . Նոյն , անոնցը . Իւրեւնց , Իւրեւնցը , երբ տէր բայի են , յարնակիի մէջ քիբը կ'առնեն , և միշտ Ն յօդով կը գործածուին . բայց երբ ըստօրոգելի են , այս երկու գիրն ալ շեն առնեք , զորօրինակ .

Իմինս աղէկ է , քուկինդ Բարսէ Ե Իձ , Կամ Կոյր՝
դէշ է .

Մերինները Հնազանդ են , Հնազանդ են Բերէ , Նոյն-յին՝
անոնցներն անՀնազանդ .

Այս աղայքն իմա են .

Այդ գիրքն անորն է .

17. Հրահանգ

ԷԱԿԱՆ ԵՒ ՍՏԱՑԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՔ

Ես քու բարեկամդ եմ . Դուն իմ ծառաս ես . Ան իմ եղբայրս է . Մենք ձեր ընկերներն ենք . Դուք մեր օգնականն էք . Անոնք իմ աղաքս են . Այս երկիրը ձերն է . Այդ գետը մերն է . Իմ որդիներս ասոնք են . Իմ որդիս գեղեցիկ է , քուկինդ ագեղ է . Ձեր խօսքերն արդար են , անոնցն անիրաւ են . Ասոնք ճշդ են . Ասոնք իմ աղջիկներս են . Այս դպրոցին աշակերտներն ասոնք են . Իմ անունս այս է . Անոր խօսքերն ասոնք են . Ձեր որդւոյն վարպետն ես եմ . Այս եկեղեցւոյն շինիչն աս է . Դուն մարդարէ մըն ես . Ատիկայ մեղաւոր է . Մենք արդար ենք . Այս գեղեցիկ ամարանոցն իմա է . Այս տունին բոլոր կաբասին անորն է . Այդ տղան քուկդ է . Անիկա իմ եղբորորդիս է . Դուք մեր սիրելիներն էք . Քու աղաքդ անՀնազանդ են , իմիններս խօսք մտիկ ընող են . Ատիկա ներմակ է . Իմինս սեւ (Է-ձէր) էք :

Աստնք , Գրտ

Քուկինդ , քուկդ , Կոյ

Անտնք , Կոյ

Աստնք , Գրտ

Աստնք , Գրտ , Կոյ

Վարպետ , Գրտ

Մը , Կ

Անհնազանդ , Կ

Մօսք մտիկ ընող , Կ

Ճերմակ , Կ

Սեւ , Կ

Լ Ո Ւ Ծ Ո Ւ Մ

Ես քու բարեկամդ եմ . Բարեկամ եմ քեզ . եմ ,
էակ . բայ , սահմ . ներկ . եզ . Ա . Դէմք . — Եմ , իմ
— Ես . Ես էակ . գեր . Ա . զէմք . Տէր բայի Եմք .
— Ես էմ , իմ . — Քու բարեկամդ , Բարեկամ եմ . Բարեկամ ,
գոյ . ան . եզ . ուզդ . ստորագելի Ես ին . Կ ,
ստաց . ամ . Բարեկամք :

Աստնք իմ եմ . Ո՛վ եմ Գրտ . Եմ , էակ . բայ սահմ .
ներկ . յք . Գ . զէմք . Եմ , իմ . — Աստնք , Գրտ . Գրտ
էակ . գեր . յք . ուզդ . Գ . զէմք , Տէր բայի Եմք . Ո՛վ ,
Հարցական անուն , ստորագելի Գրտ :

Այս գեղեցիկ ամառանոցն իմն է . Իմ է ամառանոցն
քեզ . Եմ , էակ . բայ . սահմ . ներկ . եզ . Գ . զէմք . —
Ո՛վ է , — Այս գեղեցիկ ամառանոցը . ամառանոցն քեզ .
Ամառանոց՝ Տէր բայի է ին . Կ . ցուցական ամ . Կոյ
տեղ . քեզ . քեզ . քեզ . քեզ . քեզ . քեզ . քեզ . քեզ . քեզ . քեզ .
գեղեցիկ ամառանոցը սրն է . իմն , Իմ է . Իմ ստացական
գեր . ստորագելի ամառանոցին :

Դ Ա Ս Ժ Գ

ԱՄԱԿԱՆ ԲԱՅ ՍԵՌԻ ԻՆԴԻՐ

Հ . Ամական բայերը , Կոյնքն՝ Եմ էական բայէն
զատ ուրիշ բայեր (տես Դաս Գ .) քանի տեսակ են :

Պ. Ածական բայերը երկու տեսակ են, Ներդրած-
կան և Ձեռն :

Հ. Ո՞ր բայերը ներդրական են :

Պ. Ներդրական են այն բայերը՝ որ Հայցական
Հոլով մը կ'ուղեն ամբողջ իմաստ մը տալու Համար .
զոր օրինակ երբ կըսեմ՝ կը գրեմ, կ'ապեմ, կը գրեմ,
ամբողջ իմաստ մը չեմ յայտնեմ . քանզի չեմ յայտ-
նեմ թէ ո՞վ կը սիրեմ, ի՞նչ բան կ'ուտեմ, կամ կը գը-
րեմ . բայց երբ կըսեմ՝ կը սիրեմ Բարեկէտ, կ'ուտեմ
Հոգի, կը գրեմ Նախկէ՝ Բարեկէտ, Հոգի, Նախկէ բառերը՝
կը գրեմ, կ'ապեմ, կը գրեմ բայերուն իմաստը կ'ամբողջ-
ացնեն : Ամեն բայ որ այսպէս Հայցական Հոլով մը
կրնայ ունենալ՝ Ներդրական բայ է : Ներդրական
բայերուն այս Հայցականին հետ խոսքէն կ'ըսուի :

Հ. Ո՞ր բայերը չէզոք են :

Պ. Ան բայերը որ Սեռի խնդիր չեն կրնար ունե-
նալ, կամ առանց սեռի խնդրոյ ամբողջ իմաստ մը
կը յայտնեն՝ Չէզոք են . ինչպէս՝ կը գնան, կը գործէ,
կը շարունակէ :

Ուստի զիտնալու Համար թէ՛ բայ մը ներդրա-
կան է թէ չէզոք, ո՞րչա՞նչ կամ ի՞նչ բան Հարցումն ընե-
լու է . եթէ կը յարմարի բային իմաստին, այն բայը
ներդրական է . ապա թէ ոչ՝ չէզոք է : Ձոր օրի-
նակ՝ կրնանք ըսել . կը սիրեմ . — զի՞ կամ ինչ . կ'ու-
տեմ — ինչ . կը գրեմ — ինչ . — կը ծեծեմ — զի՞ . կը
պատմեմ — ինչ . ապա՝ կը գրեմ, կ'ապեմ, կը գրեմ, կը
ծեծեմ, կը գործեմ, ներդրական են : Բայց չենք կըր-
նար ըսել . կը քնանամ — զի՞ կամ ինչ . կը դառնամ
— զի՞ կամ ինչ . կը պատիմ — զի՞ կամ ինչ . կը
նստիմ — զի՞ կամ ինչ . ուրեմն կը գնան, կը գոր-
ծէ, կը շարունակէ, չէզոք են :

Հ. Հայերէնի մէջ բայերը քանի կերպ վերջաւո-
րութիւն ունին :

Պ. Հայերէնի մէջ բայերը չորս կերպ վերջաւորու-
թիւն ունին . ե՛մ, կը սիրե՛մ . ե՛մ, կը խօսե՛մ . Ա՛մ, կ'ա-
ղ-մ . Ո՛ւմ, կը թող-մ : Այս չորս կերպ վերջաւորու-
թեանց Զ-ը լծորդութեան կ'ըսուի . Սէ՛րե՛մ՝ առաջին լը-
ծորդութեան բայ է . Խօ-՛ւմ՝ երկրորդ լծորդութեան .
Աղ-մ՝ երրորդ . Թ-աղ-մ՝ չորրորդ :

ԴԱՍ ԺԴ.

Ա. ԼԾՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԲԱՅԵՐ . ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳ

Հ. Առաջին լծորդութեան բայերն ինչպէս կը խո-
նարհին :

Պ. Առաջին լծորդութեան բայերէն ոմանք ե՛մ կը
վերջաւորին , ինչպէս՝ սիր-ե՛մ . ոմանք ալ ա՛նէմ կը վեր-
ջաւորին , ինչպէս՝ հատ-ա՛նէմ : Ասոնց խոնարհման
կերպը հետեւեալն է :

Սահմանական եղանակ , ներկայ

Սիր-եմ , կը սիրե՛մ .	Հատ-անեմ , կը հադե՛մ .
Սիր-ես	Հատ-անես
Սիր-է	Հատ-անէ
Սիր-եմք	Հատ-անեմք
Սիր-էք	Հատ-անէք
Սիր-են	Հատ-անեն

Անկատար Անցեալ

Սիր-էի , կը սիրեի՛ .	Հատ-անէի , կը հադի՛ .
Սիր-էիր	Հատ-անէիր
Սիր-էր	Հատ-անէր
Սիր-էաք	Հատ-անէաք
Սիր-էիք	Հատ-անէիք
Սիր-էին	Հատ-անէին

(*) Բժշկեմ, իւ Բժշկեմ	Բրեմ, երկեւ Բրեւ
Արտասուեմ, իւււմ	Պեղեմ, Բրեււմ Կոլե Բրեւ
Կեղեքեմ, իւ Կոլեքեւ	Կեւ
Էմ	Մաղեմ, իւ Կեւ

18. Հրահանգ

ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆ ԲԱՅ ՍԵՌԻ ԻՆԴՐՈՎ

Կը սիրեմ բարեկամներս . Հայրը կը խրատէր իր որդին . Ընկերներս զիս կ'ատեն . Մայրն իր աղջիկը կը խնամէ . Մեր ծառաները զրկեցինք . Եղբայրդ քեզ կը կանչէ . Ձեզի (Հյոյ) կ'աղաչեմ . Հայրս զրեց այս Թուղթը . Սենեկին դուռը զոցեց . Մեր ընկերները սիրենք . Իր բարեկամները հրաւիրեց . Ձանոնք կեքակրեցին . Իմ օրէնքներս մերժեցին . Ձիս խաբեցիր . Պահէ զանոնք . Մեզ պահպանէ . Մառին պատուդները բաղեցինք . Իր տունը շինեց . Աշտարակը կործանեցին . Իրենց ուսկանները կաղմեցին . Քուրձը պարսկեցինք . Ձանոնք արձակեմ . Վարժապետն իր ստահակ աշակերտը կը պատժէ . Աստուած մեզ պիտի փրկէ . Իրենց գերիներն ազատեցին . Ոստիկանները զողը կը փնտռեն . Ձին ծախեցի . Գիրքը գնեցինք . Մեր Հայրն այս պարտեղը գնեց . Իր բուրբ բարեկամները կանչեց . Կինն իր զրացիները կը կանչէ . Հովիւներն ուխտարները կ'արածեն . Ես կը մատնեմ զանի . Քահանայապետն իր Հանդերձը պատուեց . Այս կինն իր տղաքը կը սիրէ . Իմ եղբայրներս և քոյրերս կը սիրեմ . Քու ծաղիկներդ ուսուցեցի . Իմ փրկներս և քուկներդ ուսուցեցի . Քոյրս իրենները ուսուցեց . Մշակներն երկիրը կը գործեն . Իր գործը կատարեց . Յորենը ժողովեց . Յարգն այրեցին . Ամ-

* Աշակերտը հետեւեալ բացերուն մէկը կամ քանի մը հաւոր գրով խնամբէն .

բոխը ցրուեցին . Քաղաքը նուաճեց . Իր արցունքները սրբեց . Լաթերդ մի աղատուեր . Փողոցը շտկեցին . Իր տունը զարդարեց . Անոր ձեռքերն ու ոտքերը կապեցին . Մեր մեռելները թաղենք . Անոր ծնկուղները շարդեցին . Այժմն ձագն եփեց . Տանը դուռը կը զարնէր . Տղան մկրտեցին . Իր բոլոր ունեցածը վառնեց . Աստուած Աբրահամը օրհնեց :

Աղջիկ , Գրգռ	Քուկիններդ , Կոյն
Ծառայ , Կոյն	Իրենները , Իրեն
Ղրկեմ , Կոյն , Եղբ	Յորեն , Եղբ
Կանչեմ , Կոյն	Արցունք , Կոյն
Գոցեմ , Կոյն	Լաթ , Եղբ
Իրենց , Իրենց	Աղատուեմ , Կոյն
Պարպեմ , Եղբ	Շտկեմ , Եղբ
Աղատեմ , Կոյն	Մեռել , Կոյն
Փնտռեմ , Իրեն	Ծնկուղներ , Կոյն
Ծախեմ , Կոյն	Ջարդեմ , Կոյն
Ոչխար , Կոյն . Եր . Կոյն	Այժմ ձագ , Կոյն
Պատեմ , Կոյն	Ջարնեմ , Կոյն
Տղայ , Կոյն . Եր . Կոյն	Բոլոր , Կոյն
Իմիններս , Կոյն	Ունեցածը , Կոյն

Լ Ե Ր Ե Մ

Սէրէ՛ զԵրեկոն . Կոյն . Սէրէ՛՝ բայ ներդ . ահմ . ներկ . եղ . Ա . դէմ . — Ո՞վ կը սիրէ . — Ե . էակ . դեր . տէր բայի Սէրէ՛ն , զօրութեամբ կ'իմացուի . Սիրեմ՝ զձ . — զԵրեկոն . Կոյն . Իմ բարեկամներս . զԵրեկոն . դոյ . ան . եղ . Կոյն . սեռի խնդիր Սէրէ՛ն . Իմ ստաց . անական Երեկոն :

(*) Հարկանեմ, շարձեմ	Արկանեմ, ինչ Դնեմ
Կլանեմ, ինչ Կլեմ	Հանեմ, ինչ Հանեմ
Գտանեմ, ինչ Գտեմ	Ածեմ, ինչ Բերեմ
Մուծանեմ, ինչ Բացեմ, ինչ Ինքեմ	Անիծեմ, Կ'անիծեմ

19. Հրահանգ

ՆԵՐՔԻ, ԲԱՅ ՍԵՌԻ ԻՆԴԻՐՈՎ,

Մարդը տեսար. Չանի տեսայ. Գեղեցիկ մար. գարիար գտանք. Իր սուրը հանեց. Ձեր սպասաւորները և աղախիները տեսանք. Մեր համբորդները հասան. Սպասաւորը խօսքը յայտնեց. Հայրը որդին անիծեց. Ձեր աղաքը բերէք. Լաթերդ հագիր. Կորսուած ոչխարս գտայ. Սուրդ կապէ. Չանոնք կլլենք. Չմեղ մացուց. Մեր օրերը կ'անցնին. Մակոյկին չըւանը կտրեցին. Անոր կապերը քակեցին. Իր իմաստութիւնը ցուցուց. Անձրեւները իջան. Արեգակը կ'ելլէ. Լուսինը և աստղերը կը մանեն. Քու եղբայրներդ գտայ. Չանոնք պիտի տեսնեմ. Սպասաւորները զանի զարկին. Այրի կնոջն աղջիկը սպաննեց. Ճրագը վառեցին. Չանոնք զարնենք. Դուրս ելլեն. Ներս մանենք. Ատիկա կտրէ. Այդ աւանակը մի քակեր. Երեսդ ինծի ցուցուր. Սպաննեցէք զանոնք :

Տեսնեմ, Կ'անեմ	Բերեմ (չնչաւոր մը որ քա-
Գտնեմ, Գտեմ	լելով կ'ուզայ), -ծեմ
Ճամբորդ, Հանապազորդ	Հագնեմ, աշխատեմ
Հասնեմ, Հասնեմ	Կորսուած, Կորսուած
Գայտնեմ, Կ'Գեց Հանեմ	Կապեմ (փաթեթելով, դո-
Անիծեմ, անիծեմ	տի եւն), -ծեմ

(*) Աշակերտք խնամահան հետեւեալ բայերէն ոմանք հաստատեցն
պէս :

Կլլեմ, Կլ-նէմ	Ելլեմ, Ել-նէմ
Անցնիմ, ա-ն-նէմ	Մանեմ, Մ-նէմ
Մացնեմ, մ-ն-նէմ	Զարնեմ, հար-նէմ
Զուան, դ-ր-ն	Կար, հ-ր-ն
Կարեմ, հ-ր-նէմ	Սարանեմ, ս-ր-նէմ
Կապ, Կ-ր-ն	Վառեմ, Վ-ր-նէմ
Քաղեմ, Լ-ն-նէմ	Դարս, Դ-ր-ն
Յուցնեմ, Ծ-ր-նէմ	Ներս, Ն-ր-ն
Իջնեմ, Ի-ր-նէմ	Աւանակ, Ե-ր-ն

Լ Ո Ւ Ծ Ո Ւ Մ

Տե-ե՛ք շոյքն . մարդը տեսնո՛ր . Տե-ե՛ք բայ ներդո՛ր .
 Կար . եղ . Բ . դէմ . Տե-նէմ ին : — Ո՛վ է տեսնողը .
 — Դո՛ւ . Գո՛ւ էակ . դեր . եղ . ուղղ . Բ . դէմ . տէր
 բայի Տե-ե՛ք ին , զօրութեամբ կ'իմացուի : Դո՛ւ Գե-ե՛ք՝
 զձով . — Զոյքն , մարդը . շոյքն դոյ . եղ . Հայց . տեսի
 խնդիր Տե-ե՛ք ին :

Դ Ա Ս Ժ Ե

Բ. ԼՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԲԱՅԵՐ . ԱՆՈՐՈՇ ՀԱՅՅԱԿԱՆ

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԻՆԴԻՐ

Հ. Երկրորդ լծորդութեան բայերն ինչպէս կը խոս-
 նարչին :

Պ. Երկրորդ լծորդութեան բայերէն ալ ոմանք է՛մ
 կը վերջաւորին , ինչպէս՝ խօս-ի՛մ , ոմանք ալ՝ ա՛նի՛մ ,
 ինչպէս՝ ուս-ա՛նի՛մ : Ասանց ալ խոնարհման կերպը հե-
 տեւեալն է :

Սահմանական եղանակ ներկայ

Խօս-իմ , Ի՛ն իօ-ի՛մ .

Ուս-անիմ , Ի՛ն ուրդի՛մ .

Խօս-իս

Ուս-անիս

Խօս-ի	Ուս-անի
Խօս-իմք	Ուս-անիմք
Խօս-իք	Ուս-անիք
Խօս-ին	Ուս-անին

Անկատար անցեալ

Խօս-էի , ին ին-էն .	Էլն .	Ուս-անէի , ին --րէն .	Էլն .
---------------------	-------	-----------------------	-------

Կատարեալ անցեալ

Խօս-եցայ , ին-էցայ .	Ուս-այ , --րէցայ .
Խօս-եցար	Ուս-ար
Խօս-եցաւ	Ուս-աւ
Խօս-եցաք	Ուս-աք
Խօս-եցայք	Ուս-այք
Խօս-եցան	Ուս-ան

Ապառնի

Խօս-եցայց , չի-տի ին-էմ .	Ուս-այց , չի-տի --րէմ .
Խօս-եսցիս	Ուս-ցիս
Խօս-եսցի	Ուս-ցի
Խօս-եսցուք	Ուս-ցուք
Խօս-եսցիք	Ուս-ցիք
Խօս-եսցին	Ուս-ցին

Հրամայական

Խօսեաց , ին-է .	Ուս-իր , --րէն .
Մի խօսիր	Մի ուս-անիր
Խօս-եցարուք	Ուս-արուք
Մի խօս-իք	Մի ուս-անիք

Ստորադասական

Խօս-իցիմ , ին-իմ .	Էլն .	Ուս-անիցիմ , --րէն .	Էլն .
--------------------	-------	----------------------	-------

Աներեւոյթ

Խօս-ել , ին-իլ .	Ուս-անել , --րէլ .
------------------	--------------------

Անցեալ ընդունելութիւն

Խօս-եալ , ին-ն .	Ուս-եալ , --րէն .
------------------	-------------------

Ապառնի ընդունելութիւն

Խօս-եւոց , ին-եւո .	Ուս-անեւոց , --րէւո .
---------------------	-----------------------

Հ. Երկրորդ լծորդութեան բայերուն մէջ գիտնա-
լու հարկաւոր ինչ բան կայ :

Պ. 1. Ի՞նչ վերջաւորած բայերէն շարի՞մ, ուսանիմ
էն պէս, կ'ըլլայ նստ-ւոյ, նստ-ւոյց, նիստ. ոչ թէ խօ-
սիմ էն պէս՝ նստ-եցւոյ, նստ-եցւոյց, և այլն:

2. Ի՞նչ գերջաւորեալ բացերէն ումանց աշխարհ կ'ըլլայ նաեւ եջեւ, ինչպէ՞ս՝ խօստէ՞, խօստեցեւ. կոչէ՞, կոչեցեւ :

(*) $\mathcal{C}P^1/\mathcal{S}$, $\mathbb{H}^2/\Gamma$

Ulysses, 4th 1/2 - 5th

Amesbury, 4/6/62-2-5

Samstag, 12. April 1895

Erkelhof, 47-2-5

Utrecht, 12-2-15

ግዛታችን ላይ ማግኘቱን

Q. *What is the value of the property?*

USOPN 20880405

2. Անորոշ և որոշեալ բաւում ինչ կ'իմացուի :

Պ. Երբ բան մը ընդհանուր մտքով կ'առնուի, առհարա կ'ըսուի: Զոր արհեստի, երբ կ'ըսեմ, Տղան Հոս է, կամ, Տղա՛ն Հոս են, առանձին կամ առանձին բառերն ուղիղաբան են, այսինքն կամ առանձին կը նշանակեն. բայց երբ կ'ըսեմ, Ներսիս առանձին, Հոս առանձին բառն առհարա մտքով առնուած է. ոչ այսինքն, այլ ոչ է ինչ առանձին բառ է:

Հ. Որոշեալ և անորոշ անունները խօսքի մէջ իրարմէ յենչալէս կը տարբերին :

Պ. ԱՆԻՐԱՆ անուան վրայ յոգ, այսինքն՝ աշխարհաբարին մէջ՝ և, զրաբարին մէջ ալ շ գիրը շի գրուիլ իսկ ԵՐԱՆ՝ անուանց վրայ յոգ կը գրուի. զոր օրինակ հաց, հացն, օրուեալ են. հաց, անիւն է :

2. Անբախտ և անբախտ թիվը բաժնի կ'ըստուի :

Պ. Անորոշ անուան մը հայցականին՝ ահա հայ-
ցական կ'ըսուի : Անորոշ հայցականը դրաժարին մէջ 7
նախդիրը գտաներ : Իսկ որոշեալ հայցականը միշտ 7

(*) Աղետներից առաջ հեռանում ենք բացառիկորեն սովորական գրավիտացիոն աղետներից:

նախդիրը կ'առնէ : Տուր ինձ շէտցն , հոգը ինչի տուր ,
խօսքին մէջ շէտցն որոշեալ հայցական է , քանզի շ
յօգը և շ նախդիրն ունի : Տուր ինձ հոյ , ինչի հոյ
տուր , խօսքին մէջ հոյ անորոշ հայցական է , ուստի
և ոչ շ յօգը ոչ շ նախդիրն ունի :

ՈՐՈՇԵԱԼ ԵՒ ԱՆՈՐՈՇ ՀԱՅՑԱԿԱՆԻ ՕՐԵՆԱԿՆԵՐ

Որոշեալ

Տուր ինձ շէտցն	Հոյցը տուր ինձի
Եւ շմանուկն ցհայր իւր	Տղան հօրը տուաւ
Սպանին շարուն	(Այն) մարդիկը սպաննեցին

Անորոշ

Տուր գոցա հոյ	Ասանց հոյ տուէր
Կացոյց մանկ մի ի միջի	Անանց մէջտեղը տղայ մը
նոցա	Կեցուց
Ընտրեալ քեզ տուաւ	Քեզի հաւատարիմ մարդիկ
տարիմա	ընտրէ

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԻՆԴԻՐ

Հ. Բնութեան խնդիր ինչ բանի կ'ըսուի :

Պ. Խօսքի մէջ ուղղական հոլովէն զատ՝ որ տէր
բոյն է , և հայցական հոլովէն զատ՝ որ տէր ինչի է ,
ուրիշ հոլովներ , զոր օրինակ՝ տէր-նալ , բոյս-նալ ,
գործ-նալ կը կոչուին բն-նալ ինչի :

Հ. Տրական հոլովն ինչ հարցման պատասխան է :

Պ. Տէր-նալ հոլովը տէր (+ Տէր) հարցման պատաս-
խան է : Զոր օրինակ՝ Մարգարէ տուի խօսքին մէջ մար-
գարէն արական է , քանզի տէր (+ Տէր) հարցման պա-
տասխան է : Ոչ-նալ տուի . — Մարգարէ :

Օ Ր Ի Ն Ա Կ

Աշխարհաբար	Գրաբար
Մարգարէն տուի	Երես-նալ
Քու եղբորդ ըսի	Ան-նալ եղբոր տուի

Անոր իր յանցանքները Թ-դի Ն-մ յ-նց-ն- ի-ր
 ներեցի
 Ինծի պարգևներ տուաւ ե+ ինչ դ-բի-
 Իր գանձերը ցուցուց ա- եր-յ- ի-ց- զ-ն- ի-ր
 նոնց
 Գաղտնիքս բեզի յայտնեցի. Թ-յ-ն-ք-ն- ի-ն զ-ն-ք-ն- ի-ն

20. Հրահանգ

Շատ ստակ շահեցաւ . երթալ կ'ուզեմ . Մարդիկ
 կը խօսին . Չորքոտանիները կը պատին . Մարդը գայ-
 Թակդեցաւ . Ձեր եղբայրները մեկնեցան . Շատ բան
 խօսեցան . Ժողովուրդը պիտի գայթակղի . Խօսէ ,
 ինչնու կը լսես . Աստուծոյ հրեշտակն անոր երեւցաւ .
 Քու հայրդ կ'աշխատի և շատ բան կը շահի . Քու ծա-
 ոաներդ յոգնեցան . Ինծի ազէկ երեւցաւ . Եթէ ա-
 նոնց մայրը մեկնի . Աղբիւրը ցամքեցաւ . Իր որդին
 ծնաւ . Մեզի ողորմեցէք . Աստուած անոր ողորմե-
 ցաւ . Երկրիս հիմերը շարժեցան . Արեգակը պիտի
 խաւարի . Զբաղը մարեցաւ . Այս ամենը խորհեցայ .
 Ձեր վարժապետներուն Հնազանդեցէք . Գրագրու-
 թեան արուեստը սորվեցայ . Լեզուներ երեւցան . Իր
 Հանդերձները հաղաւ . Քու հայրդ մեռաւ . Տղաքը
 սկսան պուալ . Բէլ ինկաւ . Մեր լապտերները կը
 մարին :

Շատ , Բ-դ-մ
 Ստակ , ա-ծ-մ
 Ուզեմ , կ-մ
 Թոգնիմ , Վ-ա-մ
 Ազէկ , (մկ) , Բ-բ-մ
 Երեւիմ , Բ-մ
 Եամքիմ , ցամ-մ
 Մարիմ , ինչ-մ

Այս ամենը , ա-յ- մ-ն-ք-ն
 Գրագրութիւն , գ-լ-ն-ք-ն
 Պատիմ , ի-ն-ք-ն
 Շատ բան , Բ-դ-մ ի-ն
 Ինչնու , ընդ-ն
 Հնազանդիմ , հ-ա-ն-ք-ն
 հ-ա-ն-ք-ն ի-ն-ք-ն
 Սորվիմ , ս-ա-ն-ք-ն

Հագնիմ, — քանի՞

Սկսիմ, — անունի՞

Պոռամ, — արդարե՞

Իյնամ, — անունի՞

Լ Ո Ւ Ծ Ո Ւ Մ

Շահեցաւ — արծաթ Բալաւմ. Շատ ստակ շահեցաւ. Շահեցաւ, բայ ներդ. կար. եղ. Գ. դէմ. Բ. լծո : Ո՞վ շահեցաւ. — Նա. Նա՛ էակ. դեր. Գ. դէմ. եղ. ուղղ. տէր բայի շահեցաւին. զօրութեամբ կ'իմացուի : Նա շահեցաւ, Է՛նչ Բալ. — Արծաթ, ստակ. — արծաթ՝ դոյ. եղ. անորոշ հայց. սեռի խնդիր շահեցաւ ին : Բալաւմ, շատ, ած. — արծաթ ին :

Ուրբեցաւ — Դեղ. Մեղի ուղորմեցէք. Ուրբեցաւ —, շէղ. բայ. հրմ. յք. Բ. դէմ. ուրբեցին : Ո՞վ պիտի ուղորմի. — Դո՛ւ. Գո՛ւ էակ. դեր. յք. Բ. դէմ, տէր բայի ուրբեցաւին, զօրութեամբ կ'իմացուի : Ուղորմեցարուք զուք : — որմն (քիմէ). — Մեղ. էակ. դեր. յք. Ա. դէմ. ար. հոլ. բն. խնդ. ուրբեցաւին :

Դ Ա Ս Ժ Ձ.

ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Նախադրութիւնն ինչ է :

Պ. Նախադրութիւնն կը կոչուին այն բառերը որ Գործողութեան մը պարագայէն ցուցնելու կը ծառայեն :

Հ. Գործողութեան մը գլխաւոր պարագաները ուրիշք են :

Պ. Գործողութեան մը գլխաւոր պարագաներն են Գեղը և Ժամանակը :

Տեղաց պարագան — (նէրէտէ, նէրէյէ) հարցման պատասխան է. Ժամանակ պարագան՝ Է՞րբ (նէրէտէման) հարցման : Զոր օրինակ. Յիսուս ծնաւ. —

Ուր . — Երուսաղէմ : — Ե՛րբ . — Օգոստոս կայսեր ա-
տենը : Երեսուզե՛մ՝ ծնանելուն փեղ կը ցուցնէ , Օգոս-
տոս կայսեր փեղը խօսքն ալ՝ ծնանելուն խաւով կը
ցուցնէ :

Հ. Հայերէն գրաբարի մէջ տեղւոյ և ժամանակի
պարագաներն ինչպէս կը բացատրուին :

Պ. Այս պարագաները կը բացատրուին՝ փեղ կամ
խաւով ցուցնող անունէն առաջ ի նախդրին գնելով :

Հ. Տեղ ցուցնող անունն ի նախդրին հետ ինչ հո-
ւով գրուելու է :

Պ. Եթէ բայը Գ-Գ-Գ-Գ կը ցուցնէ , տեղ ցուցնող
անունը ի նախդրին հետ եղակիին մէջ տրական (Գ) կը
գրուի , յօքնակիին մէջ՝ առանց չի հայցական . զոր
օրինակ՝ կ'ըսենք եղակի . Բնակի 'ի Կալի . Բնակի ,
Ե-Գ (նէրէտէ) , — 'ի Կալի , քաղաքը . Նստի 'ի Կալ .
Նստի Ե-Գ (նէրէտէ) , — 'ի Կալ , տունը . Իսկ յօքնակիին
մէջ կ'ըսենք , Բնակի 'ի Կալի . Բնակի . Ե-Գ (նէրէ-
տէ) . — 'ի Կալի , քաղաքները . Նստի 'ի Կալ . Նստի ,
Ե-Գ (նէրէտէ) , — 'ի Կալ , տուները :

Իսկ եթէ բայը Զ-Զ-Զ-Զ կը ցուցնէ , տեղ ցուցնող
բառը ի նախդրին հետ միշտ առանց չի հայցական
կը գրուի . զոր օրինակ՝ Գնաց 'ի Կալի . Գնաց , Ե-Գ
(նէրէտէ) — 'ի Կալի , իր տունը . Գնացին 'ի Կալի
Ե-Գ . Գնացին . Ե-Գ (նէրէտէ) . — 'ի Կալի , իրենց
տունները :

Նոյնպէս տեղւոյ յատուկ անուններն ի նախդրին
հետ միշտ առանց չի հայցական կը գրուին , բայր թէ
դադարում ցուցնէ թէ շարժում . զոր օրինակ՝ Բնակի
'ի Հոս , յերեսուզե՛մ , յեթեպոս . Բնակի . Ե-Գ (նէրէտէ)

(Գ) Տրական հոլով : նախդրին Կ-Կ-Կ-Կ կը կոչուի , իսկ ի
նախդրին անորոշ հայցականը Կ-Կ-Կ-Կ կը կոչուի :

— Հում, Երուսաղէմ. Եւայլն . Չորաւ 'ի Հում, յԵրուսաղէմ, յԵփէզդ . Գնաց . ճւր . (նէրէյէ), Հում, Երուսաղէմ, Եւայլն :

Գէթ բառին պէս (տես Դաս Բ.) հոլովող անուններն ալ 'ի նախորդին հետ անորոշ Հայցական կը դրուին , բայց թէ գազարում և թէ շարժում ցուցնէ :

Հ. Ե՞րբ — կը գործածուի 'ի նախորդի տեղ :

Պ. Ա — կը գործածուի մէջ ցուցնող բառերու հետ . ուստի կ'ըսենք , Գնաց — հայր է-ր , — Բա՛ն-ըն . Գնաց . որուն (բիմէ) . իր հօրը , Թագաւորին . Ոչ թէ ' Գնաց 'ի հայր է-ր , 'ի Բա՛ն-ըն :

Հ. Ժամանակ ցուցնող անունը 'ի նախորդին հետ թնշ հոլով կը դրուի :

Պ. Ժամանակ ցուցնող անունը 'ի նախորդին հետ միշտ եզակիին մէջ՝ տրական , յօքնակիին մէջ ալ Հայցական կը դրուի , գործրինակ կ'ըսենք , 'ի Նեղ-Մի-ն , 'ի Գնէ . Երբ . — նեղութեան ատեն , տօնի ատեն . յր . 'ի Նեղ-Մի-ն , 'ի Գնէ . Երբ — նեղութեանց ատեն , տօներու ատեն :

21. Հրահանգ

Անոնք բաղաբը կը բնակին , մենք գեղը . Քու եղբայրներդ լեռները կը պտտին , իմիններս՝ դաշտերը . Չանի դատաւորին բերին . Յունաստան երթալ կը խորհի . Մեզի գալ ուղեց . Եղբայրդ պարտէզը մըտաւ . Բարեկամներս ինծի գրկեց . Չանի բանա զըբաւ . Սպասաւորները սրահը կը նստէին . Այդ բաղաբը նստեցէք . Երբ խօսքը լմնցուց , լեռը ելաւ . Չանոնք բարձր լեռ մը Հանեց . Քու որդիքդ պատերազմի մէջ ինկան . Քու սենեակդ մօր . Չանի եկեղեցին տեսայ . Չանոնք իր այգին գրկեց . Հայաստան բնակեցաւ . Չանոնք քեզի բերինք . Անոր նայեցաւ . Այս

խօսքերը ձեր դիրքերուն մէջ գրեցէք . Անոր մեծ որդին ազարակն էր . Անոր զլուխը կտրեցին ու թագաւորին բերին . Շատերը Երուսաղէմ ելան . Իր անկողինը մտաւ . Իր մառանին մէջ շատ գինի ունէր . Անոր ծննդեան ատենը մեծ սուգ եղաւ . Իսահակին աշուրները կոյրցան անոր ծերութեան ատենը . Տըրամութեան ատենը զանի ոչ մէկը կը մխիթարէր . Սողոմոն իր հօրը թագաւորութեան արժանի ելաւ . Մեղիրենց տունները հրաւիրեցին . Հոս ինչպէս մտար , պատմէ ինծի . Բազմութիւնը եկեղեցին կը դիմէր . Զանի տանարը տեսան . Անոր ծննդեան ատենը շատերը պիտի ուրախանան . Բոլոր քաղաքն անոր մահուան ատենը սուգ ըրաւ . Թռչուններն օդին մէջ կը թռին . Հարուստ մէկու մը տունը ժողովուած էինք . Օտար մէկու մը չի տար . Եթէ մէկը հակառակի . Մէկը դրկեցէք հոն . Ուրիշ մէկու մը տուն մի մըտնեք . Ինչպիսի մէկն է այդ . Դուն մեծ մէկն ես . Եթէ մէկը ինծի գալ կ'ուզէ :

Դեղ , Էփ-չ

Իմիններս , Էփ-չ

Բերեմ , -ձեմ

Յունաստան , Յ-յն

Ուղեմ , Կ-մ

Ղրկեմ , -ու-մ , յ-մ

Դնեմ , -բ-մ

Երբ , Էփ-մ

Լիցնեմ , Կ-դ-մ

Լեռ , Լ-մ

Իյնամ , -ն-մ

Հայաստան , Հ-յ

Նայիմ , Կ-մ

Դիրբ , Էփ-մ

Մեծ (որդի) , Եփ-չ (որդի)

Անկողին , Էփ-չ

Մահ , Էփ , Եփ . Էփ-մ , ար . Էփ-մ

Աշուրներ , -յ

Կոյրնամ , Էփ-մ (աշայ)

Ոչ մէկը , ոչ -

Հոս , -յ (շարժում)

Ինչպէս , Էփ-մ

Ուրախանամ , Էփ-մ

Սուգ ընեմ , -մ -մ

Թռիմ , Էփ-մ

Մէկ մը , -

Ինչպիսի , -յ-մ

Լ Ո Ւ Ժ Ո Ւ Մ

Հ. Ամէն նախադասութեան մէջ խօսքին բոլոր մասերը միշտ ներգործութեամբ կը դրուին , թէ երբեմն խօսքին մէկ կամ քանի մը մասերը լռելեայն կ'իմացուին :

Պ. Երբեմն նախադասութեան մէջ բայը կամ առնոր մէկ խնդիրը լռելեայն կ'իմացուի , զոր օրինակ . Եղբայր իմ մեծատուն է , ~~այս~~ ~~ազատ~~ . իմ եղբայրս Հարութ է . քուկինդ՝ ազատ . այս խօսքին վերջին մասին մէջ ~~եղբայր~~ և է լռելեայն կ'իմացուին , ուստի պիտի ըլլար այսպէս . Եղբայր իմ մեծատուն է , եղբայր քո ազատ է . իմ եղբայրս Հարութ է , քու եղբայրդ ազատ է . Նոքա բնակին 'ի քաղաքի , ~~Դ~~ 'ի շէշի . Անոնք քաղաքը կը բնակին , մենք՝ գեղը . այս խօսքին ալ վերջին մասին մէջ ~~Բնակիչ~~ բայը լռելեայն կ'իմացուի , և պիտի ըլլար , Նոքա բնակին 'ի քաղաքի , մեր ~~Բնակիչ~~ 'ի շէշի . Անոնք քաղաքը կը բնակին , մենք գեղը ~~և Բնակիչ~~ :

Այս տեսակ նախադասութիւն մը ~~շէշի~~ նախադասութիւն կը կոչուի :

Հ. Զեղչեալ նախադասութիւն մը լուծելու ատեն ինչ ընելու է :

Պ. Զեղչեալ նախադասութիւն մը լուծելու ատեն , զեղչեալ կամ պակաս մասերը պէտք է ամբողջացնել , և այնպէս լուծել , զոր օրինակ .

Նոքա ~~Բնակիչ~~ 'ի ~~ազատի~~ . ~~Դ~~ 'ի շէշի . ~~Բնակիչ~~ , բայ . չէզոք սէմ . ներկ . յոք . Գ . գէմ : Ո՞չ է բնակողը . — Նոքա , անոնք . Նոքա էակ . գեր . յք . ուզ . Գ . գէմ . տէր բայի՝ ~~Բնակիչ~~ ին : Նոքա բնակին . — ~~Դ~~ . — 'ի ~~ազատի~~ , քաղաքը . 'ի ~~ազատի~~ , գոյ . ան . եղ . ար . 'ի նախորիւ տրական (ներքոյական) ~~Բնակիչ~~ ինպէս , ~~Բնակիչ~~ բային , տեղւոյ պարագան կը ցուցնէ :

Մե+ ' ՚ ինչ . Մենք՝ գեղը . նախագասութիւն զեղ-
 չեալ , պիտի ըլլայ՝ Մե+ քն-կի՛ս+ ՚ ինչ . Մենք գեղը կը
 բնակինք : քն-կի՛ս+ , բայ չէզ . սՀմ . ներկ . յք . Ա . դէմ ,
 զօրութեամբ կ'իմացուի : Ո՛չ են բնակողները . — Մե+ .
 Ժ+ էակ . դեր . յք . ուղղ . Ա . դէմ , տէր բայի քն-կի՛ս+
 ին . Մեք բնակիմք . — ձւր . — ' ՚ ինչ , գեղը . ' ՚ ինչ
 գոյ . եզ . ար . ' ՚ նախգրիւ տրական (ներքոյական) քն-
 ն-կի՛ս ինչէր քն-կի՛ս ին , տեղւոյ պարագան կը ցուցնէ :

Դ Ա Մ ԺԷ.

Դ. ԼԵՐՐՐԴ ԼԺՐԴՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՅԵՐ . ՄԱԿԱՅ

Հ. Երբորդ Լժորդութեան բայերն ինչպէս կը խո-
 նարչին :

Պ. Երբորդ Լժորդութեան բայերէն ոմանք ա՛մ կը
 վերջաւորին , ինչպէս՝ աղ-մ , ոմանք ալ ա՛մ , ինչ-
 պէս՝ դող-ա՛մ : Ասոնց խոնարչման կերպը հետեւ-
 եալն է :

Սահմանական եղանակ, ներկայ

Աղ-ամ , Կ-ւ-մ .	Գող-անամ , կէ Ժ-ւ-մ .
Աղ-աս	Գող-անաս
Աղ-այ	Գող-անայ
Աղ-ամք	Գող-անամք
Աղ-այք	Գող-անայք
Աղ-ան	Գող-անան

Անկատար անցեալ

Աղ-այի , Կ-ւ-յի .	Գող-անայի , կէ Ժ-ւ-յի .
Աղ-այիր	Գող-անայիր
Աղ-այր	Գող-անայր
Աղ-այաք	Գող-անայաք
Աղ-այիք	Գող-անայիք
Աղ-ային	Գող-անային

Կատարեալ անցեալ

Աղ-ացի , -ւնի .	Գող-ացայ , գ-ւնյ .
Աղ-ացեր	Գող-ացար
Աղ-աց	Գող-ացաւ
Աղ-ացաք	Գող-ացաք
Աղ-ացէք	Գող-ացայք
Աղ-ացին	Գող-ացան

Ապառնի

Աղ-ացից , ղիտի -ւն .	Գող-ացայց , ղիտի գ-ւն .
Աղ-ասցեա	Գող-ասցիս
Աղ-ասցէ	Գող-ասցի
Աղ-ասցուք	Գող-ասցուք
Աղ-ասցիք	Գող-ասցիք
Աղ-ասցեն	Գող-ասցին

Հրամայական

Աղ-ա , -ւն .	Գող-ացիր , գ-ւնի .
Մի աղ-ար	Մի գող-անար
Աղ-ացէք	Գող-ացարուք
Մի աղ-այք	Մի գող-անայք

Ստորագասական

Աղ-այցեմ , -ւն .	Գող-անայցեմ , գ-ւն .
Աղ-այցեա	Գող-անայցեա
Աղ-այցէ	Գող-անայցէ
Աղ-այցեմք	Գող-անայցեմք
Աղ-այցէք	Գող-անայցէք
Աղ-այցեն	Գող-անայցեն

Աներևոյթ

Աղ-ալ , -ւն .	Գող-անալ , գ-ւն .
---------------	-------------------

Անեցալ ընդունելութիւն

Աղ-ացեալ , -ւն .	Գող-ացեալ , գ-ւն .
------------------	--------------------

Ապառնի ընդունելութիւն

Աղ-ալոց , -ւն .	Գող-անալոց , գ-ւն .
-----------------	---------------------

Հ. Երբորդ լծորդութեան բայերուն մէջ զխանալու հարկաւոր ինչ կայ :

Պ. Երբորդ լծորդութեան բայերէն 1. Բռնմ, Բռնմ, կ'ըլլան Կաբւեւ բացի, թացի, ապառնի՝ բացից, թացից. Կբմայակն բաց, թաց. ոչ թէ, աղամ ինչ պէս, բանացի, թանացի, և այլն :

2. Յնծմ, յռսմ, հոբմ, որսմ կ'ըլլան ցնծացայ, յուսացայ, հոգացայ, որսացայ, և ապառնի ցնծացայց, յուսացայց, և այլն, ոչ թէ՝ ցնծացի, յուսացի, և այլն. բայց Կբմայակն կ'ըլլայ, ցնծա, յուսա, և այլն :

3. Լռսմ, Լմնմ, Լռսմ բայերուն Կբմայակն կ'ըլլայ, լուս, իմա, մոսա :

4. Բառնմ և Գառնմ բայերուն Կաբւեւը, ապառնի, Կբմայակն և ապառնի կ'ըլլան

Կար. Ապա. Հրմ. Անց.

Բառնամ, բարձի, բարձից, բարձ, բարձեալ.

Դառնամ, դարձայ, դարձայց, դարձ, դարձեալ.

(*) Բառնամ, Կբմայակն Մտանամ, Կբմայակն

Թանամ, Կբմայակն Իմանամ, Կբմայակն

Կարդամ, Կբմայակն Մերկանամ, Կբմայակն

Խաղամ, Կբմայակն Կբմայակն Գոհանամ, Կբմայակն Կբմայակն

Կբմայակն

Կբմայակն

Մ Ա Կ Բ Ա Յ

Հ. Մակբայ որ բառերուն կ'ըսուի :

Պ. Մակբայ կ'ըսուին տեսակ մը բառեր, որոնք նախադրութեամբ խնդիրներու պէս (տես Դաս ԺԶ.) գործողութեան մը պարագաները կը ցուցնեն :

Հ. Գլխաւոր մակբայները քանի տեսակ են :

(*) Առկերպ թող գրով խոնարհեն հետեւեալ բայերէն ու մանք :

Պ. Գլխաւոր մակբայները հինգ տեսակ են , տեղ-
կան , ժամանակական , եղանակական , Ժամանակական և հարցական :

1. Առաջ , հոս . առաջ , հոս . ի ներքին , ներքին . ար-
տաւոր , արտաւոր , դուրսը . շարժ , բոլորակը . ի հեջ ,
մէջը , մէջտեղը . առաջին , առջինը և այլք , տեղական
(տեղւոյ պարագայ ցուցնող) մակբայներ են , և ո՞ր
հարցման կը պատասխանեն :

2. Այժմ , որտեղ , հիմա . յայնժամ , անատեն . այսօր ,
ասոր . վաղ , վաղը . յետոյ , ետ , ետքը . նախ , ա-
ռաջ . երբեք , ատեն ատեն , ատենօր . հիշ , հանդու-
ամէն ատեն , և ուրիշներ , ժամանակական (ժամանակի
պարագայ ցուցնող) մակբայներ են , և ե՞րբ հարցման
կը պատասխանեն :

3. Բարեւ , աղէկ . շատ-շատ , գէշ . Գործող , դա-
ւան կերպով . Ժամեւ , շատով . Բազմ , կամաց . հո-
սաւոր , հիշ , ստուգիւ , և այլք , եղանակական (որ-
պիսութիւն ցուցնող) մակբայներ են , և ի՞նչպէս հարց-
ման կը պատասխանեն :

4. Յայն , շատ . Կորէ , շափաղանց . արեւ , յաճի ,
շատ անգամ . Գործող , անոր . քիչ անգամ . Կարգ ,
այնպէ , և այլք , Ժամանակական (շափ ցուցնող) մակբայներ
են , և ո՞րպէս հարցման կը պատասխանեն :

5. Ընդհանր , ի՞նչ , հի՞մ , Ժամեւ , կամ ե՞ր Ժամ , ին-
չու համար . Կորէ , որպէս , ինչպէս . արեւ , Ժամ ,
հարցական (գործողութեան մը պատճառը և կամ եղա-
նակը հարցնող) մակբայներ են :

6. Առաջ , առաջ , այս , առաջ , արեւ , առաջ ,
հոս , հոս , հոսկէ , հոսկէ , հոսկէ , մակբայները հա-
յերէնի մէջ ինչ մասնաւոր գործածութիւն ունին :

Պ. Առաջ , առաջ , այս , առաջ , արեւ , արեւ ,
այս , հոս , հոս , հոսկէ , հոսկէ , հոսկէ , մակբայ-
ներն այս , այս , այն ցուցական ածականներուն տե-
տե

ի-նի, որ-ի-նի և ք-ո-ն-ի-նի տեղ կը գործածուին այսպէս՝

Դադարում ցուցնելու համար

Ի քաղաքի —, փոխանակ՝ ի քաղաքիս յ-յ-մէ .
կամ ի քաղաքի (տես Դաս ժԱ.), այս քաղաքին մէջ .
Ի քաղաքի —, փոխանակ՝ ի քաղաքին յ-յ-մէ . կամ
ի քաղաքին , այն քաղաքին մէջ :

Շարժում ցուցնելու համար

Ի քաղաք —, փոխանակ՝ ի քաղաքն յ-յն , կամ,
ի քաղաքն , (զէպ) այն քաղաքը . ի քաղաք —, փո-
խանակ՝ ի քաղաքս յ-յս , կամ , ի քաղաքս , (զէպ)
այս քաղաքը . ի քաղաք —, փոխանակ՝ ի քաղաքդ
յ-յդ , կամ , ի քաղաքդ , (զէպ) այդ քաղաքը :

Բացառականով

Ի քաղաքէ —, փոխանակ՝ ի քաղաքէս յ-յ-մէ ,
կամ , ի քաղաքէս , այս քաղաքէն . ի քաղաքէ —, փո-
խանակ՝ ի քաղաքէն յ-յն-մէ , կամ , ի քաղաքէն ,
այն քաղաքէն . ի քաղաքէ այտի , փոխանակ՝ ի քաղա-
քէդ յ-յդ-մէ , կամ , ի քաղաքէդ , այդ քաղաքէն :

Ո Ր Ի Ն Ա Կ

Այն դաշտը գնա .	Երթ ի դաշտ —, — .
Այս տունը եկէք .	Եկայք ի տուն —, — .
Այդ պարտեզը գացէք .	Երթայք ի պարտեզ —, — .
Այն կողմերը զրկեցինք .	Յզեցաք ի կողմանս —, — .
Այս տան մէջ է .	Ի տան —, — է .
Այն երկրին մէջ .	Յերկրի —, — .
Այս աշխարհիս մէջ .	Յաշխարհի —, — .
Այն լեռներուն մէջ .	Ի լեռինս —, — .
Այս տունէն ելան .	Ելին ի տանէ —, — .
Այն սովէն մեռան .	Մեռան ի սովէ —, — .

22. Հրահանգ

Եղբայրներս իրենց վարժապետներուն միշտ մտիկ
կ'ընեն , շատ անգամ կը սորվին , և քիչ անգամ կը
խաղան . Այս տղան ինչնու համար կուլայ . Նոյ տա-
պանին պատուհանը բացաւ . Անոնց քով կեցանք .
Հաթերս լուացի . կը փութար Երուսաղէմ երթալ . Ին-
չնու կը հեղգաս . անապարէ , դուրս ել . Զինուորները
մէկդի կեցան . Երբ աս տեսան , շատ ուրախացան .
Անոր ոտուրները կը թրջէր . Անոնք պիտի լան , դուք
պիտի ուրախանաք . Երբ խելքը գլուխն եկաւ , ան ա-
տեն զգաց . Հաց առնելու մոռցան . կը խոստանաք ու
չէք կատարեր . Այս ամէնը իմացմք . Գերեզմանը վա-
ղեց . Իր պատմութեանը հանեց . Մարդը Հիւրնացաւ .
Զեր հանդերձները հանեցէք , ու քուրձեր հագէք . Իր
անկողնին մէջ զօրացաւ . Սգացէք և ողբացէք . Աշա-
կերանները դողցան զանի . Ամպը վերցաւ . Ինչնու կը
զարմանաք . Անոր դպաւ . Ինծի մի դպչիք . Իրենց
տեղերը դարձան . Ագարակ ստացաւ . Եթէ մէկը վըշ-
տանայ . Զեր բեռերը վերցուցէք . Ո՛վ բացաւ քու աշ-
քերդ . Զեռուրները լուաց ,

Վարժապետ , լուրդդ	Ուրախանալ , ինքու , ուրի
Մտիկ ընել , անու	լինել
Շատ անգամ , արեդ	Թրջել , ընու
Քիչ անգամ , արե ուրի	Խելքը գլուխը գալ , զե
Ինչնու համար , ընդէ	արու
Քով , ու (անը , հոգինով)	Ան տեսն , յոյն
Կենալ , կու	Վաղել , ընդու
Հաթ , յոյն	Հանել (հանդերձը) , Բեկ
Ինչնու , զե	ու
Դուրս , արդ	Հագնել , զե
Մէկդի կենալ , ի քո կու	Դպչիլ , Բեկու
Երբ , իք	Մէկը , ո
Շատ (մկ) , յոյն	Բեռ , քու , յք . Բեկ

23. Հրահանգ

Տղաքը հրապարակին մէջ կը խաղային . Այս տան մէջ շատ հիւանդներ կան . Այն պատերազմին մէջ շատեր ինկան . Անապատէն դարձան . Այն հրապարակը վաղեցին . Բաղմութիւնը դաւթին մէջ ժողովուցաւ . Այն ծովէն դազան մը ելաւ . Քաղքէն դուրս կը բնակին . Մեր առջեւը խօսեցան . Վաղը կը մտնենք այն քաղաքը . Այն տօնին տոները շատերը հաւատացին անոր . Դուրս ելաւ , և դառն կերպով լացաւ . Անոր այն խօսքերէն շատերը գայթակղեցան . Երբ լեռնէն իջաւ . Շատ անգամ և շատ կ'աշխատին . Քիչ անգամ տունը կը գտնուի . Բանակը դացին զօրապետներուն . Հոս քանի հաց (սփռ) կայ . Բորբորած հրանոցէն դանոնը հանեցին . Ջանոնը հոս մեղի բերէք . Ձեզի բնչպէս կ'երեւի . Մեզի աղէկ կ'երեւի . Երկիրը միշտ կը փոքենք , և մեր ազրը հոն կը թափենք :

Տղայ , Եւն-ի	Դառն կերպով , Դ-ն-դէ-
Կան , Է , Է-ն	Զօրապետ , շէ-թը-ի
Իյնամ , Լի-նի	Հոս (դգրմ) , ար-
Վաղեմ , Դի-Բ	Հոս (ըրմ) , ար-
Բաղմութիւն , Բի-ի	Բերել , Բի-ի
Ժողովութիւն , Ի-նի	Երեւի , Բ-ի
Դուրս (նխ) , ար-տ-	Աղէկ (մի) , Բ-ի-
Առջեւը (նխ) , ար-ի	Փորել (կակզցնել) , Բի-ի
Վաղը , Է-դի-	Հոն (ըրմ) , Լի-ի
Անոր , Է-ն	Թափել , Է-ի-

Լ Ո Ւ Ծ Ո Ւ Մ

Խաղային մանկանքն է հր-դ-ի-ի անդ : Խաղային , խաղամ բայէն , անկ . յը . Գ . դէմք : Խաղային՝ ով . — Մանկանքն , աղաքը : Մանկունքն , յը . գոյ . տէր բայի

Ի-դ-յնին : Մանկունքն խաղային՝ մեր . — Ի հը-դ-ը-կէ
 ձգ , հրապարակին մէջ . Ի հրապարակի անդ՝ Ի նա-
 խադրութեամբ խնդիր Ի-դ-յնին , ո՞ր հարցման պա-
 տասխան է , և տեղւոյն պարագան կը ցուցնէ : Հը-
 դ-ը-կ բառը Ի նախադրութեան քով տրական (շէր+յ-
 կն) հոլով գրուած է , բանդի Ի-դ-յն բային գործո-
 ղութիւնը գէպի տեղ մը շարժում չի ցուցներ : Անդ
 մակբայ է , և այն դերանուան կամ շոգին տեղ դըր-
 ուած է . փոխանակ քսելու՝ Խաղային Ի հրապարակին
 յ-յն-դէ կամ Ի հրապարակին :

Դ Ա Ս Ժ Ը .

Դ. ԼՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԲԱՅԵՐ

Հ. Չորրորդ լծորդութեան բայերը ինչպէս կը խո-
 նարէին :

Գ. Չորրորդ լծորդութեան բայերը որ ուժ կը վեր-
 ջաւորին՝ հետեւեալ կերպով կը խոնարհին :

Սահմանական եղանակ , ներկայ

Թող-ում , կը Բ-դ-մ .	Ձգեն-ում , կը հ-գ-է .
Թող-ուս	Ձգեն-ուս
Թող-ու	Ձգեն-ու
Թող-ումք	Ձգեն-ումք
Թող-ուք	Ձգեն-ուք
Թող-ուն	Ձգեն-ուն

Անկատար անցեալ

Թող-ուի , կը Բ-դ-ի .	Ձգեն-ուի , կը հ-գ-ի .
Թող-ուիր	Ձգեն-ուիր
Թող-ոյր	Ձգեն-ոյր
Թող-ուաք	Ձգեն-ուաք
Թող-ուիք	Ձգեն-ուիք
Թող-ուին	Ձգեն-ուին

Կատարեալ անցեալ

Թող-ի , Բ-դ-ւ-ցէ .	Զգեց-այ , հ-գ-յ .
Թող-եր	Զգեց-ար
Ե-թող , թող	Զգեց-աւ
Թող-աք	Զգեց-աք
Թող-էք	Զգեց-այք
Թող-ին	Զգեց-ան

Ապառնի

Թող-ից , գէտէ Բ-դ-ւ-ց .	Զգեց-այց , գէտէ հ-գ-նից .
Թող-ցես	Զգեց-ցիս
Թող-ցէ	Զգեց-ցի
Թող-ցուք	Զգեց-ցուք
Թող-ջիք	Զգեց-ջիք
Թող-ցեն	Զգեց-ցին

Հրամայական

Թող , Բ-դ .	Զգեց-իր , հ-գ-ի .
Մի թող-ուր	Մի զգեն-ուր
Թող-էք	Զգեց-արուք
Մի թող-ուք	Մի զգեն-ուք

Ստորադասական

Թող-ուցում , Բ-դ-ւ-ց .	Զգեն-ուցում , հ-գ-նից .
Թող-ուցուս	Զգեն-ուցուս
Թող-ուցու	Զգեն-ուցու
Թող-ուցումք	Զգեն-ուցումք
Թող-ուցուք	Զգեն-ուցուք
Թող-ուցուն	Զգեն-ուցուն

Անեքեայք

Թող-ուլ , Բ-դ-ւ-լ .	Զգեն-ուլ , հ-գ-նիլ .
---------------------	----------------------

Անցեալ բնորոնելուծիւն

Թող-եալ , Բ-դ-ւ-թ .	Զգեց-եալ , հ-գ-թ .
---------------------	--------------------

Ապառնի բնորոնելուծիւն

Թող-լոց , Բ-դ-ւ-ց .	Զգեն-լոց , հ-գ-նիւ .
---------------------	----------------------

Հ. Զորքորդ լծորդութեան բայերուն մէջ գիտնալու հարկաւոր ինչ բան կայ :

Պ. 1. Այս լծորդութեան նախ վերջաւորած բայերուն մեծ մասը 2 գիրը ցի կը փոխէ կոտորել, պատնայ, հարայակնէն և անցելուն մէջ, զոր օրինակ՝

	կտ .	Ապ .	Հր .	Անց .
Լնում ,	լցի ,	լցից ,	լից ,	լցեալ .
Խնում ,	խցի ,	խցից ,	խից ,	խցեալ .
Լնկեանում ,	ընկեցի ,	ընկեցից ,	ընկեա ,	ընկեցեալ .
Ջգեանում ,	զգեցայ ,	զգեցայց ,	զգեցիր ,	զգեցեալ .
Ընթեանում ,	ընթերցայ ,	ընթերցայց ,	ընթերցիր ,	ընթերցեալ .
Յեանում ,	յեցայ ,	յեցայց ,	յեցիր ,	յեցեալ .

Առնում և ղթանում բայերը յիշեալ ժամանակներուն մէջ 2 գիրը կը կորսնցնեն . զոր օրինակ .

	կտ .	Ապ .	Հր .	Անց .
Առնում ,	առի ,	առից ,	առ ,	առեալ .
Ջրանում ,	ջրայ ,	ջրայց ,	ջրիր ,	ջրեալ .
(*) Արգելում ,	կ'արգելի	Ջգեանում ,	կ'ահալի	
Հեղում ,	կ'հեղի	Ջրանում ,	կ'ջրանում	
Յաւելում ,	կ'աւելի	Ընթեանում ,	կ'կոտորի	
Առնում ,	կ'առի	Լնում ,	կ'լցնի	
Ընկեանում ,	կ'ընկի	Հեղանում ,	կ'հեղի	

24. Հրամանագ

Կ'ուղէր երթալ . բայց զանի արդիւնքին . Թողէր այդ մարդը . Անմեղ արիւն մի թափեր . Չանի թողուց և գնաց . Ոչխարներ և արջառներ կը մորթեմ . Նաւին կարասիները ծովը նետեցին . Այդ դաւաթները լեցուցէր . Գիրքը կարդացիր . Դպիրները հրովարտակը կարդացին . Անոնց տեղը լեցուցին .

(*) Աշակերտք գրով թող խոնարհեն հետեւեալ բայերէն ոմանք .

Ձիս մի թողուր . Իր Հանգերձները Հազաւ . Իր գաւազանին կը կրթնի . Տղաքը պարտէգին մէջ կը դրօսնուին . Ձուրին սափորն առ . Ստակն անկէ առի . Առիւծներուն բերանը գոցեցին . Անոր ցաւերը մի աւելցնէր . Ձուրերուն մէջ խղդուեցան . Ձեր Հին լաթերը Հանեցէք ու նորեր Հագէք . Ժողովուրդը դաշտին մէջ կը գրօսնուր . Անոր լուծը նետենք . Հայրդ սնուցուած (պէսի) եզը մորթեց . Այդ թակոյկները (քիւփ) ջրով լեցուցէք . Ձանոնք ասկէ վար նետենք . Ձիս ինչն ա թողուցիր . Ձեզ որք պիտի չթողում . Անոր արիւնը գետինը թափես . Իմինս առ ու քուկինդ ինձի տուր . Գաւաթդ մօտեցուր որ լեցունեմ . Ինչ կածներուն տեղը լեցուցէք . Ամէն ծակ գոցեցինք . Ո՞րը առնենք և ճրը թողունք . Սրահին վարագոյրը երկուք ըրաւ (ճեղքեց) . Ի՞նչ բանով գրօսնունք . Եղբորս արիւնը ինչպէս թափեմ . Ո՞ւրեք առնեմ ստակը . Ձանի ճւր տարիք . Ձանի ճւր դրին . Ո՞ւր կ'երթաս . Ո՞ւր է ձեր բնակարանը :

Ուղեմ , կ-ձի	Սնուցուած եզ , ե-ն պո-ր-ի
Բայց , ոչ	Ասկէ , -տէ
Արգելեմ , -բէլ-մ	Վար , է լ-յո
Անմեղ , անպարտ	Հագնիմ , դէն-մ
Թափեմ , հիշ-մ	Գաւազան , ցո-ղ
Մորթեմ , ղն-մ	Կռթնիմ , յեւ-մ
Նետեմ , ընկեւ-մ	Գոցեմ (ծակ մը ելն .) ին-մ
Գաւաթ , բ-ձի	Աւելցնեմ , յաւել-մ
Լեցունեմ , ըն-մ	Գետին , երկե
Գիրք , լաթեան	Իմինս , ին
Կարգամ , ընկեւ-մ	Քուկինդ , Կ-ն
Խղդուիմ , հեղն-մ	Մօտեցնեմ , լապտաշանի
Հանել (լաթը) , Կրկն-մ	Ինչպիսի , անկեւ
Լաթ , հանդերձ	(Ո՞ւր շարժ .) , յո

Երկուք ընել, հեղինակ՝ Ուր (դադար .) , — Եր
Ինչ բանով, է՝ է՝ է՝ Բնակարան, Բնակարան
Ուրկէ, — — —

Լ Ո Ւ Ծ Ո Ւ Մ

Կ-Տէր երբեք. այլ առիթով չէ : Այս խօսքը երկու
նախադասութիւնէ կը բաղկանայ, բանգի հոն երկու
դիմաւոր բայ կայ : Կ-Տէր երբեք, նախադասութիւն գլխաւոր.
Այլ առիթով չէ, նախադասութիւն հիւսնով, այլ շար-
կապով կապուած գլխաւոր նախադասութեան հետ :
Կ-Տէր, կամիմ բայէն, անկ. եղ. Գ. դէմք : — Կա-
մէր, — չէ — Ն. գեր. տէր բայի գորութեամբ կ'իմաց-
ուի : Նա կամէր. չի. — Երբեք. սեռի խնդ. Կ-Տէրին :

Առիթով, արգելում բայէն. կար. յր. Ա. դէմք : —
Ո՛վ է արգելողը. — Մե. գեր. տէր բայի, գորութեամբ
կ'իմացուի : — Մեք արգելաք, չի. — Զ. գեր. եղ.
Գ. դէմք, Հյց. սեռի խնդ. առիթովին : Այլ, շարկապ,
երկու նախադասութիւնը կը կապէ իրարու հետ :

Դ Ա Ս Ժ Թ.

Ի, ԱՌ, ՆԱԽԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ. ԲԱՅԱՆՈՒՆ

Հ. Ի նախադրութիւնը տեղւոյ և ժամանակի պա-
րագայ ցուցնելէն զատ (Դաս ԺԶ.) ուրիշ ինչ գործա-
ծութիւն ունի :

Պ. Ի նախադրութիւնը նախ շատ անգամ անորոշ
Հայցական խնդրով իբր գործիական կը գործածուի,
ինչպէս՝ 'Ինչո՞ւ հեղ, մեծ ձայնով. երկրորդ՝ նպատակ,
առարկայ, կը ցուցնէ, ինչպէս, լիցի հեղ 'Ինչո՞ւ հեղ :
ձեզի կերակրոյ, ուտելու համար ըլլայ :

Հ. Նոյն 'Ի նախադրութիւնը, կամ — 'Ի, — ,

նախադրութիւնները , բայերու աներեւոյթին հետ թնշ
կը նշանակեն :

Պ. Ի , — Ի , — , նախադրութիւնները բայերու
աներեւոյթին հետ կը գործածուին հմար (վասն) նը-
շանակութեամբ . զոր օրինակ , եկեալ եմ ' Ի լեւ , կամ ,
— ' Ի լեւ . կը նշանակէ՝ եկած եմ մտիկ ընելու հմար :

ԲԱՅԱՆՈՒՆ

Հ. Բայանուն ինչ բանի կ'ըսուի :

Պ. Բայանուն կ'ըսուին այն անունները որ բայե-
րու արմատ են , ինչպէս՝ սեր , գործ , կեր , լուր որ տե-
րեմ , գործեմ , — րեմ , լեմ բայերուն արմատներն են :

Հ. Բայերու արմատ անուններ ինչո՞ւ համար բա-
յանուն կ'ըսուին :

Պ. Բայանուն կ'ըսուին , քանզի բայի զօրութիւն
ունին , և շատ անգամ ' Ի նախադրութեամբ բայերուն
աներեւոյթին տեղ կը դրուին : Այսպէս կ'ըսենք .

Ի լուսոյս , լուալու համար , փոխ . ' Ի լուսուլ կամ

— ' Ի լուսուլ

Ի զբուսն , զբօսնելու համար , փոխ . ' Ի զբուսուլ , —

' Ի զբուսուլ

Յուսգոսն , ջրելու համար , փոխ . յուսգել , կամ —

ուսգել

Ի լոյս , լոյս տալու համար , փոխ . ' Ի , կամ , — ' Ի

լուսուցել

Յիշխանութիւն , իշխելու համար , փոխ . յիշխել կամ

— Իշխել

Հ. Աներեւոյթներու հետ գործածուած ' Ի , — ' Ի ,
— , նախադրութեանց վրայ ուրիշ ինչ դիտելիք կայ :

Պ. Ի , — ' Ի , — նախադրութիւններէն ետքը
կ'ընայ աներեւոյթը սեռական ալ դրուիլ , կրնան այս
նախադրութիւնները նաեւ զանց առնուիլ . ուստի
կ'ըսենք .

Առ ՚ի լուանալոյ, կամ լոկ՝ լուանալ, լուալու համար :
Առ իշխելոյ, կամ էշխել, իշխելու համար :

25. Հրահանգ

Լսելու համար եկած եմ . Դատաւորները նստան
դատելու համար . Աշք ունին տեսնելու համար , ա-
կանչներ՝ լսելու համար , սնգուներ՝ օդ առնելու հա-
մար , ձեռք կամ մատուրներ՝ շոշափելու համար .
Տեսարանը դիտելու եկած էին . Պիւթագորաս իր ա-
շակերտներուն օրէնք դրաւ լսել և միտէ հրաժարել .
Ձիերուն բերանը սանձ կը դնենք որ մեղի հնազան-
դին . Անոնց ոտուրները լուալու համար ջուր բերին .
Ուտելու համար անոնց հաց և արմաւ հանեց . Ա-
ռատ ջուր ունիք խմելու . Իրիկուան դէմ դաշտը ե-
լաւ դրօսնլոյ համար . Զրչեղջներ շինեցին սուղելու
համար արտերը որ անջուր էին . Զօրք զրկեց բերդը
սլազելու համար . Երկիրը սրով և հրով ապականե-
ցին . Բոլոր օրը ուրախութեամբ և երգով անցուցին .
Զօրքը կը մօտեցնէր փողի ձայնով . Խեղճ ձայնով կ'ը-
սէր տսիկա . Խորգով և մոխրով ապաշխաբեցին . Այս
ամենը խօսեցաւ դանի մխիթարելու համար . Հիւանդ-
ները տեսնելու կ'երթանք . Ասիկա ըրին իրենց հա-
ւատարմութիւնն ապացուցանելու համար . Այն տե-
ղէն փախչելու կը նայէին . Զօրք պատրաստեցին թըշ-
նամին երկրէն դուրս ընելու . Տանը դուռը բացաւ
ներս նայելու համար . Ամպեղէն սիւնով իջաւ անոնց .
Հովերուն թեւովը թռաւ . Ասոնք գրեցի ետքը դալու
ազգերուն յիշեցնելու համար . Անոր խօսքերը լսելու
եկած էին . Բանիւ և գրով կ'աշխատէր . Այս գիրքը
շինեցի տղոց զօրծածութեանը համար . Անոր բնա-
կելու համար՝ տուն , եւ մշակելու համար արտեր
տուաւ . Ոսկի և արծաթ բերաւ տաճարին նուիրելու

Համար . Թագաւորին ծառայելու Համար մարդիկ դր-
կեց . Այդ ցորենը և այդ անասունները ձեզի՝ ապ-
րուստի Համար , այս կտաւն ալ Հագուստի Համար
տուի :

Եկած , եկել	Երկրէն , յոյժ-բհէն
Օդ առնել , թռել չոք	Նայիլ , հոյել
Մատ , հաթն , յթ . հաթուն	Ներս , 'ի շերտ
Տեսարան , տեսիլ , տեսլան	Ամպեղէն սիւնով , 'ի ռին
Դիտելու , 'ի շին	մարչ
Դրաւ , եք	Թռչիմ , թռչի՛մ , կտ . Թռչոյ
Ուտելու Համար , 'ի կերակուր	Ետքը գալու ազգերուն ,
Խմել , լճել	ազոյ եկելոյ ու հոյո
Իրիկուան դէմ , ընդ ետի-	Յիշեցնելու Համար , 'ի յի-
Շինել , առնել , կտ . ուրի	լոտի
Արա , աք	Հսկու , յառնիլոյն-իւն
Անջուր , աշտոյի	Բնակելու Համար , 'ի քն-
Պահելու , 'ի ուհ	կոնիւն
Բուր օրը , շրն աշուն	Մշակելու Համար , 'ի հլա-
Մտակցնել , յոռով հոգա-	կոնիւն
ցանել	Նուիրելու Համար , 'ի նուիր
Չայն , քորքոռ	Մտաւայելու Համար , 'ի ուոռ
Խեղճ , ուրի	Ապրուստի Համար , յոռ-
Տեսնելու , տեսնել , յայցե-	տես , 'ի ուշոք
լոնիւն	Հագուստի Համար , 'ի հան-
Ըրին , ուրի	տիլ
Ապացուցանելու Համար ,	Տուի , երա-
'ի հանդէս	Գործածութիւն , ուրի ,
Կը նայէին (փախչելու) ,	գործածութեան Հա-
ալ առնիլ	մար , 'ի ուրի

Լ Ո Ւ Ժ Ո Ւ Մ

Ի լեւել եկեւէ՛հ . եկեւէ՛հ , եկած եմ . բայ , եղ . յարկար . Ա . դէմք . — Ո՞վ եկած է — Ե . էակ . գեր . եղ . Ա . դէմք , զօրութեամբ կ'իմացուի , տէր բայի եկեւէ՛հ ին . — Ես եկած եմ , ինչո՞ւ համար . — Ի լեւել , լըսելու համար . Ի լեւել՝ Ի նախադրութեամբ աներեւոյթ խնդիր եկեւէ՛հ ին , գալուն պատճառը կամ նպատակը կը ցուցնէ :

Եկեւէ՛հ Ի լեւել Եկեւէ՛հ , եկած էին . բայ գերակար . յը . Գ . դէմք . — Ո՞վ եկած էր . — Նոյն , անոնք . Նոյն էակ . գեր . յը . Գ . դէմք , զօրութեամբ կ'իմացուի , և տէր բայի է եկեւէ՛հ ին . — Եկեւէ՛հ , ինչո՞ւ համար . — Ի լեւել , գիտելու . Ի լեւել՝ Ի նախադրութեամբ խնդիր եկեւէ՛հ ին , գալուն նպատակը կը ցուցնէ . — Եկեալ էին ի զնին Ի՞նչ Եկեւէ՛հ . — Տեւեւ , տեսարանին . Տեւեւ . զոյ . անուն , սեռ . հոլ . յատկացուցիչ Ի լեւել բառին . այսինքն՝ տեսարանին զննութեանը , տեսարանը գիտելու :

Դ Ա Ս Ի

ԿՐԱՆՈՐԱԿԱՆ ԲԱՅ , ԲԱՅԱՌԱԿԱՆ ՀՈՂՈՎ

Հ . Կրաւորական բայն ինչ է :

Պ . Կրաւորական բայը ներգործականին (տես Դաս ԺԳ .) հակառակն է . այսինքն՝ ոչ թէ ուրիշին բան մը ընել , այլ ուրիշէն բան մը կրել կը ցուցնէ . զոր օրինակ՝ Հը «իբէ՛հ ներգործական է , իբէ՛հ կրաւորական :

Հ . Ասկէ ինչ կը հետեւի :

Պ . Ասկէ կը հետեւի որ ամէն ներգործական բայ

կրաւորական կ'ըլլայ վերջաւորութիւնը փոխելով. դոր
որինակ աշխարհաբար կ'ըսենք .

Ներգոր .

Կրաւոր .

Կը բժշկէ՞մ

Կը բժշկու-ի՞մ

Կը բան-մ

Կը բացու-ի՞մ

Կը թողու-մ

Կը թողու-ի՞մ

Հ. Ըսիր թէ ամէն ներգործական բայ կրաւորա-
կան կ'ըլլայ, ըսէ ուրեմն, Ա. լծորդութեան, այսինքն
է՞մ վերջաւորած ներգործական բայ մը կրաւորականի
ինչպէս կը փոխուի գրաբարին մէջ :

Պ. Ա. լծորդութեան, այսինքն է՞մ վերջաւորած բա-
յերուն կրաւորականը ներգործականի կը փոխուի է՞մը
է՞մ ընելով և Բ. լծորդութեան պէս խոնարհելով, այս-
պէս .

ՆԵՐԳ .

ԿՐԱՒ .

Սանձանական եղանակ, ներկայ

Սիրե՞մ, Կը -ի՞րե՞մ

Սիրե՞մ, Կը -ի՞րու-ի՞մ

Սիրե-

Սիրե-

Սիրե

Սիրե

Սիրե՞մ+

Սիրե՞մ+

Սիրե՛+

Սիրե՛+

Սիրե՜ն

Սիրե՜ն

Անկատար անցեալ

Սիրե՛ի, Կը -ի՛րե՛ի

Նոյն ընդ ներք .

Սիրե՛իք, և այլն

Կատարեալ անցեալ

Սիրեց՛ի, Սե՛րեց՛ի

Սիրեցոյ, Սե՛րու-եցոյ

Սիրեցե՛ր

Սիրեցո-ր

Սիրեցո-

Սիրեցու-

Սիրեցո-+

Սիրեցո-+

Սիրեցե՛+

Սիրեցոյ+

Սիրեցե՛ն

Սիրեցու՛ն

Ապառնի

Սիրենյէ՞ , Պէտէ՛ -էբէ՛ճ	Սիրենյա՞յ , Պէտէ՛ -էբ--է՛ճ
Սիրենյե-	Սիրենյե-
Սիրենյե	Սիրենյե
Սիրենյա--+	Սիրենյա--+
Սիրենյի՛+	Սիրենյի՛+
Սիրենյե՛ն	Սիրենյե՛ն

Հրամայական

Սիրեն-՞ , Սէբե	Սիրեն- , Սէբ--ե
Մի սիրեբ	Մի սիրեբ
Սիրենյե+	Սիրենյաբ--+
Մի սիրե+	Մի սիրե+

Ստորադասական

Սիրենյե՛ճ , Սէբե՛ճ	Սիրենյե՛ճ , Սէբ--է՛ճ
Սիրենյե-	Սիրենյե-
Սիրենյե	Սիրենյե
Սիրենյե՛ճ+	Սիրենյե՛ճ+
Սիրենյե+	Սիրենյե+
Սիրենյե՛ն	Սիրենյե՛ն

Անէր .	Սիրեւ ,	Սէբեւ	Սիրեւ (է) ,	Սէբ--եւ
Անց .	ընդ .	Սիրեւ ,	Սէբ--	Սիրեւ ,
Ապ .	ընդ .	Սիրեւ ,	Սէբեւ--	Սիրեւ ,

ՆԵՐՔ.

ԿՐԱԻ.

Սահմանական եղանակ, ներկայ

Հատանե՛ճ , Կը հարե՛ճ	Հատանե՛ճ , Կը հար--է՛ճ
Հատանե-	Հատանե-
Հատանե	Հատանե
Հատանե՛ճ+	Հատանե՛ճ+
Հատանե+	Հատանե+
Հատանե՛ն	Հատանե՛ն

Անկատար անցեալ

Հատանելի , կը կտրելի Նոյն ընդ ներքե-
Հատանելիք և այլն

Կատարեալ անցեալ

Հատի , կտրելոյ	Հատայ , կտրուեցայ
Հատեր	Հատար
Եւհատ , հատ	Հատա-
Հատա+	Հատա+
Հատել+	Հատայ+
Հատիւ	Հատաւ

Ապառնի

Հատից , Պէտի կտրեմ	Հատայց , Պէտի կտրուիմ
Հատցեա	Հատցի-
Հատցի	Հատցի
Հատցա-	Հատցա-
Հատցի+	Հատցի+
Հատցիւ	Հատցիւ

Հրամայական

Հատ , կտրի	Հատիք , կտրուի
Մի հատանելք	Մի հատանելք
Հատել+	Հատարու+
Մի հատանել+	Մի հատանել+

Ստորադասական

Հատանելցեմ , կտրեմ	Հատանելցիմ , կտրուիմ
և այլն	և այլն

Աներ. Հատանել , կտրել Հատանել (իւ) , կտրուել
Անց. ընդ. Հատու , կտրու Հատու , կտրու
Ապ. ընդ. Հատանելուց , կտրելու Հատանելի , կտրուելու

Բ. ԼԾՈՌԴՈՒԹԻՒՆ

Հ. Բ. Լծորդութեան , այսինքն իմ վերջաւորած
բայից ներգործականը թնչպէս կը փոխուի կրաւորա-
կանի :

Պ. Բ. Լծորդութեան , այսինքնն ի՞նչ վերջաւորած բայերուն կրաւորականն ներդործականէն ամենեւին չի տարբերիր . ուստի , իւրի՛ն , աւանդի՛ն կը նշանակեն թէ իւրի՛ն , իւրի՛ն , և թէ իւրի՛ն , իւրի՛ն : Այս պատճառաւ քերականութիւններէն ոմանք ի՛նչ վերջաւորած բայերը հասարակ բայ կոչեցին :

Հ. Գ. Լծորդութեան բայերուն ներդործականը կրաւորականի ինչպէս կը փոխուի :

Պ. Գ. Լծորդութեան , այսինքնն՝ ա՛յ և ա՛յն վերջաւորած բայերուն ներդործականը կրաւորականի կը փոխուի հետեւեալ կերպով .

Ներք.

ԿրԱԻ.

Ստորագասական եղանակ

Աղւմ , Կ'աղւմ

Նոյն ընդ ներք. Կ'աղւմնի՛ն

Աղւմ , և այլն

Անկատար անցեալ

Աղւմն , Կ'աղւմն

Նոյն ընդ ներք. Կ'աղւմնի՛ն

Աղւմն :

Աղւմ և այլն

Կատարեալ անցեալ

Աղւմն , Աղւմն

Աղւմն , Աղւմննի՛ն

Աղւմն

Աղւմն

Աղւմ

Աղւմ

Աղւմն

Աղւմն

Աղւմն

Աղւմն

Աղւմն

Աղւմն

Ապագանի

Աղւմն , Պիտի՛ն աղւմ

Աղւմն , Պիտի՛ն աղւմնի՛ն

Աղւմն

Աղւմն

Աղւմն

Աղւմն

Աղւմն

Աղւմն

Աղւռճէ+
Աղւռցե՛ն

Աղւռճէ+
Աղւռցե՛ն

Հրամայական

Աղւռ , Աղւռ
Մի աղւռ
Աղւռցե+
Մի աղւռց+

Աղւռցե՛ր , Աղւռցւո՛ւ
Մի աղւռ
Աղւռցւո՛ւ
Մի աղւռց+

Ստորագասական

Աղւռցե՛մ , Աղւռ
Աղւռցե՛ս և այլն

Աղւռցե՛մ , Աղւռցւո՛ւմ
Աղւռցե՛ս , և այլն

Անէր . Աղւռ , Աղւռ Աղւռ , Աղւռցւո՛ւ
Անց . քնդ . Աղւռցե՛ւ , Աղւռցւո՛ւ
Ապ . քնդ . Աղւռց , Աղւռցւո՛ւ

Ներք .

ԿրԱԻ .

Սահմանական եղանակ , ներկայ

Գողւնւմ , Կը գողւմ
Գողւնս , և այլն

Նոյն ընդ ներք . Կը գողւնւմ

Անկատար անցեալ

Գողւնայե , Կը գողնայե
Գողւնայի՛ր , և այլն

Նոյն ընդ ներք . Կը գողնայե

Կատարեալ անցեալ

Գողւցայ , Գողցայ
և այլն . աղամքն իր
աւրախանն պե

Նոյն ընդ ներք . Գողւցայ

Ապառնի

Գողւցայց , Պէտէ գողւմ
և այլն . աղամքն իր
աւրախանն պե

Նոյն ընդ ներք . Պէտէ գողւմ

Հրամայական

Գող-ցեւ, Գող-ցեւ Նոյն ընդ ներք. Գող-ցեւ

Մի գող-նաւ

Գող-ցեւ-նաւ

Մի գող-նաւ

Ստորագասական

Գող-նաւ-ցեւ, Գող-նաւ

Գող-նաւ-ցեւ, Գող-նաւ-ցեւ

և այլն

և այլն

Անբ. Գող-նաւ, Գող-նաւ Գող-նաւ, Գող-նաւ-նաւ

Անգ. Բնդ. Գող-նաւ-նաւ, Գող-նաւ-նաւ-նաւ-նաւ, Գող-նաւ-նաւ-նաւ

Աս. Բնդ. Գող-նաւ-նաւ, Գող-նաւ-նաւ-նաւ-նաւ, Գող-նաւ-նաւ-նաւ-նաւ

էւ

Հ. Գ. Լծորդութեան, այսինքն նա զերջաւորած բայերուն ներգործականը կրաւորականի ինչպէս կը փոխուի:

Պ. Գ. Լծորդութեան այսինքն նա զերջաւորած բայերուն ներգործականը կրաւորականի կը փոխուի Հետեւեալ կերպով:

Ներք.

ԿրԱԻ.

Սահմանական եղանակ, ներկայ

Թող-նաւ, կը թող-նաւ

Նոյն ընդ ներք. կը թող-նաւ-նաւ

Թող-նաւ

և այլն

Անցեալ անկատար

Թող-նաւ, կը թող-նաւ

Նոյն ընդ ներք. կը թող-նաւ-նաւ

Թող-նաւ-նաւ

և այլն

Անցեալ կատարեալ

Թող-նաւ, Թող-նաւ-նաւ

Թող-նաւ, Թող-նաւ-նաւ-նաւ

Թող-նաւ-նաւ

Թող-նաւ-նաւ-նաւ

Եթող, Եթող

Եթող-նաւ

Թող-+

Թող-

Թողէ+

Թող-յ+

Թողէն

Թող-ն

Ապառնի

Թողից , Պէտէ Բ-դ-ւ-ւ

Թող-ց , Պէտէ Բ-դ-ւ-ւ

Թողցե-

Թողցի-

Թողցի

Թողցի

Թողց-ւ-

Թողց-ւ-

Թողցի+

Թողցի+

Թողցին

Թողցին

Հրամայական

Թող , Թ-ւ

Թողից , Թ-ւ-ւ

Մի Թող-ւ-

Մի Թող-ւ-

Թողի+

Թող-ւ-ւ-

Մի Թող-ւ-

Մի Թող-ւ-

Ատրականական

Թող-ւ-ւ-ւ , Թ-ւ-ւ

Ն-յն ընդ ներք. Թ-ւ-ւ-ւ

Թող-ւ-ւ-ւ

Եւ այլն

Անեք. Թող-ւ-ւ , Թ-ւ-ւ Թող-ւ-ւ , Թ-ւ-ւ-ւ

Անց. քնդ. Թողի-ւ , Թ-ւ-ւ Թողի-ւ , Թ-ւ-ւ-ւ

Ապ. քնդ. Թող-ւ , Թ-ւ-ւ-ւ Թողի , Թ-ւ-ւ-ւ-ւ

Սահմանական եղանակ , ներկայ

Հնթեռն-ւ , Կը հ-ւ-ւ-ւ

Ն-յն ընդ ներք. Կը հ-ւ-ւ-ւ-ւ

Հնթեռն-ւ

Եւ այլն

Անկատար անցեալ

Հնթեռն-ւ , Կը հ-ւ-ւ-ւ

Ն-յն ընդ ներք. Կը հ-ւ-ւ-ւ-ւ

Հնթեռն-ւ-ւ

Եւ այլն

Կատարեալ անցեալ

Ընթերցոյ , Կարգոյն Նոյն ընդ ներք. Կարգոյնեցոյ
 Ընթերցոյ
 Ընթերցոյ
 Ընթերցոյ
 Ընթերցոյ
 Ընթերցոյ

Ապառնի

Ընթերցոյ , Պէտէ Կարգոյն Նոյն ընդ ներք. Պէտէ Կարգոյնեցոյ
 Ընթերցոյ
 Ընթերցոյ
 Ընթերցոյ
 Ընթերցոյ
 Ընթերցոյ

Հրամայական

Ընթերցոյ , Կարգոյն Նոյն ընդ ներք. Կարգոյնեցոյ
 Մի ընթերցանոյ
 Ընթերցոյ
 Մի ընթերցանոյ

Ստորագրական

Ընթերցանոյ , Կարգոյն Նոյն ընդ ներք. Կարգոյնեցոյ
 Ընթերցանոյ
 և այլն

Աներ. Ընթերցանոյ, Կարգոյն Ընթերցանոյ, Կարգոյնեցոյ
 Անց. ընդ. Ընթերցանոյ, Կարգոյն Ընթերցանոյ, Կարգոյնեցոյ
 Ապ. ընդ. Ընթերցանոյ, Կարգոյն Ընթերցանոյ, Կարգոյնեցոյ

Բացառական հոդով

Հ. Բացառական հոդովն ինչ Հարցման կը պատասխանէ :

Պ. Բացառական հօլովը «ԲԷ», ԻՆ, ԲՆԷ, — — —
 (քիմաէն, նէրէտէն) հարցման պատասխան է. զոր
 օրինակ՝ ՀԷԲ՝ առի. — ՈՐԷ՝ առի. — Հօրմէս : Ս-է
 մեռաւ. — Ինչ ԲՆԷ մեռաւ. — Սովէ : Տ-նէն ելաւ. —
 Ուստի՝ ելաւ. — Տունէն. ապա՝ հօրԷ, — — —, Գ-նէն
 բացառական են :

26. Հրահանգ

Կրաւորական եւ չէզոր բայեր բացառական խնդրով

Աստուծմէ կը պատժուինք. Գողն ու մարդասպա-
 նը կը պատժուին. Շատերը բռնաւորներէն տանջուե-
 ցան. Թշնամին քաղքէն հեռացաւ. Անոնց մարմին-
 ները գերեզմաններէն հանուեցան. Դարձիւ ինէ. Մե-
 նէ ելան. Լեռնէն կ'իջնէին. Երբ ջուրէն ելաւ. Այն
 տեղէն գնաց. Ասիկա ձենէ լսեցինք. Անոր վէրքերը
 բժշկուեցան. Հարիւրապետին ծառան գէշ հիւանդու-
 թենէն ըռնացաւ. Իր տանջանքներէն պիտի ազատի.
 Արէլին մահուան վրէժը խնդրուեցաւ Կայենէն. Անոր
 լեզուին կապերը քակուեցան. Աստուծմէ Յովսէփին
 հրեշտակ զրկուեցաւ. Հօյրս աւազակներէն սպան-
 նուեցաւ. Երկիրքին աւհանքները (բէփէնք) բաց-
 ուեցան. Քաղքին դուռները պիտի դոցուին. Եղբայրդ
 գետին յորձանքին մէջ նետուեցաւ. Անոր արիւնը պի-
 տի թափուի. Ահա մենք ձենէ ճանբայ կը զրուինք.
 Երկիրս օգէն կը պատի. Յամարը ջուրերէ պաշար-
 ուած է. Քաղաքը թշնամիէն պաշարուեցաւ. Բոլոր
 երկիրը շարժեցաւ. Լեռնէն քար մը բրդաւ. Տղան
 պիտի բժշկուի. Ինէ լսեցիք. Մենէ են. Մօրմէն ա-
 նիծուեցաւ. Արէլ իր եղբորմէն սպաննուեցաւ. Ըան-
 բայ ելնելու կը պատրաստուինք. Շատ ստակ ժող-
 վուեցաւ. Ասոր մահուան վրէժն անկէ պիտի խընդ-
 րուի. Անոնց ամանները լեցուեցան. Քաղաքը պիտի

առնուի . Աստղերը պիտի թափին , երկիրը պիտի շար-
ժի . Իմ առնէս ել . Վախցիր անկէ որ հոգին կըս-
պաննէ . Ինէ սորվեցէք . Քենէ ինչ կը խնդրէ . Ոս-
կին , արծաթը և ուրիշ բոլոր մետաղները հանքերէն
կը հանուին . Ամէն բան հողէն է և հող կը դառնայ .
Մենէ ևս թէ անսնցմէ . Այդ ամէնը շարէն է . Հիմէն
խախտեցաւ :

Մարդասպան , —պանչ	Բոլոր , —մշոյն
Շատերը , քաշ—տ	Շարժեմ , քարտէմ
Երբ , էքէ—	Բրդիմ , հարանիմ
Երթամ (տեղէ մը) , Գնիմ	Լսեցիր , լսար—տ
Լսեցինք , լս—տ	Ճամբայ ելնել , ելանել է
Գէշ (հիւանդութիւն) , լս—	Ճանաչարհ
Իշտ	Ստակ , արծաթ
Ըննանամ , ապահանիմ	Թափիմ , քոթ—գիմ
Աղատիմ , աղիմ	Շարժիմ , արանիմ
Կապեր , կապանտ	Վախնամ , երկնիմ
Քակուիմ , լս—տանիմ	Վախցիր , երկիք
Ղրկուիմ , արանիմ	Սորվիմ , արանիմ
Պոցեմ , գնիմ	Ուրիշ , ոյլ
Նեաեմ , ընկենամ	Հանք , քաշ , քաշաց
Թափեմ , հեղում	Ամէն բան , —մշոյն էնչ
Ճանբայ դնել , յարգուիմ	

Գ Ա Ս Ի Ա .

Ա՝ ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԳՈՐԾԻԱԿԱՆ ՀՈՒՈՎ .

Հ . Ա՝ նախադրութիւնն անբաշտ հայցանել ինչ կը
նշանակէ :

Պ . Ա՝ նախադրութիւնն անորոշ հայցական խընդ-

բով դէպ ՚ի մարդ կամ անձ մը շարժում ցուցնելու հա-
մար կը գործածուի (տես և դաս ԺԶ.) , զոր օրինակ .

Գնաց — Բռնորդն Թագաւորին զնաց
Առաքեցաք զնա — Եղբայր Զանի եղբօրը զրկեցինք
էր

Եկայք — Իս
Ինծի եկէք

Հ. Ա— նախադրութիւնը արհեստով ինչ կը նշանակէ :

Պ. Ա— նախադրութիւնը տրական խնդրով կը նը-
շանակէ մէկուն տունը կամ քովը , բանի մը քովը կամ
մօտը , առջեւը :

Ա— Գրեմ Դրանը քով
Ա— հօր էրսմ Զօրը տունը , քովը
Ո՞ր էջէ նա գրէ . — Է նա չիմա հօր է . — Քեռայրին
— Եղբայրն էրսմ քովն է

Հ. Ա— նախադրութիւնը սեռականով ինչ կը նը-
շանակէ :

Պ. Ա— նախադրութիւնը սեռական , երբեմն ալ
Հայցական կամ բացառական խնդրով կը նշանակէ
հետէ կամ պարզապէս , և աշխարհաբարի մէջ սովորա-
բար բացառականի կը դառնայ . ինչպէս՝ Ա— Նախնայ ,
նախանձէն . Ա— հէ , վախէն :

Ոչ յայտնեաց զանձն — Վախէն ինքզինք չյայտնեց
Երկէրդ

Շիկնէր — Երկայ Ամօթէն կը կարծեր
Ա— Եր Եր արարի զայս Ասիկա քու սիրոյդ համար
ըրի

Ա— Դիտեմ եկեր Զդիտեալով կերաւ
Ոչ — Եր ինչ ասեմ զայս Աս կ'ըսեմ ոչ թէ տաւելու
համար

Ա— Եր ինչ կերակրոյ Կերակուր չըլլալէն

ԳՈՐԾԻԱԿԱՆ ՀՈԼՈՎ.

Հ. Գործիական հոլովն ինչ հարցման պատասխան է :

Պ. Գործիական հոլովը *աշէլ, ինչ քանի* (*բիմի իւլէ, նէ իլէ*) հարցման պատասխան է : Աստուծով : Անոնց քուրճերը *ցրեւել լեցուց* . — *Խնչ քանի լեցուց* . — Յորեւով : Աստուծով, *ցրեւել* գործիական են :

27. Հրահանգ

Բարեկամս ինծի եկաւ . Զանոնք ձեզի դրկեցի . Տանտիրոջը գացինք . Պատգամաւորները պաշտօնէին եկան . Դատաւորին գրեցինք . Իր եղբօրը բով կը բնակի . Այդ մարդիկը մեր քովը հիւր են . Կայսեր կը բողոքեմ . Այս գիշեր մեզի կեցիր . Անոր տունը (*քովը*) իջաւ . Իր սիրելի որդին դրկեց անոնց . Մեզի ինչն գրեցիք . Դրացւոյն տունը (*քովը*) մտաւ . Մահապարս է այն մարդը որուն քով ստակը դրանուի . Յաւեն կը պոռար . Ուրախութենէն կը պոռային . Բաղձանքէն կը մաշէր . Կարօտէս կը մեռնիմ . Բարկութենէն կը հայհոյէր . Զանի ինծի բերէք . Դատաւորին եկան . Հօրս երթամ . Ինծի նոր կուժ մը բերէք . Եկէք , անոր ելլենք . Պարտական մը ներկայացուեցաւ անոր . Վախէն անոր դէմ չկեցաւ . Կերակուր չուտելէն հիւժած էր . Քու էրկանդ գարձիր . Զանի իր բարեկամներուն դրկեցի . Զանի իր բովն տաւ . Այդ տղան իր մօրը տարէք . Պատուհանին քով կը նստէր . Աստուծոյ կանչեցին և անիկա փրկեց զանոնք . Սրտին ցաւէն լացաւ . Նախատինքին չդիմանալէն անկէ գնաց . Խորդ մայր մը իր խորդ դուկին քով չի բնակիր . Եղբայրդ մըր է . Խորդ հօրը քովն է . Ինչն համար ինծի չեկար . Մօրեղբօրս

քովն էի . Զիս որսնն սկիտի զրկեա . Անեքոջս , անոր
աւետիս տալու . Համար որ ինծի մանչ զաւակ մը ե-
ղաւ . Եղբայրդ իմ քովս հիւր է . Անոնց մի զպշիթ .
Լեռնէն մեզի իջաւ . Ասիկա տուր այն աղքատ տղուն
որ դրան քով կը կենայ . Ոչ ոք կը համարձակէր անոր
մօտենալ . Իր մէկ հատիկ ազնիւէն ուրիշ մէկը չկար
անոր քով . Մենք լճին քով կը բնակէինք , անոնք ալ
բլրոյն վրայ . Դիտէր որ ատելութեան համար անոր
վրայով կը շարախօսէին . Թագաւորին քով ամբաստա-
նութիւն ըրին անոր վրայով :

Եկաւ , Եկի	Էրիկ , այլ
Տանաւ , Գաւ	Կանչել (մէկուն) , Կարգել
Կենալ (զիշերը մէկուն) ,	Սրտի ցաւ , Վէշ
Գաւի	Դիմանալ , Ժաշել
Մէկուն տունը , այսինքն	Անկէ , անպէ
Քովը . ու (տրականով)	Երթալ (տեղէ մը) , Եկի
Իջնել (ճամբորդին) , Լու	Խորդ մայր , Երեւ
Ժաշի	Խորդ զաւակ , Կարգ
Պոռամ , Եկի , Գաւի	Խորդ հայր , Կարգ , Կարգ
Բարձանք , Գաւի-Բիւն	Եկար , Եկի
Բարկութիւն , Գաւի	Մօրեղբայր , Կար
Եկան , Եկի	Մանչ զաւակ , Կարգ
Բերեմ (անձ մը) , Կար	Դպրիմ , Դպրեմ
Բերէք ինծի , Կար Կար	Մօտենալ , Կարգ
Եկէք , Եկի	Կենալ , Կար
Ներկայացուիմ , Կարգ	Մէկ հատիկ ազնիւ , Կարգ
Կար	Կարգ
Պարտական , Կարգ	Լիւ , Կար
Վախ , Կար	Անոր վրայով , Կար
Դէմ կենալ , Կարգ	Ամբաստանութիւն ընել ,
Կերակուր չուտելը , Կարգ	Կարգ
Կարգ	

Գ Ա Ս Ի Բ.

ԱՆԿԱՆՈՆ ԿԱՄ ԶԱՐՏՈՒՂԻ ԲԱՅԵՐ

ԲԱՅԱՍԱԿԱՆ ՄԱԿԱՅ . ԱՆԱԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՐԻՇ

ԳՈՐԾԱՅՈՒԹԻՒՆԸ , 5 ՆԱԽԴԻՐ

Հ. Անկանոն կամ զարտուղի բայերը որոնք են :

Պ. Անկանոն կամ զարտուղի կ'ըսուին այն բայերը որոնց կապակցւել, ազանել, հրահանել ու անցելը չորս լծորդութեանց խոնարհման հասարակ կերպէն կը տարբերին : Զոր օրինակ՝ հանգիստ, կատարեալը կըլլայ թանկ, ապառնին՝ թանկաց, հրամայականը՝ թանկի, փոխանակ ըլլալու հանգիստ, հանգիստ, հանգիստ :

Հ. Աստ, գիտ, կար բայերն ինչ բանով կը տարբերին եւ վերջաւորած կանոնաւոր բայերէն :

Պ. Աստ, ըսել . գիտ, գիտալ . կար, կրնալ . բայերը, կապակցել, ազանել և անցելով մէջ, եւ վերջաւորած կանոնաւոր բայերուն պէս, փոխանակ եղի, եղի, եւ ըլլալու, ինչպէս՝ սիրեղի, սիրեղի, սիրեալ կ'ըլլան ողի, ողի, ողել, զոր օրինակ .

Կա.	Ապ.	Հր.	Անց.
(*) Աստ, ասացի,	ասացի,	ասա,	ասացել.
Գիտեմ	գիտացի,	գիտա,	գիտացել.
Կարեմ,	կարացի ^(**) ,	հանի,	կարացել.

Հ. Առնի, յառնի . յանգնի, հեղանգի անկանոն բայերն ինչպէս կը խոնարհին :

Պ. Առնի, ընել . յառնի, ելլել (նոտած կամ պառկած տեղէն), յանգնի, սխալիլ, յանցանք դործել . հեղանգի, մեղք դործել, փնտսել, հետեւեալ կերպով կը խոնարհին :

(*) Աշակերտք այս բայերը խոնարհեն :

(**) Կարի, կար հարեալ շնանակութեամբ, կ'ըլլայ կարիս, կարիս, կարի, կարել .

ՆԵՐՔ .

ԿՐԱԻ .

Սահմանական եղանակ , ներկայ

Առնեմ , Կ'ընէ՛մ

Առնիմ , Կ'ըլլե-նէ՛մ

Առնեա

Առնիս

և այլն

և այլն

Անկատար անցեալ

Առնէի , Կ'ընէի

Առնէի , Կ'ըլլե-նի

և այլն

և այլն

Կատարեալ անցեալ

Արարի , Ըրէ

Արարայ , Ըլլե-եցայ

Արարեր

Արարար

Արար

Արարաւ

Արարաք

Արարաք

Արարէք

Արարայք

Արարին

Արարան

Ապանի

Արարից , Պէտէ ընէ՛մ

Արարայց , Պէտէ ըլլե-նի՛մ

Արասցես

Արասցիս

Արասցէ

Արասցի

Արասցուք

Արասցուք

Արասցիք

Արասցիք

Արասցին

Արասցին

Հրամայական

Արա , Ըրէ

Արասցիր , Ըլլե-նի

Մի առներ

Մի առնիր

Արարէք

Արասցիք

Մի առնէք

Մի առնիր

Ստորագրական

Առնիցեմ , Ընէ՛մ

Առնիցիմ , Ըլլե-նի՛մ

Առնիցես

Առնիցիս

և այլն

և այլն

Անհրետյթ

Առնել, Ընել	Առնել (իւ), Ընել
Արարեալ, Ըրծ	Արարեալ, Ընծ
Առնելոց, Ընել-	Առնելի, Ընել-

ԶԵՋՈՔ

ԶԵՋՈՔ

ԶԵՋՈՔ

Սահմանական եղանակ, ներկայ

Կ'ելի՛մ	Յ-նո՛ւն, Կ'ըն՛իմ	Մեզ + Կը գ-րածիմ
Յառնեմ	Յանցանեմ	Մեզանչեմ
Յառնես	Յանցանես	Մեզանչես
և այլն	և այլն	և այլն

Անկատար անցեալ

Կ'ելի՛նի	Յ-նո՛ւն, Կ'ըն՛ինի	Մեզ + Կը գ-րածինի
Յառնէի	Յանցանէի	Մեզանչէի
և այլն	և այլն	և այլն

Կատարեալ անցեալ

Ելայ	Յ-նո՛ւն, Ըրի	Մեզ + Գրածինի
Յարեայ	Յանցեայ	Մեզայ
Յարեար	Յանցեար	Մեզար
Յարեաւ	Յանցեաւ	Մեզաւ
Յարեաք	Յանցեաք	Մեզաք
Յարեայք	Յանցեայք	Մեզայք
Յարեան	Յանցեան	Մեզան

Ապառնի

Պիտի ելի՛մ	Պիտի յ-նո՛ւն, ըն՛իմ	Պիտի Դեզ + Գրածիմ
Յարեայց	Յանցեայց	Մեզայց
Յարիցես	Յանցիցես	Մեզիցես
Յարիցէ	Յանցիցէ	Մեզիցէ
Յարիցուք	Յանցիցուք	Մեզիցուք
Յարիջիք	Յանցիջիք	Մեզիջիք
Յարիցեն	Յանցիցեն	Մեզիցեն

Հրամայական

Եւ	Յանշան+ ըբէ	Մեղ+ քործէ
Արի	Յանցիբ	Մեղիբ
Մի յառներ	Մի յանցաներ	Մի մեղանշէբ
Արիբ	Յանցերուբ	Մեղարուբ
Մի յառնէբ	Մի յանցանէբ	Մի մեղանշէբ

Ատորագասական

Ելի՛մ	Յանշան+ ընի՛մ	Մեղ+ քործի՛մ
Յառնիցեմ	Յանցանիցեմ	Մեղանշիցեմ
Յառնիցես	Յանցանիցես	Մեղանշիցես
և այլն	և այլն	և այլն

Աներկույթ

Ելի՛ւ	Յանշան+ ընի՛ւ	Մեղ+ քործի՛ւ
Յառնել	Յանցանել	Մեղանշել

Անցեալ ընդունելութիւն

Ելի՛ն	Յանշան+ ըբն	Մեղ+ քործն
Յարուցեալ	Յանցուցեալ	Մեղուցեալ

Ապառնի ընդունելութիւն

Ելի՛լ	Յանշան+ ընի՛լ	Մեղ+ քործի՛լ
Յառնելոց	Յանցանելոց	Մեղանշելոց

ԲԱՅԱՍԱԿԱՆ ՄԱԿԱՅ

Հ. Բացասական մակբայները որոնք են :

Պ. Բացասական մակբայ կը ստանան ալ կամ չեմ եւ քանակներ , որոնք սովորաբար բայէն առաջ կը դրուին :

Մէ կը գործածուի , երբ խօսքը հրամայական է :

Ոչ սիրեմ , չեմ սիրէր	Մէ սիրեմ , քիչ սիրէր
Ոչ ընթեռնուեմ , չեմ կորսնցնէր	Մէ ընթեռնուեմ , քիչ կորսնցնէր
Ոչ լուար , չեմ լուար	Մէ լուար , չեմ լուար
Ոչ տեսցէ , քիչ տեսցէ	Մէ տեսցէ , չեմ տեսցէ
Չառնում յանձն , չեմ յանձն	Մէ առնուցուս յանձն , չեմ յանձն

Ա՛ռ ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՐԻՇ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Հ. (Դաս ժԶ. և ԻԱ.) Ըսիր թէ — նախադրու-
թիւնը հայցական խնդրով գէտ ի մէկը շարժում կը
ցուցնէ : Եղակի արականով և յօքնակի հայցականով
ալ մէկուն կամ բանի մը +ւմ կը նշանակէ : Գործիա-
կան խնդրով ինչ կը նշանակէ :

Պ. Ա՛ռ նախադրութիւնը գործիական խնդրով կը
նշանակէ .

1. Մէկուն կամ բանի մը —+ւմ , —ւմ , զոր օրի-
նակ .

Ա՛ռ Սղոմէսի

Սողոմոնին ատենը

Ա՛ռ Տրդատի

Տրդատայ օրովը

Ա՛ռ Ինչո՞ւնք

Կենդանութեան ատենը

Ա՛ռ Նման

Անոր ատենը

2. կը նշանակէ +ւմ , +ւմ , զոր օրինակ .

Ա՛ռ Եղիշի քերական

Գետին քովէն , քովը

Ա՛ռ Դրոշմ

Պատին քովէն , քովն ի վեր

Ա՛ռ Տնայալի

Ճանքուն քովը , եղերքը

3. կը նշանակէ Բարձրագոյն , Երկու , +ւմ .

Զինչ է յարդ — ցրեւմ — Թարգը ցորենին նայելով
Բնչ է

Տգէտ է նա — Եւ

Նա քեզի նայելով տգէտ է

Աղմուկս շէ ինչ — Եւ

Այս խոսքովութիւնը երեկ-

որ երեկն եղև

ուանին քով բան մը շէ

Գ ՆԱԽԻՒՐ

Հ. Գ նախդիրն ինչ կը նշանակէ :

Պ. Գ նախդիրը 1. —ւմ , Էւրցանի և ուրիշ բանի
մը բայերու հետ կը գործածուի , զոր օրինակ .

Ասա ցի-

Ինծի ըսէ

Հարցին ցի-

Անոր հարցուցին

Ասաց ցի-յի

Իր հօրը ըսաւ

Չ. Կը նշանակէ Գնչի, և շատ անգամ Գնչի ին
հետ կը գործածուի .

Միշի- ցգուռնն կամ

ցգուռնն

Մինչեւ դուռը

28. Հրահանգ

Օրէնքը շեն գիտեր . Գաւաթը կրնաս խմել . Ին-
ծի ըսէ . Ծառայիս կ'ըսեմ . այդ բանը ըրէ , և կը-
նէ . Իրաւունք և արգարութիւն ըրի . Աստուած եր-
կներն ու երկիրն ըրաւ (ստեղծեց) . Աստուծոյ կամ-
քն ընենք (կատարենք) . Մի ըսեր թէ չեմ կարող .
Ողջեցար , ալ մեզք մի գործեր . Անոր կամքը գիտէ .
Անոնց քով երթալ չէր ուզեր . Ձեզ չեմ արգելուր .
Ելաւ և կ'ուզէր երթալ . Ժողովուրդը մեղանչեց . Չար
գործեցին . Ձեզի բարեկամներ ըրէք . Օգտակար չըլ-
լուիր . Այդ (բանն) ընել յանձն չեմ առնուր . Մե-
ղանչեցի , վասն զի անմեղ արիւն թափեցի . Ծառ-
ուր պատու չընեք (չըրեր) . Ետքը քեզի պիտի ըսեմ .
Անոր կ'ըսէ . Ինծի ըսէ . Ինծի ականջէս վար ըսաւ .
Դուք հոն չէք կրնար գալ . Հիմա չես կրնար գալ .
Ինչո՞ւ չեմ կրնար գալ հիմա . Դուն ամեն բան գիտես .
Մէկը չի կրնար ներս մտնել . Ձէի գիտեր որ հոս է .
Ան ինծի ամէնը (ամէն բան) ըսաւ . Եթէ եղբայրդ
քեզի յանցանք ընէ , յանգիմանէ զանի . Ել , բալէ .
Գաղաններն անոր չէին միասեր . Քեզի ինչ ըրաւ .
Ինծի զարնել կ'ուզէր , բայց չկրցաւ . Գիտեմ որ այն
մարդը բարկասիրտ է . Եթէ դուն ես , մեզի համար-
ձակ ըսէ . Ասոր միաս մի ըներ . Ձեզի ըսի և չէք
հաւտար . Խորհուրդ ըրին որ զանի սպանեն . Անոր
ընթրիք ըրաւ . Անոր ատենը մեծ սով եղաւ . Տրդա-
տայ և Դրիգորի ատենը եղաւ Հայաստանի դարձը .
Դիօկղեսիանոսի ատենը քրիստոնեաներէն շատերը

սպաննուեցան . Լեռան տակէն կ'երթար . Դաշտին քովն 'ի վեր բնակեցաւ զօրքը . Մօլին եղերքն 'ի վեր ցամաքին մօտը կը նաւէին . Ես անոր նայելով (անոր քով) բան մը չեմ . Մեր իմաստութիւնը քուկինդ քով փոքր բան մըն է . Ինչպէս աղայ մը հակայի մը քով , դուն ալ այնպէս ես անոր քով . Այս երկիրը պղտիկ գնտակի մը պէս է արեգական նայելով . Քըրխառս Հերովդէսին ատենը ծնաւ , և Պիղատոսի ատենը խաչուեցաւ . Սպասաւորներուն կը հարցնէր . Ջանի մինչեւ լեռան գլուխը բերին . Մինչեւ հիմա ոչ ոք երեւեցաւ :

Դաւաթ , բ-ժ-հ

Խմել , շ-դ-լ

Ըսեմ , ա-ւ-է

Ընեմ , ա-ւ-ն-է

Ողջնալ , ո-ղ-ւ-ն-ա

Մեզք գործել , մ-դ-ւ-ն-ի

Անոնց քով , ա-ն-ո-ն

Ելլել սար , յ-ւ-ն-է

Գործել , ա-ւ-ն-է

Ըլլութիւ , ա-ւ-ն-է

Թափեմ , հ-դ-ւ-մ

Անմեղ , ո-ր-դ-դ

Ետք , ո-դ-

Ականջէ վար , յ-ւ-ն-ի-ն-է

Հոն , ո-ւ-դ

Հիմա , ո-յ-ժ

Ամէն բան , շ-մ-ն-յ-ն

Մէկը չ , ո-չ -ո-

Ներս , 'ի-ն-է-ո-

Հաս , ո-ո-դ

Յանցանք ընեմ , յ-ւ-ն-ն-է

Ջանի , շ-ն-

Քալել , շ-դ-լ-է

Վնասել , մ-դ-ւ-ն-ի-ն-է

Չարնել , հ-դ-ի-ն-է

Կրնամ , կ-ր-ն-մ

Անոր ատենը , ա-ն-ո-ն-է-

Հայաստան , հ-յ-ո-

Շատերը , բ-ա-դ-ւ-մ

Տակէն , ա-ո-դ-մ-է

Դաշտին քովն 'ի վեր , ա-

դ-ւ-ն-ի-ն-է

Մօս , մ-օ-ս

Անոր նայելով , ա-ն-ո-ն-է-

Բան մը , բ-ն

Քուկինդ , ո-ւ-ն-ի-ն-է

Փոքր բան մը , փ-օ-ք-ր-ն-է

Ինչպէս , ի-ն-չ-պ-է-ս

Տղայ , տ-ղ-ա-յ

Գնտակ , գ-ն-տ-ակ

Պէս , փ-թ-է-ն-է

Պղտիկ , փ-ղ-տ-ի-կ

Կատարեալ անցեալ

Լուայ , Լեցի	Լսելի եղէ (*) Լսեցայ
Լուար	Լսելի եղար
Լուաւ	Լսելի եղեալ
Լուարք	Լսելի եղաք
Լուայք	Լսելի եղէք
Լուան	Լսելի եղեն

Ապառնի

Լուայց , Պէտէ լեմ	Լսելի եղց , Պէտէ լեմ
Լուիցես	Լսելի եղիցես
Լուիցէ	Լսելի եղիցի
Լուիցուք	Լսելի եղիցուք
Լուիջիք	Լսելի եղիջիք
Լուիցեն	Լսելի եղիցին

Հրամայական

Լուր , Լե	Լսելի լեր , Լեմ
Մի լսեր	Մի լինիլ լսելի
Լուարուք	Լսելի լերուք
Մի լսէք	Մի լինիլք լսելի

Ասորդաստական

Լսիցեմ , Լեմ	Լսիցիմ Լեմ լսելի լինիցիմ ,
և այլն	Լեմ և այլն

Աներևոյթ

Լսել , Լեւ	Լսելի լինել , Լեւել
------------	---------------------

Անցեալ ընդունելութիւն

Լուեալ , Լեւ	Լսելի լեալ , Լեւեւ
--------------	--------------------

Ապառնի ընդունելութիւն

Լսելոց , Լեւ	Լսելի , Լեւեւ
--------------	---------------

(*) Կըսուի նաեւ Լեւ կամ Լե եղէ , եւ այլն :

ՆԵՐՔ .

ԿՐԱԻ .

Սահմանական եղանակ, ներկայ

Ճանաչեմ, Կը ճանչնամ Ճանաչիմ, Կը ճանչնալիմ

Անկատար անցեալ

Ճանաչէի, Կը ճանչնայի Նոյն ընդ ներք . Կը ճանչնալի

Կատարեալ անցեալ

Ծանեայ, ճանչոյ Ծանօթ եղէ, ճանչնայոյ

Ծանեար Ծանօթ եղեր

Ծանեաւ Ծանօթ եղել

Ծանեարք Ծանօթ եղարք

Ծանեայք Ծանօթ եղէք

Ծանեանք Ծանօթ եղենք

Ապառնի

Ծանեայց, Պէտէ ճանչնամ Ծանօթ եղէց, Պէտէ ճանչնայալիմ

Ծանիցես Ծանօթ եղիցիս

Ծանիցէ Ծանօթ եղիցի

Ծանիցուք Ծանօթ եղիցուք

Ծանիչիք Ծանօթ եղիչիք

Ծանիցենք Ծանօթ եղիցինք

Հրամայական

Ծանիր, ճանչի՛ր Ծանօթ լեր, ճանչնալի

Մի ճանաչեր Ծանօթ լինիր ծանօթ

Ծաներուք Ծանօթ լերուք

Մի ճանաչէք Ծանօթ լինիք ծանօթ

Ստորադասական

Ճանաչիցեմ, ճանչնամ Ճանաչիցիմ Կամ ծանօթ

եւ այլն լինիցիմ, ճանչնալիմ

եւ այլն

Աներեւոյթ

Ճանաչել, ճանչնալ Ծանօթ լինել, ճանչնալի

Անցեալ ընդունելութիւն

Ծանուցեալ, ձեռն-ժամանակ (լեալ) : ձեռն-ժամանակ

Ապառնի ընդունելութիւն

Ճանաչելոց, ձեռն-ժամանակ, ձեռն-ժամանակ

Հ. Ուրբ, արեւելքային լեռնային կը խոնարհին :

Պ. Ուրբ, արեւելք, բայերը հետեւեալ կերպով կը խոնարհին .

Ներք.

Կրկն.

Սահմանական եղանակ, ներկայ

Ուրբ, արեւելք

Ուրբ, արեւելք

և այլն

և այլն

Անկատար անցեալ

Ուրբ, արեւելք

Նշ. ընդ ներք. արեւելք

և այլն

Կատարեալ անցեալ

Կերայ իմ կերբ, կերբ

Կեր եղէ (*) Կեր-եղբայ

Կերար իմ կերբեր

Կեր եղբեր

Կերաւ իմ եկեր

և այլն

Կերաբ

Կերայք

Կերան

Ապառնի

Կերայց իմ կերբոց, Պէտէ
արեւելք

Կեր եղէց, Պէտէ արեւելք

Կերբոցեւ

Կերբոցեւ

Կերբոցէ

Կերբոցի

Կերբոցութ

Կեր լիցութ

(*) Կ'ըսուի նաեւ Կ-ը եղէ, և այլն :

Կերթիթք

Կեր լիթթք

Կերթցեն

Կեր լիցին Կ-ժ Կերթցին

Հրամայական

Կեր, Կէր

Կեր Կեր, Կէր-տէ

Մի ուտեր

Մի ուտիր

Կերայք Կ-ժ Կերէք

Լերուք Կեր

Մի ուտէք

Մի ուտիք

Ստորադասական

Ուտիցեմ, Ո-դէժ եւ այլն Ուտիցիմ, Ո-դ-տէժ եւ այլն

Աներեւոյթ

Ուտել, Ո-դէլ

Կեր լինել, Ո-դ-տէլ

Անցեալ ընդունելութիւն

Կերեալ, Կէր-տ

Կերեալ, Կէր-տ-տ

Ապառնի ընդունելութիւն

Ուտելոց, Ո-դէլ-ու

Ուտելի, Ո-դ-տ-տի-ու

Ներք .

ԿԵԱԻ .

Ստիմանական եղանակ, ներկայ

Տանիմ, Կը դ-նէժ եւ այլն Տարեալ լինիմ, Կը դ-դ-տէժ եւ այլն

Անկատար անցեալ

Տանէի, Կը դ-նէժ եւ այլն Տարեալ լինէի, Կը դ-դ-տէժ եւ այլն

Կատարեալ անցեալ

Տարայ, Տ-դէ

Տարեալ եղէ, Տ-դ-տէ-դ-դ, եւ այլն

Տարար

Տարաւ

Տարաք

Տարայք

Տարան

Ապառնի

Տարայց , Պէտէ Կանչի	Տարեալ եղէց , Պէտէ Կանչի
Տարցիս	Տարեալ եղիցիս , եւ այլն
Տարցի	
Տարցուք	Տարեալ լիցուք եւ այլն
Տարցիք	
Տարցին	

Հրամայական

Տար , Տար	Տարեալ լեր , Տարաւ
Մի տանիք	եւ այլն
Տարայք	
Մի տանիք	

Ատարդաստական

Տանիցեմ , Տանի	Տանիցիմ Կամ տարեալ լի-
եւ այլն	նիցիմ , Տարաւ եւ այլն

Անբերայթ

Տանեւ , Տանի	Տարեալ լինեւ , Տարաւ
--------------	----------------------

Անցեալ ընդունելութիւն

Տարեալ , Տարաւ	Տարեալ , Տարաւ
----------------	----------------

Ապառնի ընդունելութիւն

Տանեւց , Տանել-	Տանելի , Տարաւել-
-----------------	-------------------

Ընդ նԱԽԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Ընդ նախադրութիւնը տեւան խնդրով կը նշանակէ :

Գ. Ընդ նախադրութիւնը տեւան խնդրով կը նշանակէ Կանչի , Կանչի , զոր օրինակ .

Ընդ Կանչի	Կանչի Կանչի
Ընդ Կանչի	Անոր Կանչի
Ընդ Կանչի	Կանչի Կանչի

Հ. Ըստ գործիականով ինչ կը նշանակէ :

Պ. Ըստ գործիական խնդրով կը նշանակէ որ, զոր օրինակ .

Նստայ ըստ ծառայ Մասին տակը նստայ
Գունդն երկրորդ ըստ իմ երկրորդ գունդն իմ ձեռ-
յեռնէ է քիս տակն է

Ըստ ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆ

Հ. Ըստ նախադրութիւնը տրական խնդրով ինչ կը նշանակէ :

Պ. Ըստ նախադրութիւնը տրական խնդրով կը նշանակէ հետեւ (կէտրէ), զոր օրինակ .

Ըստ Բնի Քու խօսքիդ համեմատ
Ըստ Նմ Անոր (կարծեացը, խօսքին)
նայելով

Հ. Ըստ հայցական խնդրով ինչ կը նշանակէ :

Պ. Ըստ հայցական խնդրով կը նշանակէ Դեռ, Բնի մը անդին անցնիլ, զոր օրինակ .

Անցին Ըստ Գեղ Գեղէն անդին անցան
Ելին Ըստ Իւր Քաղքէն դուրս, անդին ելան

29. Հրահանգ

Անոր ձայնը լսեցի . Հայրդ գիտ ճանչցաւ . Ձանի թաղաւորին տարաւ . Ձանոնք իրենց տուները տարին . Ձար զազան մը կերաւ իմ օրդիս . Խուլերը կը լսեն , ու համբերը կը խօսին . Իմ աղաչանքիս մտիկ ըրէ . Ինծի մտիկ ըրէք . Քեզ չեմ ճանչնար . Տեղացիները զանոնք ճանչցան . Այդ տղան իր մօրը տար . Քեզ իմ տունս տանիմ . Ձանոնք օտար երկիր մի տանիք . Ձքեզ ճանչցիր . Մարախը երկրին բոլոր կանաչեղէնը կերաւ . Եղբայրդ անոր հետ կը պարտի . Մասին տակը կը նստէր . Ձանի բոլոր քաղաքը պարտացուց . Դաշտին վրայ տարածուեցան . Քաղքին մէջ լուր մը ելաւ

թէ թաղաւորը մեռաւ . Ինծի հետ մի խօսիր . Կիրճէն
անցնելով անոր ետեւէն ինկան , բայց չկրցան հաս-
նիլ . Ծովէն երթանք , մեղի ցամաքէն հանքայ չկայ .
Արեւելքին կողմը եզոզ դռնէն շեղեա . Իմ յարկիս տա-
կը մտան . Նեղ դռնէն մտէք . Անոնց հետ վէճի մի
մտներ . Երկու եղբարք իրարու հետ կռուեցան (խօս-
քով) . Զօրքը կամօրջէն անդին անցաւ . Անոնք ի-
րենց տիրոջը հրամանէն անդին անցան . Մեղի (մեր
կարծեացը) նայելով դժուարին չէ . Մեր կարողու-
թեան համեմատ պիտի ջանանք . Գաւթէն անդին չե-
լան . Զորին դուռին կապեց . Զանի պատին գամե-
ցին . Մեր և ձեր մէջ տեղը խտրութիւն չկայ :

Մտիկ ընել , լեւ (ումեր)	Ճամբայ , հանապահ
Տեղացիք , —բ+ քեզ—յն	Արեւելքին կողմը եզոզ , ոք
Կանաչեղէն , Բազմ	Ընդ քեզեք
Պաշտօն , շինէ	Վէճի մտնել , հաշիւ է պայ-
Պաշտացունիմ , շինեց—ցանէ	տք
Տարածուիմ , —իւնէ	Կռուիլ (խօսքով) , կռիւ
Լուր , հաշիւ	Կարողութիւն , կոր
Ետեւէն իյնալ , լեւ+ քեզեւ	Պատ , —բն
Զկայ , լեւ	Գամել , լաւեմ

Լ Ա Ի Ժ Ա Ի Մ

Եւսոք ընդ դոքս—հանն 'ի ներս . Եւսոք բայ չէզոք .
կա . եզ . Գ . գէմք , հաշիւին — Եմուտ , ոք . — Նա .
նա , էակ . դեր . եզ . Գ . գէմք , զօրութեամբ , տէր բա-
յի եւսոքին : — Եմուտ նա , ոք . — Ի ներս . մակբայ ,
որ տեղւոյ պարագայ մը , այսինքն՝ ուր մտնելը կը
ցուցնէ : Եմուտ նա 'ի ներքս , ոք . — Ընդ դոքս—
հանն , պատուհանէն . Ընդ նախադրութեամբ բնութեան
խնդիր , նոյնպէս մտնելուն ուրիշ մէկ տեղւոյ պարա-
գան կը ցուցնէ , այսինքն՝ ուստի մտնելը :

ԴԱՍ ԻԴ.

Ա Ն Կ Ա Ն Ո Ն Բ Ա Յ Ե Ր

(Շարունակաթիւն)

ՏԵՂԻՈՅ ՊԱՐԱԳԱՅ ՅՈՒՅՆՈՂ ՆԱԽԱԴԻՐՈՒԹԻՒՆՔ

Հ. ԴՆԵՏ, ԸՏԷՏ, ՆԱԷՏ ԲՆՀԱԳԷՍ ԿԸ ԽՈՆԱՐՀԻՆ :

Պ. ԴՆԵՏ, ԸՏԷՏ (ԽՈՆԵԼ), ՆԱԷՏ (ԲՈՆԵԼ) ՀԵՐԵԱԿԱԼ
ԿԵՐԱԳՈՎ ԿԸ ԽՈՆԱՐՀԻՆ :

ՆԵՐԳ.

ԿՐԱԻ.

Սահմանական եղանակ, ներկայ

Դնեմ, ԿԸ ԴՆԵՏ

Դնիմ, ԿԸ ԴԻՆԵՏ

Դնեմ, Ե ալլն

Դնիմ, Ե ալլն

Անկատար անցեալ

Դնեմ, ԿԸ ԴՆԵՏ, Ե ալլն

Դնիմ, ԿԸ ԴԻՆԵՏ, Ե ալլն

Կատարեալ անցեալ

Եդի, ԴԵՏ

Եդայ, ԴԻՆԵՏ

Եդիմ

Եդար

Եդ

Եդաւ

Եդաք

Եդաք

Եդիք

Եդայք, Եդարուք

Եդին

Եդան

Ապառնի

Եդից, ՊԵՏ ԴՆԵՏ

Եդայց, ՊԵՏ ԴԻՆԵՏ

Դիցեմ

Դիցիմ

Դիցէ

Դիցի

Դիցուք

Դիցուք

Դիլիք

Դիլիք

Դիցեն

Դիցին

Հրամայական

Դիր , Դէր	Դի՛ր , Դը--
Մի գներ	Մի գնիր
Դիք	Եղարուք
Մի գնէք	Մի գնիք

Ատորադասական

Դնիցեմ , Դնէ՛մ	Դնիցիմ , Դը--նի՛մ
Դնիցես , և այլն	Դնիցիս , և այլն

Աներեւոյթ

Դնել , Դնէլ	Դնել (իլ) , Դը--նէլ
-------------	-----------------------

Անցեալ ընդունելութիւն

Եղեալ , Դը--ն	Եղեալ , Դը--ն
---------------	---------------

Ապառնի ընդունելութիւն

Դնելոց , Դնէլ--	Դնելի , Դը--նէլ--
-----------------	-------------------

ՆԵՐՔ .

ԿՐԱԿ .

Սահմանական եղանակ , ներկայ

Ըմպեմ , Կը իմ	Ըմպիմ , Կը իմ--նի՛մ
Ըմպես , և այլն	Ըմպիս , և այլն

Անկատար անցեալ

Ըմպէի , Կը իմէի , և այլն	Ըմպէի , Կը իմ--նէի , և այլն
--------------------------	-----------------------------

Կատարեալ անցեալ

Արբի , Խմնի	Արբայ , Խմ--նայ
Արբեր	Արբար
Արբ , Էարբ	Արբաւ
Արբաք	Արբաք
Արբէք	Արբայք
Արբին	Արբան

Ապառնի

Արբցեմ , Պիտի իմ	Արբայց , Պիտի իմ--նի՛մ
Արբցես	Արբցիս

Արբցե
Արբցուք
Արբջիք
Արբցեն

Արբցի
Արբցուք
Արբջիք
Արբցին

Հրամայական

Արբ, ԽԷ
Մի ըմպեր
Արբէք
Մի ըմպէք

Արբիր, ԽԷ-Ի
Մի ըմպիր
Արբերուք
Մի ըմպիրք

Ստորագատական

Ըմպիցեմ, ԽԷ-Ի
Ըմպիցես, և այլն

Ըմպիցիմ, ԽԷ-Ի
Ըմպիցիս, և այլն

Անորոշում

Ըմպել, ԽԷ-Ի

Ըմպել (իւ), ԽԷ-Ի

Անցեալ ընդունելութիւն

Արբեալ, ԽԷ-Ի

Արբեալ, ԽԷ-Ի

Ապառնի ընդունելութիւն

Ըմպելոց, ԽԷ-Ի

Ըմպելի, ԽԷ-Ի

Ներք.

ԿրԱԻ.

Սահմանական եղանակ, ներկայ

(*) Ունիմ, Կը Բ-Ի
Ունիս, և այլն

Կալեալ լինիմ (**) Կը Բ-Ի
Կալեալ լինիս, և այլն

(*) Տարբ. բնույթի բայք խմբաբանութիւն պէս :
(**) Ունի, կը բանեմ, բայքն կրաւորականին համար սովորաբար
բնույթի, կը բանեմ, բայք կը գործածուի :
Նոյն բնույթի կը նշանակէ նաեւ ունեմալ, բայք ներկային .
անկատարին, ստորագատականին, աներեւոյթին և ապառնի ընդուն-
ելութեան մէջ միայն, ուստի և ունի, ունի, ունի, ունի, ունի, ունի, ունի
կը նշանակեն նաեւ ունիմ, ունի, ունեմալ և այլն : Իսկ միւս ժա-
մանակներուն, զոր օրինակ կատարելային, ապառնայն և անցեալին
համար կը գործածուի Ի՛ բայք, այսպէս Ի՛ և այլն :

Անկատար անցեալ

Ունէի , կը բռնէի , և այլն Կալեալ լինէի , կը բռնէի ,
և այլն

Կատարեալ անցեալ

Կալայ , բռնէի Կալեալ եղէ , բռնեցայ
Կալար Կալեալ եղեր , և այլն
Կալաւ
Կալաք
Կալայք
Կալան

Ապառնի

Կալայց , Պէտէ բռնէի Կալեալ եղէց , Պէտէ բռնեի
Կալցիս Կալեալ եղիցիս , և այլն
Կալցի
Կալցութ
Կալցիք
Կալցին

Հրամայական

Կալ , կա , բռնե Կալեալ լեր , բռնե , և այլն
Մի ունիք
Կալայք , կալարութ
Մի ունիք

Ստորագասական

Ունիցիմ , բռնէի Կալեալ լինիցիմ , բռնեի
Ունիցիս , և այլն Կալեալ լինիցիս , և այլն

Աներեւոյթ

Ունեւ , բռնեւ Կալեալ լինեւ , բռնեւ

Անցեալ ընդունելութիւն

Կալեալ , բռնեք Կալեալ , բռնեք

Ապառնի ընդունելութիւն

Ունեւոց , բռնեւ Ունեւի , բռնեւ

Հ. Տ-ժ, Գ-ժ, Երբ-ժ ինչպէս կը խոնարհին :

Պ. Տ-ժ, Գ-ժ, Երբ-ժ կը խոնարհին Հետեւեալ կերպով.

ՆԵՐՔ .

ԿՐԱԻ .

Սահմանական եղանակ, ներկայ

Տաժ, Կ-տ-տ-ժ

Տուեալ լինիժ, Կը արտ-էժ,
և այլն

Տառ

Տայ

Տաժք

Տայք

Տան

Անկատար անցեալ

Տայի, Կ-տ-տ-յէ

Տուեալ լինէի, Կը արտ-էի,

Տայիր, և այլն

և այլն

Կատարեալ անցեալ

Ետու, Տ-տ

Տուայ, Տբ-տ-տ-յ

Ետուք

Տուարք

Ետ

Տուաւ

Տուաք

Տուարք

Ետուք

Տուայք

Ետուն

Տուան

Ապառնի

Տայ, Պէտէ արտ

Տուայց, Պէտէ արտ-էժ

Տացես

Տացիս

Տացէ

Տացի

Տացուք

Տացուք

Տաջիր

Տաջիրք

Տացեն

Տացին

Հրամայական

Տուր, Տ-տ

Տաջիր, Տբ-տ

Մի տար

Մի տուեալ լինիր

$$S_{m,p} \quad S_{w,p}, \text{ unaltered}$$

Uf mmp Uf pfz mclw,

II. အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြချက်

Smygkuf, 8-5 *Smygkuf, 8-15*

Swygbe, l. wyff *Swygbe, l. wyff*

References

$S_{w/}$, $S_{=}$, $S_{n.k.w/}$, $S_{h.k/}$, $S_{r.-k/}$

Անգեղ Բնդունեյումյան

S. m. k., S- - - - *S. m. k.*, S- - - -

Ապառնի բնգունեքումիւն

Sung, §- *Sung*, §--t-

21204

91904

Սահմանական եղանակ, Դերկայ

Grief, 4-17-68 *Erfurt, 4-17-68*

[illegible]

9-2-2

9-11-1994

9-2-3

Uebungsaufgaben

Gmijf, 4-4-98 *Grpfmjf*, 4'67-98

Գայիր , Է այլն
Երթայիր , Է այլն

Կատարելու արժեքներ

$b_4^{\pm}, b_{-2}^{\pm}$ $\bar{Q}_n p w_j$, T_{-2k}

Եկիր Զոքար

by *Q. p. m.*

Chrysomelidae *Chrysomelidae*

<i>blwyp</i>	<i>Qnpyyp</i>
--------------	---------------

Եկի՛նք Գորաւն

Ապառնի

Եկից , Պէտէ ք-մ	Երթայց , Պէտէ Երթ-մ
Եկեացեա	Երթիցեա
Եկեացէ	Երթիցէ
Եկեացուք	Երթիցուք
Եկեալիք	Երթիլիք
Եկեացեն	Երթիցեն

Հրամայական

Եկ , Եկ--է	Երթ , Գն--
Մի դար	Մի Երթար
Եկայք	Երթայք
Մի գայք	Մի Երթայք

Ստորագասական

Գայցեմ , Գ-մ	Երթայցեմ , Երթ-մ
Գայցես , և այլն	Երթայցես , և այլն

Անեքնայթ

Գալ , Գ-լ	Երթալ , Երթ-լ
-----------	---------------

Անցեալ ընդունելութիւն

Եկեալ , Եկ-թ	Երթեալ , Գ-ց-թ
--------------	----------------

Ապառնի ընդունելութիւն

Գալոց , Գ-լ--	Երթալոց , Երթ-լ--
---------------	-------------------

ՏԵՂԻՈՅ ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՊԱՐԱԳԱՅՆԵՐԸ ՅՈՒՑՆՈՂ
ՆԱԽԱԳԻՐՈՒԹԻՒՆՔ

Հ. Բանի մը այլ եւ այլ կողմերը կամ դիերը
ցուցնող նախադրութիւններն որոնք են :

Պ. Բանի մը այլ եւ այլ կողմերը կամ դիերը
ցուցնող նախադրութիւններն են .

Ա--իւ կամ --իւ- , աւ- Զէտ , շիւ , Ետեւէն
իւեր
Զիւ , յետ- , Ետեւ , Ետին լւ- , տակը

Ի, յ, մէջը	Ընդդէմ	} դէմ
Ի հիմ, ի հիմն, մէջտեղը	Հիմունք	
Արդար, դուրսը	Մեր, հոգ, մտա	
Ի ներքին, ներքը	Դեռ ի, դէպ	
Առ, քովը	Մինչեւ, մինչեւ	
Առնչեմ, կիցը	Հետեւ, հետեւ	
Յանդիման, հանդեմ, դիմացը հոգ, բոլորաբը		

Հ. Այս նախադրութիւններն ինչ հոլով խնդիր կը պահանջեն :

Պ. Մեծ մասը սեռական խնդիր կուզէ, ոմանք ալ տրական, բացառական, կամ ուրիշ նախադրութեամբ խնդիր մը, զոր օրինակ .

Խոստովան լեր առջի Առ Աստուծոյ առջեւ խոստում
 արած,
 Կայր յետոյ Գրան, յետոյ Նոյ Դրան, անոր, վարագու
 ր, զի ի վերջոյն րին ետին կը կենար
 Գնացին զհեռ, զի ի ներքին Անոր ետեւէն գացին
 Եղ ի վերջոյն հեռուն Սեղանին վրայ դրաւ
 Նստէր ըստ հովանիւն ծառ Մտնին շուրին տակ կը
 ուն
 Կային ի հեռաւորիւն ըստ Հրապարակին մէջ կը կե
 նային
 Խաղաղութիւն եր ի հիմն Նոյ Անոնց մէջ տեղ խաղաղու
 ց
 Կացին արդար, Գրան դուրսը կեցան
 Էր ի ներքին վերջոյն Կարագորին ներքին էր
 Ազաւ առնալ գայն զիջեր Այն զիջեր անոր քով ո
 թեւան ըրաւ
 Ծունն կայր առ Գիւնն Ծունը զիջակին քով կը կե
 նար
 Պատգամաւորն անցեալ Պատգամաւորն անցաւ քո
 նստէր առնչեմ ինչ վրայ նստաւ

Նստէր յանդիման շուրս Անոր դիմացը կը նստէր
 երթայք ի գիւղն որ հան-
 րէս Բէր կայ Մեր դիմացի գիւղը գացէք
 Ըրէր Բէր էր հողմն Հովը մեղի գէմ էր
 Հանգիստ կայր շուրս Անոր հակառակ կը կենար
 Տուն իմ Բէր է յիշեցի Տունս եկեղեցւոյն մօտ է
 Նստէր Բէր յանդիման Դէպ արեւելք կը նստէինք
 Ածին զնոսա Բէր է ի տանջանք մինչեւ քաղթին
 քաղթին դուռը բերին
 Հեռ է ի տան և ի քանդակէն Տունէն և քարեկամներէն
 հեռու
 Ածին պարիսպ շուրջ դռն Քաղթին բոլորտիքը պատ
 շուրջ քաշեցին

30 . Հրահանգ

Դիրքը սեղանին վրայ դրի . Մեր ետեւէն եկան .
 Ձեր տունները գացէք . Օտարի տուն մ'երթար . իմ
 բաժինս ինծի տուր . Հայրդ պատասխան չի տար .
 Դիրքերն անոր տուի . Շատ ձուկ բռնեցին . Սպասա-
 ւորները գինին խմեցին . Իր եղբորը գնաց . Ձանի
 ուր դիրք . Անոր բաւական պաշար տուին . Հաց գը-
 նելու երթանք . Անոր մարմինը գերեզմանի մէջ դը-
 րին . Ինծի եկէք . Շատ ստակ ունի . Բան մը չունինք .
 Ձանի իր տունը քնդունեց . Եղբայրդ ինծի եկաւ .
 Ինծի հետ եկաւ , տեղը քեզի ցուցնեմ . Այդ ձեր իւ-
 ղէն մեղի տուէք . Ձեր բոլոր պէտքը ձեզի պիտի տամ .
 Ինծի հետ դաշտը գացին . Ստակի տեղ անոնց կերա-
 կուր տուինք . Քու պատկերդ իմ սենեակս պիտի դը-
 նեմ . Պարտքի համար բանտ գրուեցաւ . Բայց ժամ
 մը ետքը հանուեցաւ անկէ . Ինչու համար այդ մար-
 դուն ստակ փոխ կուտաս . Անոր փոխ կուտամ , քան-
 զի ստակի պէտք ունի . Ձուր չեմ խմեր , քանզի ծա-

բաւի չեմ . Գինի խմեցինք , քանզի ջուր չգտնուեցաւ .
Մասնին հւր դրիր . Քու սնտուկիդ մէջ զրի զայն .
Եղբայրդ հւր գնաց . Որսի գնաց . Զինուորներն եկան
և մեզ բռնել կուգէին . Իր եղբօրը հետ եկաւ . Անոր
եղբայրն անոր հետ եկաւ . Մեզի հետ եկէք . Իմ ձեռ-
քիս տակն ունիմ . Զեր իշխանութեանը տակ զինուոր-
ներ ունիք . Անոնց վրայ յարձակեցան . Իմ վրաս մի
լաք . Իմ առջեւ մի բերէք . Զանի քաղքէն դուրս հա-
նեցին . Ճամբան անոր պատահեցանք . Կիւղին մօտ .
Այս ամէնը մեր առջեւը գործուեցաւ . Անիկա սենե-
կին դուրսը կը կենար , ես ներսը . Հրապարակին մէջ-
տեղն ազրիւր շինեց , և ազրիւրին վրայ կանգնեց իր
պղնձէ արձանը . Երբ մօտ եկանք այն քաղքին որ լե-
ռանը դիմացն է . Այգիները գեղէն շատ հեռու չեն .
Քաղքին բոլորտիքը պարտէզ է , պարտէզին քովէն
(տես էջ 116 . 2 .) գետ կանցնի . Լերանը մինչեւ
գլուխը կուգէինք ելլել , բայց հազիւ մինչեւ կէսը
կրցանք հասնիլ . Բոլորտիքս առին և կը խնդրէին ի-
նէ որ զանի իրենց ձեռքը տամ . Անոնց վրայ ելան .
Անոնք որ մեր առջեւէն կերթային՝ սկսան մեր ետե-
ւէն գալ . Զուգեցինք անոնց ետին կենալ . Երբ կա-
մարներով կապուած սրահին տակ մտանք . Նաւը խա-
րխա նետեց աշտարակին դիմացը . Նաւահանգիստին
ներսը փտանդ չկայ , անկէ դուրս է վտանգը . Որինչեւ
փողոցին անկիւնը եկուր , ու անկէ ետ դարձիր :

Ետեւէն գալ , ^{Բան մը (բացասական բա-}
Պատասխան , ^{յի հետ) ,} ^{պիշ}
Բռնեմ (ձուկ , հն .) , ^{Տեղ (նիս .) ,} ^{Գիւղ}
Խմեմ , ^{Բաւականով} ^{Երբ}
Ուր , ^{(եթէ շարժում Գրուեցաւ ,} ^{Երբ} ^{(չէ՞միտ}
է ,) ^{Երբ} ^{կրաւոր .)}
Բաւական , ^{Երբ} ^{Երբ} ^{(նիս .) ,} ^(յեթ սեռակ .)

ԶԷՁՈՔ

ԶԷՁՈՔ

Սահմանական եղանակ , ներկայ

Զարթնում , Կ'բնւմ երկնչիւմ , Կը լ-իւմ

Զարթնում , և այլն երկնչիւ , և այլն

Անկատար անցեալ

Զարթնուի , Կ'բնւյի երկնչէի , Կը լ-իւյի

Զարթնուիր , և այլն երկնչէիր , և այլն

Կատարեալ անցեալ

Զարթեայ , Արնւյ երկեայ , Վ-իւյ

Զարթեար երկեար

Զարթեաւ երկեաւ

Զարթեաք երկեաք

Զարթեայք երկեայք

Զարթեան երկեան

Ապառնի

Զարթեայց , Պիտի արնւմ երկեայց , Պիտի լ-իւմ

Զարթիցես երկիցես

Զարթիցէ երկիցէ

Զարթիցուք երկիցուք

Զարթիջիք երկիջիք

Զարթիցեն երկիցեն

Հրամայական

Զարթիր , Արնւցի երկիր , Վ-իւցի

Մի զարթնուր Մի երկնչիր

Զարթիք երկերուք

Մի զարթնուք Մի երկնչիք

Ստորագատական

Զարթնուցում , Արնւմ երկնչիցիւմ , Վ-իւմ

Զարթնուցում , և այլն երկնչիցիւ , և այլն

Աներեւոյթ

Զարթնուլ , Արնւլ երկնչեւ , Վ-իւլ

Անցեալ ընդունելութիւն

Զարթուցեալ, Աբել-Գ-Յ Երկուցեալ, Վ-Է-Գ-Յ

Ապառնի ընդունելութիւն

Զարթնւոց, Աբել-Է-Է Երկնչեւոց, Վ-Է-Է-Է

ԶԵՋՈՔ

Սահմանական եղանակ, ներկայ

Եղանիւմ, Կ'ւււււ

Լիւնիւմ, Կ'ւււււ

Եղանիւմ, Լ ալլըն

Լիւնիւմ, Լ ալլըն

Անկատար անցեալ

Եղանէի, Կ'ււււււ

Լիւնէի, Կ'ււււււ

Եղանէիւ, Լ ալլըն

Լիւնէիւ, Լ ալլըն

Կատարեալ անցեալ

Եղէ, Եււ

Եււ

Եղեր

Եղեւ

Եղաք Կ'ււ Եղեաք

Եղէք

Եղեն

Ապառնի

Եղէց, Պէտէ Էւււ

Լիցիւմ, Պէտէ Էւււ

Եղիցիւ

Լիցիւ

Եղիցի

Լիցի

Եղիցուք

Լիցուք

Եղիջիք

Լիջիք

Եղիցին

Լիցին

Հրամայական

Եղիջիր, Եււ

Լիւ Լիջիր, Եււ

Մի Եղանիր

Մի Լիւնիր

Եղերուք

Լիւուք, Լիւնիք

Մի Եղանիք

Մի Լիւնիք

Ատորադասական

Եղանիցիմ, Բլլմ

Լինիցիմ, Բլլմ

Եղանիցիս, Է ալլն

Լինիցիս, Է ալլն

Աներեւոյթ

Եղանել, Բլլլ

Լինել, Բլլլ

Անցեալ ընդունելութիւն

Եղեալ, Ելլ

Լեալ, Ելլ

Ապառնի ընդունելութիւն

Եղանելոց, Բլլլլ-

Լինելոց, Բլլլլ-

ԴԱՍ ԻԶ.

ՆԱԽԴՐԻՆ ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հ. Նախդիրը հայցականէն զատ ուրիշ որ հո-
ւմքներով կը գործածուի :

Պ. Նախդիրը շատ անգամ բացառիչով և բացի-
չով կը գործածուի :

Հ. Նախդրիւ բացառականն ինչ կը կոչուի և
ինչ կը նշանակէ :

Պ. Նախդրիւ բացառականը պարտիչ կը կոչուի,
և կը նշանակէ բանի մը վերջով, զորօրինակ .

Բացառական

Ի մէկտեղ, աղէն

Յիշ, ինչ

Ի նման, անկէ

Ի նոյն, անոնցմէ

Յոգեմ, մէկէ մը

Յիշեմ, բանէ մը

Յայլէ ի մէկ, ուրիշ բանէ մը

Պատմական

Ձեռնարկ, աղուն վրայով

Ձիւն, իմ վրայով

Ձեռն, անոր վրայով

Ձեռն, անոնց վրայով

Ձեռն, մէկու մը վրայով

Ձեռն, բանի մը վրայով

Ձեռն ի մէկ, ուրիշ բանի մը
վրայով

Հ. շ նախորդիւ գործիականը , ինչ կը կոչուի և ինչ կը նշանակէ :

Պ. շ նախորդիւ գործիականը ~~դ-դ-դ-դ-դ~~ կը կոչուի և կը նշանակէ .

1° Մէկուէն կամ բանի մը ~~բ-բ-բ-բ-բ~~ , և 2° բանի մը ատենները , զորօրինակ .

Գործիական

Պարտական

Ն-ձ- , անով

Ձ-ձ- , անոր բոլորտիքը

Գ-զ-+- , բազաքով

Ձ-+-զ-+- , բազբին բոլորտիքը

Ինէ- , իզմով

Ձէնէ- , իմ բոլորտիքս

Ին ձ-+- , ինը ժամով

Ձինն ձ-+- , ժամը իննին ատենները

Միջգէնէ- , կէս օրով

Ձգջգէնէ- , կէս օրուան ատենները

Հ. Ո՞ր բայերն են որ փոխանակ բացառականի ~~դ-դ-դ-դ-դ~~ խնդիր կ'առնեն :

Պ. Կ-իւի և -ւիւ (բռնել) բայերը . ուստի կ'ըսուի՝ Կ-իւի շէ-յ-տէ , շէ-+- , շէ-տէ , փայտէն , ծառէն , պատէն վար կախել . ունել շիւ-ւի , շիւ-շիւ , բռնել ձեռքէն , վզէն .

Հ. Ո՞ր բայերն են որ ~~դ-դ-դ-դ-դ~~ խնդիր կ'ուզեն :

Պ. Աշխատէ և -ծէ բայերը , ուստի կ'ըսուի .

Արկեալ էր ~~շ-շ-շ-շ-շ~~ կամ շիւ- վրան մաղէ վերարկու մը ~~է-է-է-է-է~~ վերարկու մաղեղէն առած (հագած) էր

Արկինն շիւ-ձ- բղամիդ կար . Անոր կարմիր բղամիդ համիր ~~գուցին~~

Ածել դօտի , սուր շիւ-ձ- Մէջը դօտի , սուր կապել

Ածել որմ , պատուար շիւ- Բաղաքը պատով , պատ- ~~շ-+-~~ ուարով պատել

31. Հրահանգ

ՀԱՅԿԻՆԻ ԱՅԼ ԵՒ ՀՈՒՈՎՆԵՐՈՎ

Անոր ձայնը լսեցինք . Յովսէփ իր եղբայրները ճանչցաւ . էդ առիւծն իր ձագերը կը պաշտպանէ . երկրագործը երկիրը կը մշակէ . Քրիստափոր Կոլումպոս Ամերիկա գտաւ . Անոր վրայով լսեցինք թէ եղբօրը քով է . Ինչ բանի վրայով կը խօսի այդ գիւրջը . Այս գիւրջը Հանքերու վրայ կը խօսի . Վարդանանց պատերազմին վրայ կը զրեց . Վարդանանց պատերազմին վրայ կը զրեց Եղիշէ վարդապետ և Ղազար Փարպեցի որոնք ժամանակակից են այն պատերազմին . Այդ ձեր խօսքը որոնք վրայով էր . Մեր խօսքը թագաւորին որդւոյն վրայով էր . Ասոնք կ'ամբաստանեն անոր վրայով թէ թշնամիներուն ծածուկ օգնական է . Ինծի Համար ով եմ կըսէք . Ձեր վրայով կը լսենք թէ շատ Հարուստ է . Ձուք բերելու դացին . Բան կը փնտռէին որ անոր վրայով ամբաստանութիւն ընեն . Քաղբին բոլորափքը պատ քաշեցին . Թշնամիները բոլորափքս պատեցին . Անոր վրան կարմիր քղամիդ տուին . Իր Հանդերձը վրան տաւ . Ձեռքէն բռնելով ներս մտցուց . Մազերէն բռնելով կը քաշէին . Ձորս ծայրերէն (պոչերէն) կախուած աման մը տեսաւ . Կոյ մը սարեկայ ծառէն կախուած կը կենար եղջիւրներէն . Տղաքն իրենց մայրերուն վիզէն կախեցին . Քեզի ծուռ կը նայի . Կ'երեւի թէ քեզի դէմ բան մը ունի . Մառաներն անոր բոլորափքը կը կենային . Անոր Հանդերձէն բռնեց . Վրան կտաւ մը առած էր , քանզի մերկ էր . Անոր արիւնէն պտափն բոլորափքը ցատկեց . Կռապաշտ ազգերէն ոմանք իրենց զաւկերը կրակէ անցունելու սովորութիւն ունէին . Մեր Վարազդատ թագաւորին վրայով կը պատմուի թէ Եփ-

բառ գետէն ցատկեց . Հին ատենն ի նշան սոց և ապաշխարութեան սովորութիւն էր քուրձ հագնել և գլուխը հող դնել . Տղուն վրայով լսել կ'ազեմ . կըռւոյն վրայով սոսոյգ բան մը չի պատմուիր . Ինչնու համար իմ վրայովս ամբաստանութիւն կ'ընէք . Անոր վրայով շատ բան կը լսենք . Անոնց վրայով քսուած խօսքերը սուտ են . Մէկու մը կամ բանի մը վրայով երբէք ազէկ կամ գէշ գրած չեմ . Ուրիշ բանի մը վրայով խօսինք , ոչ միշտ մի եւ նոյն բաներու վրայ . Բազմութիւնն անոր բոլորտիքը դիզուեցաւ . Քաղքին բոլորտիքը նստան . կէս օրուան հոմ կէս գիշերուան ատենները քաղքէն կ'ելլէին . Ճամբուն կէտին մօտ վրան հասան : Այն ատեններն այն երկու ազգին մէջտեղ պատերազմ կար :

Էդ , Էդ-ի	Բան , Բն
Ջազ , (առիւծի , շունի) ,	Քաշել (պատ , ևն) , -ձել
Կ-ը-ն	Պատ , գ-ը-ն
Երկրագործ , հ-դ-դ-դ	Վրան տալ } -ը-նել շ
Ինչ բան , ղին ինչ	Վրան առնել } (գործ .)
Ինչ բանի վրայով , ղի-դ	Բռնել , -նել շ (բացառ .)
Ի-դ-ե	Քաշեմ , +աշմ
Խօսիլ , հ-նել	Ծայր (լսիլ մը) . գ-ն .
Հանք , +ը-նել ղի-ն	սեռակաւն գ-ն .
Ո՛վ , -՛վ , -՛	Ծուռ նայիլ , ընդ -ի-ն հ-
Որո՛ւ վրայով , ղ-մ	յել
Ծածուկ , ք-ն	(Մէկուն գէմ) բան մը ու-
Օգնական , ք-ն-ք-	նենալ (սրտին մէջ) , -
Ջուր , օսկի , եւ այլն բե-	նել Բն ի-ն (զուճեքէ)
բելու երթալ , դրկել .	Յատկել (ջուր , եւ այլն)
Ելիւ , ղել կամ -նել	ց-դել շ (գործիական)
Ղի-ն , ղի-ն , եւ այլն	Այրել , -նել ղի-ն (կրակին
Փնտռել , ի-դ-ել	բոլորտիքը դնել)

Ստորութիւն ունենալ, ի՞նչ Բազմութիւն, — Բազմ
 Նիւ — Բազմ Գիշարիւ, Ինչի՞նչ
 Յատկել (աթլամագ), Էնչիւ կէս օրուան ատենները,
 Դ (գործ) շէշտէն, շէշտէն — Էնչիւ — Էնչիւ
 Գլուխը հող դնել, — Էնչիւ — Էնչիւ
 Կոչ շէշտէն կէս գիշերուան ատենները,
 Ստոյգ բան մը չ. . . շէշտէն շէշտէն — Էնչիւ — Էնչիւ
 — Էնչիւ — Էնչիւ
 Ամբաստանութիւն ընել, Ծամբուն կէսին մօտ, շէշտէն
 Կոչ — Էնչիւ — Էնչիւ
 Ըսուած խօսքերը, Էնչիւ Այն ատենները, շէշտէն — Էնչիւ — Էնչիւ
 — Էնչիւ — Էնչիւ
 Գրած չեմ, ի՞նչ ի՞նչ շէշտէն

Հ. Ո՞ր բայերը շէշտէն է երկնի՞ն պէս կը խոսնարչին :

Պ. Ձեռնարկին պէս կը խոսնարչին

Այն — Էնչիւ, կ'ուսենամ Յոսէօս, կը բարկանամ
 Երկն — Էնչիւ, երգում կ'ընեմ Քաջ — Էնչիւ, կ'անօթենամ
 Ուր — Էնչիւ, կը ցատկեմ

Երկնի՞ն պէս կը խոսնարչին

Թոյնի՞ն (*), կը պահուրտիմ Մարտի, կը մօտենամ
 Թոյնի՞ն, կը թռչիմ Մարտի, կը կռուիմ
 Հանգի՞ն, կը հանգչիմ Փոփոյն, կը փախչիմ

32. Հրահանգ

Հայրդ արթնցաւ, և բեղ կը կանչէ. Չարագործները իշխանութենէ կը վախնան. Անիրաւ տեղը բարկացաւ. Իմ տանս մէջ պիտի հանգչիմ. Թռչունները ծառերուն ճիւղերուն վրայ կը հանգչին. Աստուծմէ վախցիր. Սուտ երգում չընես. Մեր գինուորները քա-

(*) Աշակերտք այս բայերը խոսնարչեն.

Նութեամբ կռուեցան . Անոր մօտեցաւ ու կ'ազաշէր .
Երբ անոր ձայնը լսեց , փախաւ . Ասիկա անոր ըսելու
վախցան . Ինչնու կը վախճար անոնցմէ . Անզգամներէն
փախէր . Երգում ըրէ ինծի անոր փառս շրնելու . Քու
խօսքերուդ մէջ Հաւատարիմ եղիր . Քաջ եղիր . Հեզգ
մի ըլլար . Երբ արթնցան , զանի իրենց քով տեսան .
Անօթեցայ և ինծի ուտելիք շտուիք . Տղաք Հնազանդ
ըլլան իրենց ծնողացը . Վաղուան պատրաստ եղիր .
Ինչնու կը բարկանաս . Չար բան մը չգործեցի :

Կանչեմ , հօգ

Ինչնու , ընդէ՞

Անիբաւ տեղը , յանդէս

Վնաս ընել , Բեռնակ

Ծիւղ , ուր

Ուտելիք տալ , Գուրգու

Սուտ (մի) ուր

Վաղուան , ու լուր

Գ Ա Ս Ի Է

ՀԱՅՏԱԿԱՆ ՀՈՒՈՎ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

Հ. Հայցական Հոլովը միշտ սեռի խնդիր է թէ իբրեւ բնութեան խնդիր ալ կը գործածուի :

Պ. Հայցական Հոլովը կը գործածուի նաեւ իբրեւ բնութեան խնդիր .

1. Ժամանակէ Գուրգու-Բեռնակ և լուր ցուցնելու համար ,
և , Գուրգու-Բեռնակ , Գուրգու , Գուրգու Գուր , Հարցմանց պատասխան է . զոր օրինակ՝ Մնաց անդ լուր Գուր .
Հոն Գուր Գուր մնաց : Այս խօսքին մէջ լուր Գուր ,
Հինգ օր , Հայցականը՝ բնութեան խնդիր է , կը ցուցնէ
Ժամանակի տեւողութիւն մը , և հրչափ Ժամանակ
Հարցման պատասխան է : Ո՞ր լուր Գուրգու մնաց .
— Գուր օր :

Ետ նոցա ցորեան Գուր Գուր , անոնց Գուր Գուր ցուցն
տուաւ : Այս խօսքին մէջ ալ Գուր Գուր , Հինգ քու ,

Հայցականը՝ բնութեան խնդիր է, չափ կը ցուցնէ, և
-՞բլ-է Հարցման պատասխան է: Ո՞րչ-է ց-բն տուաւ:
— Հիմք +—:

Գնացար հըն- երէ- , երէտ հըն քալեցինք: Այս խօս-
քին մէջ ալ հըն- երէ- , երեք մղոն, Հայցականը՝ բնու-
թեան խնդիր է, չափ կը ցուցնէ, և -՞բլ-է Կարց-
ման պատասխան է: Ո՞րչ-է Կալեցինք. — Երէտ
հըն:

33. Հրահանգ

Ալ-կերտ թ-ւ-ւ-ն -ծ-կ-ն-ն-բ- Գ-յ-կ-ն-ն-բ-ն ետե
դ-ն-ն-ն Հ-մ-յ-յ-ն-ն-ն -ն-ն-ն հե

Հայրս եօթանասուն տարի ապրեցաւ. Չանի երեք
օր փնտռեցին. Պատերազմը Հինգ ամիս տեւեց. Եօ-
թը ժամ խօսեցաւ. Օրը տասը ժամ կ'աշխատիմ, եր-
կու ժամ կը Հանգչիմ, երեք ժամ կ'ուտեմ և կը զբօս-
նում, Մնացած ժամերն ալ կը բնանամ. Սիւնին բարձ-
րութիւնը վեց կանգուն էր. Քաղաքը մէկ օրուան
ճանապ հեռու է մենէ. Չանոնք երկու մղոն տարին.
Անոնց Հինգ քու ցորեն տուին. Պատը եօթը կանգուն
բարձրացուցին. Ասոր Համար ութ տարի աշխատեցայ.
Աշտարակը երկու քարքնկէց մենէ հեռու է. Եղբայրս
երեսուն տարի ապրեցաւ. Տասը տարի եղբօրը քով բը-
նակեցաւ. Ութ մղոն քալեցինք. Հարիւր լիտր իւղ
ծախեցինք. Չանոնք տասուերկու օր կը սօրվեցնէր.
Շատ օրեր նեղութիւն կրեցին. Ամբողջ օր մը ոչ կե-
րաւ և ոչ խմեց. Վեց օր գործէ. Անոնց քով երկու
օր կեցանք. Եօթը օր Հաբանիք ըրին. Երկու մարդ
մեզի եկաւ. Երկու օր ետքը օրդին մեռաւ. Երկու
քանքար շահեցայ. Վեց մարդ տասն օր աշխատեցան.
Չորս օր անոնց սպասեցինք. Տարւոյն մէջ տասուեր-
կու ամիս կայ, ամսոյն մէջ երեսուն կամ երեսունեւ-

մէկ օր , օրուան մէջ քսան ե շորս ժամ , ժամու մէջ
վաթսուն վայրկեան . Երկու ամիս է քանի որ եղբայրս
մեռաւ . Հոն ժամ մը նստայ . Բոլոր այս գիշեր աշ-
խատեցանք . Ինչո՞ւ համար բոլոր ցերեկը դատարկ կը
կենաք . Այն օր անոր բով օթեւան ըրին . Ինձի դա-
ւաթ մը ջուր տուր . Շատ օրեր հոն կեցանք . Երկու
օր անոնց հետ քալելէն ետքը՝ դեղ մը հասանք . Տա-
սը ժամ անօթի կեցայ . Սրահին մէջ եօթը օրէն կանգ-
նեց . Տան մը մէջ մինակ կը բնակէր . Մէկ մարդով
եկաւ . Մէկ թուղէ մահ եղաւ . Երեք մարդոց իշխա-
նութիւնը (եռապետութիւնը) երկայն շտեւեց . Չորս
գինուորով բերուեցաւ . Անիկա հարիւրէ աւելի տղա-
յոց վարպետ էր . Երեք հազարի չափ մարդ խօսեցաւ .
Ութ օր ետքը մեռաւ . Տասուերկու որդի ունէր . Վեց
տարի առաջ տեսայ զանի . Հինգ ամիս ետքը սովը
զաղրեցաւ :

Ապրիլ , Վեմ

Տարի , մ

Փետուել , Ինքրէմ

Օրը , յառաք

Քնանալ , Ննիմ

Պատ , ում

Քալել , քնմ

Ծախել , Էնտուիմ

Սորվեցնել , սառսոցանիմ

Նեղութիւն կրել , աստուիմ

Ամբողջ , չնիմ

Կենալ , կմ

Ընել , սանիմ

Աշխատիլ , չնիմ

Կայ , էն

Քանի որ , յորդէ հետէ

Հոն , ուր

Բոլոր այս գիշեր , շաբաթ

քիչէր

Բոլոր ցորեկը , շաբաթ կամ

չէր չնիմ

Օթեւան ընել , սփանիմ

Գաւաթ , քնիմ

Անօթի , Ննիմ

Մինակ , սառնիմ

Մարդ , ուր

Երկայն , շաբաթիմ

Վարպետ , Էնտուիմ

Առաջ , յառաջ Էն

Աւելի , սառնիմ

(Հազարի) չափ , իքիմ

Լ Ո Ւ Ծ Ո Ւ Մ

Տաւն շէտ իւնն երկու . Տաւն բայ ներգ . կար . յոր . Գ . դէմք , Տաւն էն . — Տաւն , հի . — Նա . Նա , էակ . դեր . յոր . Գ . դէմք , զօրութեամբ կ'իմացուի , տէր բայի տաւն ին : — Նա տաւն . զհի . — Ձաւն . շէտ , էակ . դեր . Գ . դէմք . յոր . Հայց . տե . ուի խնդիր տաւն ին . — Տաւն շէտ , որչափ տեղ . — Մաւն երկու . Հայց . բնութեան խնդիր տաւն ին , երկայնութեան չափ կը ցուցնէ :

ԴԱՍ ԻԸ .

ՀԱՅՑԱԿԱՆ ՀՈՒՈՎ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԻՆԴԻՐ
Ի ԶԵՌՆ , ՀԱՆԴԵՐԶ ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
(Շարունակութիւն)

Հ . Ռարիչ որ բառերուն Հայցականը բնութեան խնդիր է :

Գ . Բնութեան խնդիր է նաև՝

2° . Ճանաչարն , ճամբայ , բառին Հայցականը , և ո՛ր ճամբէն Հարցման պատասխան է . զոր օրինակ՝ Երթայր շէտանաչարն լերինն . Լերան ճամբէն կ'երթար . Ներայր , կ'երթայր , ո՛ր ճամբէն . — Ձանաչարն լերինն , լերան ճամբէն . շէտանաչարն Հայցական Հոլովը բնութեան խնդիր է երկայն բային :

3° . Օրինակ (եղանակ) . Յե . , ոգ (տեսակ) բառերուն Հայցականը նոյնպէս բնութեան խնդիր է , և ի՞նչ եղանակ , ի՞նչ Յեով , ի՞նչ կերպով Հարցման պատասխան է . զոր օրինակ՝ Խօսեցաւ շայն օրինակ . այս կերպով խօսեցաւ : Ի՞նչ կերպով . — Ձայն օրինակ , այս կերպով . շայն օրինակ Հայցական Հոլովը բնութեան խնդիր է խօսեցաւ բային :

Ի Յեւ , Հռփեր , ՆԱԽԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հ. Ի Յեւ , Հռփեր , նախագրութիւններն թնչ կը նշանակեն և թնչ հոլով խնդիր կ'ուզեն :

Պ. Ի Յեւ նախագրութիւնը յետեւ կը նշանակէ , և սեռական հոլով խնդիր կ'ուզէ , Հռփեր , կը նշանակէ Բէրեւ , Հեռք , և գործիական հոլով խնդիր կ'ուզէ . զոր օրինակ՝ Ի Յեւ Նոր , անոր ձեռքով , Հռփեր , Նով , մէկտեղ , անոր հետ , ըսել է :

34. Հրաձանգ

Երեք օրուան համբայ գացին . Չեր համբան գացէր . Հասարակաց համբէն երթանք . Հեռու համբայ գնաց . Անոնց հետ համբայ մ'երթար . Երկայն համբէն երթալ չէին ուզեր . Մարդիկը լերան համբէն անոնց ետեւէն ինկան . Որ համբէն երթանք . Շիտակէն երթանք . Զանոնք երկայն համբէն զրկեց . Ինք կարճէն գնաց . Երբ օրուան մը համբայ եկան . Քաղքէն երկու օրուան համբայ հեռացանք . Այս կերպով խօսեցաւ անոնց հետ . Ամէնքն ալ նոյն դունով և նոյն ձեռով հանդերձներ կը հագնին . Եղբորը հետ մէկտեղ հոս եկաւ . Հայաստան եկաւ կնոջմով և տղոցմով մէկտեղ . Այս եկեղեցին որն ձեռքով շինուեցաւ . Իտալացի հորտարապետներու ձեռքով . Աստուած մեծամեծ բաներ կը կատարէ անգործներու և պղտիկներու ձեռքով . Թաղաւորական պալատին ձեռով իրեն պալատ շինեց . Թշնամեաց նաւերուն եղանակով նաւեր շինել տուաւ . Բայց ուրիշ տեսակ ներկեց զանոնք . Իմ ձեռքովս այն պատուոյն հասաւ . Բարեկամներու ձեռքով դաւաճանութիւնն իմացուց անոր . Որն ձեռքով ստացար այդ հարստութիւնը . մեր ձեռքով չէ մի :

Հասարակաց (ճամբայ) : Կատարել , լէ՛ւրել
 Երեսնի (ճանապարհ) Անշոք , Կիտ
 Ետեւէն իյնալ , Կիտել իյնի Պզտիկ , Եւստ
 Շիտակ , Եւստիտ Պալատ , Եւստիտ
 Մէկտեղ , Եւստիտ (նիւ .) Թաղաւորական , Եւստիտ
 Հոս (շարժում) : Եւստ Եղանակ , Եւստիտ
 Հայաստան , Հայտ Տեսակ , Եւստ
 Տղաք , Եւստիտ Դաւանանութիւն , Եւստ
 Որն ձեռքով , Եւստ յեւ իմացուցանել , Եւստիտ
 Մեծամեծ բաներ , Եւստ Հարստութիւն , Եւստիտ
 Եւստ Զէ՛մք : Եւստիտ

Լ Ը Ի Թ Ի Ի Մ

Գնացիւ լէ՛ւրել երէց Եւստիտ . Երեք օրուան ճամբայ դացին : Գնացիւ , բայ շէղք կտր . յը . Գ . դէմք : Գնացին , Եւստ , Եւստ . — Եւստ . Եւստ՝ էակ . դեր . Գ . դէմք յը . ուղղ . տէր բայի Եւստիտ , զօրութեամբ . — Եւստ գնացին . Եւստիտ Եւստ — երէց Եւստիտ , երեք օրուան ճամբայ (միջոց , տեղ) . Եւստիտ՝ Հայց . բնութեան խնդիր է Եւստիտ ին , բանդի շափ , երկայնութիւն , ճամբայ ցուցնող բառերն Հայերէն Հայցական կը գրուին :

Եւստիտ Եւստ Եւստ Եւստիտ . Անոնց Հեա այս կերպով խօսեցաւ : Եւստիտ , բայ շէղ . կտր . եղ . Գ . դէմք : — Եւստիտ , Եւստ . — Եւստ . Եւստ՝ էակ . դեր . Գ . դէմք . եղ . ուղղ . տէր բայի Եւստիտ ին , զօրութեամբ : — Եւստ խօսեցաւ Եւստիտ . — Եւստ Եւստ , անոնց Հեա . Եւստ Եւստ՝ նախադրութեամբ խնդիր Եւստիտ ին : Եւստ խօսեցաւ ընդ նոսա , Եւստ Եւստիտ , — Եւստ Եւստիտ , այս կերպով . Եւստ Եւստիտ՝ Հայցական բնութեան խնդիր Եւստիտ ին . կերպ , եղանակ , ցուցնող բառեր Հայերէն Հայցական կը գրուին :

Դ Ա Ս Ի Թ .

ԱՆՅՈՂԱԿԱՆ ԲԱՅԵՐ . ՏՄ՝ ԲԱՅՈՎ, ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ

Հ. Ո՛ր բայերն *անշարժ* կը կոչուին :

Պ. Հայերէն լեզուն մասնաւոր յատկութիւն մը ունի որ ամէն *էլ* բայ կրնայ ներգործականի փոխել, զոր օրինակ՝ զօրանամ, շտապանմ, նստիմ, նստացանմ :

Հ. Անցողական բայերն ինչպէս կը շինուին :

Պ. Անցողական բայերը կը շինուին՝ չէզոք բային կատարեալ եղակի առաջին դէմքին վերջին ձայնաւորը *ացանի* փոխելով, զոր օրինակ .

	Կատարեալ	Անցողական
Ննջեմ	ննջեցի	ննջեցացանմ
Անցանեմ	անցի	անցացանմ
Աշխատիմ	աշխատեցայ	աշխատեցացանմ
Խաղամ	խաղացի	խաղացացանմ
Լնում	լցի	լցացանմ
Չգեներմ	չգեցայ	չգեցացանմ

Հ. Այս կանոնէն ինչ զարտուղութիւն կայ :

Պ. Կըլնի բային վրայ փոխանակ *ացանի* կ'աւելցուի *ացանի*, *էլ*նի բային վրայ ալ՝ *անմ* զոր օրինակ .

	Կատարեալ	Անցողական
Կորնչիմ	կորեայ	կորացանմ
Փլանիմ	փլայ	փլացանմ

Հ. Անցողական բայերն ինչպէս կը խոնարհին :

Պ. Անցողական բայերը կը խոնարհին հետեւեալ կերպով .

ՆԵՐԳ .

ԿՐԱԻ .

Սահմանական եղանակ , ներկայ

Հատուցանեմ , ԿԸ Հճ-բէճ Հատուցանիմ , ԿԸ Հճ-բ-ւ-իճ
Հատուցանես , և այլն Հատուցանիս , և այլն

Անկատար անցեալ

Հատուցանէի , ԿԸ Հճ-բէի Հատուցանէի , ԿԸ Հճ-բ-ւ-իի
Հատուցանէիր , և այլն Հատուցանէիր , և այլն

Կատարեալ անցեալ

Հատուցի , Վճ-բիցի Հատուցայ , Վճ-բ-ւ-իցայ
Հատուցեր Հատուցար
Հատոյց Հատուցաւ
Հատուցաք Հատուցաք
Հատուցէք Հատուցայք
Հատուցին Հատուցան

Ապագանի

Հատուցից , Պէտի Հճ-բիճ Հատուցայց , Պէտի Հճ-բ-ւ-իճ
Հատուցես Հատուցիս
Հատուցէ Հատուցի
Հատուցուք Հատուցուք
Հատուցիրք Հատուցիրք
Հատուցին Հատուցին

Հրամայական

Հատո , Վճ-բի Հատուցիր , Վճ-բ-ւ-ի
Մի Հատուցաներ Մի Հատուցանիր
Հատուցէք Հատուցարուք
Մի Հատուցանէք Մի Հատուցանիրք

Ստորագատական

Հատուցանիցեմ , Վճ-բիճ Հատուցանիցիմ , Վճ-բ-ւ-իճ
Հատուցանիցես , և այլն Հատուցանիցիս , և այլն

Աներեւոյի

Հատուցանել , Վճ-բիել Հատուցանել (իւ) Վճ-բ-ւ-իել

Անցեալ - Բնդունելութիւն

$$\dot{Z}_{\text{wenn es regnet}}, \text{ v. } 6-7-7 \quad \dot{Z}_{\text{wenn es regnet}}, \text{ v. } 6-7-7-7$$

Ապառնի քնդունելու՞միւն

Հատուցանելոց , Վճ-բեւ- Հատուցանելի , Վճ-բ-բեւ-

35. *Erucifera*

Շրջիմ (*). Դառնամ. Մատչիմ. Հասանեմ. Վե-
րանամ. Թռչիմ. Ճանաչեմ. Զբոսնում. Շիջանիմ.
Յառնեմ. Գնամ. Կեամ. Կամ. Լամ. Խոնարհիմ.
Սնանիմ. Մնանիմ. Մեղանչեմ. Բուսանիմ. Զորա-
նամ. Դոսանամ. Դառնանամ. Ուսանիմ. Ամաչեմ.
Լնում. Զարմանամ. Իմանամ. Զգամ. Վրիպիմ. Հա-
ւանիմ. Հանիմ. Յուսամ. Մոռանամ. Մոլորիմ.
Բարձրանամ. Թուլանամ. Խոտանամ. Սովորիմ. Ժա-
ռանդեմ. Զովանամ. Յրտանամ. Ուժանամ. Զեռ-
նում. Մեծանամ. Զարթնում. Ագանիմ. Հնազանդիմ.
Դադարիմ. Ապրիմ. Տրամիմ:

Տ=՝ ԲԱՅՈՎ ԱՆԵՐԵՒՈՅՔ

Հ. Տ-ի բայով աներեւոյթն հայերէն թնչ կը նշանակէ :

Պ. Հայերէն տաճն աներեւոյթ Գժ Բայով կրնայ
գործածուիլ, ինչպէս Գժ ԳԳԷ, Գժ ԷԷԷ, Գժ ԷԷԷԷ,
Էայլն: Տժ Բայն այս կերպ գործածութեան մէջ
բան մը ընել Գժ կամ ԷԷԷ Գժ կր նշանակէ:

be better able

U.S. Dep. of Justice

Π_2 has $\text{Inf}(\Pi_2) = \{a, b, c, d\}$ and $\text{Sup}(\Pi_2) = \{a, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, v, w, x, y, z\}$.

Ukuzisa ngokufunda, ngokufunda, ngokufunda

$$S = \sum_{i=1}^n p_i \log p_i$$

Rege -- -- --

Suppose that

Այդ գիրքը կ'ը գրուածը

1-11-77

በኢትዮጵያ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ የክልላዊ የጥበቃና የጥበቃ ሚኒስቴር

(*) Աշակեցաք նշանակեալ քաղերուն տնտեսականները շինեն:

36 . Հրահանգ

Եղբայրդ իր պարտքը չի վճարեր . Երբ տղան կաթէն կտրուեցաւ . Ձեռքէն բռնելով վերցուց . Աշակերտները զանի արթնցուցին . Անոր իր հանգերձնէրը հագուցի . Տղան ծնկուրներուն վրայ քնացուց . Շատերը կը զարմացնէր . Այդ տղան իր մօրը դարձուր . Պարտապան մը անոր առջեւը հանուեցաւ . Կրքակը մարեցին . Ծրագն ճվ մարեց . Չանի բոլոր քաղաքը պտտցուց . Բոլոր ազգերը հնազանդեցուց . Չանոնք հոն երկու օր դադրեցուցինք . Ձիս այս վտանգէն ազատէ . Չանի մի արամեցուններ . Չանոնք չաւաշար աշխատցուց . Նախ զանոնք անցուց գետէն և ետքը ինք անցաւ . Անոր խօսել չեմ տար . Մեղի շունչ առնել չեն տար . Անոր մեղի հակառակ խօսիլ չտուաւ . Ինք զիր չի գիտեր , ուրիշներուն գրել կ'ուտայ . Անոր գինի խմել տուին . Ձեզ պատժել պիտի տամ . Չանի կղզի մը արքայի տուաւ . Ձեզի մեր երկրէն անցնիլ չենք տար . Երկու ոչխար մօրթել տուաւ . Եթէ ինծի տեսնել տաս իմ որդիներս . Անոնց ձայն հանել չէր տար . Չանի իր տունը տանել տուաւ . Պարտք ինծի վճարէ . Ձիս այս անգամ ալ զօրացուր . Փարաւոնին աղջիկը մեծցուց զՄովսէս . Աստուած Արքահամը հարցատացուց :

Կաթէն կտրեմ ,	հարցանեմ	Ծունկ ,	ծանգ . սեռ . քնաց
ի սփռեմ		Վնացունեմ ,	նկնացանեմ
Վճարեմ ,	հարցանեմ	Ջարմացնել ,	աղէցացանեմ
Ձեռքէն բռնել ,	անել շէ-	(Մէկուն)	առջեւը հանել ,
անել		հարցանել	առ (+)
Վերցունեմ ,	յարցանեմ	Մարեմ ,	չկնացանեմ
Արթնցունեմ ,	չարկացանեմ	Պտտցունեմ ,	չքնացացանեմ
Հագցունեմ ,	սփռացանեմ	Բոլոր ,	սփռեց

Ազատեմ, աղբից-ընկեմ Երկրէն, ընդ երկնէ
 Գեառէն, ըստ թեոք Մորթեմ, շինեմ
 Շուռնչ առնեմ, ոգի առնու Ջայն հանեմ, թիչ հանեմ
 Ետքը, ապա Ալ, եւս
 Գիր, (գրութիւն) Գրութիւն Անգամ, շուսթ
 Խմեմ, ըստ թեոք Մեծցունեմ, շուսթ
 Պատմեմ, ապա-հանեմ Հարստացեմ, Ժողովուրդեմ
 Կղզի մը, ի նշան-ընկեմ

Գ.Ա.Ս Լ.

Ե՛մ ԲԱՅԻՆ ՔԱՆԻ ՄԸ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ . Գ՛մ

Հ. Ե՛մ բայը երբ եկան բայ է :

Պ. Ե՛մ բայն եկան կամ գոյն բայ է . երբ ապա-
 թեմ մը եկան-ընկեմ (՝) (տէր բայիին) Հետ կը կապէ .
 զոր որինակ՝ սա նախագասութեան մէջ՝ Արդ-ը եւ Ապ-
 առ, եւն էական բայ է, քանզի որդի ստորագրելին
 Ապա-ը եւնթականին Հետ կը կապէ :

Հասարակ է արեգակն	Արեգակն ըստ-ընկեմ է
Բազում են աստեղք	Ապա-ընկեմ ըստ էն
Դա է որդի իմ	Իմ որդի-ընկեմ է
Այս էին բանք նոցա	Անոց ինքեմ-ընկեմ է
Իմ է երկիրս	Այս երկիրն ինք է
Քն իցէ մատանդ	Այս թեմ-ընկեմ է
Այլ է խորհուրդ նոցա	Անոց ինքեմ-ընկեմ է

(՝) Տրամաբանք եկան-ընկեմ կը կապէ տէր բային . հայերէն քերա-
 կանութեանց մէջ ըստ-ընկեմ ըստ-ընկեմ բառն ալ ապա-ընկեմ կ'ան-
 առնեն . իսկ էական բայը, այսինքն՝ բայը կ'ալ կ'անառնեն . Այս
 երեք բառերէն, այսինքն՝ եւնթական, ստորագրելի և էական բայէ
 բաղկացեալ խոսք մը ապա-ընկեմ կ'անառնեն :

Բողոք այս խօսքերուն մէջ եմ բայն եւնի կամ քո-
յնիւն բայ է :

Հ. Կոյ նշանակող ուրիշ ինչ բայ կայ :

Պ. Պոմ պակասաւոր շէղոք բայը կոյ կը նշանակէ ,
և այս նշանակութեամբ շատ անգամ եմ բային տեղ
կը գործածուի , զոր օրինակ՝ քոյ աստ այր մի . հո-
ւորք հէ կոյ :

Հ. Ոչ է , ոչ քոյ , չկայ՝ բառերուն տեղ հայերէն
սովորաբար ինչ կը գործածուի :

Պ. Ոչ է , ոչ քոյ , չկայ՝ բառերուն տեղ հայերէն
սովորաբար կը գործածուի չէ . զոր օրինակ՝

Չէ ոք բարի

Բոլոր հիւս չէ

Չէ աստ տեղի բնակու-
թեան

Հոս բնակելու տեղ չէ

Հ. Եմ բայն ուրիշ ինչ կը նշանակէ :

Պ. Եմ բայը 1^օ շատ անգամ չեղտ բայ է , և կը
նշանակէ քանակ (տեղ մը) , շերիւն ըլլալ , և ան աստեղ
նախադասութեան մէջ արդիւն չըլլալ , զոր օրինակ՝
աս խօսքին մէջ , Աստուծոյ արդիւն չըլլալ է , Աստուծոյ
ամէն տեղ է . է կը նշանակէ շերիւն է , ինչ քանակ :

Ո՛ր իցէ եղբայր իմ Եղբայրս ո՛ր է , այսինքն՝
ո՛ր ինչ քանակ , ո՛ր ինչ կե-
նայ

Աստ է որդի քո Բոլորս հոս է , այսինքն՝
հոս ինչ քանակ , հոս ինչ կե-
նայ

Եւ էր Պետրոս ի բանախ Պետրոս Բանախի հիւսս , արդիւն
աստ էր

Եղբայր աստ աստ աստ Եղբայրս աստ աստ , այ-
սինքն՝ աստ աստ , աստ աստ

2°. ե՛ր բայը շատ անգամ է, բային տեղ կը գործածուի, և նոյնպէս չէ՛ղոք է, զոր օրինակ.

Են որանք որ ոչ հաւատանկան չեն, որ չեն հասարակ
Է ատա այլ մի շատ հարկ չեն կան

ከቶኔ ሠነጥ ያወሳጋላቸው ከጋቸው ጋራ ከቶኔ ያወሳጋላቸው ከጋቸው ጋራ

Հ. Գալբայը ե՛մ էապան քային տեղ չի կրնար գործածուիլ :

Պ. Գո՛ր բայց ե՛մ էական բային տեղ գործածել ըն-
տիր չայերէն չէ՛. ուստի և փոխանակ ըսելու՝ Հի-
ւանդ գո՛յ, վայելուչ գո՛յը, ճշմարիտ գո՛ւ, պէտք է ը-
սել, Հիւանդ ե՛, վայելուչ եր, ճշմարիտ լի՛ել :

37. *Erucic acid*

Տգիտութիւնն ամբարտաւանութեան քոյրն է . Դատարկութիւնն ամէն շարեաց մայրն է . Կարգալն ձանձրութեան դեղձափն է . Գինին ծերերուն կաթն է . Բռնաւոր մարդն արձակուած առիւծ է . Շուշանն անմեղութեան նշան է : Առիւծին բարկութիւնը սոսկալի է . Հայրդ մը է . Հայրս տունն է . Շատ որեր Հոն եղաւ . Քաղքին մէջ կին մը կար . Անտառին մէջ գաղաններ կան . Զեր եղբայրները պարտէզն են . Բանտին մէջ եղած ատենս . Անիկա մեղի հետ չէր . Կաթապին մէջ մաշ կայ : Սրահին մէջ շատ բաղմութիւն կար . Մայրս իւր սենեկին մէջն է . Ամէնքն ալ Հոս են . Երկուքն ալ մէկտեղ էին . Հոս երկու սուր կայ . Անոր մեծ որդին ազարակն էր . Հոն մարդ մը կար . Հորս տունը շատ սպասաւորներ կան . Դուք ծովն էք , մենք՝ ցամաքը . Օտարականներն այս սըրահն են . Հիւրը մեր քովն է . Այս տանը մէջ հարսնիք կայ . Թղենւոյն վրայ պտուղ չկայ . Քու ստակդ իմ անտուկս է . Անոր գերեզմանը եկեղեցւոյն բակն է . Երկիրը խաղաղութեան մէջ էր . Կենաց ծառք զրախ

տին մէջ տեղն էր . Մեր սպասաւորները դաշտն են .
Ձեր քոյրերը գեղն են . Մայրդ հւր էր . Մայրս եկե-
ղեցին էր . Հոն խողերու երամակ մը կար . Անոր ծա-
ռաներէն երկուքը քաղաքն են , երեքը՝ գեղը . Անոնց-
մէ մէկը հոս է :

Կարգալը ,	Գեղ ընկերացւորք	Ամէնքն ալ ,	Գեղեցիկ
Դեղթափ ,	Զինեցւոր	Երկուքն ալ ,	Երկուքն
Արձակուած ,	Գեղ	Մէկտեղ ,	Դեղեցիկ
Նշան ,	Նշան	Սուր ,	Գեղեցիկ
Բարկութիւն ,	Գեղ	Մեծ (որդի) ,	Երկուքն
Սոսկալի ,	Գեղեցիկ	Սնունդ ,	Գեղ
Եղած ատենս ,	Գեղ եկ	Բազ ,	Գեղեցիկ
Շատ ,	Գեղ	Մէկտեղը ,	Դեղ

Լ Ո Ւ Ծ Ո Ւ Մ

Հայր է՛ք ի՛ք Գեղ ե . է , շէշոք բայ , կը նշանակէ՝ կը
գտնուի , հոն է . սհմ. ներկ. եղ. Գ. դէմք . — Ո՛գէ (կը
գտնուի) . — Հայր է՛ք . Հայր , գոյ. եղ. ուղղ. տէր բայի
է ին . Ի՛ք ստաց. ածակ. Հայր ին . — Հայր է՛ք ե , հւր . —
Ի՛ք Գեղ . ի՛ք Գեղ ի՛ք նախորդիւ բնութեան խնդիր է ին , տեղ-
ւոյ պարագան կը ցուցնէ :

Դ Ա Ս Լ Ա

Ե՛ք ԲԱՅՔ Գեղ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ

Հ. Ունի՛ք բային տեղ հայերէն ինչ բայ կը գործած-
ուի :

Պ. Ունի՛ք բային տեղ հայերէն շատ անգամ է՛ք բա-
յը կը գործածուի :

Հ. Ե՛ք բայն այսպէս ունի՛ք բային տեղ գործածե-
լու համար ինչ ընելու է :

Պ. Ունի՞րն տե՛տի ինքե՛րը տե՛ր Բայն ընկու է , իսկ
տե՛ր Բայն տե՛տի՛նք փոխելու է . զոր որինակ .

Անիկա պարտեղ մը ունի Պարտեղ Գ է Նոր-
Հայրս այգի մը ունէր Այգի Գ է Էր Էր
Անիկա մանչեր . և աղջիկ . Եւն Նոր - - - - -
նէր ունեցաւ .

38. Հրահանգ

Երկու եղբայր ունիմ . Անիկա ոչխար և արջա-
ունէր . Մէկ Հատիկ աղջիկ մը ունէր . Գիրք մը ու-
նիմ . Եղբայրս պղտիկ պարտեղ մը ունի . Գեղեցիկ
տուն մը ունինք . Անոնք մեծամեծ պալատներ ու-
նին . Այն թագաւորը շատ գինուորներ ունի . Անոր
զօրքը պաշար չունի . Հօրեղբայրս մանչ մը և աղջիկ
մը ունի . Շատ ստակ ունիս . Շատ ստակ չունիմ ,
շատ բարեկամ ունիմ . Թառանք և աղախիններ ու-
նին . Հայրս մեծ տուն մը ունի . Անիկա պղտիկ չուն
մը ունէր . Տեղ չունիմ . Թառանք և աղախիններ
չունին . Անիկա Եգիպտացւոց Հեռ պատերազմ ու-
նեցաւ . Աչք ունին և շեն տեսներ . ականջ ունին և
շեն լսեր . Բարեկամս պղտիկ չուն մը ունի որ շատ
Հաւատարիմ է . Շատ գիրք ունինք . Ուրիշ տուն մը
ունիմ որ շատ գեղեցիկ է . Շատ բարեկամներ ունինք ,
շատ երջանիկ ենք . Չարերը բարեկամ չունին և թշուա-
 են . Անիկա որդի մը ունեցաւ . Հայրս շատ ստացուած
ունի . Կինը մեծ գութ ունէր իր զաւկներուն :

Մէկ Հատիկ , Գ-տեղ

Հ-տեղ

Պղտիկ , Գ-տեղ

Պղտիկ չուն , շին , ը-ն

Պալատ , - - - - -

Գ-տեղ

Մանչ , - - - - -

Չաւակ , - - - - -

Աղջիկ , Գ-տեղ

Ստացուած , Բն , - - - - -

Աղախին , - - - - - , Եր . - - - - -

- - - - -

Լ Ո Ւ Ծ Ո Ւ Մ

Են ի՛մ Եղբոր + Երկու : Են . Էակ . բայ . սՀմ . ներկ . յթ .
Գ . դէմք . Հոս կը նշանակէ աւելու : — Ո՞վ է . — Եղ-
բոր + Երկու . Եղբոր +՝ զոյ . յթ . ուղ . աէր բայի է ին . Եր-
կու՝ թուակ . ած . Եղբոր + ին : — Եղբոր + Երկու է որմ .
— Ի՛մ . ի՛մ՝ Էակ . դեր . Ա . դէմք . Եղ . սեռ . խնդիր է ին :

Դ Ա Ս Լ Բ .

ԱՄԱԿԱՆԱՅ ԱՍՏԻՃԱՆՆԵՐԸ

Հ . Ածական մը իրի մը յատկութիւնը քանի կեր-
պով կրնայ ցուցնել :

Պ . Ածական մը իրի մը յատկութիւնը կրնայ ցու-
ցնել երեք կերպով , 1^օ . Պարզ-դէ . 2^օ . Բարդ-դէ-մէ .
և 3^օ . Իբր Բերգիւ առիճան : Զոր օրինակ :

Եղբայրս իմաստուն է Իմարուն է Եղբայր իմ
Եղբայրս քու Հօրմէդ աւել Եղբայր իմ Իմարուն կամ Ի-
ւր իմաստուն է Իմարունն է +ան զՀայր քո
Եղբայրս շատ իմաստուն է Եղբայր իմ Իմարուն է Եղբ

Առջի խօսքին մէջ Իմարուն ածականը դուռ է :
Երկրորդին մէջ՝ Բարդարուն , երրորդին մէջ՝ Բերգիւն :
Ասոնք են ածականաց առիճաններ :

Հ . Բաղդատութիւնը քանի տեսակ է :

Պ . Բաղդատութիւնը երկու տեսակ է . 1^օ . Հա-
արմարուն բաղդատութիւն . և 2^օ . Տարբերութիւն բաղ-
դատութիւն :

Հ . Հաւասարութեան և տարբերութեան բաղդա-
տութիւններն ինչ կը ցուցնեն , և ինչպէս կը բացատ-
րուին :

Պ . Հաւասարութեան բաղդատութիւնը երկու քանի

իրարու հաւատար ըլլալը կը ցուցնէ , և իբրեւ շնա-
խաղրութեամբ կը բացատրուի : Տարբերութեան բազմա-
տութիւնը երկու բանէ իրարմէ --եւ ի կամ շատ ըլլա-
լը կը ցուցնէ , և +ն շնախաղրութեամբ կը բացատ-
րուի , զորօրինակ :

Օղջ ջուրի դէ- լոյծ է , լոյծ է օդ իբրեւ շնոր ,
բայց անկէ --եւ ի բա- այլ նուրբ և թեթեւ է
բակ և թեթեւ է : +ն շնա :

Հ. Բազմատութեան մէջ անականին վրայ ինչ մաս-
նիկ կամ բառ կ'աւելնայ :

Պ. Բազմատութեան մէջ անականին վրայ երբեմն
է-յն մասնիկը կ'աւելնայ , երբեմն ալ ե-- բառը կը
զրուի անականէն առաջ կամ ետքը . զորօրինակ .

Ուժէ աւելի յարդի է ի- Իմաստութիւն պատուական
մաստութիւնը : կամ պատուականէ-յն է
քան զզօրութիւն :

Հարստութիւնն աղէկ է , Բարւոր է մեծութիւն , այլ
բայց առաքինութիւնն առաքինութիւն քա- + և
աւելի աղէկ է : է :

Հ. Բազմատութիւնը երբ նուազութիւն կը ցուցնէ :

Պ. Բազմատութիւնը նուազութիւն կը ցուցնէ , երբ
է-յն է-յն--աւելի է , զորօրինակ .

Եղբայրդ քեզի չէ խորա- Եղբայր քո խորագէտ է իբ-
գէտ է : բե- չքեզ

Եղբայրդ քեռէ շատ խո- Եղբայր քո չէ խորագէտ իբ-
բագէտ է : բե- չքեզ

Եղբայրդ քեռէ --եւ ի ա- Եղբայր քո լ-- կամ լ--է-յն
ղէկ է : է +ն չէ

Եղբայրդ քեռէ շատ ա- Եղբայր քո չէ ինչ լ-- կամ
ղէկ է : լ--է-յն +ն չէ

Հ. Հայերէն գրաբարի մէջ գերադրական աստիճան ցուցնելու համար ինչ ընելու է :

Պ. Հայերէն գրաբարի մէջ ~~գերադրական~~ աստիճան ցուցնելու համար անականին վրայ աւելցնելու է յայտ, հոյ, անհոյ և ուրիշ ասոնց նման բառեր :

39. Հրահանգ

Եղբայրս քու հօրդ պէս հարուստ է, բայց ինչ աւելի հարուստ չէ. Ձեր հօրեղբօրը առնը մերինին պէս ընդարձակ է. Այս պարտէզը մեծ է, բայց իմինիս չափ գեղեցիկ չէ. Ասիւծը վազրին չափ անգութ չէ. Կ'ուզեմ տունս քակել և աւելի գեղեցիկ շինել. Այս տղան քու ազնկանէդ աւելի խելօք և հանգարտ է. Ծովերը լիճերէն աւելի խորունկ և ընդարձակ են. Դուք ինչ աւելի իրաւացի էք. Ես անիրաւ եմ, գուն ինչ աւելի անիրաւ ես. Եղբայրդ բոլորովին անիրաւ է. Իմ եղբօրմէս մեծ ես. բայց անկէ աւելի խելօք չես. Մեր ծառաները ձերիններէն երջանիկ են. Իմ բծիշկս քուկինէդ աւելի վարպետ է. Այս մարդը շատ հարուստ է. Երեսունէ աւելի տուններ ունի. Դուն շատ բաներով զբաղած ես, բայց եղբայրս քենէ աւելի զբաղած է. Դուն քիչ կը դրօսնուս, ես քենէ քիչ, իսկ քոյրս մենէ աւելի քիչ. Օղբ ջուրէն թեթեւ է. Որդիս քենէ իմաստուն է. Այս լեռն ամէն լեռներէն բարձր է. Այսարհիս մէջ վատահամբաւ ըլլալէն ազէկ է մեռնիլ. Կենդանի շունը մեռած առիւծէն ազէկ է. Թագաւորները զօրաւոր են, բայց Աստուած անոնցմէ աւելի զօրաւոր է. Եղբայրդ խելօք է, բայց իմ եղբայրս անկէ աւելի խելօք է. Ձեր քոյրը պարկեշտ է. բայց մեր գպրոցին աղջիկներն անկէ աւելի պարկեշտ են. Այս տղաքն իրենց հօրմէն աւելի խելացի են. Հոմն ու ջուրն ամէն

բանէ աւելի սաստիկ և ուժով են . Ասիւծէն աւելի սոսկալի կենդանի մը չկայ . Արեւին լոյսը լուսինն լուսէն պայծառ է . Հոգին մարմինէն գերազանց է . Լուսինն ուրիշ աստղերէն փոքր է . Աստղերէն ոմանք արեգակէն մեծ են . Հին գիւնին նորէն աւելի յարգի է . Նպատ լեռն Արարատին շափ բարձր չէ , (կամ Արարատէն նուազ բարձր է) . Սեւ ծովը Միջերկրականէն աւելի շատ անգամ կ'ալեկոծի . Այս մարդը մենէ աւելի շատ անգամ կը համբորդէ . Այս լեռները շատ բարձր են . Զուրին դորութիւնը շատ սաստիկ է . Անոր յագթել շատ դժուար է . Յամաքը մենէ շատ հեռու էր . Այն մարդը շատ հարաատան է :

Պէս , իբրեւ զ	Սաստիկ , բռն
Անգութ , անգութ	Ուժով , անգին
Աւելի , եւ	Կենդանի , գլու
Խելօք , զի	Սոսկալի , անգին
Իրաւացի (հազգիլ) , արդար	Գերազանց , անուել
Բոլորովին , յոյժ , անգին	Աստղերէն ոմանք , եւ ան
Վարպետ , հարգ	Գեղ
Շատ բաներով , իբրեւ ի	Թարգի , արդարան
իւր	Շատ անգամ , արդ , յանգ
Զբաղած , զբաղու	Ալեկոծիմ , անգին
Վատահամբաւ , իբրեւ	Համբորդիմ , հանգարհարգի
Զօրաւոր , հզօր	Շատ (մկ .) յոյժ
Պարկեշտ , զբաղ	Զօրութիւն , բանգին
Խելացի , հանգարիւ	Հարաատան , բանգին

Լ Ո Ւ Ծ Ո Ւ Մ

Երբեք է՝ Բնութիւն է իբրեւ զնայ , այլ է զնայ
 ան զնայ : է , էակ . բայ սիւն . ներկ . եղ . Գ . գէմք . —
 Ո՞չ է . — Երբեք է՝ Եղբայր իմ՝ տէր բայի է ին . —

յէզ , ձենէ մէկը . եւիւտ է Նոյնէ , անոնցմէ երկուքը .
Բաւուտ յաւիւրդոց ուրիշ , աշակերտներէն շատերը . Այլ
է Բարեկամաց Նոր , անոր բարեկամներէն ուրիշները . Ու
հետէ է Գիւղ , մենէ ոմանք :

40. Հրահանգ

Ի՛նչ բանի կարօտ ես . Ձեր օգնութեանը կարօտ
եմ . Նոյ հաճոյ եղաւ Աստուծոյ . Կուգեա ինծի հաճոյ
ըլլալ . Քու տիրոջդ հաճոյ եղիր . Անոնց քուրձերը ցո-
րենով լեցուն էին . Պաղով լեցուն երեք կողով բերին .
Մեր շտեմարանները դատարկ են բերքէ . Բարեկամ ,
քենէ գոհ եմ . Անոնց տէրերը գոհ էին անոնցմէ . Աշ-
խատութիւնը մարմնոյ օգտակար է . Դատարկութիւնը
թէ մարմնոյ և թէ հոգւոյ փաստակար է . Դիտութիւնը
հարկաւոր է ամէն մարդու . Հոգին մարմինէն (քան
չմարմինը) զերազանց է . Դուն քու եղբայրներէդ զե-
րազանց ես իմաստութեամբ . Քաջութենէ պակաս
չենք . Երկիրը բնակիչներէ պարպուած էր . Յաւերէ
ազատ էր . Անոնք հիւանդութիւններէ զերծ են . Ա-
նոր տունը եկեղեցւոյն կից էր . Մարդիկը որո՞ւ տեղ-
եակ էին . Ըմարուն տեղեակ ես (զիտեա) . Անոնց
խորհուրդներուն (միտքը դրածին) անտեղեակ չենք .
Անոնց գործերուն հաղորդ մի ըլլաք . Գիրը զիւրին
էր կարգացունելու . Խօսքերը զժուար էին իմանալու .
Անոնց արիւնէն մաքուր եմ . Առաքինութենէ և բարի
գործքերէ մերկ էին . Անիկա վարժ էր զրազրութեան
արհեստին մէջ . Ձին և շունը շատ ընտանի են մար-
դուս . Աստուծոյ պատուէրն է մեծերուն հնազանդ
ըլլալ . Մենէ օտար մի ըլլաք . Աստուծոյ կամքին հը-
պատակ ըլլալ մեզի պարտք է :

Ի՛նչ բանի , է՛մ է՛ք

Դատարկ , -Նոյն

Լեցուն , լ

Բերք , -Երէն

Քենէ , շէշ	Կարդացուելու , — ընթիւ—
Հարկաւոր է , ղէպոյ է	Նաւ
Մաքուր , — ըբ	Իմանալ , — ընաւ է Գր . Ի .
Գրադրութիւն , գրչ-թիւն	Ժանալու , յաւաւ է Գր
Գերազանց , — ըտ	Մարդիկը , — ըշ
Պակաս , ըտի	Ճամբայ , ճաւադար
Պարպուած , ըտի	Արհեստ , — ըտ
Հիւանդութիւն , — ըտ	Մեծ , — ըտ
Չենք , չէ՛ք , ըշ	Պարտք , — ըտ

41. Հրահանգ

Անոնցմէ երկուքը գիւղ մը կ'երթային . Մենէ շատերը հոն էին . Անոնցմէ հինգը իմաստուն էին , և հինգը՝ յիմար . Բազմութենէն ոմանք առաջ եկան . Չեր եղբայրներէն մէկը մեր քովն է . Իշխաններէն մէկը կ'ըսէ անոր . Չենէ քիչերը կրնան ընել տարկա . Անոնցմէ կէսը (ոմանք) սպաննուեցան , ուրիշները գերութեան տարուեցան . Աւազակներէն ոմանք սպաննեցին , մնացածները ծովը նետեցին . Անոնցմէ շատերը պրծան . Անոնցմէ և ոչ մէկը կենդանի կը թողուր . Չենէ ամենէն պզտիկն անկէ մեծ է : Անոնցմէ հազար մը կորսուեցան . Անոնցմէ ամեն մէկը մէյմէկ հատը ուր առաւ . Չենէ նվ կուգէ ինծի հետ գալ . Յանցաւորներէն զօրմնք բռնեցիք . Անոնցմէ երկուքը միայն բռնեցինք , ուրիշները լեռները փախչելով ազատեցան :

Բազմութիւն , — ըտ	Մնացածները , ճաւադար
Առաջ եկան , — ըտ յաւաւ	Նետել , ընթիւ—
Մեր քովը , — ըտ	Շատերը , — ըտ
Կրնալ , կարող է՞	Պրծիմ , չէ՛ք ըտ
(Գերութեան) տարուիլ ,	Ոչ մէկը , — ըտ
Էտիմ (ի գերութիւն)	Պզտիկ , — ըտ

սորվեցուցիք . Ձեր կիները տանտիկին սորվեցուցէք ,
 ձեր աղջիկները՝ ժիր և համեստ . Այս լեռները դաշտ
 պիտի ըլլան . Ինծի որդի եղիք , ևս ալ քեզի հայր
 ըլլամ . Այդ չէն երկիրն անապատ չըլլայ . Ձանոնք
 ինծի խորհրդական և խրատառու ընտրեցի . Մեծամեծ
 ազգեր քակուեցան ու ոչինչ եղան . Այս պատուհները
 ձեզի կերակուր ըլլան :

Հարուստ , Բռնաւոր	Գառարկապօրտ , Գառարկա
Դնել , Կոչուցանել , Կրէնել	Հին , յը . Գառարկանիւն
Դնել	Սորվեցունել , Կոչուցանել
Գոցուած , Կոչուցան	Տանտիկին , Կոչուց . Կոչուց
(Չգրան) մի , Կոչուցան	Քակուել , Կոչուց
Վերատեսուել , Կոչուց	Պատու , Կրէ
Անուանել , Կոչուց	

Հ Ա Ի Ժ Ի Ի Մ

Արքի զն Քրիստոս . Ձանի ինծի բարեկամ ըրի .
 Արքի , բայ ներդ . կա . եղ . Ա . դէմք . — Ո՞վ է ընտ-
 զը . — Ե . դորութեամբ , էակ . դեր . եղ . Ա . դէմք
 ուղղ . տէր բայի Արքի ին : — Արքի , ըրի , Կ . —
 — Ձն , զանի , էակ . դեր . Գ . դէմք . եղ . հայց . սե-
 ոի խնդիր Արքի ին : Արարի զնա , Կ . — Բարեկամ .
 բարեկամ , գոյ . հայց . ստորագելի զն ին . — Արարի
 զնա բարեկամ , որն . — Ինչ , ինծի . էակ . դեր . Ա .
 դէմք . եղ . արակ . բնութեան խնդիր Արքի ին :

Գ Ա Ս Լ Ե

ԲԱՅԱՅԱՅԻՑ , ԿՈՉԱԿԱՆ

Հ . Բայայայտիչն ինչ է :

Պ . Բայայայտիչը բացատրութիւն է ուրիշ բանի
 մը որ Բայայայտեալ կը կոչուի :

Արժեճակ , երեք -ը քիչ չ-յիւյ . այս խօսքին մէջ՝
 երեք -ը քիչ չ-յիւյ բացայայտիչ է Արժեճի ին :

Հ. Բացայայտիչը գրաբարի մէջ ինչ հոլով կը գրու-
 ուի :

Պ. Բաց-յայտիչը գրաբարի մէջ Բաց-յայտիչ-ն հոլովը
 կը գրուի :

Հ. Յատուկ անուանց տիտղոսներն ինչպէս կը
 գործածուին :

Պ. Յատուկ անուանց տիտղոսներն , ինչպէս՝ Բծ ,
 ---բ , +ւ , եւնեւ , անունէն թէ առաջ և թէ ետքը
 գրուելով մէկտեղ կը հոլովին . եթէ անունէն առաջ
 կը գրուին , ն յօդը կ'առնեն . եթէ ետքը կը գրուին ,
 յօդ չեն առներ . զոր օրինակ .

Առաջ գրուած

Ետքը գրուած

Մեծն Սահակ

Սահակ Բծ

Մեծին Սահակայ

Սահակայ Բծի

Մեծ--ն Սահակաւ

Սահակաւ Բծ--

Ս--բն Գրիգոր

Գրիգոր ---բ

Սբ-յն Գրիգորի

Գրիգորի -բ-յ

Սբ-ե Գրիգորիւ

Գրիգորիւ -բ-ւ

Եւնեւին Տրդատ

Տրդատ Եւնեւի

Եւնեւիւյն Տրդատայ

Տրդատայ Եւնեւիւյ

Եւնեւիւ--ն Տրդատաւ

Տրդատաւ Եւնեւիւ--

Գ-ջն Վարդան

Վարդան +ւ-ջ

Գ-ջին Վարդանայ

Վարդանայ +ւ-ջի

Գ-ջի-ն Վարդանաւ

Վարդանաւ +ւ-ջի-

Կ Ո Ձ Ա Կ Ա Ն

Հ. Կոչականն ինչ է :

Պ. Կոչ-ի-ն կ'ըսուի անձ մը կամ իր մը առ որ խօս-
 քը կ'ուղղուի : Լուարուք , Արեւ-շիւ . Լսեցէք , Աթե-
 նացիներ . այս խօսքին մէջ՝ Աթենացիք Կոչ-ի-ն է :

Հ. Կոչականէն առաջ կամ ետքը շատ անգամ թնշ
բառ կը դրուի :

Պ. Կոչականէն ~~անհիշուի~~ ~~առաջ~~ շատ անգամ ~~ա՛լ~~
կամ ~~ա՛~~ բառը կը դրուի . իսկ անմիջապէս ետքը՝ եր-
բեմն ~~դառ~~ բառը կը դրուի , եթէ կոչականը եղակի է .
զոր օրինակ .

Լուարուք , ~~ա՛լ~~ կամ ~~ա՛~~ Աթենացիք . Լսեցէք , ~~ս՛վ~~ Ա-
թենացիներ :

Եկ այսր , ~~ժաննի~~ ~~դառ~~ . Հոս եկուք , տղայ :

Հ. Եթէ կոչականէն առաջ ~~անհիշուի~~ մը , կամ ետ-
քը ~~յառնացուի~~ մը կայ , թնշ կ'ըլլայ :

Պ. Եթէ կոչականէն առաջ ~~անհիշուի~~ մը կայ , ածա-
կանին վրայ ~~դ~~ գիւրը կը դրուի , իսկ եթէ կոչականէն
ետքը ~~յառնացուի~~ մը կայ , կոչականին վրայ ~~դ~~ գիւրը
կը դրուի . զոր օրինակ .

Լուր , բաջդ Վարդան	Կսէ , բաջ Վարդան
Եկ , արքայդ Հայոց	Եկուք , Հայոց թագաւոր

43. Հրահանգ

Բ Ա Յ Ա Յ Ա Յ Տ Ի 2

Տիգրան մեծ , Հայոց թագաւորը , շատ անգամ
կռուեցաւ Հռովմայեցւոց հետ և յաղթեց անոնց . Դա-
ւիթ իր թագաւորութիւնը թողուց իր Սողոմոն որդե-
ւոյն . Դաւիթ սպաննել տուաւ Ուրիան որ անոր կիներ ,
Բերսաբէն , առնէ . Սողոմոնի որդւոյն , Ռորովամայ ,
առեանը , Իսրայելի թագաւորութիւնը երկուրի բաժ-
նուեցաւ . Մեծ գետէն , Եփրատէն , անցաւ . Անդրէ-
աս իր եղբորը , Պետրոսին , բաւաւ . Ի՞նչ կ'ուզես ի-
նէ , խեղճ մարդէ մը . Իր հայրենիքը , Հայաստան ,
եկաւ . Մեծն Աղէքսանդր , Մակեդոնացւոց թագաւո-
րը , Պարսից տէրութիւնը նուաճեց . Ասիկա եղաւ
Պարսից թագաւորին , Դարեհի Կողոմանոսի , առեանը .

Յիսուս խաչուեցաւ Հռոմայեցի դատաւորին , Պոնտա-
ցի Պիղատոսին , հրամանաւ . Աստուած Աբրահամին
հրամայեց որ իր մէկհատիկ որդին , Իսահակը , զոհ
ընէ . Հայոց քրիստոնէութեան դառնալը Սուրբ Գրի-
գոր Լուսաւորչին ձեռք եղաւ . Մեծին Տրդատայ հը-
րամանաւ սպաննուեցան Հռոմայեցի կուսանք , Հը-
սիփսիմեանք , Հայոց Վաղարշապատ մայրաքաղաքին
մէջ . Աբրահամ իր ծառային , Եղիազարու , ըսաւ .
Յակոբ Եղիպատս իր որդւոյն , Յովսէփին , եկաւ . Կա-
յէն իր եղբօրն , Արելին , նախանձեցաւ , և սպաննեց
դանի . Հայոց նշանաւոր քաղաքներն Երասիմ դեաին
եղերքն էին . Երանելին Սահակ և Մեօրովպ սուրբ
ղիրքերը թարգմանեցին իրենց Եզնիկ , Արծան , Յով-
սէփ , Յովհանն և Կորիւն աշակերտներով մէկտեղ :

Ասիկա , — Դասնալը , Գ-Դ
(Դարեհի) ատենը , — Զեռօք , Ե Եւ-
(Դարեհի)
Մէկհատիկ , Գ-Դ Գ Կ Կ Կ Կ Կ
Մէկտեղ , Կ-Դ Կ Կ Կ Կ Կ Կ

44. Հրահանգ

Կ Ո Ձ Ա Կ Ա Ն

Որդեակ , հօրդ խրատը մտիկ ըրէ . Զով կը փըն-
տըսեա , կնիկ . Մառանք , ձեր աւերբունն հնազանդ
եղիք . Ինչո՞ւ կը տանջեա զիս , ով մարդ . Գեղեցիկ
Արթաղնէ , քեզ հոս ով բերաւ . Զէնքդ առ , քաջ Վա-
հան . Եւ կայնէ , ով աղայ . Քեզի կ'ըսեմ , ով աղջիկ .
Ի՞նչ կը քնանա , արթնցիր , ով վատ . Տեարք , ինչ
կ'ուզէք որ ընեմ . Քեզ զիտեմ , Աստուծոյ սուրբը .
Քենէ շնորհակալ եմ , քաջ Փելիքս . Իսրայելի թագա-
ւորը , խաչէն իջիր . Հեռու կեցէք ինէ , անիրաւ մը-
շակներ . Ամչցիր , ով խաղաղութեան թշնամի . Վարձքդ
մեծ է , ով աղքատներուն հայրը :

Մտիկ ընեւ, լեւ	Ընեւ, —նեւ
Փնտռեւ, ինքեւ	Ուղեւ, իւր
Բերեւ, —նեւ	Բեւեւ, զեւ
Կայեւ, իւր	Իջեւ, իջեւ
Տղայ, տղայ	Հեռու կենեւ, 'ի բաց իւր
Քնանեւ, շնեւ	Ամենեւ, յամեն ինք
Արթնեւ, զարթնեւ	

Լ Ի Ի Թ Ո Ւ Մ

Աղետաւորք Բէ, —բայ Մակեդոնացաց, Նաւակաց ըլ
 Կերտնիւն Պարտի: Մեծ Աղեքսանդր Մակեդոնացաց
 Թագաւորը Պարտի տէրութիւնը նուաճեց: — Նաւակ-
 աց, բայ ներք. կար. եղ. Գ. դէմք: — Նուաճեաց,
 ուղ. — Աղետաւորք Բէ: Աղետաւորք, յատ. անուն: ուղղ.
 տէր բայի Նաւակաց ին. Բէ՝ անական. Աղեքսանդրի
 տիրադոսն է: — Աղեքսանդր մեծ հով էր: — Արայ Մ-
 ակեդոնացաց, Մակեդոնացաց Թագաւորը: բացայայտիչ
 Աղետաւորք ին: Աղեքսանդր մեծ նուաճեաց, 'ի Ն Բան.
 — Չարտնիւն Պարտի. Տէրութիւն՝ զոյ. Հյց. սեռի
 խնդիր Նաւակաց ին. Պարտի, յատուկ ան. յոք. սեռա-
 կան, յատկացուցիչ՝ Կերտնիւն ին:

Դ Ա Ս Լ Զ

ԾԱՐԱՐԵՐԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

Հ. Ծարարերական դերանունն ինչ է և ինչ կը
 նշանակէ:

Պ. Ծարարերական դերանունն է որ բառը, և կը
 նշանակէ որ, որն որ:

Հ. Աշխարհաբարին ճր տեսակ խօսքերն են որ

գրաբարժի մէջ ու յարաբերականով և գիմաւոր բացով
կը բացատրուին :

Պ. Աշխարհաբար աշ և ոչ բառերով բացատրուած խօսքեր զրաբարի մէջ ընդհանրապէս ոչ յարգելի են և քիմար է այն կր բացատրուին . զոր օրինակ .

အကျဉ်းချုပ်

9. тыщы

Այդ գիւրբը բեղի որով Այրն ու երբ բեղ զմատեն-
մարդը իմ բարեկամն է նոր՝ բարեկամ իմ է

Զիւ սիրողը Ու խելի դիւ

Տե՛ս-ձ Ժաբգդ իմ բարեւ. Այրն շէր Գեորգի' բարեւ.
Կամես է Կամ իմ է

L-27 *Myrmica* *Myrmica* 90% L-28

Հ. Որ երեւն, արդ լսողն, խօսքերուն մէջ չյօդն
խնչնու համար դրուած է:

Պ. Երբ էլ յարաբերականին յաւելեալը զօրութեամբ կ'իմացուի, յարաբերականէն ազգւոյն ետեւ եկող բանին ինչ կը դրուին . ք, ն, յօգիւրդ :

Որ սիրէն զիս, կը նշանակէ նա որ սիրէ զիս :
Զոր լուարն կը նշանակէ այն կամ չայն զոր լուար :

Հ. Յարաքերեայր իր բառին կ'ըսուի :

Գ. ՅԻՒԴԵՐԷՆԻ ԿԵՐԱՍԻ այն բառը որուն տեղ կը
դրուի յարաբերականը . ուստի՝ այն զոր տեսեր , կամ
այն որ խօսի , խօսքերուն մէջ՝ այն յարաբերեալ է :

Հ. Ըսիր թէ, երբ յարաբերեալը զօրութեամբ է, յարաբերականէն անմիջապէս ետքը ևկող բառին վըրայ - , 7 , 2 , գիրերը կը գրուին . կրնաս ըսել նաեւ թէ այս գիրերուն հոր երբ կը գործածուի :

Պ. Եթէ զօրութեամբ իմացուած յարաբերեալը է ,
 — , կամ — և ասոնց յօքնակին է , — գիրը կը գոր-
 ծածուի . եթէ — , — կամ — և ասոնց յօքնակին
 է , — , եթէ — կամ — և ասոնց յօքնակին է , — .
 զոր օրինակ .

Որ խօսիմք ընդ քեզ	ժողով. եւ որ խօսիմք
Որ կարողքս եմք	» Մէ+ որ կարող եմք
Որ աստ է	» Ս= որ աստ է
Որ խօսինք	» Ս+= որ խօսինք
Զոր ասեմք	» Այ= զոր ասեմք
Որ ձեռքներէ վայրենի էիր	» Դ= որ հն.
Որ ի Գէթէ էք	» Դ+= որ հն.
Որ ի քէնէ անաքեցաւ	» Դ= որ անաքեցաւ հն.
Որ իբրեւ զքեզ իցեն	» Դ+= որ հն.
Զոր դուք ասենք	» Այք զոր դու ասենք
Ընդ որս դուք զարմա-	» Այք+իլ ընդ որս հն.
նայք	

Որուն դուն վկայեցեր	» Ն= որում հն.
Որ զնովան էին	» Ն+= որ զնովան էին
Զոր մեր կարող եմք	» Այն զոր մեր կարող եմք

Հ. Յարաբերականին բայն ինչ ժամանակ կը զըրուի :

Պ. Յարաբերականին բայը , խօսքին իմաստին նայելով , ներկայ , անկողն , կողմնակ է հարկն կը զըրուի . ուստի՝

Այրն որ իւրէ	կը նշնկէ. Մարդը որ կը խօսի , կամ , հիմա խօսող մարդը
Այրն որ իւրեք	» Մարդը որ կը խօսէր , կամ , առի խօսող մարդը
Այրն որ իւրեցւո	» Մարդը որ խօսեցաւ , կամ , երէն խօսող մարդը
Այրն որ իւրեւրէ	» Մարդը որ պիտի խօսի
Այրն որ իւրեւրէ	

Նայնպէս՝

Որ իւրէ	կը նշնկէ. Ան որ կը խօսի , կամ , հիմա խօսողը
---------	---

ներուն (Կ- . Կ-Է .) , զոր խնդրեն , ուղղները , յո-
րոյ խնդրեն , ուղղներեն :

Հ. Որ յարաբերականն առանց հոլովելու ուրիշ
կերպով չի կրնար ըլլալ :

Պ. Կ'ըլլայ . ք յարաբերականն անփոփոխ պահե-
լով , ե պահանջուած հոլովին տեղ՝ նոյն հոլովով դե-
րանուն մը խօսքին մէջ աւելցնելով , զոր օրինակ .

Քենէ խնդրողին՝ տուր Որ խնդրէ 'ի քէն տուր Նա .
փոխանակ ըսելու , Որ-
խնդրէ 'ի քէն տուր

Քենէ փոխ առնել ուղղէն Որ կամիցի փոխ առնուլ 'ի
քէն՝ մի դարձուցանէր 'ի
Նա-նէ զերեսս . փոխանակ՝
յո-նէ կամիցի փոխ առ-
նուլ 'ի քէն՝ մի դարձու-
ցաներ զերեսս

Ասիկա լսողներուն երկու Որ լսիցենն զայս՝ Հնչեսցեն
տկանջները պիտի խօսին երկօրին տկանջը Նոյն ,
փոխ . Կոյ լսիցենն զայս
Հնչեսցեն երկօրին ա-
կանջը

Ետիլ ուղղները կ'արգելէր Որ խօսին կամէին՝ արգե-
լոյր Նոյն , փոխ . շո-
խօսելն կամէին՝ արգելոյր

Հ. Յարաբերականով գիմաւոր բայը միշտ յարա-
բերեալէն ետքը կը գրուի :

Պ. Յարաբերականով գիմաւոր բայը երբեմն իբրեւ
ածական , աշխարհաբարի պէս , յարաբերեալէն առաջ
կը գրուի , զոր օրինակ .

Ներսն եղող մարդիկը Որ 'ի Ներս եկն արքն . փոխ .
Արքն ու 'ի Ներս եկն

Զիւս Դր Կարգ Հայրը

$$N_F = -\frac{1}{2} \left(\frac{\partial^2 F}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 F}{\partial y^2} \right) = -\frac{1}{2} \Delta F.$$
$$Z_{WJF} = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{\omega} + \frac{1}{\omega'} \right)$$

Աղէկ վերակացութիւնը - Ո՛ր բարձր-վար-վիճէ ե-
նող երէցները րիզունք. փոխ. քրիզունք

၆၀၇ လှိုင်လှိုင်

բիցունք. փոխ. Երիցունք

— 100 —

46. *Spurlock*

(*) Եղբայրդ սպաննող մարդն Հոս է . Բեգի Հետ խօսող կինը տեսայ . Անոնց ըսած խօսքը շահակցան . Բաղաքը խռովող մարդիկը դիտէք . Հոս եկող մարդիկն հւր են . Հօրս զրկած գիրքը կարգացիք . Բուսպատմածներուդ տեղեակ չենք . Ինծի մատուցած ծաղիկներդ գեղեցիկ են . Այդ ծառերուն հասուցած պըտուղները շատ քաղցր են . Անցած ժամանակն՝ այլ եւս չի դառնար . Անոր խորհուրդները գիտցող մը չը կայ . Ձեզ նանչցողները շատ են . Մարդիկը որոնցմէ այդ ընծաներն ընդունեցաք՝ մեր բարեկամներն են . Ո՛ւստի լսեցիր բոլոր այդ զրածներդ . Բու շինած գիրքերէդ շատերը կարգացի . Մովը խղիւղող տղաքն աղնուականաց որդիք էին . Նամակը բերող պատանին Թագաւորին սպասաւորներէն մէկն է . Այդ զինուորներուն պակուած դավնինները մեծ յաղթութեան նըշան են . Տուած հրամաններդ կատարեցի . Սպաննուած մարդիկն անմեղ էին . Գիշերն երեւցող աստղերէն ոմանք անշարժ են , ոմանք ալ քալող . Մեր տեսած մարդն Հոս է . Ձեր ընդունած ընծաները տեսայ . Դրած գիրքդ շատ ընտիր է . Ղրկած սպասաւորն ինծի եկաւ . Այս գիշեր պատահած հրդեհին տեղեակ չես . Եթէ տուած գէշ լուրդ նշմարիտ է , իրաւ պէտք

(*) Այս գաղին մեզ ըստածներն աղէկ հասկնալէն ետքը, աշակերտք գրաբարի գարեւունն նշանակեալ հրահանգները:

է արամիւ . Եթէ ըսած խօսքերս արդար են , ինչո՞ւ կը բարկանաս :

Հոս , — Գ . — Եր

Հասկնալ , ի՞նչու

Գիտնալ , հա՞նգի

Ղրկել , առա՞ւել

Կարգալ , ըն՞կանալ

Մը չկայ , ի՞նչ

Շինել (գիրք) , յօ՞րինել

Խղզուիլ , հե՞շտ

Նամակ , ընդ

Անմեղ , առա՞ւ

Ոմանք , առա՞ւ , հե՞տ , Եր

Քալող , ինչու

Գէլ լուր , ինչ

Իրաւ , առա՞ւ

ԼՈՒՆԳԱՆ ԿԱՆՈՆ

Հ. Խօսք մը միշտ մէկ նախադասութենէ կը բաղկանայ :

Պ. Խօսք մը կրնայ երկու կամ աւելի նախադասութենէ բաղկանալ , զոր օրինակ սա խօսքը , Առ է այն առաջին լեզուիս . . . Հոս է մարդը որ քու եղբայրդ սպաննեց , երկու նախադասութենէ կը բաղկանայ . Առ է այն մէկ նախադասութիւն , որ առաջին լեզուիս . . . երկրորդ նախադասութիւն :

Հ. Այս երկու նախադասութիւններն ինչպէս կը կոչուին :

Պ. Առաջին նախադասութիւնը կը կոչուի գլխաւոր նախադասութիւն . երկրորդը որ զլիսաւոր նախադասութենէն կախում ունի՝ կը կոչուի հիւսկիւն նախադասութիւն :

Հ. Նախադասութեան հիւսկիւնը ըստ ինչպէս կը հասկցուի :

Պ. Միջանկեալ նախադասութիւնը միշտ յարաբերականով կամ չաղկապով կը սկսի :

Հ. Խօսքի մը մէջ քանի նախադասութիւն ըստ ինչպէս կ'իմացուի :

Պ. Խօսքի մը մէջ որչափ դիմաւոր կայ , այնչափ նախադասութիւն կայ :

Լ Ո Ւ Ծ Ո Ւ Մ

Առ է ոյն ու ոյն լիւր ու . Հոս է մարդը որ
քու եղբայրդ սպաննեց : Այս խօսքը կը բաղկանայ եր-
կու նախադասութիւնէ , քանզի երկու զիմաւոր բայ
կայ : Առ է ոյն , նախադասութիւն գլխաւոր : Է , բայ .
չէզ . սհմ . ներկ . Գ . դէմք . Հոս կը նշանակէ , ին-
չպէս , Ներկ է : Միջ է . — Այն . այն . զոյ . ան . եզ .
ուղղ . տէր բայի է ին . Ն յօդ է : Այրն է (կը գտնուի ,
ներկայ է) մէր . — Առ , Հոս . առ . մակերայ է ին :

Որ ոյն լիւր ու , որ քու եղբայրդ սպաննեց ,
նախադասութիւն գլխաւոր : Այն , բայ . ներգ . սհմ .
կատ . եզ . Գ . դէմք . ոյնն էն : Միջ սպան . — Որ
ոյ յարաբ . գեր . եզ . ուղ . կը յարաբերէ ոյն , տէր
բայի է ոյն ին . Որ (այրն) սպան զմի . — Չիւր
ու . լիւր ու . զոյ . անկ . եզ . Հոյ . սեռի խնդիր ոյն
ին . ու , ստացական ած . եւր ուն :

47. Հրահանգ

Ասիկա ընողը ձեր բարեկամն է . Ձիս տեսնողը
Հոս է . Քեզ մատնողը քու սրդիդ է . Մեզի հետ խօ-
սողները վկայեցին . Տեսնողներն ու լսողներն երանե-
լի են . Չգործողը թող չտատէ . Ուսողները հինգ հոգի
էին . Կարգացողը թող հասկնայ . Ձիս զրկողն ինծի
պատուէր տուաւ . Աս զիրքը զրողները ձեզ կը ճանչ-
նան . Հոն եղողները զարմացան . Մտնողներն ու ել-
լողները կը տեսնէին . Չգործողները պէտք է պատու-
հասել . Հոն գտնուողները բռնեցինք . Հետք խօսածս
ձեր քոյրն է . Այդ տեսածդ իմ եղբայրս է . Քեանէ
խնդրողին տուր . Աս ընողը տեսայ . Բռնածնին սուրէ
անցուցին . Ինծի տուածդ քեզի տամ . Լսածնիս քեզի
պատմենք . Գրածը կարգացի . Ղրկածդ ընդունեցայ .
Ըսածդ ճշմարիտ է . Ձեր ըսածներէն բան մը չեմ գի-

տեր . Պարծենցածդ սուտ է . Ընելիքդ շուտով բրէ .
Այս խնդրածս ինձի տուր . Այդ պահածդ ընդունեցայ .
Ինձի տուածներէդ բան մը չկորսնցուցի . Քու կասկա-
ծածդ գիտեմ . Մեր վախցածներէն բան մը չպատա-
հեցաւ . Առածդ իմս է . Կորսուածներն ինչ էին :
Ընել , —նել Սուրէ անցունել , ընդ —
Հասկնալ , է Դո —նալ —նալ —նալ
Բանել , —նի՛մ Շուտով , է—գլ—ալ—ի
Բան մը չ . . . , —նի՛մ Վախնալ , երկնի՛մ , շնորհիւ

Լ Ո Ւ Ծ Ո Ւ Մ

Որ —ր—ն շոյ . Բ—ր—ն յէր է . Ատրկա ընողը ձեր
բարեկամն է : Այս խօսքը կը բաղկանայ երկու նախա-
դասութենէ , բանզի երկու դիմաւոր բայ կայ : Բ—ր—
ն յէր է , նախադասութիւն գլխաւոր : է , էակ . բայ .
սՀմ . ներկ . եղ . Գ . դէմք : Ո՞վ է . — Նա . Նա էակ . դեր .
եղ . Գ . դէմք . տէր բայի է ին , զօրութեամբ կ'իմացուի :
Նա է , ինչ . — Բ—ր—ն յէր . Բ—ր—ն՝ գոյ . ան . եղ-
ուղ . ստորոգելի է ին . յէր՝ ստաց . ած . Բ—ր—ն ին :

Որ —ր—ն շոյ , նախադասութիւն միջանկեալ : Ար—ր ,
բայ . ներդ . սՀմ . կատ . եղ . Գ . դէմք . —նի՛մ (ընեմ)
զարտուղի բայէն . Ն դիմ . յօդ . զօրութեամբ իմացուած
Նա յարաբերեալին տեղ դրուած է : — Ո՞վ արար . —
Որ , —ր՝ յարար . դեր . կը յարաբերէ զօրութեամբ իմաց-
ուած Նա : Որ (Նա) արար գինչ . — Ձոյ . շոյ՝ ցուց .
դեր . եղ . Հյց . սեռի խնդիր —ր—ն ին :

Գ Ա Ս Ի Է

ԲԱՂԱԴՐԵԱԼ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐ՝ ՏԵՐ ԲԱՅԻ

Հ . Լծորդութեանց օրինակներուն մէջ մինչեւ Հիմա
ցուցուած ժամանակներէն ուրիշ ժամանակներ կան :

Պ. Մինչեւ հիմա ցուցուած ժամանակներն են՝
 Ներիւն , Նիւթուր , Կարէնուր , Կարէնուր ,
 Կարէնուր : Աստուծոյ պարզ ժամանակներն են . կան
 նաեւ Բարբառու ժամանակներ , որ կը կազմուին Եւ
 Էսկան բային Ներիւն , Նիւթուր և Կարէնուր ,
 և որ և իցէ բայի մը Նիւթուր և Կարէնուր . զոր
 օրինակ .

1. Գարակատար

Սիրեալ եմ , սիրեալ ես , ևն . Սիրեմ եմ , Նիւթուր եմ , ևն .

2. Գերակատար

Սիրեալ էի , սիրեալ էիր , ևն . Սիրեմ էի , Նիւթուր էիր , ևն .

3. Ստորագասական անցեալ

Սիրեալ իցեմ , սիրեալ իցես . եւն . Սիրեմ եմ , կամ Նիւթուր
 եմ , ևն .

4. Ապառնի ներկայ

Սիրեւոյ եմ , սիրեւոյ ես , եւն . Պէտք էր , ևն .

5. Ապառնի անկատար

Սիրեւոյ էի , սիրեւոյ էիր , եւն . Պէտք էր , ևն .

6. Ապառնի ստորագասական

Սիրեւոյ իցեմ , սիրեւոյ իցես , եւն . Պէտք էր , ևն .

ՏԵՐ ԲԱՅԻ

Հ. Հայերէն տէր բային միշտ ուղղական հոլով է :

Պ. Երկու դէպքի մէջ տէր բային կրնայ սեռական
 դրուիլ :

Ա. Երբ և շարկապով կապուած երկու բայ մի և
 նոյն տէր բային ունին , առջի բայը կրնայ ընդունե-
 լութիւն անցեալի փոխուիլ , և շարկապն ալ զանց
 առնուիլ . և ան ատեն տէր բային կրնայ սեռական
 դրուիլ : Զոր օրինակ՝ Ես խօսեցի . Լուսնն ալ զայս և
 Գիշերն . Անիկա լսեց ասիկա և գնաց , կրնայ այս-
 պէս ալ բացատրուիլ . Լուսնն ալ զայս՝ մեկնեցաւ .

և աշխարհաբարի կը գառնայ այսպէս . Անիկա այս լսելով զնայ :

Բ. Յարակատարին , Գերակատարին և Ստորագատական անցեալին (տես վերը) եղակի երբորդ գէմքը շատ անգամ , թէ եղակի և թէ յորնակի ամէն գէմքի տեղ կը գործածուի , և ան ատեն բուն բային տէր բային , թէ գերանուն ըլլայ և թէ գոյական , սեռական կը գրուի , Զոր օրինակ՝ Տէ-ե-ւ է՛ զն- խոսքին մէջ՝ Դե-ե-ւ է՛ անաշին գէմքը կրնանք երբորդ գէմքի փոխել , Տէ-ե-ւ է . և տէր բային որ է՝ ե- , սեռականի փոխելով ըսել . Տէ-ե-ւ է է՛ զն- :

Այսպէս միւս գէմքերն ալ .

Ես զանի տեսած եմ	{	Տէ-ե-ւ է՛ ե- զն- կամ Տէ-ե-ւ է է՛ զն-
Դուն զանի տեսած ես	{	Տէ-ե-ւ է ե- Դ- զն- , կամ Տէ-ե-ւ է Դ- զն-
Ան , կամ , եղբայրս զանի տեսած է	{	Տէ-ե-ւ է Ն- կամ եղբ-դ է՛ զն- , և կամ Տէ-ե-ւ է Ն-դ- կամ եղբ-դ է՛, զն-
Մենք զանի տեսած ենք	{	Տէ-ե-ւ է Բ- Դ- զն- , կամ Տէ-ե-ւ է Դ- զն-
Դուք զանի տեսած էք	{	Տէ-ե-ւ է Դ- Դ- զն- , կամ Տէ-ե-ւ է Դ- զն-
Անոնք , կամ , մեր եղբայր-ները զանի տեսած են	{	Տէ-ե-ւ է Ն- Ն- կամ եղբ-դ Դ- զն- , և կամ Տէ-ե-ւ է է Ն-դ- կամ եղբ-դ Դ- զն- Դ-

Հ. Տէր բային տրական ալ կրնայ գրուիլ :

Պ. Երբ երկու նախադասութիւն չի , թէ շաղկապով կապուած են , այն շաղկապները կը թողուին , երկրորդ բայն ալ աներեւութի կը փոխուի , և ան ատեն

տէր բային տրական կը դրուի . ինչպէս . ՈՂ Ի-Քէ- ՉԷ
Բ-Ք-ՐԷ-ՔԷ նա ի վերայ մեր . Ձենք ուղեր որ անիկա
մեր վրայ թագաւորէ . այս խօսքը կրնայ բացատրուիլ
այսպէս . Ոչ կամիմք Բ-Ք-ՐԷ-ՔԷ Լ-Ք ի վերայ մեր :

48. Հրահանգ

Ձինուորներն անոր վրայ Հասնելով կապեցին դա-
նի . Անիկա լեռը ելլելով նստաւ . Անոնք իմ խօսքերս
սպաստամաւորին սպասմելով նորէն ինծի եկան . Ձանի
լեռան ծայրը բերելով վար նետել կ'ուզէին . Օտարա-
կան մարդը ներս խաթելով դուռը գոցեցին . Յելուզակ-
ները լեռնէն իջնելով դաշտին մէջ բնակեցան . Աս-
տուծոյ Հրեշտակը երկինքէն իջնելով գերեզմանին վրայ
կը նստէր . Կնիկները շուտով պարտեղէն ելլելով գեղն
ապաւինելու կը փութային . Քու եղբայրդ մօտենալով
անոնց Հետ խօսեցաւ . Մատնիչը տեսնելով ասիկա՝
զգլաց . Անոնք ստակն առնելով սպասաւորներուն
տուին . Ծառաները մօտենալով անոր երկրպագու-
թիւն կ'ընէին . Անիկա առ ըսելով բնացաւ . Իր զու-
խը ծռելով Հոգին աւանդեց . Անոր ձեռքէն բռնելով
դուքս Հանեց . Ոստիկանները ներս մտնելով զանի կը
փնտռէին . Մերօրով քունէն արթննալով մեր նշանա-
դիրներն ստեղծեց . Անիկա քաղքէն ելլելով մեզի եկաւ .
Յովսէփ իր եղբայրները տեսնելով՝ զանոնք ճանչցաւ .
Անոր գլուխը կտրելով թագաւորին բերին . Իմ ձեռ-
քէս բռնելով ներս տարաւ . Ազամ անոր քալելուն
ձայնը լսելով պահուրտեցաւ . Մայրը որդւոյն մահուան
լուրը լսելով սկսաւ լալ . Իր անկողինը մտնելով կը
բնանար . Ձեր եղբայրները կանչելով զրկեցի . Ձինու-
որները գալով մեզ բռնել կ'ուզէին . Առջոմօն իր Հօրը
թագաւորութեան արժան ելլելով՝ բոլոր ազգերն ի-
րեն Հնազանդեցուց . Ծառաներն անոր մօտենալով

կաղաչէին . Զանիկա մէկդի առնելով հետը կը խօսէր . Մեզ թողլով իրենց տուները գացին . Աթոռ նըստելով ժողովուրդը կը դատէր . Մենք շատ օր հոն կենալով անոր գալուէն կը սպասէինք . Պատուհանէն անցնելով ներս մտաւ զանիկա տեսնելու . Տաճարին առջիւր կենալով ձեր եղբորը հետ կը խօսէի . Կրակ վառելով նստան , ու կը տաքնային :

Նօրէն , ապրիլ Ծաւել (գլուխը) , Ինքնակոծ
Ծայր (լեւրան . ուշուրում) . Գնել
— Գնել — Բռնել (ձեռքէն) , — Գնել
Բերել , — Գնել (Գնել — Գնել)
Վար նետել , Ընկնել — Գնել Կարել , Գնալ
Խոթել , Գնալ — Գնել Քալել , Գնալ
Գոցել , Գնալ Լուր (մահուան) , Գնալ
Շուտով , Գնալ — Գնել Անկողին , Գնալ
Ապաւինիլ (տեղ մը) , ապա Մէկդի , Գնալ
Գնալ Գատուհանէն , Գնալ Գնալ
Մատենալ , Գնալ Կրակ վառել , Գնալ
Երկրագործիւն ընել , Երկրագործ , Գնալ
Գնալ — Գնել

49. Հրահանգ

Դուք անոնց համար լսած էք . Զանի շատ անգամ տեսած եմ . Անոնք մեր նամակները կարգացած էին . Կարգացած չէր . Մենք անանկ բան մը կարգացած չենք . Անոր վրայով շատ բան լսած եմ . Անիկա շատ շարիք դործած էր . Մենք ասիկա թաղաւորէն պարզեւ տեսած ենք . Եթէ թաղաւորին հաւատարիմ եղած ըլլայիք . Իմ առջի վարմունքս լսած էք . Անիկա ճամբուն տեղեկացած էր . Ոչ կերած ոչ ալ խրամած ենք . Եթէ մենք անոր պատուիրանքները պահած ըլլայինք . Անանք գերութենէն նոր դարձած էին . Կո-

շիկներ հագած էին . Ձեմ թողուր որ դուն ասկէ անց-
նիս . Թագաւորին հրամանն այս է , որ դուք շուտով
այս քաղքէն երթաք . կը պատմուի թէ անոնք դաշտ
մը հասան և հոն քաղաք մը շինեցին . Պատուիրեցի
որ սպասաւորները հոս գան . Կ'աղաչէին որ անձամբ
կուրին մէջ շմանէ . Կ'ըսեն թէ դուն կայսեր թշնամի
ես . կը փափաքին որ իրենց զօրավար ըլլաս :

Անանկ բան մը , —շնչէ— Նոր , այն Բւ
Բւ Կուրիկ (շիղմէ) , Եւ
Հաւատարիմ թագաւորին , Ասկէ , —տէ
Հաւատարիմ — Բաւարի Երթալ (տեղէ մը) , Բիւնի
Վարմունք , Բաւարի Պատուիրեմ , Կապուէր Կա
Ուտել , Եւ Եւրոպա

ԴիՏ . Դիմաւոր բայ մը անցեալի կամ աներեւոյթի
փոխել և տէր բային սեռական կամ տրական դնել՝
հայկաբանութիւն , այսինքն՝ Հայերէնին մասնաւոր
մէկ յատկութիւնն է : Այս կերպով փոխուած կամ
ամփոփուած խօսք մը լուծելու ատեն , աշակերտք
դիւրութեան համար կրնան խօսքը հասարակ կերպի
դարձունել , և ապա լուծել : Ձոր օրինակ՝ Հետեւեալ
խօսքերը

Հաւել շինուորացի է վերայ Նոր — Կապուէր զն . Կաւել
է յեր վան Նոյն . Չորս Բայլ անշնչել յեր —տէ .

Հասարակ կերպի կը դառնան այսպէս

Հաւել շինուորացի է վերայ Նոր — Կապուէր զն . Կաւել
է Կաւել վան Նոյն . Չորս Բայլ զն անշնչել Կաւել —տէ .

Խօսքերն այսպէս պարզուելէն ետքը դիւրաւ կը
լուծուին :

խանը տուաւ , դատաւաւ Գագանի է յոյն Դէ Կե
բը մեծ ձայնով ըսաւ
Երբ թագաւորին առջեւը Եւթիմիան լիւ Դէ Բագան
Կլանը , մեղի հարցուց ըն , եհարց չեի :

Աս խօսքերուն մէջ բայը կրնայ է նախորդիւ անե-
րեւոյթ ալ դրուիլ . իսկ եթէ իբրեւ ով սկսուած խօսքին
բայը ներկայ կամ ապառնի է , է նախորդիւ աներե-
ւոյթ գնել հարկ է , ինչպէս .

Երբ ասիկա կը լսէք , ըսէք ի լիւ Եր Կոյ . Կոյն , Կոյն .
Իբրեւ լիւ Կոյ , Կոյն :

Երբ Հոն Հասնին , բանաթ Ի հոնալի Կոյն Կոյն . Կոյն
պիտի դրուին Է Բագ

Երբ թագաւորին առջեւը Է լիւ Դէ Եւթիմիան Բագան
Ելլենը , մեղի պիտի հար- ըն , հարցնիցի չեի
ցընէ :

3. Միւր . Գիւրեւ շաղկապով սկսուած խօսքի մը
բայը նոյնպէս է նախորդիւ աներեւոյթի կրնայ փոխ-
ուիլ . ինչպէս .

Անիկա աս խօսքիւն ասե- Եւթիմի Կոյն Կոյն Կոյն . Էն
նը՝ մարդ մը եկաւ Կոյն Դէ . Կոյն . Միւրեւ Կոյն
Կոյն Կոյն Կոյն . Էն Կոյն Դէ

Անոնք անտառէն անցած Եւթիմի Կոյն Կոյն Կոյն .
ասենը՝ աւազակներ ա- հոյն Է Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն .
նոնց վրայ Հասան

Պատին տակը կեցած վեր Է լիւ Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն .
նայելու ասենը քար մը Է Կոյն . Կոյն Դէ Կոյն Կոյն Կոյն .
ինկաւ և դանկը ջարդեց Էն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն .

4. 2-ի կամ 3-ի , Էն շաղկապով սկսուած խօսքի մը
դիմաւոր բայը շատ անգամ է , Կոյն , Կոյն նախորդու-
թիւններով կամ ամենեւին առանց նախադրութեան
աներեւոյթի կը փոխուի : (Տես և Դատ Ա.) :

Ձուր բերին որ անոնց ոտ . Բերին զոր լուսնու զոր նու
ուրնեքը լուսն . Բերին զոր զի
լուսնեքն զոր նու

Իրիկուան դէմ կ'ելլէինք Եւնեւտ ընդ երեկոյ զբանու է
որ դաշտին մէջ դրօս . Կուր
նուր

Գծուարաւ համոզեցին ժոռաղէն իմ համեմարեցին զի
դովուրդը որ չզարնեն զիւրքէն զհարմեւ զն
անոր

Ձիերուն բերանը սանձ կը Ձիոց սանձն է բերան քնեմտ
դնենք որ մեղի հնա . անուայ նոցա Գի
զանդին

Ոչ աչք ունին որ տեսնեն , Ոչ ոք ինչ նոցա է Կեանք ,
ոչ ականջ ունին որ լը . ոչ ակնդ է լեւել , ոչ անդ
սեն , ոչ քիթ որ օդ առ . ոչ է յէկել , զի , Ե ոչ հա
նեն , Ե մատուրներ որ Կուրն է յեւայ ու է լուսնե
չօշափեն

Պատասխան տուին թէ չեն Պարսիանէ Երան զիւրեւ
դիտեր . Կուրն . Պարսիանէ Երան
Թէ ոչ զիւրեւ

Անոնք կը սպասէին թէ Նոտա . Կիւն Երան նա
պիտի ուրի կամ իյնայ իմ անկեւելայ Ե յանկեւելէ
ույանկարծ պիտի մեռնի Կուրնելայ

Մէկը պատուհանը չբա . Ոչ ոք երեւոյ զարարանն հա
ցաւ որ դուրս նայի յէւ Երան

Անոր պատուիրեցի որ այն Պարսիէ Երան նա զհանել ու
խօսքը մէկուն չյայանէ Կիւ զիւրեւ է Կիւ

Ե. Ուրեւ զի կամ Երան զի չաղկապով սկսուած
խօսքի մը դիմաւոր բայը Կիւն , Կիւն զի չաղկապով ա
նեքեւելայի կը փոխուի . ինչպէս .

Շատ յոգնած էինք, այն Վարդակէտ եւ յայտ' Գնէ-
պէս որ չէինք կրնար զիւրեք զիւրեքս. Գոթո-
տաքի վրայ կենալ.

Վարդակէտ եւ յայտ' Գնէ-
պէս (այդեւ զի) ու
իւրեւ իւրեւ

Ամենքն ալ քարդենք, այն Սարգիսիւս զիւրեք-
պէս որ անոնցմէ մէկը չէ զիւրեքս իւրեւր
չազատի.

50. Հրահանգ

Դահլիճ զրկեց ու զլուսը կտրել տուաւ. Տուն
եկաւ ու եղածները մեզի պատմեց. Մեզ հոն թող
տուին ու գացին. Զանոնք իր տունն ընդունեց ու
անոնց կերակուր տուաւ. Բոլոր ստացուածները ծա-
խեց ու հեռու երկիր գնաց. Երբ անոնց հարցուցինք,
մեզի պատասխան տալ չուզեցին. Երբ զանի կը զրտ-
նէք, մեզի իմացուցէք. Երբ հոն հասանք, զանի
հոն չգտանք. Երբ ձեր երկիրը դառնաք, զիս ալ ձեր
հետը տարէք. Երբ անձրեւները կը տեղան, գետը կը
յորգէ. Երբ լսեցինք ասիկա, զարմացանք. Մենք քա-
ղաքը պատած ատեն՝ մեզի առաջնորդող մարդը մեր
հետը չէր. Մենք ներսը եղած ատեն՝ զրան առջեւը
պահապաններ կը կենային. Անոր այսպէս սատակու-
թեամբ խօսած ատենը՝ պատգամաւորը զարմացմամբ
անոր կը նայէր. Անիկա շուտով յառաջ կուգայ եւ ձեռ-
քը կ'երկնցնէ ինծի. Մենք անկէ հեռանալու աշխա-
տած ատեն, սատակ հով մը մեր նաւը նաւահան-
գիստը մղեց. Անիկա այս խօսքերն ըսած ատեն՝ յան-
կարծ մեր աչուրները բացուեցան. Զեզի կը հրամա-
յեմ որ ասկէ երթաք. Անոր խրատ տուի որ հոն չկե-
նայ. Աւելի կ'ուզէին որ մեռնին քան թէ քաղաքը

մանն . Կը բաղձայինք որ առտու ըլլար . Կ'ըսէին թէ որտում կ'ըլլայ . Չէին ուզեր որ իրենց հետ բնակէր . Եղբորդ ըսէ որ պարտքը վճարէ . Թանձր մշուշ կար , այնպէս որ իրար չէին տեսներ . Շատ հեռացան , այնպէս որ ալ չէին տեսնուեր . Մովին մէջ մեծ շարժում եղաւ , այնպէս որ նաւն ալիքներէն կը ծածկուէր . Զանի անխնայ ծեծեցին , այնպէս որ շունչը չմնաց . Շատերը կուգային անոնց , այնպէս որ հաց ուտելու անգամ չէին հասներ . Հիւրնացաւ ու բժիշկ կանչեց . Մեզ այն մարդուն յանձնեց ու գնաց . Երբ կերակուրը կերաւ , զորացաւ ու հաստատեցաւ . Երբ տեսան որ զանի չէին կրնար նուաճել , նենգութեամբ բռնել խորհեցան . Անոնք իրարու հետ կռուած ատեն՝ ուրիշ մը ձին առաւ գնաց . Մանանխոյ հատը երբ կը մեծնայ , ծառ կ'ըլլայ , այնպէս որ երկնից թռչունները կուգան ու անոր ճիւղերուն վրայ կը հանգչին :

Հեռու երկիր , Գոր-չիւր-Ալ շտեանուիլ , Ըդ-պի-ն-Իմացունեիլ , Գոր-աւել Կ-նել
 Յառաջ գալ . Բարեւ յաւ-ձ Զասնիլ , Ժ-մել
 Երկնցնեիլ (ձեռքը) , յիշել Կերակուր ուտել , Կ-նել
 Ալխատիլ , Կ-նել Կիւ-կ-ուր
 Աւելի ուղել , Ըդ-բել Բ-ն- Զաստատուիմ , Կ-գոր-չիւր
 Կ-նել Նենգութեամբ , Կիւ-գ-ն-
 Բաղձալ , Ըդ-ն-նել

ԴԻՏ. Ա. Համառօտեալ կամ ամփոփեալ խօսք մը լուծելու ատեն՝ կրնան աշակերտք ամփոփեալ մասը բնական բացատրութեան ձեւին դարձունել , եւ այնպէս լուծել : Զոր օրինակ , սա խօսքը՝ Ս-դ-պի-ն-չ-ուր-չ-ուր-պիւն՝ Գիւ-ն- Կ-նել ի-ն-չ-ուր-ն- Կ-նել , կրնայ այսպէս պարզուիլ . Ս-դ-պի-ն-չ-ուր-չ-ուր-պիւն , այնպէս լի ա-հա-ն-ն- ի-ն-չ-ուր-ն- Կ-նել . այսպէս պարզուելէն ետքը՝ ամփոփ-

եալ մասն աւելի դիւրաւ կը լուծուի : Տես և ԼԷ. Դա-
սին վերջին գիտողութիւնը :

ԴԻՏ. Բ. Խօսք մը ամփոփելու ատեն պէտք է նա-
յիլ որ երկգիմութիւն չծագի : Միշտ այն ձեւն ընտրե-
լի է որ հոմ կամ երկգիմի իմաստ չի տար :

Դ Ա Մ Լ Թ .

ԱՐԲԱՏ ԵՒ ԱԾԱՆՅԵԱԼ ԲԱՌԵՐ

Հ. Ո՞ր բառերն աւագ են :

Պ. Աւագ են այն բառերը որոնց սկիզբը կամ վեր-
ջը գիր կամ վանկ աւելցուած չէ . աւգ , իւգ , շուգ ,
հայր , քեշ , ման , արմատ բառեր են :

Հ. Ո՞ր բառերն ածանցեալ են :

Պ. Ածանցեալ են այն բառերը որոնց սկիզբը կամ
վերջը գիր կամ վանկ մը աւելցուած է . ոտկեպէն , թա-
գաւոր , ծովակալ , հայրենի , պգեղ , անմահ , ածանցեալ
բառեր են :

Հ. Ածանցեալ բառերուն վրայ աւելցուած գիրը
կամ վանկն թիչ կ'ըսուի :

Պ. Ածանցեալ բառերուն վրայ աւելցուած գիրը
կամ վանկը ածանցական հանդէպ կ'ըսուի , ուստի վերի
բառերուն մէջ եպէն , աւագ , ակալ , ենի , պ , ալ , ա-
ծանցական մասնիկներ են :

Հ. Հայերէն ածանցական մասնիկներուն զլիա-
ւորներն որոնք են :

Պ. Հայերէն ածանցական մասնիկներուն զլիա-
ւորներն են .

1. Ակալ , ոյն , որ վեր-բերալիւն կը ցուցնեն ,
ինչպէս՝ քաղաքակալ , քաղբի վերարեբեալ . ծովայն ,
ծովու վերարեբեալ :

2. Աւոր կամ ասոր , որ աւելցուլ , գրալ կը նը-

շանակէ , ինչպէս՝ թագաւոր , գինաւոր . թագ , զէնք կրող :

3. Աւեր , որ առատութիւն կը ցուցնէ . ինչպէս՝ ծաղկաւեր :

4. Աւ , որ մարմնոյ մէկ անդամին կամ մասին իւրեք ըլլալը կը ցուցնէ , ինչպէս՝ լեզուաւ . լեզուն կտրած :

5. Ելի , որ բանի մը ինչնիւնի ըլլալը կը ցուցնէ , զոր օրինակ , ոսկեղիւ , հողեղիւ :

6. Եւ , որ բնական կամ շինուած կը ցուցնէ , ինչպէս ծաղկեւ , ծաղկներով բանուած կամ շինուած , կը ցուցնէ նաեւ բանի մը որչափ ժամանակուան ըլլալը . ինչպէս՝ երեքօրեւ , հնգամեւ :

7. Եւ , որ կը ցուցնէ շինուած կամ շաւիւր , ինչպէս՝ արքաշամբու , պղատոնեւ : Կը նշանակէ նաեւ բաղկացեալ , զորօրինակ՝ երեքգլխեւ , իննանկնեւ , երեք գլխէ , ինն ակունքէ բաղկացեալ :

8. Եւ , որ կը ցուցնէ անկողնեւ , ինչպէս՝ ընշիւ , ինչքը , ստացուածքը շա :

9. Եւ , որ շա , հրէ և հա կը ցուցնէ , ինչպէս՝ խնձորեւ , խնձորի ծառ , առիւծեւ , առիւծի մորթ , խողիւ , խողի միտ : Մասերու անունները երբեմն է գրով ալ կ'ածանցուին , ինչպէս՝ սերկեւիլ , սերկեւիլ . կաղին , կաղնի : Եւ , նի , է մասնիկներն ուրիշ անուններու ալ վերջը կցուելով , անոնց այլեւայլ նշանաբանութիւններ կուտան . ինչպէս՝ արծաթի , արծաթեղէն . ջրի , ջրոտ . այրի , այրէ զուրկ :

10. Իկ , կամ մի . որ նշանակէ մասնիկներ են . ինչպէս խցիկ , գետակ , փոքրիկ խուց , փոքր գետ :

11. Ու , որ ու մասնկան զօրութիւնն ունի , ինչպէս՝ շարժու , շարժող :

12. Ուր , որ յաւիտեան կը ցուցնէ , ինչպէս՝ քարաւ :

13. Ու , որ -ւն-ի-ւ-ն-ի-ւն կամ -ի-ւ կը ցուցնէ , ինչպէս՝ երկշատ , բոր-տ :

14. Ուր , որ արհեստ կը ցուցնէ , թուրքերէն քի մասնական կը պատասխանէ , ինչպէս՝ որ-ւր-տ , ավճը :

15. Ոց , -ւն-ց կամ -ւ-ն , որ կը ցուցնեն ընդ-ը-ն-ւ-ր-ն , ինչպէս՝ դպրոց , որբ-ւն-ց , գործ-ւ-ն , գպիրնե-րու , որբերու , գործի տեղ :

16. Յէ , որ հոյբէնի կամ եւլիք կը ցուցնէ , ինչ-պէս ասիացի :

17. Յ- , որ դշտնի կամ քէն-ի-ն մը յատկացեալ կը նշանակէ , ինչպէս՝ քահանայաց- : :

18. Ան , -դ , -տ , -տէ , -ւ , որ բառերու սկիզբը դրուելով քոյ-ւ-ւ-ն-ի-ւն կը ցուցնեն , ինչպէս՝ -ւմիտ , -դերախտ , -ագէտ , -տէգուհ , չգոյ :

51 . Հրամանից

(1) Աղնիւ , բարբ , եկեղեցի , երէց , էգ , լեռան , խուժ , ծով , կայսր , հովիւ , ձմեռն , մարմին , յազ-թութիւն , շէն , պատիժ , սեպուհ , արտում , քուրմ , օրէնք :

(2) Ատենական , արքունական , բնական , ընտա-նեկան , լուսնական , խորհրդական , կուտական , կու-րջտական , յունական , նուիրական , շնական , պատ-ուական , պատմական , որբական , վանական , տնա-կան , քննական :

(3) Աստղ , անտառ , գաղան , գաշտ , երկինք ,

(1) Աշակերտք նշանակեալ անուններուն ածանցեալները շինեն -ի-ւ մասնկամբ :

(2) Աշակերտք նշանակեալ ածանցներուն արմատները գտնեն .

(3) Աշակերտք նշանակեալ բառերուն ածանցները շինեն -ի-ւ մասնկամբ :

լեռան , ծով , հող , հուր , մաղձ , մարդիկ , նաւ ,
ջուր , տիղմ , տոհմ , տունկ , ցամաք , քաղաք , օդ :

52. Հրանանգ

(1) Ալիք , ահ , աղեղն , բուռն , գէս , գոյն , գոյք ,
գոտի , գէնք , դօրք (դօրութիւն) , թոյն , լոյս , խոր-
հուրդ , կամք , հոգի , հովանի , մարմին , նշան , շահ ,
շափ , պատիւ , սուսեր , վտանգ , տառն , փառք :

(2) Դրաւոր , գաշնաւոր , եղջերաւոր , թագաւոր ,
թեւաւոր , ճգնաւոր , մանեկաւոր , մտաւոր , պարբա-
պաւոր , պարտաւոր , սգաւոր , միրաւոր , տիգաւոր :

(3) Այդի , զինի , երանութիւն , ինչք , խաշն ,
խոտ , ծաղիկ , միրգ , շահ , պառւղ , քրքում :

(4) Ազդ , ահանջ , գոյն , լեզու , ծայր , կառափն ,
ձեռն , մէջք , շուրթն , ունշ , պինշ :

53. Հրանանգ

(5) Ապակի , ասր , արծաթ , փոց , գարի , լոյս ,
խոտ , հող , հուր , ձիւն , մաղ , միս , նիւթ , ոգի , ոս-
կի , պղինձ , ջուր , վէժ , տարր , փուշ , քար :

(1) Աշակերտք նշանակեալ անուններուն տծանցեալները շինեն
մասնկամք :

(2) Աշակերտք նշանակեալ տծանցներուն արմատները գտնեն :

(3) Աշակերտք նշանակեալ անուններուն տծանցեալները շինեն
մասնկամք :

(4) Աշակերտք նշանակեալ անուններուն տծանցները շինեն
մասնկամք :

(5) Աշակերտք նշանակեալ անուններուն տծանցները շինեն
մասնկամք :

(1) Աղամանդ, աղիւս, ասեղն, բեհէղ, զմբէթ, եղէգն, ծաղիկ, կաշի, կուճ, ճախարակ, մագաղաթ, մաշկ, յախճապակի, նեարդ, պրտու, փղոսկր, փուշ:

(2) Ահ, ասր, գոյն, զօր, (զօրութիւն), թիկն, ինչք, համ, հիւթ, մաղ, մարմին, շուք, ոյշ, ուժ:

(3) Աղուէս, այծ, առիւծ, գայլ, գառն, կուղ, ոչխար, սամոյր: Դեղձ, բնկոյղ, թութ, թուղ, խընձոր, ծիրան, կաղին, ձէթ, մուրա, նուշ, նուռն, վարդ, տանձ: Խոզ:

Այր, ասր, արծաթ, բուռն, գալար, երկաթ, լեղու, լիրբ, ծարաւ, կորով, հայր, ձար, մայր, մսեղ, մօրուք, յայտ, նախ, նման, նքթումն, պէտք, պղինձ, ջուր, վայր:

(4) Անասուն, գետ, գունդ, գուռն, զգեստ, լեղու, լին, խուղ, խուց, ծով, հայր, հաց, ձուկն, ձորձ, մանուկ, մասն, նաւ, շուն, որդի, պատանի, պատանեակ, վայր, տուն, բաղար:

(5) Արթնութիւն, գնալ, եռանդն, երերալ, զգալ:

(1) Աշակերտք նշանակեալ անուններուն ածանցները շինեն Իս մասնկամբ:

(2) Աշակերտք նշանակեալ անուններուն ածանցները շինեն եւ մասնկամբ:

(3) Աշակերտք նշանակեալ անուններուն ածանցները շինեն Իս Կամ Ե մասնկամբ:

(4) Աշակերտք նշանակեալ անուններուն ածանցները շինեն Ի, Կ մասնիկներով:

(5) Աշակերտք նշանակեալ անուններուն ածանցները շինեն աս մասնկամբ: Այս մասնկամբ ածանցներ մեծաւ մասամբ բացերէ կը շինուին:

դեղուլ, զեռալ, թռչիլ, իմանալ, կալ, կանգնել, հասանել, հաստատել, շարժել, սահել, սիրել, սողալ, տակալ, ցածնուլ, փայլել :

(1) Ապառաժ, աւաղ, աւաղակ, թաւ, ծարաւ, մացառ, յորձանք, շամբ, սակր, ջիղ, վէժ, տիղմ, բար, օձ :

(2) Արիւն, բոր, դանդաղել, դեղ (դոյն), եռանդն, երկնչել, ժանգ, լուսին, խնամք, ծակ, կասկած, հիւանդ, մոռանալ, մուր, յաշաղել, նախանձել, նենգ, որբիւն, փաղվաղել, ցասնում, ցաւ, ցեխ, քոս :

(3) Այգի, անցանել, աջ, բաժանել, ժառանգել, լծել, լողալ, կցել, ճանապարհ, միջին, յետին, նախ, նախանձել, նաւել, որս, պահել, պարսպ, սոյլ, սեղան, ցանց, փոխանակել :

(4) Աղբատ, ամառն, ամուր, այրի, արգելուլ, արուեստ, գլուխ, գործ, գպիր, ծաղիկ, կանայք, կրակ, հալել, հանգիստ, հիւանդ, հիւր, հովանի, ձմեռն, մարտիկ, մեղու, մթերք, մրջիւն, որբ, ուս, փանաւք, փարել, փարդապետ, փարժել, օտար :

(1) Աշակերտք նշանակեալ անուններուն ածանցները չինեն -- մասնկամք :

(2) Աշակերտք նշանակեալ անուններուն ածանցները չինեն -- մասնկամք :

(3) Աշակերտք նշանակեալ անուններուն ածանցները չինեն -- մասնկամք : Այս մասնկամք ածանցներ մեծաւ մասամբ բոյերեկ կը չինուին :

(4) Աշակերտք նշանակեալ անուններուն ածանցները չինեն -- ուր, ուր մասնիկներով :

54. Συναρτήσεις

(1) Ամօթ, առակ, բան, բարբառ, գեղ, գէտ, գործ, գին, գոհ, գոյ, գոյն, երախտիք, երասան, լուր, կար, համադգի, հարկ, մարդ, յայտ, յոյս, շնորհ, ուշ, սուրբ, տոհմ, բուն, օրէնք :

2. UU ju.

ԲԱՐՈՒՆՏՆԵՐ

[illegible]

Պ. ԲԻՐԻՆ Կ'ըսուին երկու բառէ բաղադրեալ տ-
նաններ, ինչպէս, աստուծոյ, զԱստուծոյ սիրող,
լսող, լոյս տալով: Առանձինը՝ Աստուծոյ և ներկորդը՝ յայտնող (տալ) բառերէն կը բաղկանան:

Հ. Բարդ աճուն մը կազմող բառերն իրարու հետ
ինչպէս կը կապուին :

Պ. Բարդ աճուն մը կազմող բաւերն իրարու հետ ստորաբար = դրոյ կը կապուին :

Հ. Երբ բարդ անունը երկու գոյականէ կը բաղ-
կանալ, ինչ կը նշանակէ :

Պ. Երբ բարդ անուն մը երկու գոյականէ կը բաղկանայ, ընդհանրապէս այն գոյականներուն մին յատկացոյժի և միւսը յատկացեալոյ զօրութիւն ունի, և բարդութեան մէջ յատկացոյժի զօրութիւն ունեցող գոյականն առաջ կը գրուի: Այս տեսակ բարդ անուններ ընդհանրապէս գոյական են:

55. 2 per hour

(*) *Qoppa qLm* . *Tpm* *ph* (*-t-rh-*) . *Qm* *qLm*

(1) Աշակերտը նշանակեալ տեսններուն ածականիցէն ընեն -ւ,
-ու, -ուք, -ութիւն, -անք, -անքով :

(*) Աշտիկեայի Նշանակեալ աշխարհաբար խօսքերը բարդ բառերու գործնեն, յատկացուցիչը յատկացեալէն առաջ գնեալով:

(Հեւո) Կախ . Գանձի գլուխ . Գետի եզր . Ծովի եզր . Գիրքերու պաշարան . Դայեկի (Դէպեւ) որդի . Դիւանի գլուխ . Դիւանի գրագիր . Բանակի տեղ . Եղեւիների փայտ . Ազքիւրի ակ . Լուսոյ մանեղս տեղ . Խաչի փայտ . Խաչի տաճար . Ծերոց խումբ . Հարսի եղբայր . Հոգի բլուր . Կոյտ . Ոտքի կապ . Զինի ծաղիկ . Զորի գաւառ . Ճաշու ժամ . Մաղձի դեղ . Մարդոց մահ . Մարդու արձան . Մաքսի տուն . Մեհենի տեղ . Մոխրի կոյտ . Նախ խումբ . Քաղքի մէջտեղ . Սանդղի ոտք . Վանքի երէց . Վարացի ջիղ . Որթի տունկ . Քաղաքի պատ :

Հ. Բարդ բառ մը միշտ գոյականներէ կը բաղկանայ :

Պ. Բարդ բառ մը կրնայ նաեւ գոյականէ մը և ածականէ մը բաղկանալ . ինչպէս *Բէշագան* , որ *Բէշ* ածականէն և *գան* գոյականէն բաղկացած է , և կը նշանակէ *Բէշ գան* .

56. Հրահանգ

(*) Տունը մեծ . Զորութիւնը մեծ . Զայնը մեծ . Թելը երկայն . Պրկունքը լայն . Ոտքը կարճ . Զգեստը կարճ . Զուրը խորունկ . Վիզը բարձր . Զայնը բարձր . Մարդը (բնակիչը) շատ . Բարբը ազէկ . Հոտը դէշ . Համն անոյշ . Դէմքը դեղնցիկ . Գեղեցկութիւնը հազուադիւր . Ոտքը շուտ (շուտ քայլոյ) . Միտքը երկու (անհատաւ) . Լեզուն թանձր . Բեռը ծանր . Քալուածքը թեթեւ . Հաւատքը թերի (պակաս) . Մորթը թոյլ (հեշտասէր , փափկասէր) . Սիրտը վատ (փախկատ) . Բերանը լեցուն . Պարանոցը խիտ (անհնա-

(*) Աշակերտը նշանակեալ աշխարհարար խօսքերը բարդ են , ածականը գոյականէն առաջ գննելով :

զանգ, խեղ) . Սիրտը հիւանդ . Խորհուրդը լաւ . Այտերը կարմիր . Գլուխը ծռած (ամօթով) . Թեւերը ոսկի . Պարիսպը կրկին . Պատիւը հաւատար . Բազուկները հաստատ . Կաշին հաստ . Զօրութիւնը հսկայական . Զուրը շատ . Հանդերձը մաշկ . Սիրտը նեղ . Փետուրը նոր . Զայնը բարակ . Պարիսպը ամուր . Անդամները ողջ (ամբողջ) . Միտքը պակաս . Նիւտը (տարածութիւնը) քիչ . Աչքը սուր . Ականջը սուր . Անունը վատ . Զայնը բազցր . Սիրտը քաջ . Սանձը ոսկի . Զեռքը պարապ . Միտքը թեթեւ . Հաւատքը շիտակ . Աչքը շար (նախանձոտ) . Բեռը թեթեւ . Մեղքը մեծ (շատ) . Մեղքը քիչ . Անունը մեծ . Միտքը մեծ (հպարտ) . Հասակը բարձր . Ականջը երկայն . Թեւը (խոնարար) մաշկէ . Միտքը թանձր (ապուշ) . Սիրտը խիստ . Դէմքը երկու . Բերանը երկու . Մորթը լերկ . Միտքը երկայն (համբերող) . Զուրը յորդ . Մարմինը թանձր . Միտքը ցած (խոնարհ) . Լեզուն ծանր . Զուրը խորունկ :

Դ Ա Ս Խ Ա .

ԲԱՅԱՆՈՒՆ, ԲԱՐԴ ԲԱՌԵՐ

Հ. Ո՞ր բառերուն Բայանն կ'ըսուի :

Պ. Բայանն կ'ըսուին այն անունները որ բարդ բառերու մէջ բայի զօրութիւն ունին . այսինքն՝ զօրծողութիւն մը կը ցուցնեն , զոր օրինակ՝ օրդեւէր , հայրասպան , արեւակէշ , բառերուն մէջ եւ , -դան , կէշ , բայանուն են , այսինքն՝ երեւ , -պանեւ , կէշ- , բայերուն արմատներն են , և կը նշանակեն՝ երեւ , -պան- , -յր- : Որքեւէր , կը նշանակէ իր օրդիքը սիրող , հայրասպան կը նշանակէ հայրը սպաննող , -երեւ- կէշ կը նշանակէ արեւէն այրած :

Հ. Բայանունէ և ուրիշ գոյականէ մը բարդուած բառերուն մէջ բայանունն ու գոյականը ինչ բանի զօրութիւն ունի :

Պ. Բայանունէ և ուրիշ գոյականէ մը բարդուած բառերուն մէջ բայանունը բայի զօրութիւն ունի , միւս գոյականն ալ սեռի կամ բնութեան խնդրոյ զօրութիւն ունի . զոր օրինակ՝ *բէր-եւր* , *հոգ-հոգ* բառերուն մէջ , *եւր* , *հոգ* , բայ են : *բէր-ը* , *հոգ-ը* կը նշանակեն , *բէր* , *հոգ* գոյականները սեռի խնդիր են *եւր* և *հոգ* բայանուանց : *բեր-կէ* բառին մէջ ալ *կէ* բայ է , *բեր* կը նշանակէ , իսկ *բեր-գոյականը* բացառական հոլովի զօրութիւն ունի , և բնութեան խնդիր է *կէ* բայանուան և կը նշանակէ արեւէն այրած :

Հ. Բայանունէ և գոյականէ մը բարդուած բառերուն մէջ , այս երկուքէն մըն առաջ կը գրուի :

Պ. Բայանունէ և գոյականէ մը բարդուած բառերուն մէջ ընդհանրապէս *իւրիւր* առաջ կը գրուի , բայանունը՝ ետքը :

Հ. Այս տեսակ բարդեր գոյականն են թէ ածական :

Պ. Այս տեսակ բարդեր թէ իբր գոյական և թէ իբր ածական կը գործածուին :

57. Հրահանգ

(*) Ածեմ , ազամ , ամամ , ամոքեմ , այրիմ , ապաստանիմ , ապրիմ , առաքեմ , առնում , ասեմ , ատեմ , արածեմ , արգելում , արկանեմ :

Քուն . պատիմ բերող (տուող) . կունկ ազացող . Միոյ (չազացքի) մէջ ազացող . Մովը թափուած . կեակուր ամոքող (բարեխառնող) . Անձկով (կարօտով)

(*) Աշխատեալ հրահանգներուն բայանունները գտնեն , և ետքը գրուած աշխարհարար խօսքերը բոլոր բառերու գարձունեն :

այրող . Կէս այրած . Իր անձին ապաւինող . Ինքզինք
ազատող . Երկինքէն առարուած . Փոխ , աւանդ , կա-
շառ , պարգեւ , համար , վրէժ ասնող . Երախտիք առ-
նող (ընդունող) . Բարի , չար (բան) ըսող . Իր տէրն
ատող . Ինչք ատող . Խաչինք (հօտ) արածող . Բան-
տի , պատի , քարերու մէջ արգելուած . Ահ արկանող
(ձգող) . Խունկ արկանող (ծխող) :

Բառնամ , բարձրանամ , բեկանեմ , բերեմ , բրդ-
թեմ . Բնակիմ , բախմ . Գիտեմ , գնամ , գնեմ , գովեմ ,
գործեմ , գտանեմ , գրեմ :

Բեռ վերցնող . Կախան (լաց) վերցնող (բրցնող) .
Մինչեւ երկինք բարձրացած . Ահիւ բեկած (վախէն
լեզին բրզած) . Մանրութենէ բեկած (կտորած) .
Գաղաններէ բեկած (պատառուած) . Պտուղ , փուշ ,
անձրեւ , բուք (թիփի) բերող . Երկրէ բխած . Հուր ,
չուր բխող . Գաղաններէ բնակուած . Անտառները բը-
նակող . Խոտով , ընդով բառող (կերակրող) . Մա-
ծուկ (բաներ) գիտցող . Իրը (եղելութիւնը) գիտցող .
Միրտերը գիտցող . Ձեռքի (գործ) գիտցող . Համբայ
գացող . Ըովով , նաւով գացող . Արծաթով գնաւած .
Մարդ գնող . Ինքզինք գովող . Այլի , երկիր , հող
գործող (մշակող) . Նաւ , հաց , իւղ գործող (շինող) .
Պղինձ գործող (պղնձէ բաներ շինող) . Չար , բարի ,
ժանա (զէշ) , զապիր (զգուելի բաներ) , եղեռն , ո-
ճիր գործող . Մազէ գործուած . Ձեռքով գործուած .
Հնարք գանող . Մատեան (գիրք) գրող . Պատմութիւն
գրող . Ձեռքով գրուած .

58. Հրահանգ

Դարձանեմ , գաւեմ , գիւեմ , գրծեմ . Երդնում ,
եփեմ . Զանցանեմ , զարդարեմ , զգածնում , զգենում .

Ընկենում, ընտրեմ, թափեմ, իմանամ :

Խաչինք դարմանող . Մարդ գաւող . Սաինք դիե-
ցող . Ուխտին դրժող (աւրող) . Տիրոջը դրժող (մատ-
նիչ) . Իւղ (օծանելիք) , Հաց եփող . Երգումը , ուխ-
տը , պատուիրանքը , օրէնքը դանց ընող (շքանող) .
Աստղերով , ծագիկներով զարդարուած . Սեւերով , մը-
թով , բուրձով զգածեալ (պատած) . Իրը (եղելութիւ-
նը) զգացող (իմացող) . Խարաղն , ծիրանի զգեցող
(Հագնող , Հագած) . Տերեւները նետած (ձգած) .
Նետ , շանթ , քար , կրակ նետող . Ձէները , լուծը նե-
տող . Գետը նետուած . Իրաւունքն ընտրող (կտրող ,
որոշող) . Տերեւները թափած , Մարդէ (բնակիչնե-
րէ) , յիշողութենէ թափուր . Ոխը , նետ թափող . Հնարք
(ճամբայ , կերպ) իմացող (գտնող) . Չար (բաներ) ի-
մացող (հնարող) :

Լկկեմ, ընում . Խանձիմ, խառնեմ, խարեմ, խը-
լեմ, խնդրեմ, խողխողեմ, խորհիմ, խօսիմ . Ծա-
խեմ, ձեծեմ, ծնանիմ, ծփամ :

Սովէ բկուած . Ծաղկով , Հացով , պաղով , որդե-
րով , խնդութեամբ լեցուած . գանիւ (ձեծով) լեց-
ուած (շատ ձեծուած) . Արեան , գէշի (վշ) խանձած
(բորբոքած) . Ծծմբով , ծխով խառնուած . Եղեմէն
խարուած (այրած) . Արմատէն խլուած . Վրէժ , քէն
խնդրող . Նախանձով (եռանդով) խնդրող . Սրով
խողխողուած . Մտքին մէջ (խնքնիրեն) խորհող . Ի-
րաւունքը խորհող (իրաւունքը կատարելով Հաշտուող) .
Բարի խօսող (միջնորդ) . Հարխօսող (ամբաստանող) .
առակ խօսող . որովայնէն խօսող . ատեանին մէջ խօ-
սող . Հնութեանց փրայ խօսող . Մարդ ծախող (ապա-
ռող) . Բրով ($\pm \frac{1}{2}$) . ողորով (բարակ դաւադանով)
ձեծուած . (յառաջ եկած) . Անձրեւ ծնանող . երկրէ ,
ծովէ , ջուրէ , հողէ ծնած . Ծովին մէջ ծփացող :

59. Հրահանգ

Կամիմ . կապեմ . կապտեմ . կատարեմ . կարեմ . կեամ . կերտեմ . կիզում . կլանեմ . կծանեմ . կոխեմ . կոծեմ . կորանամ . կորուսանեմ . կոփեմ . կռեմ . կռուիմ . կտրեմ . կրեմ . կրծեմ :

Բարի , շար կամեցող . կամար (գօտի) կապող . կամարներով կապուած (շինուած) . ակունքով կապուած (դամուած) . Դի , տաճար , սեղան կապտող (կողոպտող) . Կամք , հրաման կատարող . Կաշիկ , խօրան կարող . Կամքը (ընել) կրցող (անձնիշխան) . Լեռը , շինիմէն (մարդ եղած տեղ) ապրող . վիշտերու մէջ ապրող . Կաւէ , փայտէ , քարէ , կրկտէ (ՎԷ ՎԷԷ) կերտուած (շինուած) . հրաշքով (զարմանալի կերպով) կերտուած . ձեռքով , նկարով կերտուած (գործուած) . Տաքէն , ցուրտէն կիզեալ . Ծովէն կլլուած . Զերմութեամբ կծանող (խայթող) . Ոտքով կոխուած . Ալիքներէ , հովէ կոծուած (ծեծուած) . Աշուրները կորացած (ամօթով) . Պտուղը , յոյսը կորսնցնող . Քար կոփող . Կռանով (չէփէ) կռուած (տաշուած) . քարէ կռուած . Բանիւ (խօսքով) կռուող . Ծայրերէն , կէսէն , մէջտեղէն , մօտէն , տակէն (արմատէն) կըտրուած . քարէ կտրուած (մէկ կտոր քարէ) . Բեռ , ջուր կրող (տանող) . վիշտ կրող . Կաշառք կրծող (ուտող) :

Համբերեմ . Հայիմ . Հանեմ . Հասանեմ . Հատանեմ . Հատուցանեմ . Հարկանեմ . Հեղձնում . Հեղում . Հոսեմ . Հոտիմ . Զդեմ . ձուլեմ . Ծարակիմ :

Խատուրեան , վիշտերու համբերող . Ծովու վրայ նայող . երկինք նայող . Զուկ , ջուր հանող . միս հանող (Կէփէ) . պատկեր հանող (նկարող) . խաշը հանող . Հարկ հանող (առնող , ժողովող) . քէն հանող

(որս առնող) . երազ հանող (մեկնող) . Ձեռքով հաս-
նող (կարող) . Քար , երկաթ կտրող (մետաղներէն
հանող) . փայտ կտրող . Յոյսը , քունը հատած . թա-
թերը կտրած . երակը կտրող (արիւն առնող) . մտէ
կտրուած (միտ շուտելու ուխտ քնող) . Վարձքը , ե-
րախափքը , քէնը հատուցանող . Սրինգ , քնար , փող
զարնող . դիւէ , նետէ , շանթէ , սուրէ , ցուրտէ ,
խորշակէ զարնուած . Ծովը խզողուած . Արիւն թափող .
Հուր , ջուր վաղցնող . Ժանտ , շար (գէշ) հոտող .
Նետ , քար ձգող (նետող) . ահաս ձգող (քաշող) .
Արծաթէ , ոսկիէ , պղնձէ ձուլուած . Խոտ ճարակող :

60. ⁴ Հրահանկ

Մածնում . մահանում . մանեմ . մեծարեմ . մխեմ .
մոռանում . մտանեմ . Յարդարեմ . յիշեմ . յուզեմ . յա-
ղեմ . նենգեմ . ներկեմ . նիւթեմ :

Տախտակով մածուած (վրան ծածկուած) . Սրով ,
սովով , թուպուելով (ծեծուելով) մահացած (սպան-
նուած) . խզողուելով , հեղձնւով մահացած . Ոսկւով
մանուած . Հիւրերը մեծարող . Խորը , մէջը մխուող .
ձեռքը մխող (ձեռք զարնող) . երախափք մոռցող .
Որջ , ծակ , խորը , մէջը մտնող . Տաճար , սեղան յար-
դարող (շտկող) . Չարիքը յիշող (որ պահող) . Խո-
րերը , ջուրերը յուզող (փնտռող) . խռովութիւն , անձ-
րեւ յուզող (հանող) . նախանձէ յուզեալ (շարժեալ) .
Սուտ (քաներ) յոգող (շինող) . Ուխտը , տէրը նեն-
գող . Միրանի ներկող . Չարիք նիւթող :

Շարժեմ . շինեմ . շնչեմ . Ուտեմ . ուրանում . Չա-
փեմ . շուեմ . Պահեմ . պաշտեմ . պատեմ . պատնա-
ռեմ . պատմեմ . պարարեմ . պարտաւորեմ . պշնում :

Հովէն շարժած . Պատ , խորան շինող . տուն , աշ-

խորք շինող (շէնցնող) . մարդով (բնակչօք) շէնցած .
Մութ , բոց , հուր , մահ շնչող . Աստուծմէ , հոգիէն
շնչուած (ներշնչեալ) . Կատ ուտող . ցեցերէ կերուած .
Աստուած ուրացող . Երկիր շափող . Երկինք շուող .
Ողին (կեանքը) պահող . Ուխտ , պատուիրանք , սխ
պահող . Աստուած , կուռք , դիր պաշտող . Արծաթով ,
սառցեղով , մսթով պատած . Հիւանդութիւն պատճա-
ռող (հիւանդ ձեւացող) . Սուտ (բաներ) պատմող .
դիւրին , դժուարին (սնով) պատմուած . Որովայնը
պարարող . Մահու , պատժոյ պարտաւորուած (դա-
տապարտուած) . դատաստանով պարտաւորուած . Եր-
կինք պշնող . մարմնոյ , երկրի պշնող (մարմնաւոր ,
երկրաւոր բաներու նայող) :

Սիրեմ . սնանիմ . սուղեմ . սպանանեմ . վաճա-
ռեմ . վարեմ . վարժեմ . վիժեմ . վիրամ . Տարածեմ .
տեսանեմ . Յնորիմ . ցուցանեմ . Փորեմ . Քաղեմ .
քաղցնում . քարչեմ . բնեմ . Օծանեմ :

Հայրենիքը սիրող . Զրոյ մէջ , կաթով սնած , տու-
նը (մէկուն) ձեռքը սնած . զով տեղեր սնած . Զրոյ
մէջ , խորը սուղած (ընկղմած) . Տէրը , եղբայրը ըս-
պաննող . Գինի , ցորեն , մարդ վաճառող . ժամանա-
կը վաճառող (պարսպ անցնող) . Կառք , նաւ վա-
րող , գերի , մարդ վարող (յափշտակող , տանող) . Զի ,
մանուկ վարժող . մտք վարժուած (հնազանդ , հլու) .
Գահէ (--շ--բ--մ) , քարէ (ժայռի վրայէ) նեւուած .
գետի մէջ նետուած . Վարս (գլխու մաղ) վիրայող .
(ածիւրդ) . նամբայ վիրայող (շակող) . Բազուկները
տարածած . գետնի վրայ տարածուած . Երազ տեսնող .
Խելքը ցնորեցնող կ'ւ ցնորած . Ճամբայ , երազ , ժա-
մեր , տօներ ցուցնող . Գետնի , քարի մէջ փորուած .
Մաղիկ , պտուղ , Հասկ , կրկուտ քաղող (ժողովող) :

կէ՛մ ըսուած . վաղ , կանուխ (շուտ) աւերած , փլած , փաած . Ուղիղ բարձրացած . Դիւրաւ բեկանող . Յանկարծ . առատ , յորդ բխող . Դիւրաւ , ինքնին բուսնող . Չարաշար գանուած . Կանխաւ գիտցող . Կանխաւ (առաջուց) գուշակուած . Չքնաղ (քիչ) , դիւրաւ , դժուարաւ գտնուող . յանկարծ , առաջ գտնուած . Արդար , ուղիղ դատող . Յառաջ , տար (Հեռու) դիմող . Կէս եփած . Մանր արթնցող . Իսպառ (բոլորովին) զինեալ . Նոր ընծայուած . Արագ , թեթեւ , խուռն (բազմաթեամբ) , զոյգ (հաւասար) ընթացող (վազող) . Բարձր թռչող . Չարաշար լլկուած . Արագ խամբող (թռամող) . Ունայն , արգար , ուղիղ խօսող . Յանկարծ ծագող . Լայնարար (ընդարձակ) ծաւալեալ . Պինդ (ուժով) կազմուած . Աւրճեմբ (բովրդ) , շուրջ (բոլորափրք) առաջի (առջեւ) կեցող . ինքնին կեցող . վրան կեցող . Յառաջ կարգուած (դասուած) . Երկայն , միայն ապրող . Ողջ (ամբողջ) կիզելի (այրելի) . Արդար կշռուող . Արդար կորոժող (պատող) . Քաղցր , առաջուց նայեցող . Երագ (շուտ) , վաղ (կանուխ) հասնող . Դիւրաւ հաւանող . Թերթ , ուղիղ , նոր հաւատացող . Հաստատ հեղուսուած (դամուած) . Հաստատ Հիմնուած . Խայտառակաբար մահացած (ըսպաննուած) . Մանր մաղուած . Հակառակ , ընդդէմ մարտնչող . Կէս , վաղ (կանուխ) մեռած . Կանխաւ (առաջուց) մտած . Ընդվայր (առջին անգին) . դատարկ յածող (պատող) . Վաղ յառնող (կանուխ ելլող) . Քաղցր նուագող (երգող) . Մանր , արագ , միշտ շարժող . Դառն , քաղցր , սաստիկ շնչող . Դիչեր (դիչեր ատեն) պահող . Ունայն , սին (պարապ տեղ) պարծող . Չուր , ծրութեամբ (արիութեամբ) ջանացող . Համարէն (ընդհանուր) ջնջուած . Դատարկ , ընդարձակ , փափուկ սնած (մեծցած) . Նախ , նոր ըս-

տանեաց մէջ, ընդ վայր, ընդարձակ, փափուկ սը-
նած (մեծցած) - Նախ, նոր ստեղծուած - Կարի (շատ)
վիրաւորուած - Լայն, համօրէն տարածուած - Մանր
ցասնող (բարկացող) - Յայդ (գիշերը) ցնորոզ (-սը-
շաւ) - Վաղ փլած, փտած :

ՆԱԽԸՆԹԱՅ ԴԱՍԵՐՈՒՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԽԱՌՆ

ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐ

1. Հրահանգ

(*) Տունը նոր է - Եկեղեցին հին էր - Փայտը երկա-
թէն թեթեւ է - Քաջաթը սաստիկ է - Աղը կծու է,
բայց հոտելէ կը պահէ - Ոսկին բոլոր մետաղներէն
ազնուագոյն է - Ազամանդը շատ մեծագին է, բայց
երկաթէն աւելի օգտակար և դորձածական չէ - Կը-
տաւը կերպասէն աւելի ցանցառ (սէյրէք) է - Այս
գինին անջուր է - Այդ հովիտը ջրոտ է, անոր համար
բարերեր է - Անձրեւն ու կարկուտը ծանր են - Շողին
թեթեւ է - Մարդիկ և անասունները քալող և շարժող
են - Մարդ զգացող, իմացող և խօսող է - Ձին կրա-
կոտ է - Եզրայրդ վախկոտ է - Դուն խիստ ես - Անոնք
վկայ են - Մենք ականատես ենք - Անոնք ականջալուր
են - Ձեր եզրայրը տունը կը գործէ - Այս աղաքն իրենց
հանդերձները պատուեցին - Նաւը ծովը ընկղմեցին -
Մարդիկը ծովը խզողուեցան - Կառավարը գետինը իյ-
նալով կորսուեցաւ :

Սաստիկ, բարձր

Հոտել, ներս-նիւն

Մեծագին, պարսպաձէ

Դորձածական, պիտանի

Ցանցառ, անոթ

Անջուր, (գինի), անպակ

Խօսող, խօսուն

Կրակոտ, զեղծ

Ծովը խզողիկ, ծովահոր

ինչէ

(*) Ուսուցիչը կրնա հետեւեալ հարցաթերքն ալ և ալ
գրաւորութեամբ լրացնել :

Ջրոտ , ջր-բէ	Ջրացող , ջր-յ-ւն
Բարեբեր , յ-ւ-նի	Իմացող , ի-մաց-ւն
Քալող , ք-յ-ւն	Գետն իյնալով կորսուիլ .
Շարժող , շարժ-ւն	Գե-տ-նի-ն ինչեւ

2. Հրահանգ

Բարեկամս ձեր Հայրը տեսաւ . Ձինուորներն իրենց զորապետը կանչեցին . Այն քաղքին մէջ կին մը կար . Այս կինն իր աղջիկը չի սիրեր . Այս Հայրն իր որդիքը կ'անիծէ . Երկինքն աստղեր կան . Ջրհորներուն մէջ օձեր կան . Լեռներուն մէջ մեծ օձեր կան . Մեծամեծ կէտեր կան ծովին մէջ . Երկրիս վրայ բարձր լեռներ կան . Լեռներու մէջ մեծամեծ անտառներ կան . Անոր գերեզմանն այս քաղքին մէջ է . Մեր բարեկամներն այս տունին մէջ են . Անոնց ոսկրներն այս գերեզմանին մէջ են . Սպասաւորներն այն պալատին մէջ են . Այն սրահին մէջ հիւրեր կան . Այս սենեկին մէջ գէշ հոտ կայ . Այս կրակարանին մէջ կրակ կայ . Ձեր շտեմարանին մէջ շատ ցորեն կայ . Կառավարը վարժ է . Վարժապետն Հմուտ և փորձառու է . Աշակերտները կրթեալ են . Եղջերուն և նապաստակն արագրնթաց են . Տղան տՀաս է . Պատանին Հասուն է . Մովին մէջ ձուկեր կան . Արեգական մէջ բիծեր կան . Աշխարհիս մէջ շատ մարդիկ կան . Հոն շատ բազմութիւն կար . Այն բանտին մէջ շատ կապեալներ կային . Ձեր եղբայրը տեսնել կ'ուզեմ . Քու տանդ մէջ նստէ . Այս տունը մերն է . Դուք մեր սիրելիներն էք . Ձեր եղբայրները մեր բարեկամներն են :

Մեծ օձ , լեւ-դ	Փորձառու , փ-ւ-ն
Պալատ , պալ-տ	Կրթեալ , կ-ր-թ
Գէշ հոտ , ք-ւ-ն-ի-ն	ՏՀաս , տ-հ
Վարժապետ , վարժ-պետ	Բազմութիւն , բ-ժ-ի-ն

3. Հրահանգ

Անոնց ծառաները մեր ծանօթն են . Այն մարդն իմ վարպետս է . Ձանի շատ խրատեցի . Այս խօսքերը ձեր գիրքերուն մէջ գրեցէք . Դուռը գոցեցին . Անոնցմէ ոմանք պատժեցինք . Ասկէ մէկը չի կրնար անցնիլ . Ամէնքն ալ հոս կը բնակին . Դուք հարուստ կնոջ եղբայր էք . Այն լեռնէն կ'իջնէին . Մեր երեսը շտեմաւ . Այդ տղան դուրս հանեցէք . Ձեր գեղը շատ գեղեցիկ է . Այս պարտէզը մեծ աշխատութեամբ չինեցինք . Ձեզ շատ յոգնեցուցի . Ինծի ներէ . Պատգամաւորներն իմ խօսքերս անոնց պատմեցին . Եօսֆն անոնց յայտնեց . Ես ձեզ կը հանդէպեմ . Անոնց հայրը հոն չէր . Անոնց ընկերները մեր բարեկամն են . Քարերը փողոցն են . Զինուորները հրապարակն են . Նաւերը նաւահանգստին մէջ են . Նաւաստիները նաւին մէջ են . Անոնց ամանները բուրձին (շուժալ) մէջ էին . Անոր արծաթն իր ծոցն է . Մեր սուրն անոր ձեռքն է . Անոնցմէ ոմանք նաւն են . Ձեր բարեկամներէն ուրիշները քաղաքն են . Ամէնքն ալ այս սրահին մէջն են . Մեր ցորենն շտեմարանն է . Ամէն մէկն իր տունն է . Տունը մէկը չկայ . Ձենէ շատերն աղքատ են . Անոնցմէ քիչերը հոս են . Անոնցմէ հինգն իմաստուն են . Ձենէ մէկը սատանայ է . Ձեր բարեկամներէն մէկն հոն էք . Մենէ մէկն հոն չէր . Մենէ ոչ մէկը հոն էր . Եղբայր մը ունիմ . Անիկա որդի մը ունի . Եղբայրս պարտէզ մը ունի . Դուք շատ բարեկամներ ունիք . Եօֆն եղբայր ունինք . Անիկա գեղեցիկ պարտէզ մը ունէր . Դուք շատ գիրքեր ունիք . Հայրս շատ ստակ ունի . Անիկա շատ արջառներ և ուշադրներ ունեցաւ . Իսահակ իր հոր մը ունէր . Որդի մը ունիմ . Մեծ տուն մը ունի . Պղտիկ քաղաք մը ունիմ . Մեծ տուններ ունինք . Անոնք շատ ստացուածք

ունին . Իմ խօսքերս լսեցէք . Այն լեռնէն կ'իջնէր .
Այս քաղքին մէջ բնակեցաւ . Այն տունն երթանք .
Այն պարտէզին մէջ նոր գերեզման կար . Կենաց ծա-
ռը դրախտին մէջտեղն էր . Տասը տարի ապրեցաւ .
Ութ ժամ ձեզի սպասեցինք . Անոնք այս աշխարհէս
են . Դուք այս աշխարհէս չէք . Երբ ասիկա թագաւո-
րէն լսեցին . Անոր քալելուն ձայնը լսեց . Այդ մարդն
այս տունը խօսեցէք . Զանիկա օտար երկիր տարին .
Այն հացէն կերաք :

Ասկէ , ընդ այ-	Ամէն մէկը , ի-ր-տ-ն-ի-ր
Շինեւ , յերեւեւ	Մէկը , ա՛հ
Յօգնեցնեւ , ոչի-ս-ս-ն-եւ	Ոչ մէկը , ոչ ո-
Ներէ , հր-մ . Ներե-ջի-ր	Բալեւ , գ-ւ-ւ
Յայտնեւ , ի վէ-ր հ-ն-եւ	Խօթեւ , խ-ն-ն-եւ
Հանգչեցնեւ , հ-ն-գ-ո-ւ-ն-եւ	

4. Հրաւանգ

Ձեր եղբայրը տեսայ ու անոր ըսի . Անոր ձայնը
լսեցի ու կանչեցի . Անոր մահուան լուրն առաւ ու
սկսաւ լալ . Զանի երկու մղոն տարին . Անոնց հինգ
քոռ ցորեն տուին . Պատը երկու կանգուն բարձրա-
ցուցին . Զինուորներուն զէնքերն առաւ . Տունին
յարկը քակեցին . Անոր եղբայրները հոն էին . Իր ծա-
ռային ազնիկն սպաննեց . Սենեկին գուռները բացին .
Տաճարին վարագոյրը ճեղքուեցաւ . Եղբորս ձայնը լը-
սեցի . Մեր բռնոր ստացուածքը քուկդ է . Այդ աշտա-
նակն իմս է . Այն պարտէզը գեղեցիկ է . Անոնց ա-
մանները լեցուն են . Մեր տունները բարձր են . Զանի
լերան գլուխը հանեցի . Իր մառանին մէջ շատ դինի
ունէր . Ութ տարի աշխատեցայ ասիկա սորվելու հա-
մար . Դաշտին երկայնութիւնը տասուերկու մղոն էր .
Այն գուփին մէջ առիւծներ կային . Թագաւորը հզօր

է . Այն մարդը բանասարկու է . Խօսելու ատենը կ'ըսէր . Աբաշխի փեսայութեան ատենը ոսկի կը տեղար , Սաթինկան Հարսնութեան ատենն ալ մարգարիտ . Դուն Շարայի որկորն ունիս . Մենք Շիրակայ Համբարները չունինք . Իմ գիրքերս հըր են , Զանոնք հըր դրիք :

Լուր , հաճախ

Ճեղքեմ , ցելամ

5. Հրահանգ

Զանոնք ձեր եղբորը տուի . Այդ գիրքերն հիշարարած է . Գիտուն մարդ մը զանոնք շարարած է . Հոս Հինգ սափօր Զուր բերէք . Ես ձեզի բսելու շատ բան ունիմ . Երկու որդի ունիմ . Անիկա չորս աղջիկ ունէր . Շատ Հարստութիւն ունէին . Համբերելու զօրութիւն չունիմ . Ներս մտաւ ու նստաւ . Զանի իւր գիրկն առաւ ու օրհնեց . Երկու օրուան ճամբայ քալեցինք . Գիշեր և ցորեկ կ'երթայինք . Առէք այս մարգիկն ու իրենց տուները տարէք . Անոր բարեկամներն այս գուռնէն անցան ու մեզի եկան . Այս պատմութիւնը լսած ատենը կը զարմանար . Երկու օր առաջ ձեր ծառաները մեզի լուր տուին . Անոնց ընկերները մեր բարեկամներն են . Դուն իմ որդիս ես . Մենք ձեր բարեկամներն ենք . Եղբայրներս ձեր վրայով պատմեցին . Մենք անոնց Հեռ ձեզի եկանք . Անոնք ձեր եղբորը Հեռ մեր տունը գացին . Երեք օր ճամբորդութիւն ընելով Հոն Հասանք . Զեր սիրոյն Համար այս աշխատութիւնը յանձն կ'առնեմ . Աստու իրիկուն ձեզի Համար կ'աշխատէինք :

Շարարեմ , յիշեմ

Ճամբորդութիւն ընեմ , հաճախ

Նստիմ , քալեմ

Հաճախեմ

Գիշեր ցորեկ , լիւս և զիւր

Սիրոյն Համար , — Կէ

Զի

Աստու իրիկուն , լիւս և

Առաջ , յառաջ ան շ

չեմ

6. Հրահանգ

Ինծի հրաման տուր որ երթամ հայրս տեսնելու Անոր պատուէր տուր որ զիս շնեղէ . Անոր վախէն լռեցինք . Այն մարդուն որդին կը ճանչնամ , բայց ձեզ չեմ ճանչնար . Չանոնք վրանը խոթեցէք . Ինչուն համար բոլոր օրը դատարկ կեցած էք . Հոս ինչպէս մտաք , պատմեցէք մեզի : Այս ճամբէն մէկը չի կըրնար անցնիլ . Անիկա աղէկ մարդու որդի է . Անիկա հարուստ կնկան աղջիկ է . Արքայից արքային ծառաներն ենք . Այդ գերիներն այն բերդը տարէք , քաղաքը մը բերէք . Իր եղբօրը քով բնակեցաւ չորս տարի , և մեր երեսը շտեսաւ . Իր հայրենիքէն աքսորուեցաւ . Ձեր գեղն եկայ , շատ գեղեցիկ է : Խօսքին երկայնութենէն ձանձրացաւ և քունը տարաւ . Անոնց այն խօսքերէն դիտցայ որ անոր եղբայրն էք . Բաղմութիւնն այն եկեղեցին կը դիմէք . Չանի տաճարին մէջ տեսան իր բարեկամներուն հետ . Երկիրը մեծ է . Ծովը խորունկ է . Երկինքը բարձր է . Լուսինը յատուկ լոյս շունի . Անիկա վաթսուն տարի ապրեցաւ , և քառասուն օր թագաւորեց . Իմ տունս մօէք . Կընցնույն շուքին տակ կը նստէք . Իմ ձեռքիս տակն է . Ձեր իշխանութեանը տակ շատեր ունիք . Եղբայրս երկու որդի ունի . Տասը սպասաւոր ունէք . Անոնք շատ ստակ ունին . Ստակ շունիմ , բայց ունեցածս տամ :
 Վախէն , — — — — — Աքսորութիմ , Գրգռէլ լիւիս
 Բոլոր (օր) , — — — — — Քունը տանել , Կիւնիս
 Աղէկ , — — — — — Յատուկ , — — — — —
 Բերդ , Գիւնի — — — — — Ծուր , Կիւնի

7. Հրահանգ

Մարիամ գերեզմանը եկաւ . Գացէք , ըսէք ձեր բարեկամներուն որ Հրապարակն երթան . Անոնք հոն

ժողովուրդացան, և անոր դաշուհն կը սպասէին. Ստա-
կը սեղանաւորին դարձուց. Անիկա ստանկն առնելով
կ'ըսէ. Ձուք առաւ ու ձեռուրները լուաց. Ան տեղը
եկան որ աւերակ կը կոշուէր. Դուն իմ սիրելի որդիս
ես. Ես քու հայրդ եմ. Թագաւորը ասեմին ատենը հոն
էր. Աշակերտները հարսնիքն էին. Ժամը իննին ա-
տենները խաւար եղաւ. Ութ մղոն քալեցինք. Ան ա-
տենները սով կար. Կէս դիշերուան ատենները յար-
ձակեցան անոնց վրայ. Գիշերանց ելլելով կ'երթային.
Հարիւր լիար իւղ բերին. Կրնամ այս ատանորք քակել,
և երեք օրուան մէջ շինել զայն. Այն երկրէն կ'ու-
զանք. Այս քաղաքն եկան. Այն քաղքին մէջ ազ-
քատ մը կար. Չանի տեսնելով կանչեց ու իր քովը
նստեցուց. Մեզ բռնեց ու կը շարշարէր. Պատուհանը
բացաւ ու կը նայէր. Չանի բանտէն արձակեց. Չա-
նոնք բանտարկեց. Ձեր եղբայրներն եկեղեցին խո-
թեցին. Այն եկեղեցւոյն մէջ կը քարոզէր.

Ժամը իննին ատենները, Բանտարկեմ, Գնի՛ Ի Գնի-
ղն Ժամ— Գնի

Չարշարեմ, Անի

8. Հրահանգ

Այն բանտին մէջ շատ կապեալներ կային. Չանի
չուրը նստեց. Անոր ձայնը լսելով կ'ուրախանար. Յա-
կոր ինը տարի ծառայեց Լարանու Ռաբելին համար.
Չորս ժամ ոտքով դացինք. Եօթը տարի սով եղաւ.
Երուսաղեմի տաճարը քառասուն տարիէն լինուեցաւ.
Ինծի հինգ քանքար արծաթ տուաւ. Եօթը սափոր
չուր բերին. Տասը փունջ ծաղիկ քաղեցինք. Այս տու-
նը մերն է. Դուք մեր սիրելիներն էր. Եօթը օր աշ-
խատեցան ու զանի դուրս հանեցին. Ութ մղոն քա-
լիլէն ետքը մեծ քաղաք մը հասանք. Քաղքին դուռ-
նէն ներս մտնելու ատեն հինգ հոգի տեսանք. Այն

դիրքը կարգացած չենք . փոքրիկ քաղաք մը ունիմ . եկու և հոն բնակէ . Այս լեռներէն շատ հեղեղներ կ'իջնեն . Պատուհանէն անցաւ ու ներս մտաւ . Ինք և իր որդիքը մեզ տեսնելու եկան . Եթէ ես եկած չըլլայի . Ձեզ շատ օրեր փորձեցի . Մեր գործքերը ձեզի պատմեցինք , բայց դուք մեզի չհաւատացիք . Անիկա հարուստ մարդու որդի էր :

Նետեմ , ընկնում Ոտքով , հետէ
Ուրախանամ , --բէ լիւի Հօգի . քէ (անձ)

9. Հրահանգ

Ձանի Թագաւորին տարին . Եղբօրը քով կեցաւ շատ օրեր . Ձանոնք զահիճներու մատնեց . Անոր վերանին տակը ճաշեցին . Երկու օրուան ճամբայ գացինք . Իմ խօսքերս լսեցէք . Անոր մանչերն ու աղջիկները մեզի եկան . Քիչ մը ետքը զանոնք տեսայ . Մեր աղաչանքն անոնց ընդունելի չեղաւ . Թագաւորի խորհուրդները ծածկել պէտք է . Աստուծոյ ըրածները ձեզի պատմեմ . Աստուծոյ և անոր զօրութեանը կը հաւատամ . Հազիւ անիկա ոտքը ցամաքը դրած էր . Աստուած այս աշխարհը ստեղծած է . Վաղուան հաւար մի հոգաք . Մեզի անոնց վրայով պատմեցին . Բան կը փնտռէին որ անոր վրայով շարախօսեն . Ձանի քաղքէն դուրս հանեցին . Ձանոնք ատեանը բերին . Շատերն այս քաղքէն ելան . Այդ տղաքն այն տունը տարէք . Այն քաղաքը կը բնակէր . Իմաստուն մարդոց խօսքերուն մօտիկ ըրէք . Այս մարդիկը քաջ Թագաւորի զինուորներ են . Այս տեղը շարագործ մարդերով լեցուցիք . Դուրս ելէք և զանոնք փնտռեցէք . Յօրենն իրենց ամաններուն մէջ ժողվեցին . Երբ բաղմութիւնը տեսաւ , նստեցաւ . Անոր դուրս ելլելու ատենը բաղմութիւնը ներս կը մտնէր . Ձանոնք այդ եւ կեղեցին խօթեցէք :

Քիչ մը ետքը, յետ --ի-- Հագիւ, --յի Բշ
Գոյ Ստեղծեմ, --նիւ

10. Հրամանագ

Երկրիս բոլորտիքն ոգ է. ժողովուրդն անոր բո-
լորտիքը ժողուեցաւ. Այն քաղաքին բոլորտիքը պատ-
նէչներ շինեցին. Անոր վրայով ձեզի բան մը պիտի
ըսեմ. Ձեր եղբորը վրայով ամբաստանութիւն կ'ընեն.
Ձեր բարեկամներն իմ վրայովս կը տրտնջեն. Ձինու-
որները պարտէզին դուռնէն մտան. Բաղմութիւնը
դաշտին երեսը տարածուեցաւ. Տասը ժամ բան չկե-
րան. Տասուերկու մղոն քալելէն ետքը քաղաքը հա-
ռանք. Մեզ տեսան ու սկսան փախչիլ. Փախան ու
բերդն ապաւինեցան. Չանի մէկզի առաւ ու հետը
կը խօսէր. Չէի դիտեր թէ ինչ է. Չկրցան մեր խօս-
քերն իմանալ. Մեզ թողուցին ու իրենց տունները գա-
ցին. Տասուերկու եղբայր ենք. Այդ մարդիկն Աս-
տուծոյ ծառաներն են. Շատ եղբայրներ ունիմ. Եր-
կու տուն ունիք. Քսան ծառայ ունիք. Գիրքեր ու-
նինք. Այն տունը մի մտնէք. Այս քաղաքը ծնանք.
Այս տեղէն հեռու է. Այս տաճարէն խօթեցէք զա-
նոնք. Իմ բարեկամիս երթանք :

Ամբաստանութիւն ընել, Բան չկերած, --ն--
մի--ս--նիւ Մէկզի, Գիւ--ի

11. Հրամանագ

Եղբորը տունը մտաւ. Բարեկամներն անոր եկան.
Թուղթը գրելու ատենը ծառաները զանի կանչեցին.
Աթոռին վրայ նստելով ժողովուրդը կը դատէր. Երբ
հիւանդը բժշկեց, զանի իր տունը զրկեց. Բարեկամ-
ներն անոր կ'ըսեն. Մեզի հետ գալ կ'ուզէր. Շատ
օրեր հոն կեցանք, ու անոր գալուն կը սպասէինք.
Բանտին մէջն էր, ու եղբայրներուն կ'ազաչէր որ զինք

ազատեն . Զանի լերանը վրայ հանելէն ետքը՝ եղածներն անոր պատմեցին . Այն մարդը ձեզի դրկեցի որ իմ վրայով ձեզի լուր տար . Եթէ այդ մարդիկը կը սիրէք , մի չարչարէք զանոնք . Երբ զանի երկու մղոն տարին , շատ յոգնեցան . Պատուհանէն անցաւ ու ներս մտաւ զանի տեսնելու . Անոր համբաւը բոլոր այն երկիրը տարածուեցաւ . Երկու որ անոնց հետ քալելէն ետքը գեղ մը հասանք . Տանարին առջեւը կենալով ձեր եղբորը հետ կը խօսէի . Իմ որդիքս ձեր բարեկամներն են . Ես օտար չեմ :

Յոգնիմ , ինչպէ՞ս

Պղտիկ (որդի) , կոտոր

12. Հրահանգ

Ես զանոնք տեսած եմ . Դուք այն դիրքը կարդացած էք . Աստուած այս աշխարհս ստեղծած է . Եթէ անոնք հոս եկած ըլլային . Դուն իմ վրայովս լսած ես . Մենք անոնցմէ երկու թուղթ ընդունած ենք . Ես այն մարդը տեսած չեմ . Անիկա ասանկ խօսք մը ըսած չէ . Մենք մէկը սպաննած չենք . Եթէ այն եկած չըլլար . Այն քաղքէն ելաւ ու մեզի եկաւ . Քու եղբայրդ և բոլոր մեզի եկան . Իմ հարսնիքս եկիք . Իր այդին մշակներ դրկեց . Զանոնք տատուերկու որ կը սորվեցընէր . Նոյ և անոր որդիքը տապանը մտան . Հոգին ու մարմինը դժոխքին մէջ կորսնցնելու կարող է . Ծերերը և երիտասարդները սպաննեցին . Մանչեր ու աղջիկներ ունեցաւ . Անոնք մեր որդիներն են . Այս տղաքն իմն են . Երբ զանի տեսան , անոր քովը ժողովուեցան . Հաւն իր ձագերը թեւերուն տակ կը ժողովէ . Անոնք քահանայապետին սրահը մտան . Շատերը երբ լսեցին , անոր հաւատացին . Քու որդիդ հոս բեր . Հոն մարդ չկար . Բան մը չլսեցինք . Այն տեղէն հեռացան . Մեզի մօտեցաւ . Յովսէփին եղբայրներն նզիպ-

տոս իջան ցորեն գնելու . Յովսէփ իր եղբայրները տեսաւ ու զանոնք ճանչցաւ . Եղիպտոսի մէջ եօթը տարի առատութիւն եղաւ . Մեծ որդին սպաննուեցաւ . Պզտիկը հօրը կ'ըսէ . Քու որդիդ ըլլալու արժանի չեմ :

13. Հրահանգ

Իմ եղբայրներս քենէ կը վախնան . Աստուծմէ չեմ վախնար . Անոր կ'ազաչէին որ իրենց հետ երթար . Երեք տաղաւար շինենք . Անոր գլուխը կտրեցին ու թագաւորին բերին . Երբ թագաւորը տեսաւ , շատ զարմացաւ . Անոր խօսքերուն մօտիկ չէր ըներ . Յակոբ իր հայրերուն գերեզմանը թաղուեցաւ . Պատերազմի լուրեր պիտի լսէք . Անկիւն մը քաշուեցաւ ու կը նստէր . Տէրն իմ օգնականս է . Իմ ձեռքիս տակ զինուորներ ունիմ . Շատ օրեր նեղութիւն կրեցի . Մենք անոնցմէ վախ չունինք . Յունաց բոլոր ուսմունքներուն մէջ կրթուեցաւ . Մեղի շատ ստակ հարկաւոր է : Մեղի հետ անոր պալատն եկան . Անոր կ'ազաչէին որ իրենց սաՀմաններէն երթար . Մենք գիրքերը սորված չենք . Այն մարդը տեսած չեմ . Եթէ այս խօսքերն ըսած չըլլայի . Քար մը նետելու շափ տեղ անոնցմէ հեռացաւ . Քառասուն օր չկերաւ ու չխմեց . Տասը տարի անկողին ինկած էր . Բերգն ապաւինեցան . Երկինք ելաւ ու Աստուծոյ աջ կողմը նստաւ . Անոր տասը դաՀեկան տուաւ . Հնազանդ որդին իր հայրը կ'ուրախացնէ . Չանի կը խրատէր որ իր խօսքերուն մօտիկ ըներ . Բազմութիւնը դաշտին վրայ ցրուեցաւ . Լեռներէն ու ձորերէն անցանք :

Մտիկ ընեմ , շատ

Հարկաւոր , դէպք

Քաշուիմ , առնչուեմ

Քար մը նետելու շափ տեղ ,

Վախ , երկէշ

Կողմէն Գ

Կրթուիմ , լուրեր

Նեղութիւն կրեմ , քաշուիմ

Իյնամ (անկողին), — Լեւ Ուրախացեամ, — Լեւ Լեւ
Լեւ

14. Հրամանագ

Եթէն որ բանտին մէջ մնաց . Ութ հոգւոյ շափ
ընկեղեղէն ազատեցան . Զիս մահուընէ փրկէ , Տէր .
Այն տեղին մարդիկը զանի նանչցան . Վայրենի աղ-
գերու բնակարանները մտաւ . Գետին քովէն կ'երթար .
Ասիկա քու սիրոյդ համար ըրի . Ատելութենէն զանի
սպաննել տուաւ . Տրամութենէն հիւանդացաւ . Իրենց
բարեկամները թշնամիներուն ձեռքը մատնել կ'ուզեն .
Անոնցմէ ոմանք մեղի եկան . Անոր ծննդեան ատենը
շատերը սլիտի խնդան . Անոր ներս մտնելու ատենն
ամէնքն ալ ոտք ելան . Անոր ոտքն ինկաւ և կ'աղա-
չէր . Քաղաքը հասած ատենը բարեկամները զանի
գիմաւորեցին . Երբ ասիկա ըսաւ , ամէնքը լռեցին .
Մեղի օգնէ , քանզի ահա կը կորսուինք . Ամէն բան
քուկդ է . Այս ամէնն իմա է . Երկինք իմ աթոռս է .
Դուք իմ որդիքս էք . Շատ բարեկամներ ունիք . Ու-
րախութենէն գնաց ու իր ստացուածքը ծախեց . Իմ
զօրութիւնս դուն ևս . Դուք մեր պարծանքն էք . Սղ-
բայրներս և քոյրերս հոս են . Քու ծառաներդ և ա-
ղախիններդ և անասունդ չգործեն . Զեր բարի գոր-
ծերը տեսնեն . Անուշ խօսքեր խօսեցաւ . Բարեբարոյ
կնոջ որդի էր . Անդգամ և լեզուանի մարդու հանգի-
սեցանք . Նենգաւոր մարդոց հետ հաց մի ուտեր .
Քու բարեկամներուդ հետ ուրախ եղիր . Զկնորսներն
ուսկանը կը քաշէին . Մեր վրայով շատ բան կը պատ-
մեն . Ես երբէք անոր տունը գացած չէի , բայց ան
ստէպ իմ տունս կուգար . Զօրքը գեան անցնելով
քաղաքն առաւ . Քաղաքներ շինեցին և անոնց մէջ
բնակեցան . Արրահամ իր ծերութեան ատենը շատ
հարուստ եղաւ . Իսահակ անունով որդի մը ունեցաւ ,

որուն աշուրները կուրցան ձերութեան ատենը . Հայկ իր որդիները և թոռներն առնելով, Հայաստան եկաւ . Բելին հետ կռուեցաւ և անոր յաղթեց :

(Ութ հոգւոյ) շափ , էքէէ- Լաւմ , լւււ- Էէէ
Աղաաիմ , -պէէ Բնակարան , բն-է-էէ-է
Փրկեմ , -պէէ-է-է-է Ոտք ելլեմ , յ-է-է-է
Դիմաւորեմ , էէ-է-է-է-է Քաշեմ , յէէ
էէ Կուրնամ (աշքը) , է-է-է

15. Հրահանգ

Այս մարդը հիւանդ է . Քու բարեկամդ աղքատ է . Այս տղան իմ որդիս է . Այս մարդը ձեր թագաւորն է . Ասոնք մեր բարեկամներն են . Այս մարդիկը ձեր ազգականները չեն . Այս ձերունին այս քաղքին դատաւորն է . Ասոնք մեր թագաւորին զինուորներն են . Այս աղջիկը քու դուստրդ է . Ձեր թշնամին չենք . Հայրս այն քաղքին իշխանն էր . Այս երկու մարդիկը Յունաց զօրավարներ են . Հան եղողները բռնեցինք . Մանողները կ'արգելուին . Տեսնողներն ու լսողները կանչեցինք . Ասիկա ընողը տեսայ . Ձեզ մատնողն սպաննեցին . Մեզի հետ խօսողը կը հանջնան . Այս քաղաքը պղտիկ է , բայց շատ գեղեցիկ է . Այդ պարտէզը մեծ չէ , բայց անոր մէջ շատ ծառեր կան . Մեր հանգերնքը հին է , բայց մեր ոտքի ամաններն հին չեն . Այս լեռները բարձր են , բայց երկրին օդն առողջ չէ . Այն գետին ջուրերը յտանկ են . Գետն ալ խորունկ է . Քաղքին մէջ կսիւ եղաւ և շատ փերաւորներ եղան . Շատ օրեր անոր տունն եղայ , բայց եղբայրդ ինծի հետ չէր . Մենք ձենէ գոհ ենք , դուք ալ մենէ գոհ էք . Տեսած մարդդ զովութեան արժանի չէ . Այն կինն այրի , աղքատ և օրուան հացի կարօտ էր . Այդ տղան իմ եղբայրս է . Այդ աղջիկն աղքատ մօր

մէկ հատիկ աղջիկն է . Այդ տղաքն իմ որդիներս են .
Քաջ եղիք , ով մարդիկ . Որդեակ , ինծի հետ ուրախ
եղիր . Եղբայր մղջ ես . ինծի ուլ մը շտուիր որ բարե-
կամեներուս հետ ուրախանայի . Քու անունդ սուրբ
ըլլայ . Ձեզի ծառայ ըլլանք . Ձեր տուները աւերակ
ըլլան . Միշտ կ'ուրախանար . Քու ստակդ քեզի ըլլայ .
Ինծի որդի մը պիտի ըլլայ . Ես ձեր մէջ սպասաւորի
մը պէս եմ . Ձենէ մեծը պղտիկին պէս ըլլայ . Ոչ իմ
կամբս , այլ քուկդ ըլլայ . Ամբարտաւան մի ըլլար .
Հոնեցէք :

Ոտքի աման , օդ փշ Թրուան հաց , ---ընդ դըն .

16. Հրահանգ

Հայրս պարտէզ մը գնեց . Գիրքեր գնեցինք .
Քոյրդ պղտիկ դիրքը գնեց . Գնած գիրքդ ընտիր է .
Եղբորդ գնելու տունը գեղեցիկ՝ բայց շատ պղտիկ
է . Ես ալ տուն մը գնեցի որ շատ մեծ է . Թուղթը
գրեցիր . Հօրդ ինծի պարգեւած ձին ծախեցի . Դու
ալ քուկինդ ծախեցիր . Իշխանը իւր կառքն ու ձիե-
րը կը ծախէ . Հօրեղբայրս իւր պղտիկ որդւոյն հա-
մար գեղեցիկ զլխարկ մը գնեց . Այս տղան երկայն
նամակ մը գրեց իւր մօրը . Մեր հայրը այս պարտէ-
զըն ու այս այգին քու հօրաքոյրէդ գնեց . Մարդ մը
հարսնիք ունէր . Բոլոր իւր բարեկամները կանչեց .
Կինը իւր դրացիները կը կանչէ . Հովիւները ոչխար-
ները կ'արածեն . Դուն խիստ մարդ մըն ես . Չցա-
նածդ կը հնձես . Արծապեցէք ատունք որ իրենց կե-
րակուր գնեն . Մեր լապտերները կը մարին . Ձեր այդ
իւզէն մեզի ծախեցէք . Վաճառականներուն դացէք ,
ու գնեցէք ձեզի . Ինծի ինչ կ'ուզէք տալ . Ես զանի
ձեզի կը բերեմ . Ձեռքդ պնակը մի խոթեր . Ամենէն
աղէկներն ամաններու մէջ ժողվեցին . Օտար էի և

դիւս ընդունեցիք . Քաճանայապետն իր Հանդերձները պատռեց . Այս կինն իր աղաքը կը սիրէ . Եղբայրներս և քոյրերուս կը սիրեմ . Բարեկամներս և վարժապետներս ալ կը սիրեմ . Մաղիկներդ չըեցիք . Իմիններս և քուկիններդ չըեցի . Քոյրս ալ իրենները չըեց . Եղբայրներդ երկու շուն գնեցին որ շատ գեղեցիկ են . Կան կերակուրներ և խմելիքներ որոնք , եթէ շատ ուտուին և խմուին , Հիւանդութիւններ կը պատճառեն . Արատտոն քարի տեսակ մըն է որուն վրայ երկաթ չի բանիր . Մշակ անոնք են որ երկիրը կը գործեն . Վարժապետները ծոյլ աղաքը կը պարսաւեն , փութաջանները կը գողեն :

26. 1-11-77

Quantum entanglement, 4-24

Hypocnemis, Frey

Upravljanje, -pravljanje

Q. 1. — Find the value of

Page 45

Amphibian, 1/1/1

Shenoy, -78

$$P^{\pm} \psi_{\alpha\beta\gamma\delta} \psi_{\beta\gamma\delta}^{\pm} (m_{\alpha\beta} \psi_{\gamma\delta}), \quad \frac{1}{2} (1 - \gamma_5) \beta \omega \psi_{\beta\gamma} (\psi_{\delta\gamma\alpha\beta} \psi_{\delta\alpha\gamma}), \quad \frac{1}{2} (1 + \gamma_5) \beta \omega$$

Q. 10. — *What is the difference between a simple and a complex sentence?*

Pharmazie, 417

10/10/10 10/10/10

17. *Zonitoides*

Տեսար մարդը որուն քեզ զրկեցի . Այն մարդը
չտեսայ , բայց վաղը կը տեսնեմ . Փնտաածդ գտանք .
Փնտաածա չգտայ , չփնտաածա գտայ . Ջանի գտաւ ու
անոր հարցուց . Ներս չմտնեա . Պարտէզը մտաւ . Ա-
մէնքն ալ մրափեցին ու քնացան . Փեսան եկաւ , ու
պատրաստներն անոր հետ մտան հարսները . Ստակն
տանողը գնաց , գետինը (երկիր) փորեց , և ստակը
ծածկեց . Այդ տունը մտիւր ու տես . Այդ անպիտան
ծառան դուրս հանեցէք . Ջանի բռնեցին որ սպան-
նեն . Երբ խօսքը լմնցուց , լեռը ելաւ . Դարձեալ գա-
լով գանձեր քնայ մէջ գտաւ . Անոր հետ եղողներէն

մէկը ձեռքը երկնցուց, սուրը Հանեց և ծառան զարկաւ. Ան ատեն անոր երեսը թքին. Քեզի զարնողն ո՞վ է. Երբ դուրս ելաւ, ուրիշ կին մը զանի տեսաւ. Եղբայրներս և քոյրերս տեսար. Տեսանք ձեր սպասաւորներն ու աղախինները որ պարտէզին մէջ ծառերուն շուքին տակը կը պտտէին. Մեր նամբորդներն Հասան. Այս խօսքը թաղաւորին ականջը Հասաւ. Եթէ օգին տաքութիւնն անգաստանները շտաքցնէ, պտուղները չեն Հասնիր. Սպասաւորը խօսքը յայտնեց. Այդ գործը կրնաք զլուխ Հանել. Զանի թաղաւորին առջև բերին. Երբ շկրցաւ Համոզել, զանի անիծեց. Եղբայրդ ինչ միտք ունի. Յունաստան երթալու միտք ունի. Այդ դիրքերը սեղանին վրայ գտանք. Ծովն ուռկան նետած էին. Թակոյկներու մէջ ջուր գրին. Անոր կարմիր քզամիդ Հագուցին. Լաթերը Հաղաւ. Սուրդ մէջքդ կապէ. Նաւին կարասիներէն շատ բան ծովը նետեցին. Ունեցածը գործածեց:

Մըսփեմ, Նիշնէ՛մ	Համոզեմ, —նէ՛մ է հաւա
Քնանամ, է Կաւ Տարնէ՛մ	Միտք ունենամ, զիստ —
Ծածկեմ, Բաւաւնէ՛մ	Չէ՛մ
Դարձեալ, Դիււաւեմ	Նետեմ } —նիւնէ՛մ
Մէկը, Դիււա	Դնեմ }
Օգին տաքութիւնը, Խօսի	Հաղցունեմ, —նիւնէ՛մ
Տաքցնեմ, Չեւաւնէ՛մ	Մէջք, Դիււ
Գլուխ Հանեմ, է Կաւ Կաւ	Կապեմ, —նէ՛մ
Նէ՛մ	Գործածեմ, —նիւնէ՛մ է կիւ

18. Հրաւանգ

Ահա երկու քանքար վաստկեցայ. Շատ բան վատրկեցաւ. Ըսելիքս լսել կ'ուզես. Անոր ագարակը երթալ շուղեց. Ատոր ըրածը խօսուի. Շատ տրամնջան և լռեցին. Հրապարակներու մէջ խօսեցէք. Ինչ

Խեղճ , Բիւսսս	Ի՞նչպէս , -դէ-ի՞
Մտիկ ընեմ , աւսմ	Երեւամ , Բսւի՞
Խոհական , Բար-լարժ	Բաժնուիմ , Բիւի՞
Մեծ , սսւի	Մարումամ ըլլամ , Կսսւի՞
Տաք , Կսս	Դպշիմ , Բիւի՞
Չորեւամ , Կսսւի՞ , Բիւսսս	Կարծեմ , Կսսւի՞
Լարսս	Չատուիմ , Բիւի՞
Չըլլալէն , սս Է Կսս	

19. Հրահանգ

Եթէ չյոգնիր , եթէ շարունակ խաղաս , միշտ աղ-
բատ պիտի ըլլաս . Քոյրերս միշտ իրենց վարժապետ-
ներուն մտիկ կ'ընէին . շատ կ'աշխատէին , և քիչ կը
խաղային . Եթէ Աստուծոյ , ձեռնացդ և վարժապետ-
ներուդ մտիկ չընես , երբէք երջանիկ պիտի չըլլաս .
Այս աղան կուլայ , հաց չունի . Նոյ տապանին պա-
տուհանը բացաւ . Երկու օր անոր քով կեցանք . Լա-
թերս լուացի . Երուսաղէմ երթալու կը փութար . Ին-
չնա կը հեղգաս , ևլ . Փութա , ևլիր Երուսաղէմ . Չանի
ձեծեղու եկողները՝ մէկդի կեցան անկէ . Երբ ասիկա
լսեցին , շատ ուրախացան . Իր արցունքովն անոր ոտ-
ուրները կը թրջէր . Երբ գինովութենէն արթնցաւ ,
ան տառն զգաց . Դեռ չէք զգար . Դառն կերպով լա-
ցաւ . Երեսդ լուա . Իրենց լաթերը լուացին :

Յոգնիմ , Լսսսսսս	Արցունք , սսսսսս
Շարունակ , Կսս	Թրջեմ , Բսս
Միշտ , Կսսսսս	Գինովութենէ արթննամ ,
Շատ (մակ .) , Բսսսս	սսսսս Է Կսսս
Քիչ , սսս	Դեռ , սսսսս
Մեծեմ , Կսսսսս	Չգամ , Կսս , Կսս
Մէկդի կենամ , Է Բսս Կսս	Դառն կերպով , Կսսսսս
Ուրախանամ , Կսս	

20. Հրաձուլեց

Հաց առնելու մօռցան . կը խոստանաք ու չէք
կատարեր : Այս ամէնը հասկցանք . Անոնք չհասկցան .
Գերեզմանը վաղեց . Խրամէն անդին ցտակեց . Ոտք
ելաւ . և կը ցտակուտէր . Երբ ձեծին վրայով լսեց ,
դուրս ցտակեց . Հագած պատմութեանը հանեց . Մար-
դը հիւրնացաւ . և մեռնելու մօտ էր . Ձեր հանդերձ-
ները հանեցէք , և բուրձեր հագէք . Իր անկողնին
մէջ դորացաւ . Ողբացէք և սգացէք . Հրամայէ որ
մինչև երեք օր գերեզմանին պահպանութիւն ընեն .
Չըլլայ որ աշակերտները զիշերանց դալով դանի գող-
նան . Ամպն անոնցմէ վերացաւ . Լսողները կը զար-
մանային անոր խօսքերուն . Գթալով ձեռքը երկնցուց ,
և անոր դպաւ . Ինծի մի գոչիր . Ձենէ ոչ մէկուն
ստակին կամ հանդերձին ցանկացայ . Անոնք ալ ի-
րենց տեղերը դարձան . Ազարակ մը ստացաւ . Ես շատ
ստակով ստացայ այս զինուորութիւնը . Երուանդ ,
Երբ պիտի լուացուիս . Քիչ ատենէն պիտի լուացուիմ .
Եթէ մէկ անգամը ցաւ կը կրէ , բոլոր անգամներն
անոր հետ կը կրեն . Հոռմայեցիք դան և մեր ազգը
վերցունեն . Անոր աշուրները բացուեցան ու կը նըս-
տէր . Եթէ կանուխ իմանայինք , դարման մը կ'ընէ-
ինք . Ձեռուրները լուաց . Չլանացողը երբէք հարուստ
չըլլար . Աստուած այս աշխարհը դեռ չստեղծած . Դեռ
արեւը չեղած . Դեռ անոնք իրար չտեսած :

Հասկնամ , էսնամ , է գո	Յատկապէս , Հազմէ
սնամ	Եւն , Գն
Վաղեմ , Ընթնամ	Դուրս վաղեմ , Գնէ
(Խրամէն) անդին , Ը-	Մօտ , Դեմ է
Յատկեմ , Հ-գն	Պահպանութիւն ընեմ ,
Ոտք ելլեմ , Գոթն էմ	Գոչնէմ

Ձըլլայ որ, Գ—յե Հոռոմայեցի, Հ—ւմ
Գիշերանց, Գիշերէ Վերցունեմ, Բ—ւմ
Երկնցնեմ, յէտ Կանուխ, Հ—ւմ
Շատ ստակով, Բ—ւմ Գն—ջըլլամ, —ւմ
Բիշ ատենէն, Ընդ հ—ւ Դեռ չ' . . . , Քիչ, չ—
Յաւ կրեմ, Կ—ւմ

21. Հրահանգ

Եղբայրդ հար է. Երկու ամիս է քանի որ եղբայրս մեռաւ. Գեղ տեսնելու կարօտէն կը մեռնիմ. Վախէն պոռացին. Գիտէր որ զանի նախանձէն մատնեցին. Յաւին սաստկութենէն հանդերձները կը պատռէր. Իրենք զիրենք ազատելու առապարանքէն աւարը թողուցին. Մեր սիրտերուն նեղութենէն կը մեռնինք. Այդ տղաքը սովէն պիտի մեռնին. Մարաւէն մարած էինք. Խնտաւէն կը մարէր. Հայրս երէկ թեւերուս մէջ մեռաւ. Հայրդ մեռած է. Մայրս բիշ ատենէն պիտի մեռնի. Կը բաղձամ որ որդիս տեսնեմ, դեռ չ'մեռած. Դուն չ'մեռած պիտի մեռնիմ. Այդպէս շուտ հար կը վազես. Բժիշկ բերելու կ'երթամ. Հայրս մեռնելու մօտ է. Ե՛րբ ծնած ես. Հաշար ութ հարիւր տասնին ծնայ. Եթէ ես տարի մը առաջ ծնած ըլլայի, քու ունեցած տարիքդ կ'ըլլայի. Հօրեղբայրս իր Հօրը մեռնելէն ետքը ծնաւ. Պզտիկ քոյրս Մարտի ամսուն ծնաւ. Այս օրերս անոր տղայ մը պիտի ծնանի. Երբ ան խօսելու սկսաւ, ամէնքը լռեցին. Ատոր ինծի քրածը քեզի պատմելու սկսիմ. Նստէ, եթէ կը հաճիս. Ուր որ տեղ գտնեմ՝ կը նըստիմ. Հոն ժամ մը նստայ. Ատոր ըսէ որ նստի. Հոս նստեցէք մինչեւ որ ես գամ. Քու քովդ նստինք. Եթէ նստի, ալ չելլեր. Ինչո՞ւ չեա նստիր. Նստելու տեղ չկայ. Տեղ տուր որ այդ պարօնը նստի. Եկե-

դեցին ձեր նստած էիր . Բու մօրաբեռդ քով նստած էի . Ինչո՞ւ համար ոտքի վրայ կը կենար , պարոններ , հիմա նստեցէք :

Քանի որ , յուզ հետեւ Ծուռ , արդ
Պոռաւ , արդ հետեւ Տարիք , արդ

Ինքզինք , արդ յար . արդ ինչ , հետեւ լինի (արա-
Անապարանք (անէլէ) , արդ կանով)

Նեղութիւն , արդ արդ արդ

Մարիմ (ծարաւէ , ելն .) , Պարոն , արդ

արդ Ինչո՞ւ համար , արդ է արդ

Մարիմ (խնդաւէն) , արդ Ոտքի վրայ կենամ , արդ
արդ արդ

Խնտաւ , արդ Հիմա , արդ

22. Հրահանգ

Անոր ոտքը կ'իյնար ու կ'ազաւէր . Անոր վիզն ինկաւ ու կը համբուրէր զանի . Ծովն ինկան ու խեղ-
դուեցան . Անոնց վրայ ինկան ու զանոնք ջարդեցին .
Զգուշացիր որ չիյնաս . Եթէ իյնամ , նորէն կ'ելլեմ .
Մօխէս փարաւոնին տանը մէջ մեծցաւ . Հայաստա-
նին բարէոգ տեղերը մեծցած էր . Մարմինը բերուե-
ցաւ ու հօրը գերեզմանին մէջ թաղուեցաւ . Երբ թա-
ղուորին առջեւը բերուեցանք , մեզի հարցուց . Կ'ու-
զէր երթալ , բայց արդիւնքինք զանի . Զանի թողու-
ցին ու փախան . Ինչո՞ւ չէք թողուր որ այդ մարդն
իւր տեղն երթայ . Քեզ բռնեցի , և չեմ թողուր . Ան-
մեղ արիւն մի թափեր . Նաւն իր բեռերը պարպեց .
Զանի թողուց և զնաց . Ոչխարներ և արջառներ կը
մօրթեմ . Փշիւով ողջ ողջ անոնց մօրթը հանեցին .
Նաւին բոլոր զօրծիբները և կարասիները ծովը նե-
տեցին . Իր հանդերձները կը նետէր ու կը փախէր .
Այդ գաւաթները զինով լեցուցէք . Տեղ մը մ'եր-

Թաք, մինչեւ որ ձեր ամառները լեցուին . քեզի ըսելիք մը ունիմ . ինծի թնշ ըսել կ'ուզես . Բան մը չեմ ըսեր . Միայն ըսէ . Ետքը քեզի կ'ըսեմ . Քեզի պատմածներէս հօրս բան մը չըսես . Անոր մի ըսեր որ անկողինն եմ . Քեզի թնշ ըսաւ . Ձեզի չըսի . Դեռ ինծի չըսիր . Կ'ուզես որ քեզի ըսեմ . Պէտք է որ մարդ ամէն լսածն ըսէ . Ասիկա ինծի ականջէս ըսաւ . Քեզի ըսածն թնշ է . Անոր նշմարիտը միայն ըսի . Թող ուզածն ըսէ . Կը գղջամ որ տաիկա ըսի . Յոժարութեամբ կ'ըսէի , եթէ գիտնայի . եթէ տարբեր բան մը ըսէի , սուս կը խօսէի . Երէկ եղբօրդ ըսի որ գոյ գիտեսնէ . Շատ անգամ կ'ըսէր որ բարեկամին մահուանը վրայ կը ցաւի :

Վիզն իյնամ ,	Հիւսիս զգ-	Մորթեմ ,	Դեռ-
Բանց-		Մորթը	Հանեմ ,
Ջարդեմ ,	Կարգէմ	Ողջ	ողջ ,
Ջողանամ ,	Գիշի	Գործիք ,	Կարգ-
Նորէն ,	Կարգէմ	Տեղ	մը ,
Ելլեմ (օտար ,	Ելն .) ,	Կարգէմ	Ետքը ,
Մեծնամ ,	Հանիմ	Ականջէ	Կարգէմ
Հայտատան ,	Հայց	Միայն (	մակ .) ,
Բարէօգ ,	Հարգ-	Յոժարութեամբ	Կարգէմ
Տեղ ,	Կարգ	Տարբեր ,	Կարգ
Թափեմ ,	Հարգ-	Յաւիմ ,	Կարգ (
Պարպեմ ,	Կարգ		

23. Հրահանգ

Կարգացածդ թնշ է . Նոր գիրք մը կը կարդամ . Նոյնը մենք ալ կը կարդանք . Հայրս ատենօք Յունաց հեղինակները կը կարդար , Հիմա ալ չի կարդար զանոնք . Այսօր Հերոդոտոսին պատմութիւնը կարդացի . Հայրս երեկ Թուրքիականքը կը կարդար . Հիմա պի-

տի կարգամ գեղեցիկ գիրք մը զոր մէկը ինծի փոխ տուած է . Աւելի ստէպ կը կարգայինք , եթէ աւելի պարասյ ժամանակ ունենայինք . Ուրեմն կարգալը կը սիրէք . Կ'ուզես որ բեզի այս նամակը կարգամ . Աղէկ չես կարգար . Ի՞նչպէս պէտք է կարգալ այս բառը . Կը բաղձայի բեզի պէս կարգալ գիտնալ . Կարգացածներդ միտքդ թող գան . Տղաքս զրեթէ բնաւ չեն կարգար . Կարգալ չեն տխորժիր . Շատ անգամ կը կրկնեմ անոնց թէ պէտք չէ կարգալէն ծուլնալ , որ սիրտն ու միտքը միանգամայն կը շտկէ :

Այդ աթոռն իր տեղը դիր . Դիւարկս մը դրիր . Զանի սեղանին վրայ դրի . Հանգրեմն առատուանց սնտուկը դրի . Եթէ ուրիշ տեղ դնէի , չէի կրնար իրիկուան զայն գտնել . Ո՞ւր կ'ուզես որ լաթերդ դրնեմ . Դիր ուր որ կը հաճիս . Կը կարծես թէ անկողնին վրայ դրի . Միտքը դրաւ երթալ . Դիւարկդ գլուխդ դիր . Դնենք թէ հոն է . Զանի գլխուն վերեւը բարձի վրայ դնէ . Զանի բանտ դրին . Նոր գերեզմանի մէջ դրուեցաւ , որ բարի մէջ փորուած էր :

Ատենոք , ելքեմ	Կրկնեմ (շատ անգամ ըսել) , յեղյեղմ
Հեղինակ (գրոց) , հաշիւի	Շտկեմ , յարգեմ
Աւելի ստէպ , յաւիտեան	Առատուանց , այգաւ
Եւս	Ուրիշ տեղ , այլ տեղ
Պարասյ ժամանակ , խմ	Կրնալ , հարգել (տրակա-նով)
Ուրեմն , ոգ	Կարծեմ , հաճեմ
Աղէկ (մկր) , քաղ	Միտքը դնել , գրել
Միտքը գալ , յաւիտեան	Դիւար վերեւ , մար
Կարգալը , ընկերացում	

24. Հրահանգ

Ատիկա ինծի համար առնեմ . Որչափ բան կուզես առնել . Կէսը կ'առնեմ . Եղբայրներս մնացածնե-

ըր թող առնեն . կ'ուզես կանկ առնել . Ուզածդ առ .
 Ի՞նչ կ'ուզես որ առնեմ . Աղաթինը թող տղան գիրկն
 առնէ . Այդ գիրպակէն (ճանֆէս) կ'առնէինք , եթէ
 եղբայրս ամէնն առած չըլլար . Այս ամէնն Հասկցանք .
 Ինծի կ'երեւայ որ բոլոր աշակերտներս այս պատուէրը
 չՀասկցան . Ձանի անոնց ձեռքէն առի . Նաւերն ա-
 ռին ու դացին . Ինծի ձի մը բերէք . Երկու մոմ կը
 վառէք . մէկը գլխուն վերելը , միւսը ոտքին դին .
 Ի՞նչ կ'ընես . Ինծի պատուիրածդ կ'ընեմ . կ'ընենք՝
 ինչ որ պարտական ենք ընել . Այդ տղաք բան մը չեն
 ըներ . Ինչու Համար բան մը չեն ըներ . Քանզի դուք
 ալ բան մը չէք ըներ . Ի՞նչ կ'ընէիր իմ ներս մտած
 ատենս . կրակ կը վառէի . Իրիկունն ինչ կ'ընէք . Քու
 առտուն բրածոք ես իրիկունը պիտի ընեմ . Ուզածդ
 ըրէ . Միշտ պիտի ընենք ինչ որ պարտական ենք .
 Մէկու մը գէշութիւն չընես . Եթէ քեզի պէս Հարուստ
 ըլլայի , շատ բան կ'ընէի . Այս մարդիկն ուրիշ բան
 չեն ըներ , բայց ուտել և խմել . Ձանի ինծի բարե-
 կամ ըրի . Դատաւորներն անոր իրաւունք չըրին . Այս
 տղան իր Հօրը կամբը կ'ընէ :

Մնացած ,	Ֆոց-բո	Աղէկ ,	+-ժ
Կանկ առնել ,	չփեղի	առնամ	ճանչուոր , շանթ
Հասկնամ ,	ի հոգ	առնամ	Ինքզինք ճանչցնել , +-Լ
Բերեմ ,	առնամ		շանթ-
Ոտքին դին ,	անոտ	Մը (շարժում) ,	յո՛
Պարտական եմ ,	պարտի	Առաւուսուն ,	ընդ - - - - -
Վառեմ ,	լոցանեմ	Առտունները ,	ընդ - - - - -
Իրիկունը ,	յերեկ-յի	Կամաց ,	հզով
Գէշութիւն ,	յոբ	Թողում ,	Խոյլ +-մ

25. Հրահանուկ

Հիմա քեզ կը ճանչնամ . Դու ալ գիտ կը ճանչ-
 նաս . Հոս մէկը չեմ ճանչնար . Եղբայրդ գիտ աղէկ

կը ճանչնայ . Հոս շատերը կը ճանչնամ . Հոս շատ ճանչուորներ ունինք . Քոյրդ չէի ճանչնար . Հօրեղբայրդ ինծի շատ ծանօթ է . Ալ ձեզ պիտի ճանչնայ . Հարցուցէք անոր թէ դիւ գեռ կը ճանչնայ . Կ'ուզեն որ այն մարդը ճանչնամ . Ես դանի գեռ չճանչցած ինծի եկաւ . Ինքզինք անոր չճանչցուց . Քեզ քու ճանչուորներէդ մէկուն հետ տեսայ , որուն հետ ես ծանօթ չէի . Զանի ձայնէն ճանչցայ . Յանցանքդ ճանչցիր :

Ո՛ւր կ'երթաս . Տուն կ'երթամ . Եղբայրս դպրոց կ'երթայ . Առաւօտուն մը կ'երթայիր , երբ ես ներս մտայ . Մեր պարտէզը կ'երթայի . Առտուներն հոն կ'երթաք . Յօժարութեամբ կ'երթայի պատելու , եթէ եղբայրս հոս ըլլար . Եթէ կը հանիս , ես ալ քեզի հետ գամ . Մէկտեղ երթանք . Այնպէս շուտ մի քալեր , կամաց գնա . Այդ տղան մը կ'երթան . Մեր դպրոց ճամբէն կ'երթան . Ո՛ւր է քոյրդ . Հայրը տեսնելու գնաց , վաղը պիտի դառնայ . Զանի դիմաւորենք . Վաղը խնջոյքը երթալ կ'ուզես . Հայրս չի թողուր որ հոն երթամ . Քիչ ատենէն հոն կ'երթամ . Քիչ մ'ալ կեցիր որ մէկտեղ երթանք . Պէտք է որ երթամ . Երթալ չեն ուզեր . Այդ մարդիկն ինչ բանի կ'երթան . Զուրի կ'երթան :

26. Հրահանգ

Այդ տղան մը կը տանիք . Զանի դպրոց կը տանինք . Կ'ուզէք զանի տուն տանել . Մեր քոյրերը թատրոն կը տանինք . Ո՛ւր կ'ուզես որ քեզ տանիմ . Զիս ձեր պարտէզը տար . Յօժարութեամբ ձեզ հոն կը տանիմ . Քեզ կը տանէի , եթէ պարտաւ ժամանակ ունենայի . Զափէն աւելի կ'ուշանանք , եթէ ձեզ հոն տանինք . Ե՛րբ պիտի գաս եղբայրդ հոն տանելու . Գիրքս մը տարիք . Զգիտեմ ուր տարի . Տանիլը չտեսանք .

Այդ պատանին հազարապետին տար . Սպասաւորներուն պատուիրեց որ դանի ներս՝ սրահը տանին . Այս պատուհներէն քիչ մը ուտենք . Հիմա չեմ ուտեր , քանզի անօթի չեմ . Երբեմն շատ բան կ'ուտէինք , հիմա քիչ կ'ուտենք . Երբ այն հացէն կերաւ , և գինիէն խրմեց , հոգի առաւ և սկսաւ խօսիլ . Ինչն չէք ուտեր , պարօններ , և չէք խմեր . Կերէք և խմեցէք . Բան մը չկերան և չխմեցին . Ո՛վ է որ ոչխար ունի և անոր կաթէն չի խմեր , կամ միւսը շուտեր . Կան անասուններ որոնց միւսը շուտուիր . բայց եթէ մէկուն սիրտն առնէր և անոնց միտէն ուտէր , անոր ֆրաս մը չէր ըլլար . Այդ դրախտին մէջ եղած բոլոր ծառերէն կերէք , բայց այս ծառէն մի ուտէք . Հոս խմելու բան չկայ . Ահա գինի . խմեցէք , եթէ կը հաճիք . Ես բնաւ գինի չեմ խմեր . Միայն ջուր կը խմենք . Թագաւորին կեննացը խմենք . Երէկ դաւաթ մը գինի խմեցի , այլ այսօր չեմ խմեր . Մէկտեղ խմենք . Գուն բաւական կերար , և ան շափէն աւելի խմեց . Մեր խմածը բաւական է . Երէկ մեր խմած գինին այնպէս աղէկ էր , որ մենէ ամէն մէկը մէյմէկ չիւ խմեց :

Այդպէս ուշ ուտաի կու գաս . Գտտելէ կու գամ . Առտուն ուտաի կու գայիր , երբ քեզի հանդիպեցայ . Ամարանոցէն կու գայի . Երէկ շափաղանց ուշ եկայ , բայց այս առաւ շատ կանուխ եկայ . Շուտ կու գանք , եթէ ժամանակ ըլլայ . Կ'ուզէ որ ժամն ութին գանք . Յարմար ժամանակ եկար , ձեզի ըսելից մը ունիմ . Քիչ տտենէն կուգայ . Եկէք , պարօններ . Որդիդ եկաւ և քեզ ուզեց . Բարեկամ , հոս եկուք :

Գտուղ , Գէր	Շուտ (ժամ մը տաւալ) ,
(Մէկուն) կեննացը , յ-րե-	է-շ
Բաւական , շ-ր	Ժամը ութին , յ-մեհ-ր-ր
Աղէկ , -շի-	շ-մ-
Մէյմէկ , Գ- Գ	Յարմար ժամանակ , րե-ր-շ
Ուշ , աւ-ի-ն	շ-մ
Չափազանց , կ-րի	Ուզել (պահանջել) , ի-րե-լ

27. Հրահանգ

Ձեռքդ թնշ ունիս . Ձեռքս գիրք մը ունիմ . Կը կարծէի թէ եղբօրս կորսնցուցած մատնին ունի . Աս , ահա դաճեկան մը դուռը կեցող աղքատին համար . Սորվածդ աղէկ միտքդ պաշէ . Այդ տունն ու վարձու կը բռնէ . Հօրեղբայրս զայն վարձու բռնեց . Երեք մշակ վարձու բռնէ որ այգիիս մէջ գործեն . Այդ մարդիկը բռնեցէք , և մի թողուք զանոնք . Ընդունածդ թնշ է . Թագաւորէն պարգևս ընդունեցի . Կը կարծես թէ մենք ալ պիտի առնենք . Պիտի առնէք , եթէ արժանի ըլլաք . Մէկը ձեզ իր տունը պիտի շրնդունի . Մարդիկը մեզ շատ պատուով ընդունեցան . Այս գիրքը քեզի կու տամ . Այդ արծաթն այդ աղքատ կնոջը տուր . Այս հիւանդին քիչ մը գինի տուէք . Մայրն անոր պտուղ , խնձոր , տանձ և նուա տուաւ . Պանդակապետին ըսէ որ ասոր պատտա մը միս , գուաթ մը գինի և մանանեխ և հաց տայ . Քու դրացւոյդ վեց գրիչ , թուղթ և մեղան տուիր . Այս ամէնը քեզի կուտամ . Եթէ քեզի ըսելիքս ընես . Որո՞ւ տանք այդ գիրքը . Ձեր հօրը տուէք . Եթէ աղքատի ուղորմութիւն տաս , գաղտնի տուր . Հանգերձներդ ուր են . Ջանսնք ինծի տուողին տուի . Գիտես հայրս երբ պիտի գայ . Ձեմ գիտեր . Ըսէ որ գիտնամ . Գիտցիր որ մենք բուսպառնալիքէդ շենք վախճար . Կրնան աստիկա մեզի ընել . Այո , կրնամ . Մըր կ'երթաս . Հրապարակը . Կրնանք մենք ալ գալ . Դուք հոն չէք կրնար գալ . Ըսաւ թէ կրնամ ընել և շկրցաւ ընել . Երէկ և առջի օրը շկրցայ անկողինէն ելլել , վաղը կարելի է կարենամ ելլել :

Աս (բռնէ) , Կու . Մեղան , թան , Դու

Միտք պաշէ , անել է Դի . Կրնամ , Կարող էմ

Թուղթ , արդեւ , արդ . Կարելի է , Դեբեւ

ՅՈՎՍԷՓ ԳԵՂԵՑԿԻՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

1

ՅՈՎՍԷՓ ԻՐ ԵՂԵՑՐՆԵՐԷՆ ԵՐ ԾԱՌՈՒՄ

Յակոբ Յովսէփը կը սիրէր իւր միւս որդիներէն աւելի, վասն զի զանի ձերութեան ատենն ունեցած էր: Յակոբ այլ և այլ գոյներէ ծագկէ կապայ մը չինելով՝ անոր հազցուց. Բայց Յովսէփին եղբայրները կ'ատէին զանի՝ աւելի սիրուելուն համար իրենց հօրմէն ու երկու երազներուն համար, զոր Յովսէփ անոնց պատմած էր: « Ինծի կ'երեւէր թէ », ըսաւ Յովսէփ օր մը եղբայրներուն, « ինծի կ'երեւէր թէ արաբ ձեզի հետ որայ կը կապէի, և ահա իմ որաս կայնեցաւ, ու ձեր որաներն ելլելով իմ որայիս երկրպագութիւն կ'ընէին: Դարձեալ՝ ինծի կ'երեւէր թէ արեգակը, լուսինը և տասուերկու աստղ կը տեսնէի որ ինծի երկրպագութիւն կ'ընէին »:

Յակոբին որդիքը Սիւքէմ կոչուած տեղ մը դացած էին իրենց ոչխարներն արածելու: Յովսէփ անոնց հետ շէր, հայրն ալ զանի զրկեց որ անոնց վրայով լուր բերէ: Երբ եղբայրները զանի հետուէն տեսան, իրարու ըսին. « Ահա մեր երազ տեսնողը, եկէք զանի մեռցունենք և ըսենք թէ զազաններէն փարատուելով կորսուեցաւ »: Բայց Ռուբէն, այն եղբայրներուն մէկը, որ զանի ազատել կ'ուզէր, խրատ տուաւ անոնց որ պատանին չմեռցունեն: անոնք ալ անոր մտիկ ընելով զՅովսէփ անջուր գուփ մը նետեցին: Ետքը իրենց եղբօրը Յուդային խրատին հետեւելով գուփէն

Հանեցին զանի և ծախեցին քսան դաճեկանի իսմայելացի վաճառականաց որոնք ուղտերով խունկ կը տանէին Եգիպտոս : Ետքը Յովսէփին ծաղկի կապան առնելով ու այծի ձագի մը արեանը մէջ թաթիւելով զրկեցին իրենց հօրը որ ըսաւ . « Այս կապան իմ որդւոյս Յովսէփինն է , գէշ կենդանի մը կերաւ Յովսէփը » : Երեզն հայրը լաթերը Հանելով քուրձ հագաւ և իր որդւոյն վրայ սուգ ըրաւ երկայն ատեն :

2

ՅՈՎՍԷՓ ՊԵՏԱԳՐԷՍԻ ՏԱՆ ՄԷՂ

Իսմայելացի վաճառականներն Յովսէփը Եգիպտոս տանելով Փարաւոն թաղաւորին սպարապետին Պետափրէսի ծախեցին : Յովսէփ սիրելի եղաւ իր տիրոջը որ զանի գործակալ դրաւ իր բոլոր տանը և բոլոր ստացուածներուն վրայ : Բայց որովհետեւ դիրաւ հաւան էր , մտիկ ընելով իր կնոջը խօսքին որ զբնւարտութիւն կ'ընէր Յովսէփին վրայ՝ իր հաւատարիմ ծառան բանտ դրաւ :

3

ԹԱԳԱՆՈՐԸ ՄԱՏԻՈՒԱԳԻՆ ԵՒ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐԸ ԵՐԱՋՆԵՐԸ

Փարաւոնին երկու պաշտօնեաները , մատաուակն (ք-տէնէ-տէ) ու մատակարարը (փ-տէ-տէ) , Յովսէփին եղած բանտն էին : Երկուքն ալ մէկ գիշերուան մէջ երազ տեսնելով ազաչեցին Յովսէփին որ երազն իրենց մեկնէ : « Կը տեսնէի » , ըսաւ առաջինը , « որթ (-տէ) մը որ երեք ճիւղ ունէր խաղողի ողկոյզներով ծանրացած , զորոնք առնելով կը ճմլէի Փարաւոնին զաւաթին մէջ և անոր կու տայի » : « Երեք օրէն » , ըսաւ Յովսէփ , « քու պաշտօնիդ մէջ պիտի հաս-

տատուիս, և այն ատեն յիշէ զիս, և ազաշէ թագաւորին որ զիս ասկէ հանէ, վասն զի անիրաւ տեղը կը կենամ այս բանտին մէջ ք: Մատակարարն ալ իր երազը պատմելով ըսաւ. « Դիտուս վրայ երեք կողով կը կրէի, և ամենէն վրայի կողովին մէջ կային որաներ որոնք երկինքին թռչունները կ'աւաէին ք: Յովսէփ անոր ըսաւ. « Երեք օրէն Փարաւոն թաւ գլուխդ կտրել պիտի տայ ու փայտէ կտիւել տայ, և հոն թռչուններուն կերակուր պիտի ըլլաս ք: Ինչպէս որ Յովսէփ զուշակեց՝ այնպէս եղաւ. բայց մատուակն իր պաշտօնին մէջ հաստատուելով՝ խոտացածը մտացաւ:

ՓԱՐԱՅՈՒՆ ԵՐԱՆՆ ՈՒ ՅՈՎՍԵՓՈՅ ՏԱՐԱՐԱՆԸ

Երկու տարի ետքը նոյն իսկ Փարաւոն երկու երազ տեսաւ: Անոր կ'երեւէր թէ կը կենար Նեղոսի եզերքը, որմէ կ'ելլէին եօթը գետ կովեր, որոնք կը սկսէին շուրին քովն արածուիլ. ետքը նոյն գետէն կ'ելլէին ուրիշ եօթը նիհար կովեր որոնք առջինները կը կլլէին: Երկրորդ երազին մէջ թագաւորը կը տեսնէր եօթը հատ մէկ կոթէ ելած լեցուն հասկեր, և նոյնպէս մէկ կոթէ ելած ուրիշ եօթը պարսպ հասկեր որոնք լեցուն հասկերը կը կլլէին: Թագաւորն արթննալուն պէս վախճալով՝ Եգիպտացւոց բոլոր իդձերուն (ֆ-է-է) հարցուց. բայց ի դուր: Ան ատեն մատուակն Յովսէփը յիշելով՝ անոր համար խօսեցաւ թագաւորին, որ անմիջապէս զանի իր առջեւ բերել տուաւ որ երազը մեկնէ: Յովսէփ Փարաւոնին երազները լսելով՝ անոր ըսաւ. « Առատութեան եօթը տարիներ լսելով՝ անոր ըսաւ. « Առատութեան եօթը տարիներ պիտի ըլլան, և ետքը պակասութիւն պի-

տի ըլլայ եօթը տարի, որոնք իբրեւ թէ առջի առատութեան տարիները պիտի կլլեն: Թող, ըսաւ, թագաւորը բոլոր Եգիպտոսի երկրին վրայ խելացի մարդ մը դնէ, որ առատութեան տարիներուն հունձքին հինգերորդ մասը պահէ սովի ատենին համար: Այս խրատը Փարաւոնին և անոր բոլոր մեծամեծներուն հանելի երեւցաւ: «Ո՛ր դտնեմ», ըսաւ Փարաւոն, «ասկէ աւելի խելացի և հնարադէտ մէկը»: Եւ յետոյ Յովսէփին դառնալով ըսաւ. «Ահա քեզ այսօր բոլոր Եգիպտացւոց երկրին վրայ դրի»: Ետքը մայանին հանելով Յովսէփին մատը դրաւ, անոր ջրթանէ կապայ հագցուց, վիզը մանեակ մը կախեց, և զանի իւր կառքերուն մէկը հանելով՝ քարոզ (Թէլլ-լ) կանչել տուաւ թէ բոլոր ժողովուրդը Յովսէփին առջին ծնկան վրայ դայ, և գիտնայ թէ անիկա Եգիպտացւոց բոլոր երկրին վրայ իշխան դրուեցաւ: Այնուհետեւ Փարաւոն Յովսէփին որ երեսուն տարուան էր՝ Պետափրէսին, Արեգ քաղքին քուրմին, աղջկին Ասանէթը կրն տուաւ, որմէ երկու որդիք եղան, Մանասէ և Եփրեմ:

5

ՅԱԿՈԲ ԻՐ ՈՐԴՆԵՐ ԵՎԻԳՅՈՍ ՎԵՂԵՆ

Յովսէփին ըսածին պէս, առատութեան եօթը տարիները եկան, և անոնցմէ ետքը ուրիշ եօթը տարի նպակատուութեան: Ան ատեն սով եղաւ բոլոր Եգիպտացւոց երկրին մէջ և բոլոր աշխարհի վրայ. և ամէն գիւրէ Եգիպտոս կու գային ցորեն դնելու, զոր Յովսէփ ժողովելով պահած էր շահմարաններու մէջ: Յակոբ իմանալով թէ Եգիպտոս ցորեն կայ՝ զրկեց հոն իր որդիքը որոնք տասն էին, քանզի պզտիկը

Բենիամին իր քով պահէց : Յովսէփ ճանչցաւ իր եղբայրները՝ զինք անոնց առանց ճանչցնելու , և ձեւացնելով թէ լրտես են՝ անոնց ըսաւ . « Դուք Եգիպտոսի ելլելու և մտնելու տեղերը գիտելու եկած էք ։ » Ոչ , տէր , ք ըսին եղբայրները , « այլ մենք ցորեն գնելու եկանք : Տասուերկու եղբարք ենք , մէկ մարդու որդիք , որ Քանանացւոց երկիրը կը բնակի : Մենէ ամենէն պղտիկը մեր հօրը քով է , մէկն ալ մէջտեղ չէ ։ Յովսէփ անոնց ըսաւ . « Ձեզ ասկէ չեմ թողուր , մինչև որ ձեր պղտիկ եղբայրը գայ , զրկեցէք ձենէ մէկը որ զանի հօս բերէ ։ Աս ըսելով զանոնք բանտ դրաւ . ետքը երրորդ օրը զանոնք անկէ հանելով ըսաւ . « Ձենէ մէկը հօս իմ քովս պատանդ մնայ , միւսները ցորենով մէկտեղ երթան , և երբ կը դառնար , ձեր պղտիկ եղբայրը բերէք , որպէս զի գիտնամ թէ ձեր խօսքերը ճշմարիտ են ։ Անոնք իրարու կ'ըսէին . « Իրաւամբ կը կրենք այս նեղութիւնները , վասն զի փաստեցինք անոր , և չողորմեցանք անոր , երբ մեզի կ'աղաչէր ։ և չէին գիտեր թէ Յովսէփ իրենց խօսքը կը հասկնար , վասն զի անիկա անոնց հետ թարգմանով կը խօսէր : Բայց Յովսէփ քիչ մը ատեն առանձնանալով լացաւ : Ետքը նորէն գալով Հրամայեց ծառաներուն որ Շմաւոնը վար դնեն , և անոնց բուրձերը (շէ-շէ) ցորենով լեցընելով , ստակն ամէն մէկուն բուրձին բերանը դրնեն , և յետոյ զանոնք արձկեց : Անոնք Քանանացւոց երկիրն հասնելով իրենց բոլոր պատաճածներն իրենց հօրը պատմեցին , և Յակոբ ըսաւ անոնց . « Զիս անշաւակ ըրիք . Շմաւոն գերի է , Յովսէփ չկայ , Բենիամին ալ ինէ առնել կ'ուզէք . ոչ այդպէս , չեմ ուզեր թողուլ որ անիկա ձեզի հետ երթայ ։ »

Երբ սովք բոլոր երկրի վրայ սաստկացաւ, Յակոբ ըսաւ իր որդիներուն. « Նորէն Եգիպտոս գացէք » : Յուդա ըսաւ իր հօրը « Եթէ կ'ուզես որ երթանք, Բենիամինը մեզի հետ դրկէ. ես երաշխաւոր կ'ըլլամ տղուն, զանի ինչ ուզէ » : « Եթէ այնպէս է, ըսաւ Յակոբ, ըրէք ինչպէս որ ձեզի հաճոյ է, բայց երկրիս ամենէն ընտիր պտուղներէն առէք որ ընծայ տաք Թիրոզ մարդուն. առջիներն կրկինն ալ ստակ առէք. ձեր բուրձներուն մէջ գտնուածն ալ տարէք, չըլլայ որ դաւաճանութիւն մ'ըլլայ » : Եւ Թոզուց որ երթան՝ յանձնելով զանոնք Աստուծոյ խնամքին : Յովսէփ լըսեց որ եղբայրներն եկան, և թէ Բենիամին ալ աւանոց հետ է, հրաման տուաւ իր գործակալին որ ճաշ պատրաստէ : Երբ եղբայրներն անոր ներկայացան, իրենց ընծաներն անոր տուին, և մինչեւ գետինը ծռելով բարեւ տուին : Յովսէփ ալ անոնց մեծ քաղցբութեամբ բարեւ տուաւ, և հարցուց անոնց. « Ողջ է ձեր ծերունի հայրը որուն համար կ'ըսէիք թէ Քառանացուց երկիրն է » : Ետքը նայելով Բենիամինին որ իր մէկ մօրէ եղբայրն էր՝ ըսաւ. « Այդ է ձեր պղծ քակ եղբայրը. Աստուած բեզի ողորմի, տղաս, և քեզ պահէ », և փութալով դուրս ելաւ, քանզի սիրան ելաւ, և ալ չէր զիմանար արցունքը բռնելու : Երեւոր լուարէն ետքը դարձեալ եկաւ՝ ինքզինք բռնելով. և երբ կերակուրը պատրաստուեցաւ, իր եղբայրներուն հետ սեղան նստաւ :

ՅՈՎԱՆԻՓ ՁԻՆԷ ԿԸ ՃԽՆՉՅՆԷ ԵՂԲԱՅԴՆԵՐՈՒՆՔ

Կերակուրէն ետքը պատուիրեց Յովսէփ իւր գործակալին որ հիւրերուն քուրձերը ցորենով լեցունէ, անոնց բերած ստակն ալ հոն դնէ, իր գաւաթն ալ բենիամինին քուրձին մէջ դնէ։ Անոնք հազիւ թէ քաղցէն դուրս ելած էին, գործակալն անոնց վրայ հասնելով՝ արգիլեց զանոնք։ Եւ իր տիրոջը գաւաթը կ'ուզէր անոնցմէ։ Քուրձերը բացուեցան, և գաւաթը Բենիամինի քուրձին մէջ զանուեցաւ։ Անատեն անոնք զարմանալով և զարհուրելով՝ իրենց լաթերը պատուելով քաղաքը դարձան։ Յովսէփ անոնց ըսաւ. « Ինչո՞ւ համար գաւաթս գողցար։ Ընք գիտեր որ չկայ մէկը որ կորուստ գիտնայ ինձի պէս։ Հիմա գաւաթը գողցողը ինձի ծառայ ըլլայ, և դուք խաղաղութեամբ ձեր հօրը գացէք »։ Անատեն Յուդայ պատասխան տալով ըսաւ. « Քու ծառայդ՝ մեր հայրը պիտի մեռնի, եթէ այդ պատանին անոր չգարձուենմ, քանզի ես մինչեւ ցմահ երաշխաւոր եղած եմ տնոր համար, ես ծառայ ըլլամ քեզ տիրոջս, և այդ պատանին թող երթայ իր եղբայրներուն հետ »։ Յովսէփ այլ եւս չկրնալով համբերել, բոլոր Եգիպտացիները դուրս հանել տուաւ, և մեծ ձայնիւ լալով ըսաւ իր եղբայրներուն. « Ես Յովսէփն եմ. հայրս դեռ հոյ է »։ Եւ որովհետեւ անոնք վախէն պաղած և թմրած էին, կրկին ըսաւ անոնց քաղցրութեամբ. « Մօտ եկէք ինձի. ես Յովսէփն եմ, ձեր եղբայրը, զոր դուք ծախեցիք. բայց մի վախնար։ Աստուած զիս Եգիպտոս զրկեց որ ձեզ կերակրեմ։ Պացէք հօրս և պատմեցէք անոր ձեր տեսածը, և աճապարեցէք ինձի գալու։ Գիտեմ պիտի բնակիք, և ես ձեզ կը կերակրեմ, վասն զի այդ սովը

տակաւին Հինգ տարի պիտի տեսէ ։ Եւ Բենիամինի վիզն իյնալով՝ Համբուրեց զանի լալով . միւս եղբայրն երն ալ Համբուրեց մեծ գորովով . և անոնք Հաւատացին անոր ։

Տ

ՅԱԿՈԲ ԵՂԵՊՅԱՆ ԲՆԱԿԵԼՈՒ ԳՈՒ ԳՈՅ

Յովսէփ Հրաման տուաւ որ իր եղբայրներէն ումէն մէկուն Համար երկերկու Հանգերձ շինուի . իսկ Բենիամինի Համար Հինգ՝ շատ ցեղեցիկ Հանգերձներ շինել տուաւ . և երեքՀարիւր արծաթի դաՀեկան տուաւ անոր ։ Նոյնչափ դաՀեկան և ուրիշ շատ քան զրկեց իր Հօրը . Նոյն իսկ Թագաւորը կառքեր տանել տուաւ որ զՅակոբ բերեն իրեններովն ու բոլոր ունեցածովը ։ Յակոբ իր որդւոցը բերնէն բոլոր եղած գէպերը լսելով . Թագաւորին կառքերն ու Յովսէփի ընծաներն ալ տեսնելով՝ գոչեց . « Այսուհետե քանի մը չեմ փափաքիր , փան զի որդիս Յովսէփ կենդանի է . գեռ չմեռած երթամ զանի տեսնելու » ։ Ճամբայ ելաւ Յակոբ իր ընտանիքովը և բոլոր կարասիներովը , որ Եգիպտոս երթայ ։ Յովսէփ դիմաւորեց իր Հայրը , ու անոր վիզն իյնալով , արցունքովը կը Թըղէր զանի ։ Յետոյ զանի ներկայացուց Փարաւոնին , որ Հարցուց Յակոբին թէ քանի տարւան էր . ան ալ պատասխան տալով ըսաւ . « Երկրի վրայ իմ պանդխտութեանս տարիներուն թիւը Հարիւր և երեսուն է . իմ Հայրերուս տարիներուն թիւէն քիչ , և ցաւով ու Հեծութեամբ լեցուն ։ Յովսէփ Փարաւոնին Հրամանաւը Դեսեմի , բոլոր Եգիպտացւոց երկրին մէջ ամենէն պողաբեր երկիրն , իր Հօրը և եղբայրներուն տաւա իբրեւ ստացուած ։

ՅԱԿՈԲ ԻՐ ՈՐԴՆԱԵՐԸ Կ'ՕՐՀՆԷ ՈՒ ԿԸ ՄԵՌՆԻ

Յակոբը՝ Եգիպտոս տաճանուեօթը տարի ալ ապրեցաւ : Ան առեն տեսնելով որ պիտի մեռնի՝ երգում ընել տուաւ Յովսէփին որ զանի իր հայրերուն գերեզմանը թաղէ . ետքը օրհնեց Յովսէփին երկու որդիքը Եփրեմ և Մանասէ : Յետոյ իր բոլոր որդիքն անկողնին բուրբախքը կանչելով՝ անոնց ամէն մէկուն խօսեցաւ և օրհնեց զանոնք : Ռուբէն որդին յանգիմանեց անոր գործած մէկ մեծ յանցանքին համար . Շմաւոնն ու Ղեւին ալ՝ անոնց Սիւքեմացիներէն առած անօրէն վրէժխնդրութեանը համար : Երբ Յուդային եկաւ , ըսաւ անոր . « Դուն գովուիս քու եղբայրներէդ , և ձեռքդ քու թշնամիներդ լծոյ տակ դնէ : » Յակոբ խօսելէն դադրելով՝ ոտուքներն անկողնին մէջ տարածեց ու մեռաւ : Յովսէփ տեսնելով որ հայրը մեռաւ , ինկաւ անոր վրայ և արցունքով համբուրեց զանի : Ետքը Եգիպտացի դի պատուոյնը բուն պատուիրելով որ անոր մարմինը պատեն երկրին սովորութեանը համեմատ , զանի անձամբ եղբայրներուն հետ Քանանու երկիրը տարաւ , ու մեծ պատուով դրաւ զանի Մակփելայ քարայր կոչուած գերեզմանին մէջ , Քեբրոնի մօտ :

ՅՈՎՍԵՓԱՅ ՄԱՃԸ

Յակոբին մահուրնէն ետքը Յովսէփին եղբայրները վախճալով թէ չըլլայ որ Յովսէփ իրենց ըրած գէշութիւնը յիշէ , աղաչեցին անոր որ իրենց ներէ . առիկա ալ զանոնք քաղցրութեամբ և սիրով հանդար-

տեցուց : Անիկա ան առեն յիսունուվեց տարուան էր ,
 և յիսունուչորս տարի ալ ապրեցաւ : միշտ սիրելի և
 յարգելի ըլլալով եղբայրացւոց առջև որոնց փրկիչ ե-
 դած էր : Իր մեռնելէն առաջ ըսաւ իր եղբայրներուն .
 « Աստուած որ մը ձեզի նայելով պիտի հանէ ձեզ
 ասկէ որ մեր հայրերուն տուած երկիրը տանի : Եր-
 գում ըբէք ինծի որ ոսկրներս ձեզի հետ կը տանիք » .
 անոնք ալ անոր երգում ըրին : Երբ Յովսէփ հարիւր
 տասը տարուան վախճանեցաւ , անոր մարմինը զմը-
 սուեցաւ ու դադադի մէջ դրուեցաւ : Իսրայելի որդւոց
 եղբայրասէն մինչեւ ելլելը Քանանացւոց երկիրը եր-
 թալու համար :

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1

Շ Ն Ի Կ

Տղայ մը որ մը առուի մը բով պտտելու կ'երթայ ,
 և կը հանդիպի հոն քանի մը շար տղոց որ պզտիկ
 շուն մը առուին ջուրերուն մէջ խեղդել կ'ուզէին :
 Տղան խեղճ պզտիկ անասնոյն կը դիմայ , զանի կը
 գնէ և իրեն հետ տուն կը բերէ : Շունը շուտով իւր
 բարերարին այնպէս կը վարժի , որ անիկայ ուր որ
 կ'երթայ՝ անոր ետեւէն կը պտտի : Դիշեր մը երբ տը-
 դան անկողին մտնել կ'ուզէր , շունը սկսաւ հաչել , և
 շէր թողուր անոր որ քնանար : Պատանին շունին ին-
 չու համար հաչելը դիմանալ ուզելով՝ նրադ մը առաւ ,
 և երբ ասդին անդին կը պտըտէր բան մը տեսնելու ,
 մէկէն անկողնին տակ տհաւի տեսքով մարդ մը տե-
 սաւ , և հասկցաւ որ գող էր : Վախէն պոռալուն պէս ,

բոլոր տունին մէջ եղողները եկան գլուխը ժողովուեցան, և գողը բռնելով դատաւորին մատնեցին: Երբ հարցուփորձ եղաւ, խոստովանեցաւ մարդը թէ միտքը դրած էր բոլոր տունին մէջ եղողները մէկիկ մէկիկ սորաննել՝ պատանիէն սկսելով. յետոյ տունը կողոպտել:

Անատեն շորհակալ եղաւ տղան Աստուծոյ որ այնպէս անմխառն ազատեց զանի, և ըսաւ. Ո՞վ երբէք կրնար երեւակայել թէ շունի ձագ մը որուն ևս կեանքը փրկեցի՝ նա ալ պիտի փրկէր իմ կեանքս:

2

ԼԱՍ ԴՐԱՏԻՆԵՐ

Ջաղացպան մը պղտիկ տղայ մը ունէր, որ առուի մը եզերքին մօտ խաղալու առենը՝ ջուրն ինկաւ: Ատաղձագործ մը որ առուին անդիի գին կը բնակէր՝ եղածը տեսաւ, և խելոյն ջուրը նետուելով տղան ողջ հանեց ու հօրը ներկայացուց: Տարի մը անցնելէն ետքը՝ յանկարծ գիշեր մը ատաղձագործին տանը մէջ կրակ պատահեցաւ: Բոցը տունը բռնելէն ետքը ատաղձագործն իմացաւ, և հագիւ ինքը, կիներ և որդիքը կրցան ազատիլ: Բայց ազատելու անապարելէն մօռցան առնել ամենէն պղտիկ տղան որ իբր երկու տարեկան աղջիկ մըն էր: Տղուն ազաղտիւր բորբորած կրակին մէջէն կը լսուէր. հայրն ու մայրը դառն կերպով կուլային, բայց չկար մէկը որ մտնելու և տղան ազատելու համարձակէր: Անատեն Ջաղացպանն անապարելով և կրակին մէջ դիմելով կ'առնու կը բերէ տղան անարատ, և հօրը կուտայ ըսելով. Օրհնեալ ԸՈՒՅ Տէրը որ ինծի պատեհութիւն տուաւ բու ինծի բրած երախտիքդ հատուցանելու. դուն իմ մանչա ջու-

րէն հանեցիր, եւ ալ Աստուծոյ օգնութեամբը, քու ազնիկդ կրակէն ազատեցի :

Երբ երկու տղաքն ալ շափահաս եղան, չուրէն հանուողը կրակէն հանուածն իրեն կին ըրաւ :

3

ՎԱՐՈՒ ԾԱՌԵ

Ազքասա կին մը ազնիկ մը ունէր. որ վարդի մատաղ տունկ մը տնկեց Հոգէ ամանի մէջ, և բնական խուցին պատուհանին առջեւ դրաւ : Պարնան օրեր էին, և տունկը վարդի կոկոններով (գօնշա) լեցուն էր : Օգն աղէկ եղած ատեններ՝ ազնիկը վարդին ծառը պատուհանէն դուրս կը թողուր, և իրիկուան դէմ, երբ արեւը մարը մտնելու վրայ կ'ըլլար, ներս կ'առնէր : Պատահեցաւ որ իրիկուն մը տունկը պահելու փոյթ չըրաւ, ինչպէս որ սովոր էր ընել, քանզի ըսաւ թէ հարկ չէ, վասն զի օդը տաք և մեղմ է : Բայց երբ առտուն ելաւ, վարդին տունկը ցուրտէն չորցած տեսաւ : Կուլար, երբ տունկին կը նայէր, ու արտաութենէն կ'ըսէր. Ահա մէկ անմատութիւնն այնչափ աշխատութեանս արդիւնքը չնջեց : Ան ատեն մայրը պատասխան տուաւ անոր ըսելով. Այդ պատիկ դիպուածը որ քեզի այնչափ ցաւ կը գաճառուէ՝ կրնայ թեզի մեծ օգտակարութեան մը պատճառ ըլլալ : Ասկէ սորվէ թէ ինչ որ ցուրտը ծագկած վարդի տունկին ըրաւ՝ նոյնը կ'ընէ բարուց ապականութիւնն անմեղութեան, և թէ ինքզինք մոլութենէ զերծ պահելու համար շարունակ փոյթ և միշտ զգուշութիւն պէտք է :

ԸՆԿՈՒՋԻ ԿԵԼԵՆՆԵՐ

Ծեր կոմսը Ա. ճշմարտութիւնն ու արդարութիւնը շատ կը սիրէր : Քանի մը շար մարդիկ առ բանիս համար անոր բարկացած էին , այնպէս որ մէկտեղ երգում ըրին և զանի կորսնցնելու ետեւէ էին : Եւ արդարեւ շատ ստակ տուին շարագործ մարդու մը որ զանի հետեւեալ որը գիշերանց սպաննել խոստացաւ :

Ազնուական կոմսը վերահաս վտանգին ամենեւին չէր սպասեր : Անոր քեռորդիները , սիրուն տղաք , իրիկուան գէմ անոր եկան : Կոմսն անոնց գալուն վերայ ուրախանալով , հանեց պառլը՝ խնձոր , տանձ և ընկոյզ : Երբ տղաքը մեկնեցան , կոմսն ուղեց քնանալ , և ինքիքին Աստուծոյ պաշտպանութեանը յանձնելով՝ անկասկած քնացաւ : Բայց կէս գիշերուան տակները շարագործը որ գազտուկ տուեր մտած էր՝ կամացուկ մը կոմսին սենեակը մտաւ , մինչ անիկա տղէկ մը քնոյ մէջ էր , պզտիկ լապտեր մ'ալ անկողնին քով կը վառէր : Չարագործը դանակը հանելով , և ձեռքը վեր վերցուցած անոր կը մօտենար : Բայց մէկէն սենեկին մէջ այնպէս սաստիկ շառաչիւն մը լսուեցաւ , որ կոմսը քունէն արթնցաւ : Երբ ելլելով տեսաւ մարդը դանակը ձեռքը , շուտով առաւ գէնքերը որ անկողնին դիտուն վերեւը պատէն կախուած էին , և սպառնացաւ զանի սպաննել : Մարդը սարսափելով դանակը ձգեց ու թողութիւն կը խնդրէր : Ետքը բանտ մտնելու ստիպուելով՝ իրեն խրատ տուողներն յայտնեց :

Կոմսը կը մտածէր թէ այն շառաչիւնը պատճառողն ինչ էր որ զանի քունէն արթնցուց : Աչուրներն ասդին անդին պտտացուցած տեսնը տեսաւ որ տղաքը

գետինը ձգած էին ընկուզի կեղեւ մը, որուն վրայ կոխած էր շարագործը : Կոմսը զարմանալով ըսաւ . Աստուծոյ խնամքովը ընկուզի կեղեւ մը զիս աղատեց, և անզգամներն արդարութեան սուրին մատնեց :

5

ՍԱՐԳՍՆԻ ԵՇԵՐԸ

Երեք Հոգի Ամստերդամ քաղքէն նամբայ ելլելով գործի մը համար մէկտեղ գեղ մը կ'երթային : Ճամբուն վրայ կը տեսնեն գեղացի մը որ շտապով անոնց կու գար, և գէմքին տեսքէն կ'երեւար որ վերջին աստիճանի ագէտ և ասուշ էր : Երեք Հոգին իրարու կ'ըսեն . Եկէք ատիկա ծաղր ընենք : Աս կ'ըսեն ու հեռանալով իբր քարընկէց մը իրարմէ զատ ճամբուն վրայ կը կենան : Երբ գեղացին առջինին կը մօտենայ, անկէ սա խօսքը կը լսէ . Բարեւ, Հայր Աբրահամ : Այս խօսքը լսելով գեղացին անոր բարեւ կու տայ զըլխով, և կ'ըսէ . Բարեւ : Անկէ քիչ մը հեռուն կը տեսնէ առջինին միւս ընկերը, որ անոր կ'ըսէ . Բարեւ, Հայր Իսահակ : Ասոր ալ գեղացին նոյն պատասխանը կ'ընէ : Ետքը անկէ առաջ երթալով կը գտնէ երրորդը որ կ'ըսէ . Բարեւ, Հայր Յակոբ : Ան տտեն գեղացին անոնց միտքը հասկնալով, անոր կ'ըսէ . Կը խաբուիք, պարոններ, ես Աբրահամ չեմ, ոչ Իսահակ, ոչ ալ Յակոբ, այլ կիսեայ որդին Սաւուղն եմ, որ ելած եմ Հօրս կորսնցուցած էշերը փնտռելու . քայց զարմանք, մերիններն էգ էին, իմ գտածներս արու են :

Յովսէփ երկրորդ, Գերմանացւոց կայսրը, իբր անձանօթ մը քրած առջի նամբօրդութեան ատեն սուրհանդակներու կայան մը հասնելով՝ ձիերը փոխելու համար ախոռին մէջ ձի շգտաւ։ Սուրհանդակապետն անձանօթ անձին քսաւ որ քիչ մը սպասէ, խոստովանելով թէ ձիերը զրկած էր իր օրդւոյն կնուներին հըրաւիրուած ազգականներն ու բարեկամները բերելու։ Կայսրը մարդուն հետ խօսակցութեան սկսելով, և զանի ողջամիտ և հայրենասէր գտնելով՝ յայտնեց անոր թէ կը բաղձայ տղուն կնքահայր ըլլալ։ Սուրհանդակապետն անոր առաջարկութեանը զարմացաւ, բայց և այնպէս անձանօթ մարդը նախամեծար համարելով իր հօրեղբորորդիէն որ երկրագործ էր՝ հանելով յանձն առաւ։ Երբ եկեղեցի գացին, պաշտօնը սկսաւ։ Մկրտող երէցը կայսեր հարցուց․ Անունդ ինչ է․ ան ալ քսաւ՝ Յովսէփ է անունս։ Մականունդ ինչ է, կրկնեց երէցը։ Ինչ պէտք է քեզի տալիս, քսաւ կայսրը, ինծի կ'երեւայ որ Յովսէփ անունը միայն բաւական է։ Ոչ, պարօն, քսաւ երէցը․ Կ'ուզենք ընտանիքիդ մականունն ալ գիտնալ։ Եթէ այնպէս է, քսաւ ան ատեն կայսրը, մականունս է Յովսէփ երկրորդ, կայսր Գերմանիոյ։ Երէցն ու հոն եղողներն ապշեցան, սուրհանդակապետն ալ թագաւորին ոտքն ինկաւ, որ զանի վերուց մարդասիրաբար, և անոր շատ պարգևներ տալով խոստացաւ որ իւր սանուն յիշատակը չի մոռնար։

Դիտն արտորուելով ապերախտ Սիրակուսացիներէն , ապաւինեցաւ Մեգարացոց քաղաքը . ուր Պրէզոտոս անունով մէկը կ'իշխէր : Երբ պատահեցաւ որ ասիկա որ մը մէկուն կողմէն իրեն եղած անիրաւութեան մը համար իրաւունք պահանջէր , իշխանին պալատն երթալով անոր ներկայանալ ուղեց , բայց մէկուն հոգը չեղաւ այս երեւելի անձին առջի մեծութեանն արժանի անոր պատիւ ընել : Երկայն ատեն զանի ուպատել տալէն ետքը՝ պատասխան տրուեցաւ թէ Պրէզոտոս կարելոր դորձերու զբաղած ըլլալով չի կրնար այն օրն անոր ընդունելութիւն ընել : Դիտի բարեկամները որ անոր հետ էին՝ կը զայրանային որ իրրեւ անարդ մէկու մը հետ վարուեցան այն սքանչելի անձին հետ որ իշխանութեան մէջ եղած ատենը միշտ մարդասիրաբար կը վարուէր իրեն զիմողներուն հետ : Բայց Դիտն առանց տրանջալու հանգարտութեամբ ըսաւ անոնց . Բարեկամներ , թերեւս ես ալ նոյնն ըրած եմ Սիրակուսայի մէջ իշխան եղած ատենըս : Ժամանակ անցնելէն ետքը այս մեծ անձն իր հայրենիքն ազատեց Դիտնեփոս բռնաւորէն որ երկիրը կը հարստահարէր , ե խաղաղութիւնն ու արդարութիւնը նորէն հաստատեց . բայց սպաննուեցաւ Աթենացի Կայիպպոսէն որ անոր հիւրն ու բարեկամն էր : Իսկ Դիտնեփոս բռնաւորը Սիրակուսայէն արտորուելով եկաւ ընակեցաւ Կորնթոս , ուր վարժապետ ըլլալով աղքատութեան մէջ մեռաւ :

Երկու մարդ որ արջ մը կը պատացունէին՝ որ մը իրիկուան դէմ շատ ուշ գեղ մը հասնելով իջեւան մը իջան ուր կ'ուզէին այն գիշերն անցունել։ Պանդոկապետը որ իւր պարարեալ (պէսլի) խոզը նոր ծախած էր՝ արջն այն տխուր դրաւ ուր առաջ խոզը կը կապէր։ Կէս գիշերուան ատենները դող մը որ ցորեն կը եղածին տեղեակ չէր՝ դաղտ պանդոկը մտնելով կ'ուզէր պարարած խոզը տանիլ։ Կամացուկ մը ախոռին դուռը բանալով մութին մէջ խարխափելով ներս կը մտնէ, և փոխանակ խոզին զոր գանել կը կարծէր՝ կը բռնէ արջը, որ ոտք ելլելով ահռելի ձայնով երկու թաթերը մարդուն վրայ կը նետէ, և այնպէս ուժով կը պնդէ զանի, որ մարդը շի կրնար շարժիլ։ Վախն ու տագնապն անոր ողբալի աղաղակներ հասնել կու տան, այնպէս որ պանդոկին մէջ բոլոր քնացողներն անոր պոռալէն ցատկելով կ'արթննան, և դժուարաւ կրնան արիւնջուայ մարդը դադանին հիւրաններէն տղատել։ Բայց անիկա այս վտանգէն աղատելուն պէս արդարութեան ձեռքը մատնուեցաւ։

Պարսից թագաւորներէն մէկն իր պաշտօնեաներուն գլխաւորին բարկանալով զանի իշխանութենէն կը ձգէ և անոր տեղ ուրիշ մը կը դնէ։ Բայց շնորհք մը ընելու համար՝ թոյլ կու տայ անոր որ բոլոր ընտանեօրը խաղաղութեամբ բնակելու համար իրեն տեղ մը ընտրէ, բոլոր ստացուածն ալ անոր կը շնորհէ։ Բայց պաշտօնեան թագաւորին կ'ըսէ. Ի՞նչ պէտք են

պարանոք Սուեաի բանակն հասաւ : Ուր է թագաւորը : Կը գոչէր պահապաններուն հետուէն , զիս անոր տարէր , անոր բան մը պիտի ըսեմ : Պաշտօնականներէն մէկն անոր մտիկ ընելով՝ զանի Կարօլսին առջև տարաւ : Երբ գեղացին թագաւորին բով մտաւ՝ մէկէն ծնկան վրայ դալով ծոցէն երկու քսակ տակ հանեց , և թագաւորին տուաւ՝ յայտնելով անոր թէ ինչպէս մէկաեղ բերած էր այն գումարը երկու ընկերներով : Կ'ըսուի թէ Կարօլս մարդուն պատմութեանը վրայ յարաօտը չարժեցաւ , և ըսաւ . Ազնուականներէս և ոչ մէկը հաւատարմութեան այսպիսի ապացոյց մը տուաւ : Յետոյ խոստացաւ գեղացւոյն որ անոր հայրենասիրութեանն իբր վարձ՝ զանի ազնուականութեան աստիճան բարձրացնէ , բայց երբ անիկա յանձն չառաւ և ընտրեց յաւէա իւր վաղեմի բարեկամներուն հետ իր աստիճանին մէջ մնալ , թագաւորն իր առջև զրել տուաւ հրովարտակ մը որով այն ազնուամիտ գեղացին և անոր երկու ընկերները բոլորովին հարկէ ազատ կ'ընէր , և իւր շնորհակալութիւնը ցուցնելու համար՝ մօրուքէն քանի մը թել փրցնելով հրովարտակը կնքած կնքամօմին տակը դրաւ :

11

ԱՂԵՐՁԱՆԻՐԵՈՑ ԳԱՐՈՐԸ

Փարոսի աշտարակը որ Պաղամէոս եղբայրասիրի՝ հրամանաւ շինուեցաւ՝ աշխարհիս եօթը հրաշալեաց մէկն էր , և ուրիշ անոր նման աշտարակներ որ նաւաւորներու առաջնորդութեան համար ետքը շինուեցան՝ նոյն անուան առին : Անիկա քառանկիւն , ճերմակ մարմարէ , քաղմայարկ մեծ շէնք մըն էր , և ունէր տանիք որուն վրայ ամէն գիշեր մեծ կրակ կը

Վառուէր, զոր նաւարարը շատ հեռուէն կրնային տեսնել: Եկնքին ձեռն հանող և գործը լմնցունող ճարտարապետը կը կոչուէր Սոսորատոս: Ասիկա իւր ճարտարութեան համբաւը յետնոց թողուլ փափաքելով, և իւր անունը թագաւորին անուանը հետ դնել շահամարձակելով՝ այսպիսի միջոց մը խորհեցաւ: Եկնքին ճակատը կրով ծեփելով՝ վրան թագաւորի համար դովնատի խօսքեր դրեց, իսկ ձեփին տակը քարի վրայ ուրիշ գրուած մը փորագրեց: Իբր դար մը ետքը ծեփը թափելով՝ Պողոսէոսի վրայ գրուածը ջնջուելով կորսուեցաւ, տակը փորագրուածը միայն կ'երեւար մեծամեծ նշանադիրներով այսպէս: « Սոսորատոս կընիգացի, փրկիչ աստուածներուն՝ նաւարկութեան օգտին համար »:

12

ԳՐԾԵԱԿ

Դերձակ մը մեռնելու հիւանդութեան մէջ իյնալով՝ երազի մէջ զարմանալի բան մը կը տեսնէ: Անոր կ'երեւար թէ վերջին ատենին մէջ կը կենար, մահուան հրեշտակն ալ կեցած կը բանար անոր առջեւ շատ մեծ դրօշակ մը (պայրազ), տեսակ տեսակ կերպասներու (խումաշ) կտորներէ շինուած, զորոնք անիկա տտեն ատեն իր յաճախորդներէն (միւլթէրի) գողցած էր: Նոյն վայրկենին անոր կ'երեւէր թէ դրժօրքը կը մտնէր: Մարդն այն տեսարանէն վախճալով քունէն ցատկելով ելաւ՝ բոլորովին պաղ բրտիւքի մէջ:

Այս երազն իրեն Աստուծոյ աղգարարութիւն մը համարելով, ուխտ ըրաւ որ ալ շգոյնար, եթէ ողջըննար հիւանդութենէն: Քիչ ատեն ետքը իրաւ հի-

ւանդութենէ կ'առողջանայ, և որովհետեւ իր առաքի-
նութեանը վստահ չէր, կը պատուիրէ իր գործաւոր-
ներէն մէկուն որ դրօշակն իրեն յիշեցնէ, երբ լաթ
մը կտրելու ըլլայ: Մարդն ատեն մը իր ուխտին մէջ
հաւատարիմ մնալէն ետքը՝ օր մը թանկագին կեր-
պասէ մը լաթ կտրած ատենը՝ ագահութեան հոգիէն
փորձուելով կը զիջանի ընչասիրութեան, և կտաւէն
մաս մը կը գողնայ: Յիշեցնող մարդը պարտաւ տեղ
անոր ազդարարութիւն կ'ընէ որ դրօշակն յիշէ: «Դու
ալ դրօշակովդ շափաղանց կը ձանձրացնես ականջ-
ներս, կ'ըսէ անոր գերձակը. երագի մէջ տեսած դը-
րօշիս մէջ այս տեսակ կերպաս չկար »:

13

ՈՒՅՐԻՉՔ

Սափրիչ մը որուն գործն էր մօրուք ածիլել և
մազ կտրել՝ շատ յաճախորդներ իրեն ձգելու համար
խանութին գուրը պատին վրայ նկարել տուաւ մարդ
մը որ ծովն իյնալով խղզուելու մօտ էր, և ուրիշ մը
անոր վրայ գթալով՝ լողալով կուգար զանի ֆուրէն
հանելու, քայց բռնելու ատեն մազերէն որ ճշմարիտ
չէին՝ սուտ մազը միայն ձեռքը կը մնայ, և աղատել
ուզած մարդն ընկղմելով կը խղզուի: Այս պատկերին
վրայ մեծ տառերով գրուած էր այսպէս. Վոյ ռեւոյ օր
կեղծ էր ռեւի: Ասով կ'ուղէր իմացնել թէ կեղծ մա-
զերը փաստակար են:

Ուրիշ սափրիչ մը որուն գործն էր կեղծ մազեր
չինել, երբ տեսաւ որ շատերն իր արուեստակցին օ-
րինակէն համողութեով կեղծ մազ գործածելէ ետ կը
կենային, իրեն եղած փաստին առաջն առնելու հա-

մար սա Հնարքը խորհեցաւ : Նոյնպէս իր խանութին նակատը նկարել տուաւ Արիստղոմ մազերէն կախուած ծառէ մը . և տակը գրեց այսպէս . ԵՐԱՒ՝ ԲԷ ԷՊԷՐԷ ԻԵՒՔ ԸԼԵՒԷՒ :

Պատմութիւնն այս զարմանալի մրցման (եարբշ) ինչ վախճան ունենալուն վրայ բան մը չըսեր , բայց Հիմակուան սովորութիւնը կը ցուցնէ թէ կեղծ մազերը խափանուեցան , այլ անշուշտ նորէն կ'ելլեն . պէտք է համբերել : Ասոր պէս շատ հրաշքներ գործած է նորաձեւութիւնը :

14

ՀԱՆՃԱՐԵՆ ԻՐԱՏ ՄԸ

Մեծ զօրութեան տէր երիտասարդ իշխան մը Հրնդ-կաստան կը թաղաւորէր . և որովհետեւ շատ ինքնահաւան և հպարտ էր , իրեն և իր հպատակներուն շատ փնտա կ'ընէր : Անոր հաւատարիմ ծառաները պարապ տեղ կ'իմացնէին անոր թէ թաղաւորի մը ամենէն մեծ զօրութիւնն՝ իր հպատակներուն սիրտը շահելն է : Անոր այս խրատը տուողներէն շատերն աչքէ ինկան և պատժի ենթակայ եղան . Իմաստուն մարդ մը ուղելով թաղաւորը համոզել՝ զանի առանց բարկութեան շարժելու , նարտի խաղը հնարեց , ուր թաղաւորը , թէպէտ ուրիշ անձինքներէն երեւելի է , առանց հպատակներուն և զինուորներուն օգնութեանը բան մը չի կրնար ընել : Երիտասարդ թաղաւորը , բնականէն հանճարեղ ըլլալով , խրատին զօրութիւնը հասկցաւ ու վարքը փոխեց , և այնպէս վերահաս շարիքին առջեւն առաւ :

Խաղը հնարող մարդուն երախտեացը հատուցում

ընել ուղեւով, անոր հարցուց թէ ինչ փոխարէն կը խնդրէր. ան ալ ուղեց որ իրեն այնչափ հատ ցորեն տար որչափ որ նարտին տախտակին վրայ խորշեր կային, սա պայմանաւ որ ցորենի հատերուն թիւը միշտ կրկնուէր՝ առաջին խորշէն մինչեւ վերջինը որ վաթսուն և եօթներորդ է : Թագաւորն անմիջապէս անոր խնդիրքը շնորհեց դեռ չքննած : Բայց ետքը հաջիւ ընելով գտաւ որ Հնդկաստանի բոլոր հունձքը բաւական չէին խոստացածը կատարելու : Ասկէ առիթ առնելով իմաստունը ցուցուց երիտասարդ Թագաւորին թէ որչափ հարկաւոր է որ Թագաւոր մը իր բոլորտիքն եղողներէն զգոյշ ըլլայ, և անոնց չթողու որ անոնց ըրած բարերարութիւնները գէշի գործածեն :

15

ԵՐԿՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՈՆԵՐ

Ուէսգմինսդէրի մեծ դպրոցին աշակերտներուն երկու զասերուն մէջտեղ վարագոյր մը կար դանոնք իրարմէ զատելու համար : Պզտիկ աշակերտներուն մէկը որ մը չգիտնալով (առանց դիտման) վարագոյրը պատուեց, և որովհետեւ աղան ընտւթեամբ հեղ և վախկոտ էր, կը վախնար որ չըլլար թէ պատիժ ընդունէր վերակացուէն որ խիստ մարդ մըն էր : Տղուն աշակերտակիցներէն մէկը որ անկէ մեծ էր տարիքով զանի հանդարտեցուց խոստանալով անոր թէ յանցանքն իր վրայ կ'առնէ, և ինք կը կրէ պատիժը :

Բաւական տարիներ ետքը ընտանի պատերազմ եղաւ Անդդիոյ մէջ, և այս երկու աղոց որ արդէն չափազան էին՝ ամէն մէկը մէկ կուսակցութեան կողմնակից եղաւ, մէկը ռամկապետաց կողմէն էր,

մէկալն ալ թաղաւորական կողմէն : Երբեմն մէկ կուսակցութիւնը , երբեմն մէկալը յաղթելէն ետքը , ռամկապետականը յաջողելով թաղաւորական զօրքին բոլոր վերին պաշտօնակալները բռնեցին : Ասոնց համար դատաւորներ դրուեցան , այն վախկոտ աշակերտն ալ որ դատաւորութեան հետեւած էր՝ այն դատաւորներէն մէկն եղաւ : Գատուելու համար ատեան բերւողներուն անուններուն մէջ լսելով իր աշակերտակցին և բարեկամին անունը , զոր դպրոցէն ելլելէն ի վեր տեսած չէր , սիրտը շարժեցաւ : ուշադրութեամբ անոր նայեցաւ և իրեն այնպէս երեւցաւ որ ան էր , և անոր բանի մը բան հարցնելով ստուգեց որ իրաւ ան էր , և առանց ինքզինք անոր յայտնելու շուտ մը ճամբայ ելաւ Լոնտրա երթալու : Հոն պէտք եղած անձանց քով բանեցուցած ազգեցութեամբն ու ջանքովը յաջողեցաւ իր բարեբարն ազատելու այն պատժէն որմէ անոր ընկերներէն մէկը չկրցաւ ազատիլ :

16

ՅԱՐ. ԽԷ :

Գեղացի մը քաղաք երթալու համար իր ձին համեռելով , տեսաւ որ ձիուն ոտքին զամերուն մէկը պակաս էր . և որովհետեւ երթալու կը փութար , ինքն իրեն ըսաւ . Ի՞նչ փնտռ կամ ոգուտ կայ ինծի , եթէ ձիուն ոտքը զամ մը տւելի կամ պակաս է : Աս ըսեալով ճամբայ ելաւ : ճամբան ձիուն մէկ ոտքին պայտը (նալը) խախտելով ինկաւ : « Եթէ հոս տեղ մը պայտառ մը ըլլար » , ըսաւ , « կրնայի պայտը տեղը դրնել տալ . բայց որովհետեւ հոս այնպիսի մէկը չկայ , ձին կրնայ մէկալ երեքովը ճամբան զլուխ հանել » : Բայց ճամբուն վրայի բարերը վիրաւորեցին կենդան-

ւոյն ոտքը , որ սկսաւ քալելու ատենը կազալ . և այսպէս կազն ի կազը ծանր կերպով գացած ատենը , յանկարծ երկու գող ելան մացառներէն դուրս մարդը կողոպտելու , որ ձիուն կազալէն շկրնալով շուտով պրծիլ , աւաղակներուն ձեռքն ինկաւ , որոնք անոր մախաղին և մէջը եղածներուն հետ մէկտեղ ձին ալ առնելով , թողուցին մարդը որ երթար : Անիկա ամէն բանէ զուրկ տուն դառնալու ստիպուելով , տրտմած ըսաւ ինքնիրեն . « Ի՞նչպէս կրնայի խորհել որ գամ մը պակաս ըլլալուն համար ձիս պիտի կորսնցունէի » :

17

ԻՈՐ ԾԵՐՈՒԹԻՒՆ

Բուսիոյ մեծամեծներէն մէկը՝ Տէրութեան գաւառներէն մէկուն իշխանութիւնը կ'առնէ , և դաւառին մէջ այցելութեամբ պատած ատենը , կը տեսնէ ներմակ մաղերով մարդ մը որ գեղէն քիչ մը հեռուն եզող տնակի մը դուռը նստած կուլար , և անոր կ'ըսէ . « Ի՞նչ ունիս , մարդ , ինչո՞ւ համար տրտմած ես և կուլաս » : « Տէր » , կ'ըսէ ծերը հառաչելով , « կուլամ , վասն զի Հայրս զիս ծննելով դուրս ըրաւ » : Իշխանը դարմանալով այս խօսքին , և շուտ մը ձիէն իջնելով ներս կը մտնէ : Ոտքը տանը բակին մէջ դըրածին պէս՝ հոն ներմակ մաղերով առջինէն աւելի ծեր ուրիշ մարդ մը կը տեսնէ , որ բարկացած ալ կ'երեւէր : « Ինչո՞ւ համար խռոված ես » , կ'ըսէ անոր դաւառապետը : « Մի հարցունէր , տէր » , կ'ըսէ ծերը . « որդիս որ դուռը կը կենայ՝ անզգուշութեամբ գետինը ձգեց ծերունի Հայրս , որ քամակին ոսկրը կոտրելով նստած է » : Գաւառապետն ըսուածները կատակ կարծեց . բայց շուտով հասկցաւ որ կատակ

չէր խօսքը , բանդի սենեակ մը տարուելով՝ հոն կրա-
կարանին մօտ մեծկակ աթոռի մը վրայ ուրիշ մարդ
մը տեսաւ շատ ծեր , որուն կռնակը ծռած էր ծերու-
թենէն , բայց դեռ աշխոյժ և ուժով էր . « Ի՞րաւ յ ,
բոաւ գաւառապետն ինքնիրեն , « այս մարդիկը նա-
հապետներուն ցեղէն են » :

18

ՋՈՐԻ ՄԸ

Բժիշկ մը իր ջորին հեծնելով՝ կոկորդին մէջ խա-
ղաւարտ մը ունեցող հիւանդ մը տեսնելու կ'երթար :
Երթալու տեղը հասնելով և ջորիէն վար իջնելով , հոն
դրանն առջին հանդիպեցաւ իր ճանչուորներէն մէկուն
որուն հետ սկսաւ խօսիլ : Երբ խօսքը երկնցաւ , սան-
ծը թողուց , ջորին ալ տանը դուռը բաց գտնելով ,
ներս մտաւ : Հիւանդին խուցը , կ'ըսէ պատմութիւ-
նը , բակին վրայ էր և կէս մը բաց թողուած էր , որ-
պէս զի ներս օդ բանէր : Կենդանին ասդին անդին
նայելով , գուցէ ուտելու բան մը գտնելու համար ,
և բաց դուռը տեսնելով սանձովը և համետովը կը
մտնէ հիւանդին խուցը , որ ոտքի ձայն լսելով և
կարծելով թէ բժիշկն է , առանց ասդին դառնալու՝
թեւն անոր կ'երկնցնէ որպէս զի զննէ : Ջորին ա-
ռանց պատճառը դիտնալու՝ իր առջեւ երկնցած թեւ
մը տեսնելով ակռաները դաստակէն (պիլէկ) կը բըռ-
նէ : Հիւանդը ոտքստփած ասդին կը դառնայ , և ջո-
րին տեսնելով՝ անկողնէն ցատկելով կ'իջնէ որ կեն-
դանին դուրս ընէ , բայց ստատիկ ձիծաղելէն կոկոր-
դին մէջի խաղաւարտը կը պատօր . Այն միջոցին բը-
ժիշկը վրայ հասնելով կ'ուզէր ջորին մտրակով (խամ-
շիով) ծեծել . հիւանդը ձայն հանելով կ'ըսէ . « Այդ

անասնոցն մնաս մ'ըներ, պարոն բժիշկ, այս գէպքը զարմանալի է. այդ ջորին ըռնացուց այնպիսի հիւանդութիւն մը որուն գուցէ արուեստը նար մը պիտի չկրնար ընել. եթէ նորէն այսպիսի հիւանդութեան մը մէջ իյնամ, այդ ջորին գրկէ, և գուն անձամբ ինծի գալու մի յոյսեր ք :

19

ԹԱՂԻԱՆ ԳԱՆՁ ՄԷ

Կը պատմուի թէ երկրագործ մը որ աշխատութիւնը շատ կը յարգէր՝ ուղեւոր իր մահուանը մօտ գործքով ցուցնել իր հրգւոյն թէ որչափ օգտակար է աշխատութիւնը, զանի կը կանչէ իր քով, և գաղտնիք մը յայտնելու պէս անոր կ'ըսէ, « Տղաս, մեր արտին մէջ որ կը դործենք՝ թաղուած գանձ մը կայ, բայց թէ որ տեղն է՝ չեմ գիտեր ք : Այս քակելով՝ անոր խրատ կու տայ որ, առանց մէկուն յայտնելու ինք անձամբ փորէ արտը : « Այսպէս ընելով ք, կ'ըսէր, « ստուգիւ պիտի գտնես գանձը ք : Մարդը կը մեռնի, և որդին թաղուած գանձը գտնելու յուսով, կ'առնէ բազ և բրիչ, և շատ օրեր աշխատելով արտը ծայրէ ծայր փորեց, և գանձին չպատահելով՝ տրամնալ և յուսահատ կ'երթայ :

Բայց երկիրն այնպէս գործուելով և ցանուելով, հունձքի ատենը կու տայ առատ բերք, զոր երիտասարդ երկրագործը ժողովելով և շտեմարաններու մէջ դնելով՝ շատ կը հարստանայ : Անտառն կը հասկնայ թէ հօրն ըսած գանձը նոյն իսկ աշխատութիւնն էր :

Ածականն թնչ է . 13. Տեսակները . 37. Որակական ածականը . 37. Ածականաց Համաձայնութիւնը . 46. Ածականաց աստիճանները . 161. Գերազրական աստիճան . 164. Ածական մը իրի մը յատկութիւնը քանի կերպով կրնայ ցուցնել . 164. Ածականաց խնդիրները . 165. Ստացական ածականը . 43. Ինչպէս կը հոլովին . 43. Անոնց Համաձայնութիւնը . 46. Ցուցական ածականը . 44. Ինչպէս կը հոլովին . 44. Անոնց Համաձայնութիւնը . 51. Անորոշ ածականը . 37. Ինչպէս կը հոլովին . 44. Անոնց Համաձայնութիւնը . 58. Թուական ածականը . 37. Տեսակները . 38. Բացարձակ թուականը և անոնց հոլովումները . 38-39-40-44. Դասական թուականը և անոնց հոլովումը . 42. Անձնեղական թուականը և անոնց հոլովումը . 43. Թուական ածականաց Համաձայնութիւնը . 49. Թուական և անորոշ ածականաց խնդիրը . 165. Հարցական ածականը . 37. Անոնց հոլովումը . 43. Անոնց Համաձայնութիւնը . 59 :

Ածանցական մասնիկներ . 192-196-197

Ածանցեալ բառեր . 192

Անեղական անուանք , Տես Անուն .

Անորոշ և որոշեալ հոյցական . 75. Անոնց տարբերութիւնը . 75.

Անուն . թնչ է . 40. Քանի յատկութիւն ունի . 14. Անեղական անուն . 14. Անեղական անուն աէր բային , 19. Անուններն թնչպէս կը հոլովին . 11-23 .

Ան-ըն և Է-ըն բառերուն հոլովումը . 42 .

Արմատ բառեր . 192 .

Բաղդատութիւն . Քանի տեսակ է . 161. Հաւա-

սարութեան և տարբերութեան բաղդատութիւններն
ինչ կը ցուցնեն և ինչպէս կը բացատրուին . 161.
Բաղդատութեան մէջ ամականին վրայ ինչ մասնիկ
կ'աւելնայ . 162. Բաղդատութիւնը երբ նուազութիւն
կը ցուցնէ . 162 .

Բայ . ինչ է . 14. Քանի յատկութիւն ունի . 14.
տեսակները . 15. Էական բայ . խոնարհումը . 15. Ա-
ծական բայ . 65. Տեսակները . 66. Ներգործական
բայ . 66. Չէզոք բայ . 66. Լծորդութիւն Ա. 67. Ա.
լծորդութեան վրայ գիտելիք . 69. Լծորդութիւն Բ. 73.
Բ. Լծորդութեան վրայ գիտելիք . 75. Լծորդութիւն Գ.
83. Գ. Լծորդութեան վրայ գիտելիք . 85. Լծորդութիւն
Դ. 90. Դ. Լծորդութեան վրայ գիտելիք . 92. Բայե-
րուն ժամանակները . Քանի են . 14. Բաղադրեալ ժա-
մանակներ , 16 , 199. Բայերուն եղանակները . Քա-
նի են . 14. Բայերուն կրաւորականը . 98. Ասոնց
խոնարհման ձեւը . 98-106. Անկանոն բայեր . 112 ,
119 , 128 , 138. Պատմական և պարառական խնդիր
առնող բայեր . 144. Անցողական բայեր . 168. Ասոնց
խոնարհումը . 169. Ե՛ք բայը երբ էական բայ է . 172.
Ե՛ք բային ուրիշ նշանակութիւնները . 173. Ե՛ք բայը
աւելի նշանակութեամբ . 175. Ասոր գործածութիւնը .
174. Գ-՛ք բայը . 173. Ասոր գործածութիւնը . 174.
Դիմաւոր բայ մը անգէմի փոխել . 187-190 .

Բայանուն . ինչ է . Ասոնց գործածութիւնը . 95.
200. Բայանունէ և դոյականէ բաղկացեալ բարդեր .
172. Բայանունէ և մակբայէ բաղկացեալ բարդեր . 200.
Բառեր . ինչպէս խօսք կը կազմեն . 9. Տեսակնե-
րը . 10 .

Բարդ անուններ . 198. Ասոնց կապը . 198. Եր-
կու դոյականէ բաղկացեալ բարդեր . 198. Գոյականէ
և շածականէ բաղկացեալ բարդեր . Տես և Բայանուն :

Բաղայայտիչ : 169 :

Գիրք , ինչ է . 9 :

Գոյական , Տես Անուն :

Դերանուն . ինչ է . 61. Տեսակաները . 61. Էական
գերանուն և Հոլովումը . 61. Ստացական գեր . 63.
Ասոնց վրայ գիտելիք . 63. Յուցական գեր . 63. Ստա-
ցական և Յուցական գերանուններ ածական են թէ
գոյական . 63. Յարաբերական գեր . 63, 173. Յարա-
բերականը գիմաւոր բայով ինչ բառերու զօրութիւն
ունի . 173. Յարաբերականին բային ժամանակները .
173. Դիմաւոր բայով յարաբերական հոլոված . 176.
Յարաբերական՝ յարաբերելոյն նախադաս . 177 :

Դէմք . Քանի է . 15 :

Թիւ , ինչ է . 11. Քանի է . 11. Անեղական . 11.
Անեղականաց բայը . 19. Բայերուն թիւը . 15. Թուա-
կան անուն . Տես Ածական :

Ինչ , ի-չ բառերը . 62 :

Լեզու . ինչ է . 9. Օրէնքը . 9 :

Լծորդութիւն . Տես Բայ :

Լուծում , 16. 22. 33. 48. 51. 54. 56. 58. 60.
65. 71. 73. 78. 82. 89. 94. 98. 119. 127. 138.
163. 167. 175. 164. 164. 169. 173. 180. 181 :

Խնդիր . Հայցական հոլով՝ սեռի խնդիր . 66. Բը-
նութեան խնդիր . 76. Հայցական հոլով բնութեան
խնդիր . 162 , 167 :

Խօսք , ինչ բան է կը բաղկանայ . 9.

Կոչական . 170. Կոչականին հետ ինչ բառ կը
զօրծածուի . 171 :

Հոլով . ինչ է . 10. Քանի է . Սեռական հոլով .
32. Ինչ կը կոչուի . 32. Տրական հոլով . 76. Բացա-
ռական հոլով . 106. Գործիական հոլով . 110 . Հայ-
ցական հոլով . Տես Խնդիր :

Հորովում . Ա . 11 . Գրանելիք Ա . Հորովման վրայ .
 12 . Բ . Հորովում . 12 . Գ . Հորովում . 12 . Գրանելիք .
 12 . Գ . Հորովում . 13 . Գրանելիք . 13 . Ե . Հորովում . 23 .
 Գրանելիք . 23 . Զ . Հորովում . 24 . Է . Հորովում . 24 .
 Գրանելիք . 25 . Ը . Հորովում . 25 . Գրանելիք . 26 . Հոր-
 օվման մէջ ձայնաւորներու փոփոխութիւնը . 27 . Ան-
 կանոն Հորովմունք . 30 , 31 , 32 :

Ձայն . ինչ է . 1 :

Մակբայ . 85 . Տեսակները . 86 . Ա- , Ե- , Է- ,
 մակբայներուն մէկ զործածութիւնը . 86 . Բացասա-
 կան մակբայ . 115 :

Մասունք բանի . 10 :

Յատկացուցիչ . 32 . Ուր կը գրուի . 33 . Յատուկ
 անուն յատկացուցիչ . 33 :

Յատուկ անուն . 13 . Յատկացուցիչ . 33 :

Յօդ . ինչ է . 17 . Ուր կը գրուի . 17 , 33 . Երբ
 չի գրուի . 17 . Երբ կը գրուի . 20 , 52 :

Նախադասութիւն . ինչ է . 16 . Ձեզչեալ նախա-
 դասութիւն . 82 . Խօսք մը բանի նախադասութենէ
 կրնայ բաղկանալ . 179 . Խօսքի մէջ բանի նախադա-
 սութիւն ըլլալը գիտնալ . 179 . Պլխաւոր նախադա-
 սութիւն . 179 . Միջանկեալ նախադասութիւն . 179 .
 Միջանկեալ նախադասութիւնն ինչպէս կը հասկցուի .
 179 :

Նախադրութիւն . ինչ է . 78 . Ը- նախադրու-
 թիւն . 124 . Ը- սեռականով . 124 . Ը- տրականով .
 125 . Ը- Հայցականով . 125 . Ը- կրկնուած . 125 .
 Ը- զործրականով . 126 . Ը- նախադրութիւն՝ տրա-
 կանով . 126 . Ը- Հայցականով . 126 . Տեղւոյ այլ և
 այլ պարագայ ցուցնող նախադրութիւնք . 134 . Ինչ-
 անգամ նախադրութիւնները . 166 :

Նախդիր . է նախդիր . 79 , 94 . Ա- , փոխանակ է

Նախգրի . 80. Աւ, աւ Ի . 93. Ասոնց գործածութիւնը
աներեւոյթի հետ . 95. Աւ նախգրի անորոշ հայցակա-
նով . 108. Տրականով . 109. Սեռականով . 109. Գոր-
ծիականով . 116. 7 նախգրի . 116. 2 նախգրի՝ բացա-
ռականով . 141. 2 նախգրի՝ գործիականով . 142:

Շարադրութիւն . կարգը . 69:

Պարագայք գործողութեան . 78. Ի՞նչպէս կը բա-
ցատրուին . 79:

Ս, ք, շ գիրերուն գործածութիւնը . 33, 174:

Ստորոգելի . ինչ է . 16. Ի՞նչ հոլով ըլլալու է .
168. Ստորոգելի՝ Տէր բայիին վերաբերեալ . 168.
Ուղղականէն զառ ուրիշ ինչ կերպով կրնայ գործած-
ուիլ . 168. Հայցական ստորոգելի . 170:

Տ-ժ բայով աներեւոյթ . 168:

Տէր բայի . 16. Անեղական տէր բայիներուն բա-
յը . 19. Սեռական տէր բայի . 182. Տրական տէր
բայի . 183:

Քերականութիւն . ինչ է . 10:

ՅԱՆԿ ԳԼԽՈՑ

Դաս Ա.	Լեզու, բերականութիւն, մասունք բանի	9
»	Բ. Անուն և ածական	10
»	Դ. Բայ	14
»	Դ. Լուծում և յօդ	16
»	Ե. Տէր բայի և յօդ	19
»	Ջ. Հոլովմունք անուանց	23
»	Է. Հոլովման մէջ ձայնաւոր գիրերու փոփո- խութիւնը	27
»	Ը. Անկանոն հոլովմունք	30
»	Թ. Սեռական հոլով յատկացուցիչ	32
»	Ժ. Ածականներուն տեսակները	37
»	ԺԱ. Ածականաց համաձայնութիւնը	46
»	ԺԲ. Դերանուն	61
»	ԺԳ. Ածական բայ, սեռի խնդիր	63
»	ԺԴ. Ա. Ընդգութեան բայեր, շարադրութեան կարգը	67
»	ԺԵ. Բ. Ընդգութեան բայեր, անորոշ հայցա- կան բնութեան խնդիր	73
»	ԺԶ. Նախադրութիւն	78
»	ԺԷ. Դ. Ընդգութեան բայեր, մակբայ	83
»	ԺԸ. Դ. Ընդգութեան բայեր	90
»	ԺԹ. Ի, առ, նախադրութիւնք, բայանուն	94
»	Ի. Կրաւորական բայ, բացառական հոլով	98
»	ԻԱ. Առ, նախադրութիւն, գործիական հոլով	108
»	ԻԲ. Անկանոն կամ զարտուղի բայեր, բա- ցատական մակբայ, առ, նախադրու- թեան ուրիշ գործածութիւնը, ց, նախդիր	112
»	ԻԳ. Անկանոն բայեր. ընդ և ըստ նախադ- րութիւնք	119

Դաս ԻԴ. Անկանոն բայեր , տեղւոյ պարագայ ցուցնող նախադրութիւնք	128
» ԻԵ. Անկանոն բայեր	138
» ԻԶ. Զ նախդրին այլ և այլ գործածութիւն- թիւնները	144
» ԻԷ. Հայցական հոլով բնութեան խնդիր . . .	162
» ԻԸ. Հայցական հոլով բնութեան խնդիր . ի ձևոն, հանդերձ, նախադրութիւնները	165
» ԻԹ. Անցողական բայեր , ասմ բայով անե- րեւոյթ	168
» Լ. Եմ բային բանի մը գործածութիւննե- րը . Գում	172
» ԼԱ. Եմ բայն ունիմ նշանակութեամբ . . .	175
» ԼԲ. Ածականաց աստիճանները	164
» ԼԳ. Ածականաց խնդիրները	165
» ԼԴ. Ստորոգելի հայցական , և նախդրի .	168
» ԼԵ. Բացայայտիչ , կոչական	169
» ԼԶ. Յարաբերական դերանուն	173
» ԼԷ. Բաղադրեալ ժամանակներ , տէր բայի	184
» ԼԸ. Դիմաւոր բայերն անգէմի փոխել . . .	187
» ԼԹ. Արմատ և ածանցեալ բառեր	192
» Խ. Բարդ անուններ	198
» ԽԱ. Բայանուն , բարդ բառեր	200
» ԽԲ. Բարդ բառեր . բայանուն և մակբայ .	207
Նախընթաց դասերուն վերաբերեալ խառն հրա- հանգներ	209
Յովսէփ գեղեցիկին պատմութիւնը	236
Այլ և այլ պատմութիւններ	245
1 Շնիկ	245
2 Լաւ գրացիներ	246
3 Վարդի ծառը	247
4 Ընկուզի կեղեւներ	248

5	Սաւուղի էջերը	249
6	Յովսէփ կայար	250
7	Անցեալ մեծութիւն	251
8	Դողն ու խոզը	252
9	Երեսէ ինկած պաշտօնեան	252
10	Հայրենասիրութեան օրինակ մը	253
11	Ազեքսանդրիոյ փարոսը	254
12	Դրօշակ	255
13	Սափրիչք	256
14	Հանճարեղ խրատ մը	257
15	Երկու բարեկամներ	258
16	Գամ մը	259
17	Խոր ձերութիւն	260
18	Ջորի մը	261
19	Թաղուած զանձ մը	262

ЦЕНА

h.8.

11
13062